
3 1761 08825190 5

UNIV.
OF TORONTO
LIBRARY

LYSIAE ORATIONES.

LYSIAE

ORATIONES.

EDIDIT

ANTONIUS WESTERMANN.

EDITIO STEREOTYPA.

EX OFFICINA BERNHARDI TAUCHNITZ.
LIPSIAE MDCCCLIV.

PRAEFATIO.

Lysias filius fuit Cephali Syracusani, qui Periclis amici suasu relicta patria urbe Athenas concesserat, ibique per triginta annos [1]), inquilinus licet, at laute tamen, praetereaque cum viris praestantissimis, magni et ipse aestimatus, vixit coniunctissime. Cuius viri memoriam ab oblivione vindicavit Plato in dialogo de Republica. Nati ei sunt praeter Lysiam filii duo, Polemarchus atque Euthydemus [2]), et filia [3]), quam in puerum Brachyllum per errorem mutavit Auctor vitarum decem oratorum [4]).

Ac Lysiae quidem vita quibus terminis circumscribenda sit incertum est et controversum. Natum Philocle archonte ol. LXXX, 2. 459 a. Chr. n. decem annis Andocide minorem XV. aetatis anno patre mortuo Thurios, quo coloniam tum Athenienses deducebant, se contulisse, ibique per annos XXXIII commoratum, postquam archonte Callia ol. XCII, 1. 412. Athenas revertisset, decessisse demum annos aut LXXVI aut LXXXIII aut supra LXXX certe natum ait Auctor vitarum decem oratorum [5]). Conspirat cum his eundem, ut videtur, quem ille auctorem secutus Dionysius Halicarnassensis [6]): scilicet XV. aetatis, XII. ante belli Peloponnesiaci initium anno Lysiam Thurios venisse, XLVII annos natum archonte Callia Athenas rediisse; quo addit [7]), si octogenarius ponatur decessisse, fere archonte Nicone vel Nausinico, ol. C, 2—3. $\frac{379}{378}$, esse mortuum. Haec omnia satis certa videntur esse atque definita, adeo ut nihil aut parum certe suspicionis obortum sit, ut antiquiores missos faciam, doctis hominibus inde ab J. Tayloro [8]) usque ad diligentissimum rerum Lysiae enarratorem, L. Hoelscherum [9]). Nihilo minus multum abesse ut pro veris

---

1) Lys. or. XII. §. 4.

2) Plat. de Rep. I. p. 328 b.

3) Demosth. or. LIX. p. 1352. §. 22.

4) Pag. 835 c et 836 b.

5) Pag. 835.

6) Comm. de Lysia cap. 1.

7) Cap. 12.

8) Huius vita Lysiae exstat in Oratt. graec. ed. Reisk. t. VI. p. 100 sqq.

9) De vita et scriptis Lysiae, Berol. 1837.

haberi possent primus demonstravit Frid. Vaterus [10]). Cuius argumenta ut concedamus non omnia esse eiusdem ponderis, non suo tamen unum quodque momento, ut videtur, ponderavit G. Stallbaumius, quum nuper vulgaris opinionis patronus exstitit [11]).

Ac primum quidem magni refert, quo anno Andocides natus esse videatur, cuius ex natalibus Auctor vitarum decem oratorum Lysiae aetatem definivit. Ait enim [12]): *ἄρχει δ' αὐτῷ τῆς γενέσεως ὀλυμπιὰς μὲν ἑβδομηκοστὴ ὀγδόη, ἄρχων δ' Ἀθήνησι Θεογενίδης* (ol. LXXVIII, 1), *ὥστ' εἶναι πρεσβύτερον αὐτὸν Λυσίου ἔτεσί που ἑκατόν*. Corruptum esse hunc numerum apparet: quem si in *δέκα* nobiscum mutaveris [13]), constat sibi auctor. Nam Lysiam natum esse vult ol. LXXX, 2, h. e. decimo anno post natum Andocidem. Contra cum Stallbaumio [14]) si insuper corrigas *ὥστε εἶναι πρεσβύτερον αὐτοῦ Λυσίαν ἔτεσί που δέκα*, efficitur necessario, ut Lysias non ol. LXXX, 2, sed LXXV, 3. vel 4. lucem adspexerit. At vero neque Andocidis natales recte a scriptore isto constitutos esse non tam suo arbitratu quam argumentis satis gravibus allatis quum idem Vaterus [15]), tum Meierus [16]) demonstraverunt, eosque a LXXVIII. in LXXXIV. olympiadem prorogaverunt. Quod si verum est, non mirum si in Lysiae quoque anno natali constituendo erratum est. Error, ut solet, errorem traxit. Iam ne omnia temere in dubium vocare videamur, quae antiquorum in aetate clarorum virorum constituenda ratio fuerit reputantes haec duo ab initio tradita esse credimus, Lysiam fuisse X annis Andocide minorem et XV. aetatis anno Thurios post patris obitum se contulisse, id quod ex ipsius Lysiae oratione aliqua depromptum esse haud vana est Vateri suspicio [17]). Reliqua, archontum nomina dico atque annos olympiadum, qua erant diligentia, scriptores addiderunt aetate posteriores. Iidem quum de Thurino Lysiae itinere audirent, inviti pene, quanquam non satis considerati, in ol. LXXXIV, 1. 444, quo anno Thurios deducta est colonia, inciderunt. Neque aliunde, ut videtur, pendet error iste de Ando-

---

10) In Rerum Andocidearum Part. II, quae inserta est Jahnii et Klotzii Annal. phil. et paed., Suppl. t. IX. p. 165—196.

11) In commentatione *Lysiaca ad illustrandas Phaedri Platonici origines* inscripta, Lips. 1851.

12) Pag. 835 a.

13) Vitar. scriptt. graec. min. p. 239, 47.

14) L. l. pag. 18.

15) Rer. Andocid. Part. I. p. 32 sqq.

16) Comm. de Andoc. orat. adv. Alcibiadem Part. III.

17) Rer. Andocid. P. II. p. 192.

cidis natalibus commissus. Nam illo anno si Lysiam illuc profectum esse credebant XV annorum iuvenem et X annis Andocide minorem, in ol. LXXVIII, 1. sponte incidebant.

Accedit aliud argumentum ex oratione quae Demostheni tribuitur in Neaeram repetitum. Narratur ibi [18]) Lysias, licet tunc iam matrimonio inito, Metaniram amavisse meretricem Corinthiam: quam quum Cereri initiari placuisset, Athenas arcessitam una cum matre, quae credebatur, Nicareta et sorore Neaera, ne in uxoris atque matris aetate iam provectioris offensionem incurreret, non suis aedibus excepisse, verum apud Philostratum amicum tunc adhuc caelibem collocavisse, cuius rei testis protinus ipse Philostratus excitatur. Quod quo tempore acciderit obscurum sane est. Verum qui deinceps narrantur amores, quos varios in homines gessit Neaera, donec in Chabriam incidit Socratide archonte (Ol. CI, 3. 374) victoriam Pythiis reportatam celebrantem [19]), satis prodigi nobis videmur esse, si cum Vatero [20]) integros XVI annos consumpsisse damus. Reiicimur itaque in ol. XCVII, 3, quo tempore ex vulgari opinione annum LXVII. egit Lysias. Tam igitur libidinosum hunc hominem fuisse credamus, ut ne senex quidem amores coëmere desineret? Atque ut fuerit, mater ipsius plus quam octogenaria quo iure *πρεσβυτέρα* [21]), quae prorsus decrepita fuit, appellatur? Quamque aetatem attigisse credamus Philostratum, quem quidem aequalem fere Lysiae ponere par est, si idem superstes adhuc fuit ol. CIX—CX, quo tempore actio in Neaeram instituta est? Hae omnes sponte concidunt difficultates, si Lysiam ol. LXXXVII, 1. 432. demum natum existimemus. Sic enim efficitur, ut florentissima aetate, annum agens XLII, Metanirae amore flagraverit, quo tempore mater eius quippe sexagenaria prope ab ipsa senectute abfuit, Philostratus autem ut minor aliquanto aetate Lysia (nam qui adhuc fuit caelebs, — *ηίθεος έτι ών* — nondum aetatem excessisse putandus est matrimonio ineundo accommodatam) annum LXXX. fere attigerit.

Restant alia duo, quae postquam magnam rerum Lysiacarum enarratoribus difficultatem attulerunt, nunc demum nullo fere negotio dirimuntur. Ac primum quidem quod Plato in Phaedro tam vehementer Lysiam propter sophisticam artem fucatumque quod consectetur dicendi studium castiget atque exagitet, non

---

18) Pag. 1351. §. 21 sq.
19) Pag. 1356. §. 33.
20) L. l. pag. 195.
21) Pag. 1352. §. 22.

cadere hoc aiunt in senem oratorem, in iudiciali genere omnium, qui tunc quidem eloquentiae operam dabant, facile principem, verum in iuvenem tantum sive virum aetate florentem, laudem istam nondum consecutum. Quare scriptum esse Phaedrum a Platone atque editum ante ol. XCIV, qua primum Lysias abiectis sophisticis studiis in lucem atque pulverem prodierit. Recte illi quidem sensere iuvenem a Platone peti Lysiam: verum neque ex vulgari opinione iuvenis hic erat ol. XCIV, sed annum egit LV, ut vel aetatis florem aliquanto iam excesserit, et scriptum esse Phaedrum a Platone, quum iam aetate provectior esset, circa ol. XCVIII. exploratum est [22]). Iam dicat aliquis, sic nè ex nostra quidem sententia effici, ut Lysias iuvenis a Platone castigetur: nam natus si erat ol. LXXXVII, 1, tunc iam annum egit XLIV. At vero Phaedrus etsi ol. XCVIII. scriptus est, non hoc demum tempore, verum iam intra ol. XCII, 1. et XCIII, 3. colloquium istud ipsum habitum Plato finxit [23]). Tunc Lysias, si ol. LXXXVII, 1. natum ponis, admodum adhuc erat iuvenis, nec si quâm postea laudem oratoriam consecutus est, huius ratio a Platone haberi potuit. — Alterum est, quod sic demum intelligitur, qui fieri potuerit ut duae pro Iphicrate scriptae orationes, quarum altera ol. CII, 2. 371, altera ol. CVI, 3. 354. habita est, — quin tertiam quoque Iphicrati contra Timotheum circa ol. CI, 4. 373, ut videtur, scriptam adiicit Auctor vitarum decem oratorum [24]) — Lysiae nomine inscriberentur et frustra ob temporum rationes repugnante Dionysio Halicarnassensi [25]) pro veris Lysiae orationibus haberentur. Priorem certe non esse in dubium vocandam duobus libris probare studuit Paulus Germenus sophista [26]). Nam natus qui erat ol. LXXXVII, 1, nondum ol. CVI, 3. annûm aetatis LXXX. assecutus erat [27]).

Superest ut dicatur de patris Cephali aetate. Hunc relictis Syracusis XXX annos Athenis vixisse testis est ipse Lysias [28]). Quem numerum quod non verum, sed rotundum esse (dicendum fuisse enim XXXIII vel XXXIV) existimavit novissimus harum rerum enarrator [29]), hoc sane vulgaris opinionis defendendae

---

[22]) Vid. G. Stallbaumii comm. de primordiis Phaedri Platonis, Lips. 1848. C.F. Hermanni syst. philos. Platon. t. I. p. 368 sqq. et 514 sqq.

[23]) Docet Stallbaumius l. l. p. 5 sq.

[24]) Pag. 836 d.

[25]) Comm. de Lysia cap. 12.

[26]) Suid. s. v. Παῦλος.

[27]) Disputat de hac re Vaterus Rer. Andocid. P. II. p. 180 sq.

[28]) Orat. XII. §. 4.

[29]) Stallbaumius Lysiac. p. 9.

caussa sibi petiit. Superstes adhuc fuit admodum senex Cephalus, quo anno sermones de Republica, quibus et ipsum Lysiam interesse voluit[30]), habitos Plato finxit. Sed rursus hic in diversas partes trahimur, si quidem neque de huius colloquii anno inter doctos homines convenit. Ac Boeckhius quidem[31]) peroratum fingi censet ol. XCII, 2. 411, in eademque sententia Stallbaumius acquievit[32]). Contra Boeckhium vero disputaverunt C. F. Hermannus et F. Vaterus, quorum ille[33]) in ol. LXXXVII, 3. 430, hic[34]) saltem in ol. XC. huius dialogi scenam reiecit. Quam quaestionem perdifficilem denuo pertractare neque huius loci est, neque tantopere inter se discrepantibus viris, penes quos est hac de re iudicium, omnino meum esse arbitror. Nimirum eo iam perventum est, ut propemodum de vero inveniendo desperandum esse et magis rei quid non possit esse quam quid sit ad liquidum perduci posse videatur. Boeckhii sententiae, ut reliqua mittam accurate ab Hermanno exposita, hoc maxime obstat, quod, si ol. XCII, 2. colloquium illud habitum esse ponimus, hoc tempore Lysias Thuriis iam relictis Athenas redux factus erat, quem post patris obitum demum Thurios se contulisse refert Auctor vitarum decem oratorum[35]), quod temere inventum esse vix tibi persuadeas. Obstat item quod, quum mutam, quod aiunt, personam Lysias in libris de Republica sustineat, tunc infans aperte fuit sive adolescentulus. Id quod ne in eum quidem cadit, qui ol. LXXXVII, 1. natus tunc annum egit XXI, nedum ut ei conveniat, qui ex ipsius Boeckhii sententia tunc iam annos XLVIII natus erat. Idem Hermannum movit, ut postea[36]) paullum mutata sententia Lysiam natum esse crederet circa initium ol. LXXXIV, ut XV annorum puer ol. LXXXVII, 3. colloquio de Republica habito interfuerit. Recte hoc quidem et vere, dum modo hoc ipso anno constet colloquium illud esse habitum. Quod etsi qua solet subtilitate demonstrare Hermannus studuit, magis tamen hoc, opinor,

---

30) I. p. 328 b.

31) In prooemiis lectt. univ. Berol. hiberno a. 1838. et aestivo a. 1839.

32) Lysiac. p. 8.

33) In disput. de Reipublicae Platonicae temporibus, Marburg. 1839.

34) In Rer. Andocid. Part. II. cap. 3. de scena civitatis Platonicae inscripto, quod insertum est Annal. phil. et paed., Suppl. t. IX. p. 196—223.

35) Pag. 835 d.

36) In libro inscripto *gesammelte Abhandlungen und Beiträge zur classischen Litteratur*, Gotting. 1849. p. 15.

effecit, ut Boeckhii opinionem profligaret quam ut alium nullum, quo colloquium de Republica habitum credi posset, annum superesse evinceret. Quae quum ita sint, donec certiora edocebimur, in Vateri sententia acquiescamus, eademque reliquis Lysiae rebus omnino congruenti. Itaque pone sermones de Republica peroratos esse ol. XC, 1. vel 2: duodecim vel tredecim annorum puer tunc erat Lysias. Pone item eiusdem olympiadis anno 3. vel 4. mortuum esse Cephalum: sequitur ut non ante ol. LXXXIII, 1. vel 2. 448—447. Athenas commigraverit. Sequitur item ut, si natus est Lysias ol. LXXX, 2, Syracusis, sin ol. LXXXVII, 1, Athenis lucem adspexerit, quorum hoc testes tradunt aliquanto fide digniores [37]), illud ex patre, ut videtur, facta coniectura alii [38]).

Lysias igitur natus Athenis circa ol. LXXXVII, 1. et a patre liberaliter pro facultatibus educatus post eius mortem aetatis anno XV. cum Polemarcho fratre maiore Thurios se contulit ol. XC, 4. Utrumque coloniae huc deductae socium aiunt fuisse. Vere fortasse, modo ne cogites de prima ista migratione Lysiae natalibus aliquanto superiore. Scilicet inde ab hoc tempore usque ad ol. XCI. identidem e Graecia Thurios migratum esse Vaterus [39]) duobus maxime evicit locis, altero Aristophanis [40]), altero Andocidis qui dicitur [41]). Atque hic quidem Thurios refugium quasi hominum novarum rerum cupidorum tunc fuisse docet, Aristophanes vero quum *θουριομάντεις* sophistas dicit, credendus est non ad ea, quae XX annis ante gesta sunt, verum ad suum tempus (actae sunt autem Nubes ol. LXXXIX, 2) respexisse. Quod utut est, Lysias quum Thurios venisset, ut fervidi iuvenis ingenii, quique forte Athenis iam fucatae eloquentiae initia a Gorgia huc translata imbibisset, totum se, ut videtur, immaturo sane consilio tradidit Tisiae, quem illic deprehendit, rhetori eorum, qui tum quidem sophisticam dicendi artem e Sicilia oriundam factitabant, facile principi, ab eoque edoctus in eiusdem artis gurgites et ambages adeo se immisit, ut, licet postea Athenas redux hinc feliciter evaserit, tamen *ὁ σοφιστής* cognomen denique commereret, quod

---

37) Cicero Brut. c. 16, 63. Dionys. Halic. comm. de Lys. c. 1. Auctor vit. dec. oratt. p. 835 c. Suidas.

38) Justin. hist. V. 9. Orosius II. 27. Photius bibl. cod. CCLXII. p. 489 b.

39) Rer. Andocid. P. II. p. 190 sq.

40) Nub. v. 332.

41) Orat. in Alcib. §. 12.

vel ultra mortem ei adhaesit[42]. Verum neque Thuriis abstinebat quin artis specimina emitteret. Unum certe non dubito huc referre, declamationem dico ex Niciae persona scriptam coram Syracusanis postea quam captus erat verba facientis. Quam quo minus suppositam Lysiae cum Dionysio[43] credam prohibet Theophrasti auctoritas, cuius e libro de elocutione ipsius fragmentum profert Dionysius. Incidit haec in ol. XCI, 4. 413, quo Atheniensium classis ad Syracusas deleta, ipsique ad internecionem pene redacti sunt. Qua calamitate graviter commotum esse virum patriae amantissimum consentaneum est. Neque quo animo Lysias esset Thurinos latuit. Nam brevi post cladem Siculam Atheniensium in Italia sociis defectionem parantibus inter turbas Thuriis quoque coortas una cum fratre aliisque trecentis fere, ut qui Atheniensium partibus maxime studerent, hinc expulsus est ol. XCII, 1. 412.[44] Iam quadriennio vel quinquennio peracto[45] Athenas reversum proximo tempore Lysiam artem, quam adamaverat, factitavisse in eaque factitanda ingenium exercuisse atque ostentavisse quum per se credibile est, tum Platonis testimonio confirmatur. Nam quem in Phaedro hic profert amatorium sermonem, prout aut ab ipso Lysia scriptum aut a Platone suppositum ei censeas[46], iam ante ol. XCIII, 3, quem annum dialogi illius

---

42) Demosth. or. LIX. §. 21.

43) Comm. de Lysia cap. 14.

44) Dion. Halic. l. l. cap. 1. Vit. dec. oratt. p. 835 d.

45) Brevius aliquanto quam par est hoc tempus videtur Hermanno l. l. p. 16, mihi non item. Neque enim, quod Thuriis *πολιτεύσασθαι* Lysias traditur ab Auctore vit. dec. oratt. p. 835 d, aliud quicquam significat quam iure civitatis usum esse et tanquam civem illic vixisse.

46) De qua re in utramque partem disputatum est. Fictum a Platone Wolfius, Astius, Schleiermacherus, alii certatim asseverabant, donec Lysiae patronus exstitit E. Haenisch in comm. de oratione quae sub nomine Lysiae in Platonis Phaedro legitur, Ratib. 1825, repetita in eiusdem Lysiae amatorii editione Lips. 1827. Impugnavit sententiam ab hoc propositam C. F. Hermannus in censura illius commentationis, quam egit in Annal. Heidelberg. 1828. n. 17, quamque prorsus novam factam iterum edidit in libro inscripto *gesammelte Abhandlungen* p. 1—21. Cf. eiusd. syst. philos. Plat. I. p. 517 sq. Interea, ut alios mittam, L. Spengelius quoque Lysiae patrocinium suscepit, qui amatorium illum ne orationem quidem esse, verum epistolam Frontone (p. 256 ed. Nieb.) et Hermia Neoplatonico auctoribus contendit in Artium scriptt. p. 123 sq., id quod quum aliis tum H. Sauppio (Oratt. graec. fragm. p. 209.)

scena non superat, aut scriptum esse a Lysia oportet aut scriptum a Platone fingi. Rem conficit Aristotelis testimonium apud Ciceronem [47]), cuius haec sunt verba: *Lysiam primo profiteri solitum esse artem dicendi, deinde orationes eum scribere aliis coepisse, artem removisse.* Itaque non erraveris, si quae sophistici argumenti Lysiae tribuuntur, panegyricos dico et laudationes et funebres orationes [48]) idque genus alia, atque ipsam artem sive apparatum rhetoricum [49]), si non omnia, at plurima tamen isto tempore ab eo scripta existimes. Nam si funebrem quae adhuc exstat orationem excipias, eamque a plurimis creditam supposititiam, sola quod sciam restat, quae quidem ad posterius tempus certo referri possit, oratio qua Polycrati sophistae respondit pro Socrate [50]), eaque ipsa a iudiciali genere parvo distans intervallo.

A quibus erroribus virum etiamtum iuvenem tempora revocabant. Scilicet inter opulentissimos inquilinos pater fuerat, ut qui tres domos et fabricam, in qua servi scutarii operabantur

---

persuasit. Me, ut Lysiam verum auctorem credam, non tam hoc movet quam quod verissime l. l. monet Sauppius: *quod enim p.262 sqq. singula eius verba* (a Platone) *examinantur et acriter vituperantur, id prorsus mirum esset, si Plato ipse ut vituperare posset ita composuisset. Hoc ineptum est, nisi qui vituperatur ipse scripsit.* Namque epistola sit an oratio non multum sane refert. Neque, ut proxime ab epistolari forma absit, tanquam epistolam tamen a Lysia scriptam esse demonstrari potest. Immo hoc genus exercitationis an isto tempore nondum in scholam receptum et excultum fuerit admodum est dubium. Videtur itaque amatorius Lysiae mera fuisse declamatio. Postea vero quam epistolae clarorum virorum sub nominibus procudi largissimoque proventu propagari coeptae sunt, Lysiae quoque si diis placet epistolae aliquot in lucem prodierunt: quae quoniam in simili argumento versabantur, ipsis adiectus est ob epistolarem speciem amatorius noster et habitus pro epistola. Ceterum omnium accuratissime de Lysiae quae ferebantur epistolis exponit Suidas: *ἔγραψε — ἐπιστολὰς ἑπτά, μίαν μὲν πραγματικήν, τὰς δὲ λοιπὰς ἐρωτικάς, ὧν αἱ πέντε πρὸς μειράκια.* A quibus quo iure distinguant *ἐρωτικούς* Dion. Halic. de Lys. c. 1. Auctor vit. dec. oratt. p. 836b. Photius bibl. cod. CCLXII. p. 488b, nescio. Fragmenta epistolarum composuit Sauppius l. l. p. 209 sq.

47) Brut. c. 12, 48.

48) Dion Halic. l. l. c. 1. Vit. dec. oratt. p. 836b. Suidas.

49) *Τέχνην* dicunt Auctor vit. dec. oratt. l. l. atque Suidas, *παρασκευάς* laudat Marcellinus ad Hermog. IV. p. 352 ed. Walz.

50) Vid. Indic. oratt. n. 150.

CXX, praetereaque auri et argenti et aeris, mundique et supellectilis magnam copiam filiis reliquit [51]). His divitiis in summum ipsi adducti sunt discrimen. Nam divitem esse, ex quo captis a Lysandro Athenis ol. XCIV, 1. triginta viri summa rerum potiti sunt, crimen esse coepit haud minore quam parricidium vel perduellio vel aliud quodvis scelus gravissimum supplicio luendum. Itaque in triginta virorum consessu Theognis atque Piso exhaustam esse querentes civitatem — nempe civitatem se ipsos dicebant — inquilinos decem tanquam novarum rerum studiosos deferebant, eosque praedivites omnes exceptis duobus, quorum paupertate vim reliquis factam ac pravum consilium occultari satis credebant. Nondum enim eo saevitiae processerant, ut ad expilandos caedendosque cives nullo praetextu indigerent. Horum in numero Lysias erat et frater Polemarchus. Ac primum Lysiam, aliis in fabricam irrumpentibus, Piso comprehendit eiusque domo direpta ipsum cum aliis tradidit Theognidi in aedibus Damnippi, qui familiaris illi erat, custodiendum. Forte hae bifores erant: itaque illis in atrio custodiam habentibus per posticum Lysias clam elapsus Megara aufugit. Interea Polemarchum in via publica inopinantem Eratosthenes corripit, in vincula coniectum triginta viri indicta caussa veneno interimunt, eiusque bona direpta sibi addicunt [52]). Tantam miseriam eamque immeritam non acerbe ferre Lysiam, neque gravissima in eius auctores ira exacerbari non potuisse sponte intelligitur. Itaque nec mirum quod mox exulum, qui Thrasybulo duce ad patriam liberandam aggressi sunt, partibus socium se applicuit. Qua de re optime meruisse traditur, collatis quippe de suo MM drachmarum ducentisque scutis et mercenariis conductis trecentis [53]). Mox autem eiectis triginta viris populum rogavit Thrasybulus, ut ob haec merita civitate Lysiam donaret: eandem tamen rogationem, a populo iam ratam factam, subvertit Archinus ut senatus auctoritate non ante confirmatam. Itaque praemio meritissimo Lysias orbatus posthac Athenis vixit tanquam inquilinus, et quidem *ἰσοτελής* [54]), quamquam hoc privilegium non tunc demum, sed ante iam a patre per hereditatem assecutus erat [55]): ut erraverit

---

[51]) Lys. orat. XII. §. 8. 18 sq.

[52]) Narrat haec Lysias l. l. §. 6 sqq.

[53]) Vit. dec. oratt. p. 835 e. Cf. Iustin. V. 9.

[54]) Vit. dec. oratt. p. 835 f.

[55]) Cf. Boeckhii oecon. publ. Athen. I. p. 197.

aut parum certe accurate locutus sit Cicero, ipsum Athenis dicens esse functum omni civium munere [56]. Non possum autem a me impetrare, ut istam historiam ex solo loco Aeschinis [57] haustam et confictam arbitrer cum C. Scheibio [58]. Certe quae ille inimici in Thrasybulum animi indicia affert ex ipsis Lysiae orationibus [59], neque ex sola eius persona iudicanda sunt, neque ad illud tempus omnino pertinent.

Quod igitur tempora aiebam in viam Lysiam revocavisse, hoc est. Haud multum post eiectos tyrannos, quorum soli Eratosthenes atque Phido in urbe remanebant, refectis vixdum iudiciis popularibus Lysias ob fratris Polemarchi caedem in ius vocavit Eratosthenem. Qui rei exitus fuerit non traditur, at prosperum sane non promittebant recens inflicta reipublicae vulnera, rerum nondum instaurata compositaque conditio, serpens adhuc malorum vis, bonorum diffidentia, adeoque ipsarum partium popularium si non discidium, at infirmitas et inter spem metumque suspensus animus. Verum eventus quicunque fuerit, hac demum caussa credendus est Lysias verus orator evasisse. Scilicet oratio in Eratosthenem non solum prima est atque sola, quam oravit ipse, sed iudicialium omnium ab eo scriptarum omnino prima. Testatur ipse his verbis: *ἐγὼ μὲν οὖν οὔτ' ἐμαυτοῦ πώποτε οὔτε ἀλλότρια πράγματα πράξας νῦν ἠνάγκασμαι ὑπὸ τῶν γεγενημένων τούτου κατηγορεῖν* [60]. Quae verba nuper exstitit qui non tam ad orationum iudicialium scriptionem et compositionem quam ad ipsam litis actionem illo tempore primum a Lysia in se susceptam spectare crederet [61]. Parum recte, opinor: nam tanquam inquilinus ne poterat quidem aliorum caussas orare in iudiciis. Accedit quod neque caussa mercede aliis scribendi viro fuit opibus adhuc affluenti, neque, ut non nemini visum est, Plato cum in Phaedro tanquam caussidicum notavit (nam quod *λογογράφος* appellatur [62]),

---

56) Brut. cap. 16, 63.

57) Cuius haec sunt verba orat. adv. Ctesiph. §. 195: *Ἀρχῖνος γὰρ ὁ ἐκ Κοίλης ἐγράψατο παρανόμων Θρασύβουλον τὸν Στειριέα γράψαντά τι παρὰ τοὺς νόμους, ἕνα τῶν συγκατελθόντων αὐτῷ ἀπὸ Φυλῆς, καὶ εἷλε νεωστὶ γεγενημένων αὐτῷ τῶν εὐεργεσιῶν, ἃς οὐχ ὑπελογίσαντο οἱ δικασταί.*

58) In libro inscripto *die oligarchische Umwälzung zu Athen* p. 105, 7.

59) XVI. §. 15. XXVIII. §. 4 sq.

60) Orat. XII. §. 3.

61) G. Stallbaumius in comm. *Lysiaca* inscripta p. 13.

62) Pag. 257 c.

non ipse Plato, nisi fallor, sed eius scholiasta demum ex usu, qui mox invaluit, de caussidico intelligi voluit), neque earum certe, quae nunc restant, Lysiae orationum ulla est ol. XCIV, 2. superior, excepta sola XX. pro Polystrato, eaque ipsa ob alias quoque caussas suspecta. Tam subitae mutationis, in iuvene facile ferendae, in viro, qualem tunc Lysiam fuisse vulgo credunt, prope sexagenario pene incredibilis [63]), si caussam quaeris, id ipsum fuit, quod ex rhetorum umbraculis in solem tandem atque pulverem, ex dicendi officina in ipsam vitam publicam processit, idque ab initio non mercede ab aliis conductus, sed suo maximo dolore impulsus atque confirmatus et suo quasi exemplo edoctus. Adeo verum est, quod aiunt, pectus esse quod disertos faciat. Abiectis igitur declamatorum commentis inanique, quo illi tumere solent, verborum strepitu naturam sequi coepit, ducem optimam, quumque rerum non quae in opinione versantur, sed quae sunt, imaginem tam ad veritatem quam ad captum hominum simplicem et incorruptum accommodate exprimere studuit, verus orator evasit subito. Et ab hoc quidem veritatis studio, dum veras egit caussas, — recidit autem in fictas rarissime — nunquam Lysias descivit. Non quasi vera sint quae narrat omnia, vel artificia respuerit, quibus aut commendari sua caussa posset aut in invidiam adduci adversarius, — hoc enim dandum omnino Atheniensi, immo oratori — sed eam veritatem dico, quae, dum res ipsas simpliciter ante oculos ponit, ut nihil facti et ficti esse videatur efficit et suo quasi pondere suaque sponte in auditorum animos se insinuat. Itaque in eo prae ceteris Lysias laboravit, ut aliis scribens suum cuique tribueret, suam cuiusque imaginem accurate repraesentaret, idque tam feliciter ei cessit, ut, quamcunque legas Lysiae orationem, etsi Lysiam agnoscas, suo tamen actorem quemque modo et pro suo captu suaque indole loqui, argumentari, irasci sentias et quasi coram praesentes homines et agi res ipsas videas. Quo in genere — *ἠθοποιίαν* Graeci dicunt — nunquam non habitus est summus artifex. Huc si addas eximiam in narrando simplicitatem atque perspicuitatem, in tractando subtilitatem ac sollertiam, in eloquendo denique tam incorruptam Attici sermonis sanitatem quam singularem tenuitatem, eandemque rhetoricis simul figuris, ex disciplina Sicula ipsi adhaerentibus, quasi luminibus modice distinctam, omnia iam habes, quae tanquam propria Lysiae iam antiquitas admirata est. [64])

---

[63]) Cf. Vateri Rer. Andocid. P. II. p. 173 sqq.

[64]) Imprimis legenda est censura quam egit Dionysius Hali-

His instructum virtutibus oratorem non mirum si multi patronum sibi expetebant. Nec paucis Lysias operam suam commodavit, si quidem de orationibus CCCCXXV eius nomine inscriptis, quarum CLXVIII nominatim recensuimus in indice infra adiecto, Dionysio et Caecilio auctoribus CCXXXIII ab ipso scriptae erant.[65]) In quo negotio ut usque ad extremam senectutem versaretur, necessitas primum impulit, opinor, victum quaerendi et amissum patrimonium reparandi, deinde, ut solet, successus atque consuetudo. Ceterum non ea fuit Lysiae conditio, ut aliquas in gerenda republica partes ipse sustinere posset. Itaque vitam privatam egit et quietam. Neque publica auctoritate, ut videtur, egit, quum legatis ad Dionysium maiorem circa ol. XCVII, 1. 392. missis socium se adiunxit[66]): impulit, credo, visendarum Syracusarum cupido et si qui forte illic adhuc viverent patris cognati[67]). In matrimonium duxit sororis ex Brachyllo filiam[68]). Mortuus est Athenis circa ol. CVII.

Supersunt Lysiae orationes in libris ipsius nomine inscriptis XXXI integrae, quanquam non omnes eae genuinae (suppositae quippe II. IV. VI. XI. XX. tantum non ab omnibus habentur), praetereaque trium (XXXII—XXXIV) maiora fragmenta Dionysii de Lysia commentationi inserta. Ab Aldo primum editas inter oratt. graec. Venet. 1513, deinde repetitas ab H. Stephano in oratt. graec. Paris. 1575 et ab A. Schotto sub ementito Iodoci Vanderheidii nomine Hanov. 1615 ad fidem librorum iterum recensuit primus Io. Taylorus, cuius editio prodiit Lond. 1739 et Cantabr. 1740, ipsius atque Ier. Marklandi emendationibus instructa minime contemnendis. Deinde ad Lysiam accessit I. I. Reiskius, qui etsi, qua effrenata erat corrigendi libidine, in hoc quoque scriptore

---

carnassensis in libro de Lysia conscripto. Reliqua dabit Hoelscherus de vita et scriptis Lysiae p. 31—45.

[65]) Vit. dec. oratt. p. 836 a.

[66]) Lys. orat. XIX. §. 19.

[67]) Certe Athenis inquilinum legati officio functum esse inauditum est. Quare vereor ut probari possit, quod L. Kayserus (diar. erudit. Monac. 1852. Oct. p. 396) suspicatur in Lysiae verbis (XIX. §. 19 *καὶ Λυσίου φίλου ὄντος καὶ ξένου*) *Διονυσίῳ* post *Λυσίου* excidisse. Praeterquam enim quod Lysiae haec cum Dionysio amicitia nullo testimonio confirmata est, hoc quoque non assequor, cur tanquam inquilinus Lysias *ξένος* Aristophanis esse non potuerit.

[68]) Demosth. orat. LIX. §. 22.

emendando iustos saepe numero fines migravit, haud paucos tamen locos corruptos quum Veneti et Vindobonensis librorum auxilio, tum sua coniectura usus restituisse censendus est. Edidit Lysiam praegrandi apparatu instructum II voll. Lips. 1772 (oratt. graec. vol. V et VI). Haud multum profecit Ath. Augerus Paris. 1783 edito Lysia, Parisinis libris aliquot usus neque ceteris praestantibus, neque accurate satis collatis. Novam vero lucem huic oratori attulit Imm. Bekkerus, cuius editio prodiit in oratt. att. vol. I. Oxon. 1822 et Berol. 1823. Usus hic est libris Laurentianis tribus (CDE), Marcianis duobus (IK), totidem Vaticanis (MN), Urbinate (O) et Palatino (X), orationes aut omnes aut plerasque continentibus, praetereaque orationem funebrem (II) solam habentibus duobus Marcianis (FG), totidemque Parisinis, altero Regio (U) altero Coisliniano (V). Iam Bekkerum praeclare, ut de reliquis oratoribus, ita de Lysia quoque meruisse vix est quod moneam: sed haud opportune tamen cecidit, quod eum ille librum prae ceteris sequendum sibi sumpsit, quem haud purum esse fontem, immo vero longo intervallo ab ipsa Lysiae manu distare et emendatricem docti hominis manum passum esse nunc quidem in comperto est, librum dico Laurentianum C. Nondum hoc suboluit I. H. Bremio, qui selectas Lysiae orationes edidit in bibl. graec. Goth. vol. XVI. 1826. At caute libro C ut interpolato utendum esse primum intellexit C. Foertschius [69]), cuius editio prodiit Lips. 1829, quamquam id iudice A. Emperio [70]) neque demonstravit idoneis exemplis, neque invento illo toties, quoties opus erat, ad scripturam recte constituendam usus est, id quod valet etiam de I. Franzio, qui Lysiam edidit cum prolixa graeca praefatione Stuttg. 1831. Viam ab his apertam longius persecutus est C. F. Scheibius in observatt. in oratt. att., Hal. 1836, p. 5 sqq., absolvit demum H. Sauppius, qui in epistola critica ad G. Hermannum, Lips. 1841, p. 7 sqq. librum C reliquosque omnes — exceptis eis, qui funebrem orationem solam continent ex alio fonte derivatam — ex Palatino X fluxisse [71]), itaque hunc omnino pro fundamento ponendum esse demonstravit. Quo loco quae de singulis Lysiae locis disputat, supplementi loco dedit

---

69) Vid. eius comm. de locis nonnullis Lysiae p. 37.

70) In opusc. philol. et hist. p. 52.

71) Id quod cadit in librum Mosquensem (*Z*) quoque, cuius lectiones nuper in Jahnii et Klotzii Annal. philol. et paedag., Suppl. t. IX. p. 29—44 F. Vaterus protulit.

editionis a se ipso et J. G. Baitero paratae (oratt. att. fasc. I. Turic. 1839), ut quae iam ad XX. usque orationem processerat, quum pervenit ad eos codex Palatinus, ex quo ipso demum quid rei esset perspectum est. Horum vestigiis ingressus est R. Rauchensteinius in Lysiae orationum selectarum (VII. XII. XVI. XIX. XXII. XXIII. XXIV. XXV. XXX) editione, quae adnotationibus germanice scriptis instructa prodiit Lips. 1848. Denique ab integro rem aggressus est Scheibius edito Lysia Lips. 1852. Qua in editione hoc egit, ut archetypi X vestigiis religiosius quam qui ante se hanc provinciam suscepissent insisteret, ad eiusque fidem quantum fieri posset oratoris verba exigeret. Itaque ante omnia quae sola codicis Laurentiani C auctoritate a Bekkero atque Turicensibus editoribus aut in verbis collocandis novata aut neque sensu postulante neque alia necessitate cogente invecta aut temere immutata erant, in integrum restituit, deinde vero locos depravatos plurimos quum aliorum tum suis coniecturis persanare studuit, quarum partem aliquam nuperrime uberiore disputatione illustravit in Emendationum Lysiacarum fasciculo, qui Neo-Strelitii 1852 prodiit.

Interea nec defuere, qui singulis harum orationum locis pertractandis atque emendandis bene de Lysia mererent. Quo nomine laudandae sunt C. Foertschii comm. crit. de locis nonnullis Lysiae et Demosthenis Lips. 1827 (rep. in edit. a. 1829) et observv. crit. in Lysiae orationes Lips. 1829, P. P. Dobraei Adversar. t. I. Cantabr. 1831. p. 192—262, A. Emperii observv. in Lysiam Brunsv. 1833 (rep. in eiusdem opusculis philol. et histor. 1847. p. 50—101, quo accedunt quae ex eiusdem adversariis ibid. p. 313—315 protulit editor), L. Kayseri censurae editionum Rauchensteinii atque Scheibii, quae insertae leguntur Diario eruditor. Monac. a. 1848. Nov. n. 223. 224. et a. 1852. Oct. n. 48—51. Inter Batavos vero nuper exstitere qui certatim in Lysiam involantes totas nubes emendationum in medium proferrent. Praestant ceteris quas C. G. Cobetus in adnotationibus ad orationem de arte interpretandi (Lugd. Bat. 1847) p. 83—101 edidit. Reliqui etsi nonnulla recte constituerunt, haud raro tamen videntur a recta via aberrasse atque ipsas nubes et inania captasse. Quo nomine notandae sunt I. Bakii emendationes in Lysiae orationes eiusdem Scholic. hypomnemat. vol. II. p. 195—284 et vol. III. p. 186—265 insertae, H. G. Hamakeri quaestiones de nonnullis Lysiae orationibus, Lugd. Bat. 1843, G. A. Hirschigii emendationes in Lysia, quae in Miscell. philol. et paedag. nov. fasc. II. (Amst. 1850) p. 126—145 prodierunt. Ad hos accessit A. Heckerus, qui nobi-

lissimam Lysiae in Eratosthenem orationem (XII) totam esse vitium, eiusque scriptorem verborum significationis non fuisse gnarum, scribendi artem non calluisse et ne primis quidem litterarum rudimentis eruditum fuisse in singulari dissertatione, quae prodiit Lugd. Bat. 1848, sibi demonstrasse visus est: quin orationem in Agoratum (XIII) quoque et complures alias Lysiae nomine inscriptas orationes a graeculo ludimagistro suppositas, praetereaque Antiphontis omnes et omnes pariter Andocideas orationes spurias esse iactare non erubuit. Quae venditatio ne quem deciperet, patefacta hominis nescio insulsitate dicam an inscitia cavit Rauchensteinius in diario Marburg. 1849. n. 44 sq. Hamakeri vero commenta merito explosit Scheibius in libro Vindiciae Lysiacae inscripto, Lips. 1845.

Iam paucis de hoc ipso meo Lysia exponendum est. Scilicet novissimo editori etsi feliciter admodum res cessisse putanda est atque ita, ut omnium optime de hoc oratore meruisse videatur, tamen quum rogaret B. Tauchnitius, ut Lysiae editionem curarem novae quam tum parabat veterum scriptorum collectioni inserendam, non erat cur hanc provinciam recusarem. Non prorsus enim imparatus videbar mihi ad hoc negotium accedere. Longe plurima sane quum alii tum Scheibius iam occupaverant, sed vel horum post operam locos aliquam multos intellexi superesse, qui nondum satis persanati dici possent, in quibusque persanandis iuvaret denuo vires et ingenium exercere. Quanquam fatendum est horum paucis tantum a me factam esse medicinam, plurimos restare eosque pene desperatos, a quibus mihi certe tutius visum est manus abstinere. Sed ut lectores ipsi iudicare possent, quae post Scheibium aut ex libris aut ex aliorum vel meo iudicio mutavissem, adiectis de aliis locis aut meis aut aliorum sive interea in medium prolatis sive ab illo omissis coniecturis, suo quaeque ordine in indicem redegi.

Or. I. §. 7. *φειδωλὸς ἀγαθὴ*] Alterum Dobraeo auctore uncis inclusit Scheibius. ‖ 22. Lacunam post v. *πέντε* primus idem indicavit. ‖ *οὐδέν᾽ ἂν* scripsi, *οὐδὲν ἂν* cum libris Scheibius, *οὐδένα* Bekkerus. ‖ 30. *τὸν νόμον*] Immo *τὸν νόμον τὸν*: nam non ex ipsa columna, verum e columna descripta lex erat recitanda. ‖ 41. *τὴν ἐγγυτάτω* Bergkius, erat *τῶν ἐγγυτάτω*. ‖ 42. *ἐκείνῃ* libri, *ἐν ἐκείνῃ* cum Marklando Scheibius. Cf. II, 13. 16. XVII, 9. ‖ 44. *ἤλπιζον*] *ἤλπιζον μὲν* libri, *ἤλπιζόν ποθεν* Emperius Opp. p. 313. ‖ 48. *ἐσχάταις* addidi ex Reiskii coniectura. Cf. XII, 36. XXXI, 26.

Or. II. §. 4. *ἐνομίζοντο δὲ*] *δὲ* ex libris revocavi. Cf. Foertschii comm. crit. p. 41. ‖ 6. *περὶ τῶν λοιπῶν ἄμεινον* reposui ex libris plu-

rimis, ἄμεινον περὶ τῶν λοιπῶν ex solo cod. F Bekkerus atque reliqui editores. ‖ 7. τῶν νεκρῶν] τὴν ante τῶν ex solo F accessit inde a Bekkero. ‖ 9. πρότερον] λυπρότερον vel πικρότερον Emperius. ‖ 13. ἐκείνῳ CMNUXZ, ἐν ἐκείνῳ vulg. ‖ 15. τοὺς ἱκέτας αὐτῶν] τοὺς ἱκέτας παρ' αὐτῶν ex FGU Turicenses atque Scheibius. Explicat locum F. Vaterus in Jahnii Annal. philol. Suppl. t. IX. p. 48. ‖ 21. τοὺς Ἕλληνας suspectum Emperio. ‖ 23. λογισμῷ δόντες ex F reposui cum Bekkero, fuerat λογισμῷ εἰδότες, Scheibius λογισμῷ ... εἰδότες. ‖ 31. Post ἔμελλον excidisse aliquid, velut ἀπώλοντο, persuasit mihi Scheibius. ἡττῶντο, quod post Λακεδαιμόνιοι δὲ habet C, et inepte inventum, neque suo pro oratoris more loco positum. ‖ 35. καὶ, quod est ante τοῦ προσιόντος, in ὑπὲρ mutari, deinde ὑπὲρ τῆς φιλότητος deleri vult Emperius. ‖ 39. λογισμός τε vel invitis libris, qui quidem collati sunt, reposui: λογισμὸς δ' cum Turicensibus Scheibius. ‖ 41. Post ὀλίγων et ante ἐλευθερίας ut aliquid excidisse statuamus lex aequabilitatis postulat: atque hic quidem κοινῆς vel ἑτέρων, illic αὐτονομουμένων interponi voluit Reiskius, πολιτευομένων Scheibius. ‖ 45. ὑπὸ Ἑλλήνων restitui ex libris omnibus, ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ex Reiskii correctione Turicenses atque Scheibius. ‖ 58. ἡμῖν τοῖς] τοῖς excidit apud eosdem. ‖ 63. τείχη — ἀνέστησαν] νέα excidisse ante ἀντὶ aut post καθῃρημένων viderunt Turicenses. ‖ 68. βέβαιον] ἂν cum Marklando addidit Scheibius. ‖ 70. τῇ μὲν πατρίδι] τῇ μὲν γὰρ πατρίδι ex libris CMNUXZ novissimi editores, recte fortasse. ‖ 73. καὶ θάψας uncis inclusit auctore Reiskio Scheibius. ‖ 78. ἄξιον ἦν] ἦν cum libris CMNUXZ omisit idem. ‖ 79. ὑπὲρ μεγίστων ex libris restitui, ὑπὲρ τῶν μεγίστων cum Franzio novissimi editores. ‖ περὶ αὐτῶν] τὰ περὶ αὐτῶν ex M corr. Scheibius.

Or. III. §. 12. οὗτοι δ' ἤδη μεθύοντες ex Schotti emendatione reposui cum Turicensibus, ἤδη μεθύοντες οὗτοι δ' libri: ἤδη μεθύοντες οὗτοι Scheibius, καὶ δὴ (cum Bakio) aut τότε δὴ μ. οὗτοι Kayserus diar. erud. Monac. 1852. Oct. p. 411. ‖ 14. ὡς ἐγὼ] ὧν ἐγὼ cum Marklando Scheibius. ‖ 37. ταῦτα μὲν εἰκότα correxit Reiskius, ταῦτα εἰκότα vulg. ‖ παρ' αὐτῶν] περὶ αὐτῶν ex CO Turicenses atque Scheibius. ‖ 41. τραύματος delenti Hirschigio assentitur Kayserus l. l. p. 407.

Or. IV. §. 2. τὴν μὲν] μὲν excidit apud Turicenses atque Scheibium. ‖ δι' ἐκείνην] praepositionem Hamakeri suasu uncis inclusit Scheibius. ‖ τἀληθῆ] γ' ἀληθῆ cum Hirschigio idem. ‖ 9. καὶ ἐξ ἀρχῆς] καὶ excidit apud Turicenses atque Scheibium. ‖ 13. εἰ εἰς — πολεμίων] εἰ deleto ἔδωκα τὸ ἀργύριον auctore Hamakero tanquam glossam uncis inclusit Scheibius. Mihi vero potius verba

ἐκ τῶν πολεμίων glossam sapere videntur. ‖ *αὐτὸν ποιοῦνται*] *σπουδὴν ποιοῦνται* Anonymus Taylori, *αὐτὸν πειρῶνται* Stephanus, *αὐτὸν περὶ παντὸς* vel *περὶ πλείστου ποιοῦνται* Reiskius, *αὐτὸν προαιροῦνται* Baiterus, *ἀντιποιοῦνται* Sauppius, *ἔργον ποιοῦνται* Scheibius, *αὐτὸν βούλονται* vel *γλίχονται* Emperius. ‖ 16. Post *ᾔδει* aut *ὅτι* cum Tayloro aut *ἐπεὶ* excidisse puto. ‖ Mox libri *καὶ οὐ λήσει οὐδὲν ἐν ταύτῃ. ἔγωγ' ἂν ἴσον εἶχον βασανισθείσης,* solus C atque hinc Bekkerus *καὶ οὐ λήσει οὐδὲν αὐτήν. καίτοι ἔγωγ' οὐκ ἴσον εἶχον βασανισθείσης.* Non sufficiunt quae coniecerunt Sauppius (*οὐδέν. οὐδὲ ταύτης ἔγωγ' ἂν ἴσον εἶχον βασανισθείσης*) atque Scheibius (*οὐδέν. ταύτης ἔγωγε ἄνισον ἔχων βασανισθείσης ἀλλ'*). Mihi *οὐ λήσει* corruptum videtur. Sententia tale quid postulat: *καὶ εἰδὼς ὅτι οὐδὲν ταύτης ἔγωγ' ἂν ἴσον εἶχον βασανισθείσης.*

Or. V. §. 5. *γένοιντο*] *ἂν* deesse viderunt Turicenses.

Or. VI. §. 2. delevit Reiskius. ‖ 3. *τιμωρεῖτον* Dobraeus, *τιμωρεῖται* et *τιμωρεῖτε* libri, *τιμωροῦνται* Sauppius, *τιμωρεῖσθαι* deleto *ὅτι* Scheibius emend. Lys. fasc. p. 30. ‖ 5. *ἔρχονται* vel *ἥκουσι* post *ἑορτῆς* excidisse apparet. ‖ 9. *ἱερά*] Post hoc voc. unius versus lacuna est in C. ‖ 11. *τιμωρεῖν*] Possit et *τιμωρῶν.* ‖ *μᾶλλον ἢ ἧττον* suspecta merito Tayloro. ‖ *Ἀνδοκίδης* uncis inclusit Scheibius (probat Kayserus l. l. p. 403), *καὶ* proximum in *καίπερ* mutavit idem cum Turicensibus. Neutrum necessarium. ‖ 13. *ἀλλὰ καὶ*] *καὶ* Dobraeo auctore uncis inclusit Scheibius. Cf. XXV, 13. ‖ *ἐστὲ*] *αὐτοί ἐστε* Kayserus p. 415, quo teste *καὶ ἐστὲ* est in X. ‖ 15. *ἢ τραύματος ἐκ προνοίας* delevit Taylorus. ‖ 19. *εἰς τὰ ἁμαρτήματα*] *διὰ τὰ ἁμαρτήματα* Emperius, qui et monet *ἵνα* esse *ubi*, *εἰς ἃ ἡμάρτητο αὐτῷ* Kayserus p. 416. coll. XXXI, 20. Fort. post *εἰς* nonnulla exciderunt. ‖ *προφάσει*] *προσκλήσει* Kayserus l. l. ‖ 27. Ante *θεὸς* nonnulla excidisse, velut *τοσαύτην δὲ αὐτῷ τῶν ἀσεβημάτων* vel *ἀδικημάτων,* monet Scheibius. ‖ 28. *ἀφίκοιτο*] *ἀφῖκτο* Kayserus l. l. ‖ 29. *εἰς δημοκρατίαν εἰς τὴν ἑαυτοῦ πόλιν*] *εἰς τὴν ἑαυτοῦ πόλιν* deleri voluerunt Dobraeus et Emperius, priora in *οὔσης δημοκρατίας* coll. VII, 27 mutari Kayserus. Fort. scrib. *εἰς δημοκρατουμένην τὴν ἑαυτοῦ πόλιν.* ‖ 30. *αὐτῷ*] *ἐνιαυτῷ* cum Reiskio addunt novissimi editores. ‖ 38. *τοῦτον ἡμῶν*] *τοῦτον τῶν ἡμετέρων* aut *τῶν αὐτῶν ἡμῖν* Scheibius, quorum posterius ego quoque correxeram. Idem probatum Kaysero p. 406. ‖ 39. *ἐπειδὴ*] *εἰ δὴ* Kayserus p. 416. ‖ *ἐνδεεῖς ὄντες*] *ἐνδημοῦντες* cum Marklando idem. ‖ 44. *ἀζήμιοι* Emperius, *ἀθηναῖοι* libri, *ἀθῷοι* vulg. ‖ 45. *ἀγαπητῶς — σωθῆναι* CX et corr. M., *ἀγαπητῶς — σωθέντα* ceteri, *ἀγαπητῶς ἔχειν — σωθέντα* Scheibius. ‖ 48. Post *γενόμενος* lacunae signum addidit idem. ‖ 49. Post *εἰσφοράν* lacunam unius versus habet C. ‖ *γινομέ-*

νην dedi ex GKMXZ, erat *γενομένην*. ‖ *ἐπαρθεὶς*] An *ἀποροῦσι?* ‖ *εἰσάγων*] *εἰσαγαγὼν* ex C cum Bekkero reliqui editores. ‖ Post *ἀντ-αποδούς* in C lacuna est trium paginarum.

Or. VII. Inscr. *ΥΠΕΡ*] *ΠΕΡΙ* ex Harpocr. s. v. *σηκός* et *ἐπιγνώ-μονας* atque Phot. bibl. p 489 a novissimi editores. ‖ §. 2. *νυνί με*] *νυνί γε* Emperius. ‖ *φασιν* hoc loco addidi, voluit *φασι* ante *σηκὸν* Kayserus p. 395. ‖ *ἀπελέγξαι* correxi, erat *ἀποδεῖξαι*. ‖ 3. *καὶ δεινὸν μὲν* Bakii me invito irrepsit: retinendum erat, quod est in libris, *καὶ δεῖ με*. ‖ 12. *αἱρούμενος* dedi ex Sauppii emendatione, vulg. *ἡγούμενος* defendunt G. Hermannus in adnot. ad Aesch. Prom. 630 et C. Sintenis in Philol. VI. p. 750. ‖ 12. *ποιήσαντι*] *περιποιήσαντι* Kayserus l. l. p. 391. ‖ 14. *πολλὰς δ'* Emperius, *πολλὰς* libri, *πολλὰς γὰρ* cum Turicensibus Scheibius, *ἐγὼ δὲ πολλὰς* Kayserus. ‖ 18. *τοὺς παριόντας* deleri vult Kayserus p. 403. ‖ 23. *πάσχω· εἰ μὲν* scripsi, *πάσχω, ὃς εἰ μὲν* libri: quod post *πάσχω* inseri voluit Hamakerus, *ὑπὸ τούτου* vel *ὑπὸ τουτουὶ*, placuit et Kaysero l. l. 1848. p. 760 et 1852. p. 393. ‖ *ταύτην ζημίαν*] *ταύτην τὴν ζημίαν*, quod est in libris, defendit idem p. 391. ‖ 25. *καὶ τὴν πατρίδα* addidi: viam monstraverat Kayserus p. 393, qui *τὴν πατρίδα* addi voluit. ‖ 26. *οὕτω*, quod est post *κινδύνους*, Dobraeo auctore uncis inclusit Scheibius. ‖ *ἡγοῦμαι — κρίνομαι*] Punctum post *ἡγοῦμαι*, interrogationis signum post *κρίνομαι* posui. Vulgo non recte haec tanquam ab *οὐ δήπου* suspensa omnia una serie continuantur. Praeterea *εἰκότως* ante *ὡς ἀφανίζων* inseri vult Kayserus p. 394. ‖ 30. *σύνιστε*] *οὐδὲν* vel *οὐδὲν ἐμοὶ σύνιστε* idem. ‖ 34. *πάντες εἰσὶν*] *πάντες περίεισιν* Emperius, malim *π. ἔτι εἰσὶν*. ‖ *ἦ μὴν* correxi, *ἤμην* libri, *εἴην* cum Dobraeo Turicenses atque Scheibius. ‖ *τῶν τούτου λόγων* si ab *ἰσχυρότερον* pendet, malim deinde *περὶ* pro *καὶ*. Sed nihil obstat quin genitivos ab *ἔλεγχον* suspendamus. ‖ 35. *ἐμοὶ δὲ δοκεῖ εἶναι*] *ἐμοὶ δ' οὐδὲν* vel *οὐ δοκεῖ εἶναι* Kayserus l. l. 1848. p. 758, sed idem *ἐμοὶ δὲ δοκεῖ δεινὸν εἶναι* 1852. p. 395. ‖ 37. *ἔλεγον*] *ταῦτα* desiderat idem: *ἃ οὗτος ἐβούλετο* transponenda post *ἔλεγον* censuit Bekkerus. ‖ 39. *ὑμᾶς ἡγοῦμαι*] *νομίζειν* ex C addidit Bekkerus, *ἐγνωκέναι* ante *ὑμᾶς* ex Hamakeri coniectura inseruit Scheibius: *ὑποπτεύειν* mavult Kayserus.

Or. VIII. §. 1. *τοὺς — τιμήσειν*] *τοῖς — μελήσειν* coniecit Scheibius, possit et *τοῖς — διοίσειν*. ‖ 3. *εἴπατε* Cobetus, *εἰπάτω* vulg. ‖ 4. *καίτοι — κατειπεῖν*] *καίτοι οὗτος, ὃν ἐνοχλεῖν ᾤεσθε, περὶ πλείστου ἐποιήσατο δοκεῖν ἐμοῦ κήδεσθαι, καὶ μᾶλλον ἐμοὶ κατεῖπεν* aut *καίτοι οὗτος, ὃν ἠνωχλεῖτε, περὶ — κήδεσθαι, δι' ἄλλων ἐμοὶ κατεῖπεν* Emperius. Fort. *καίτοι οὗτος ἐνοχλεῖ, ὅς γε περὶ — καὶ δι' ἄλλων ἐμοὶ κατ-ειπεῖν*. ‖ *ταὐτά* Emperius, *ταῦτα* vulg. ‖ 7. *ὑμᾶς μὲν* addendum vidit

Scheibius. || *συνόντας* correxit idem, *συνόντι* vulg. || 8. *καὶ ταῦτα διὰ τί πρὸς τοὺς τελευταίους ἐλέγετε* Emperius. || 11. *ἃ μετὰ τούτων*] Fort. *μὴ ὑπὸ τούτων*. || 12. *ὀργιζόμενος* Marklandus, *ὁριζόμενος* cum libris Scheibius. || 13. *ἐκεῖνος*] *ἐκεῖνο* Reiskius et Emperius. || *ἢ τί* Emperius, *ἐπεὶ* vulg. || 16. *λείπετε οὐδέν*] *λείπετε ἤδη οὐδέν* e vestigiis librorum, ut opinabatur, Scheibius: *ἐλλείπετε οὐδέν* Emperius. || *πάντ᾽ εἴρηκα*] *πάντα γὰρ ἂν εἴρηκα* C, *πάντα γὰρ ἂν ἀπειρήκειν τὰ* Emperius.

Or. IX. §. 2. *εὔνοιαν*] *ἄνοιαν* Reiskius, *ἀνίαν* Bergkius diar. Darmst. 1835. p. 915, *εὐήθειαν* Jacobsius et Dobraeus. || 5. *Φιλέου* Bekkerus, *Φιλίου* vulg. || 7. *ἀνακαλεσάμενοι δὲ*] *δὲ* uncis inclusit cum Reiskio et Emperio Scheibius. || *τὴν γραφὴν*] Si quid mutandum, malim *τὴν ἐγγραφὴν* quam *τὴν ἀπογραφὴν* cum Reiskio. || *ἔκριναν*] Deesse testium citationem (cf. §. 9.) recte observavit Baiterus. || 14. *διὰ τὴν ἀνάγκην καὶ τὴν ἡλικίαν*] *διὰ τὴν ἀνάγκην διὰ τὴν ἡλικίαν* XZ, *διὰ τὴν ἡλικίαν καὶ ἀνάγκην* C, *διὰ τὴν ἀνάγκην καὶ διὰ τὴν ἡλικίαν* vulg.: *καὶ ἀνάγκῃ διὰ τὴν ἡλικίαν* Emperius. || 20. *μετρίως ἂν ἠγανάκτουν*] *ἂν* Baitero auctore seclusit Scheibius. || *τῆς πόλεως*] *ἐκπεσεῖν* vel *στερηθῆναι* excidisse vidit Reiskius.

Or. X. §. 3. *περὶ τοῦ πατρὸς*] *περὶ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς* aut *περὶ τοῦ πατρὸς τοῦ ἐμαυτοῦ* Scheibius Emend. Lys. fasc. p. 35. || 7. *ἀπεκτόνασί* — *ὅσοι* accesserunt ex or. XI, 3. || 9. *οὐδέν σοι μέλειν* Stephanus et Turicenses, *οὐδέν σοι μέλει* libri, *ὅτι οὐδέν σοι μέλει* Franzius et Scheibius. || 12. Post *κτεῖναι* excidisse *ἀποφεύγειν* Reiskius, *ἀφεῖναι* Foertschius statuerunt: post *εἴη* lacunae signum posuit Scheibius. || 16. *ἐὰν μὲν* pro eo quod est in libris, *ἐὰν μή*, malui scribere cum Heraldo et Tayloro quam auctoribus Augero atque Boeckhio (Oecon. Athen. publ. I. p. 491) *μὴ* delere cum Turicensibus et Scheibio. || 18. *τουτὶ*] *τουτονὶ* cum Marklando Scheibius. || 21. *ἀκοῦσαί τινα* Foertschius, *ἀκούσαντα* libri, *ἀκοῦσαι* aut *ζῆν ἀκούσαντα* Dobraeus, ... *ἀκούσαντα* Scheibius. || 24. *ἐν ᾗ*] Fort. *ἐφ᾽ ᾗ*. || 26. *μηδ᾽ ὑβρίζοντί τε καὶ λέγοντι* dedi ex or. XI, 9, *καὶ ὑβρίζοντι καὶ λέγοντι* vulg. || 28. *ὑπὸ τῶν παίδων*] *ἀνῃρῆσθαι* ex or. XI, 10 addidit Scheibius. || 29. *οὐκ ἔχουσιν*] Reiskii coniecturam *γυναικῶν ἔχουσιν* probat Kayserus l. l. p. 407, *οὐκ εὖ ἔχουσιν* Emperius. Malim *οὐκ ἰσχύουσιν*.

Or. XI. §. 8. *βελτίονος ὄντος*] *βελτίων οὗτος* cum Sluitero Scheibius. || 9. *ὑπ᾽ ὀλιγαρχίας*] *ἐπ᾽ ὀλιγαρχίας* idem cum Baitero.

Or. XII. §. 5. *φάσκοντες*] *φάσκοντες δὲ* cum Emperio Kayserus p. 401. || 12. *εἰς τοῦ ἀδελφοῦ* Scheibius, *εἰς τὰ τοῦ ἀδελφοῦ* vulg. || 18. *ἔτυχεν*, sc. *δούς*, ut non opus sit *ἔχων* addere cum Scheibio. || 30. *σώζοντα αὐτὸν καὶ*] Sic libri praeter C, qui *σώζων αὐτὸν καί*.

Baiteri emendationem σώζοντα αυτόν, κατὰ recepit Scheibius. Propius a vero abesse videtur Sauppii coniectura, σώζειν αὐτόν τε καὶ τὰ τούτοις ἐψηφισμένα παρόν. Malim tamen σώζειν ἐξὸν καὶ αὐτὸν καὶ τὰ τ. ἐψ. Totum locum Kayserus p. 405. sic constituit: οὐκ ἐν τῇ οἰκίᾳ κατὰ τὰ τούτοις ἐψηφισμένα, ἀλλ' ἐν τῇ ὁδῷ σώζοντα αὐτὸν συλλαβὼν ἀπήγαγεν. ‖ 34. ποιήσαις] ἐποίησας Dobraeus. Mox ἐτυγχάνετε — ἀπεψηφίζεσθε Kayserus l. l. 1848. p. 753 et 1852. p. 412. Malim ἀποψηφίσαισθε cum Rauchensteinio. ‖ 52. εἰ γὰρ Sintenis in Philol. VI. p. 751, καὶ γὰρ libri, καὶ γὰρ εἰ ex Canteri emendatione vulg. ‖ συνουσίαν] εὔνοιαν cum Marklando Scheibius, προθυμίαν Sintenis l. l. p. 752, possit et εὐμένειαν vel συνεργίαν. ‖ 53. ἔδοξαν] ἐδείξαμεν Geelius apud Hamak. quaestt. p. 33. ‖ 55. αὐτοὺς] αὐτοὶ cum Marklando Scheibius, αὐτοὺς CZ et supra scripto οἷς X. cf. Scheibii Emend. Lys. fasc. p. 25. ‖ 57. εἰ μὲν ἐκεῖνοι δικαίως ἔφευγον, ὑμεῖς ἀδίκως libri, εἰ μὲν ἐκεῖνοι ἀδίκως ἔφευγον, ὑμεῖς δικαίως ex Sluiteri emendatione Turicenses atque Scheibius. Ego in sequentibus mutavi δικαίως — ἀδίκως pro eo quod est in libris ἀδίκως — δικαίως. ‖ 63. οὐ γὰρ] καὶ γὰρ, quod coniecit Scheibius, iam proposuerat Kayserus l. l. 1848. p. 756. Sed vid. Rauchenst. in diar. Marb. 1849. p. 355. ‖ 66. τῇ πόλει cum Dobraeo deleverunt Turicenses atque Scheibius. ‖ 81. δικαστὴς αὐτὸς] δικαστὴς αὐτὸς Kayserus l. l. p. 758. ‖ 84. ἱκανὴν hoc loco inseruit Sintenis Philol. l. l., post δίκην Reiskius, post ποιοῦντες Hirschigius. ‖ τοσοῦτον ἢ Reiskius, τοσοῦτον δ' libri: δ' uncis inclusit Scheibius. ‖ 85. τῶν πεπραγμένων] τε a Sauppio interpositum uncis inclusum habet idem. ‖ 86. ἀλλὰ καὶ τῶν — αἰτήσονται] ἀλλὰ καὶ τοῦτο τῶν — ἐξαιτήσονται αὐτούς Kayserus l. l. p. 402. ‖ 100. κατεψηφίσθαι Baiterus, erat καταψηφιεῖσθαι. Excidisse φανήσεσθαι cum Reiskio censet Kayserus l. l. 1848. p. 760.

Or. XIII. §. 6. μάλιστα] μάλιστ' ἂν Emperius. ‖ 19. ὅπως — ὑποφαίνοιτο] ὅπως πιστότερα ὑμῖν οὕτω φαίνοιτο Kayserus l. l. 1852. p. 414. ‖ τὴν — βουλεύουσαν secludenda vidit Dobraeus. ‖ 20. οὖσιν] οὐκ οὖσιν XZ. An δοκοῦσιν? ‖ 22. ψηφίζεται dedi ex Scheibii coniectura, ψηφίσετε XZ, ψηφίσατο C, ἐψηφίσατο cum Reiskio editores inde a Bekkero. ‖ 23. προσήσεσθαι XZ, προήσεσθαι vulg. ‖ παρέξειν] παράξειν coll. §. 32 et 55 ex Cobeti coniectura Scheibius: sed vid. or. XXIII, 9. ‖ 28. ἢ ἐκείνοις ἐκπλεῦσαι] ἐκπλεῦσαι ἢ ἐκείνοις ex C Turicenses et Scheibius. ‖ 31. μετὰ — πολιτῶν delenda vidit Dobraeus. Cf. §. 53. ‖ 32. μόνη Turicenses, μὲν ἡ XZ, ἡ C. Totum locum cum Bremio et Cobeto sic constituit Scheibius: ἀπέχρη ἡ ἐν τῇ βουλῇ γεγενημένη. ‖ 45. σφετέρους αὐτῶν Dobraeo auctore uncis inclusit idem. ‖ 46. τὴν πόλιν suspectum Emperio. ‖ 48. βουλῇ Reiskius, πόλει

libri, quo restituto τῷ πλήθει τῷ ὑμετέρῳ deleri volunt Turicenses atque Scheibius. ‖ 49. δεῖ — ἀποδεῖξαι] Sic C, in XZ κἂν est pro ὅπερ οὐκ ἄν, in Vindob. ὃ οὐκ ἄν. Scheibius de suo: δεῖν — θανάτου, οὐκ ἂν δύναιτο οὐδέποτε [ἀποδεῖξαι], Kayserus p. 407 ὃ οὐκ ἂν δύναιτο οὐδέποτε, deleto ἀποδεῖξαι. ‖ 54. Καριεύς, quod omnes libri habent, corruptum licet intactum reliqui. Ἰκαριεύς ex Palmerii coniectura plerique editores: at peregrinum fuisse hunc hominem certum est. Καριδεύς coll. Steph. Byz. s. v. Καρία ex Bergkii emendatione Scheibius: sed idem et Καρυεύς vel Καμιρεύς emendaverat. Possit et Καφυεύς, Κατρεύς, Καρθαιεύς et quae sunt eiusmodi. ‖ οὕτω] Hoc C non habet, sed lacunam novem litterarum. Hinc οὕτω ... Scheibius, qui simplex οὕτω rursus defendit in Emend. Lys. fasc. p. 9 sq. Malim οὔπω, h. e. priusquam torqueretur, licet ad hoc supplicium destinatus. Vocabulorum οὔπω et οὕτω commutatorum exemplum est infra or. XIV, 7. ‖ 56. ἀληθῆ] τἀληθῆ cum Augero Turicenses et Scheibius. Sed cf. or. I, 28. IV, 12. 13. XIX, 54. ‖ 57. Scheibio voc. δικαίως, quod est ante καταψηφισάμενοι, huc ante ἐκεῖνος transponenti merito adstipulatur Kayserus l. l. p. 411, sed idem simul δικαιότερον pro altero δικαίως postulat. ‖ 59. ἀπογράψας XZ, ἀπέγραψας C, atque ita edidit Scheibius, ἐπέτριψας cum Reiskio Bekkerus. ἀπέκτεινας excidisse coll. §. 61. et 86. Jacobsius et Turicenses coniecerunt, quibus nunc Scheibius quoque assentitur. ‖ 61. καὶ Ξενοφῶν — Θάσιος ut glossema ex §. 54. desumptum auctore Dobraeo seclusit Scheibius. Vid. eius Emend. Lys. fasc. p. 12. sq. ‖ 65. τἆλλα Dobraeus, πάντα Bekkerus, πολλὰ vulg. ‖ 71. ἀλλ' ἐν C, ἀλλὰ XZ, ἀλλ' ἅμα Reiskius, ἅμα Scheibius. ‖ 72. Lacunam post πεποιημένον primus Taylorus animadvertit. ‖ 73. ἄν, quod est ante ἀπέκτεινε, deleverunt Turicenses atque Scheibius. ‖ 74. ἢ ἐπὶ C, ὅτ' ἐπὶ (non ἢ ὅτ' ἐπὶ) XZ, ἢ τότ' ἐπὶ Scheibius. ‖ 75. Post ἀποκτείνας aliquid excidisse, velut πολίτης εἶναι, vidit idem. ‖ 79. Hoc certe loco ἐπὶ Φυλὴν redundat, nisi ἐπὶ Φυλῇ scribendum. ‖ 80. διαλλαγαὶ] αἱ διαλλαγαὶ cum Dobraeo Scheibius. ‖ 82. Φυλῇ C, Φυλὴν cum XZ Scheibius. ‖ 83. ἐγὼ μὲν οἶμαι cum Reiskio uncis inclusit idem. ‖ 85. ἔνοχος ὢν deleverunt Dobraeus et Emperius. ‖ 86. τὴν ἀπαγωγὴν — πρῶτον dedi ex emendatione Rauchensteinii Philol. V. p. 521, libri τὴν ἀπαγωγὴν ἀπάγειν ἀναγκάζοντες προσγράψασθαι τότε ἐπ' αὐτοφώρῳ ἢ ὅπου ἂν ᾖ, πρῶτον. ‖ 88. οἱ ἐν Πειραιεῖ Baiterus. ‖ 88. οὔ τι Reiskius, οὔτε XZ, οὐ cum C Scheibius. ‖ 90. εἶχόν τινα] εἶχον ἄν τινα Baiterum secutus Scheibius. Sed cf. Demosth. or. LVII, 25. ‖ 91. Post δήμου versus dimidii lacunam habet C: πεποιῆσθαι inserebat Reiskius. ‖ 93. ἅμα τῇ αὐτῇ Dobraeus, ἀλλὰ τῇ αὐτῇ X, ἀλλὰ τοιαύτη Z, τῇ αὐτῇ

cum C vulg. || 95. ἅπαντα Tayloro auctore seclusit Scheibius, ἅπασι coniecit Franzius.

Or. XIV. §. 2. ἐπ' ἐνίοις Reiskius, ἐπινικίοις libri, quod solus defendit Kayserus l. l. p. 408, praemia intelligens sponsionum, quas cum commilitonibus fecerit Alcibiades, quasque plerumque vicerit. || τοὺς ἐχθρούς] τοὺς ἑτέρους vel ἑτέρους Emperius. Malim καὶ τοὺς ἐχθρούς cum Scheibio. || 3. ἀνάγνωθι — ΝΟΜΟΣ ut aliena ab hoc loco cum Bakio seclusit Scheibius. || 7. λειποταξίου δὲ ὅτι cum XZ omissis reliqua Kayserus p. 387 sic constituit: οὐδὲ παρέσχε μετὰ τῶν ἄλλων ἑαυτὸν τάξαι, οὔτ' ἐξῆλθε μεθ' ὑμῶν στρατοπεδευόμενος, δειλίας δέ: videri tamen et οὐδὲ—τάξαι ex interpolatione orta. || δέον αὐτὸν scripsi, δεῖ ἕκαστον libri, δεῖν αὐτὸν cum Schotto Turicenses atque Scheibius. Vid. Buttm. gr. gr. I. p. 492 sq. || 18. μηδένα ἂν] ἂν Cobeti suasu uncis inclusit Scheibius. || 39. τὸν ** μητρὸς] τὸν μητρὸς libri (?) praeter Z, qui τὸν πρὸς μητρὸς habet: τὸν πατρὸς πρὸς μητρὸς πάππον cum Turicensibus Scheibius. Malim τὸν πατρὸς πάππον τὸν πρὸς μητρὸς. || 42. διακείμενοι — πολιτευόμενοι] πολιτευόμενοι — διακείμενοι cum Bekkero Kayserus p. 405.

Or. XV. §. 6. ἕως ἂν] ἂν cum Dobraeo delevit Scheibius. || 8. ὀργίζοισθε Foertschius, χαρίζοισθε vulg.

Or. XVI. §. 3. περὶ τὰ ἄλλα] καὶ περὶ τὰ ἄλλα Reiskius. || 14. μάρτυρες sub finem adiecit Stephanus. || 19. ἀμπεχόμενοι Dobraeus (cf. Demosth. or. LIV, 34), ἀπερχόμενοι libri, περιερχόμενοι Emperius, probatum Kaysero l. l. 1848. p. 758 coll. Demosth. or. XLV, 68. 77 (adde XXXVII, 52). || 20. τὰ τῆς πόλεως cum Dobraeo Turicenses, τῶν τῆς πόλεως cum libris Scheibius.

Or. XVII. Inscr. ΧΡΗΜΑΤΩΝ ex Schotti emendatione Bekkerus et Turicenses, ΑΔΙΚΗΜΑΤΩΝ ex libris revocavit Scheibius. || §. 2. ὡς δ' X, ἃ δ' vulg. || 4. οἳ post ἀπέγραφον ego addidi, εἰ voluit Sauppius, qui et οἱ δημεύοντες πάντα pro δημεύειν τὴν πάντα (sic XZ, solus C δ. οἱ πάντα) correxit. Scheibius ἀπογράφοντες inseruit post ἀπέγραφον. Vid. eiusdem Emend. Lys. fasc. p. 15 sq. || 5. Κικυνοῖ C, neque aliud inest in librorum XZ scriptura κινδυνοι. Probam hanc esse formam docet inscriptio apud Ross. de dem. Att. n. 6. Eandem apud Aristoph. Nubb. v. 135 et 211 tuetur liber praestantissimus Ravennas. Vulg. Κικυννοῖ. || 6. τὰ δύο] τὼ δύο hic et infra ex C Bekkerus atque reliqui editores. Cf. Scheibii Emend. Lys. fasc. p. 20. || 10. ὅτι μὲν οὖν] οὖν e Vindobonensi Reiskius addidit, τοίνυν habet Z.

Or. XVIII. §. 3. ἐπέδειξε] ἐπεδείξατο cum Reiskio Scheibius. || 5. κληθεὶς dedi ex emendatione Kayseri l. l. p. 414, qui et παρακλη-

θεὶς proposuit: erat *ληφθείς*. ‖ 7. *πεποιηκόσι* Kayserus p. 405 coll. or. XII, 20 (adde VII, 31. XVI, 17. XXI, 23. Demosth. LIV, 44), *λειτουργοῦσι* libri, *ὑπουργοῦσι* Dobraeus et Emperius. Totum illud *ἀλλὰ προθύμως λειτουργοῦσι* suspectum Scheibio. ‖ 9. *ἐχαρίζετο* Scheibius, *ἔχαιρε* vulg. ‖ 10. *Ἀκαδημίαν* libri, *Ἀκαδήμειαν* cum Cobeto Scheibius. ‖ 12. *ἡμᾶς ὄντας*] *ὄντας ἡμᾶς* ex C inde a Bekkero editores. ‖ 13. *ἀπόδειξιν*] *ἐπίδειξιν* Emperius. ‖ 14. *ἐζημίωσε*] *ἐζημιώσατε* Scheibii emendationem probavit Kayserus p. 406. ‖ 16. *ἤδη οἱ τὰ τῆς πόλεως πράττοντες διάκεινται*] *ἤδη τὰ τῆς πόλεως διάκειται* vel *διατίθεται* Kayserus p. 411. ‖ 18. *ἐπὶ τιμωρίαν — τραπόμενοι* Baitero auctore tanquam ex §. 19 conflata seclusit Scheibius. ‖ 23. *ὑπὲρ τῆς πολιτείας ἧς*] *ὑπὲρ ἧς πολιτείας* Taylorus: *τῆς πολιτείας* deleri voluit Emperius.

Or. XIX. §. 4. *ὑπὸ πάντων τῶν παραγενομένων* dedi cum Stollio Philol. VI. p. 659, *ὑπὲρ πάντων τῶν πεπραγμένων* libri. Viam emendandi monstraverat Dobraeus, qui *ὑφ' ἁπάντων τῶν παραγεγενημένων* coniecit: Sauppius *ὑπὸ πάντων ὑπὲρ τῶν πεπραγμένων*. ‖ 9. *διπλάσια*] *τετραπλάσια* coll. §. 59 et 61 vir doctus nescio qui in Diar. erud. Monac. a. 1839 Jul. p. 87. ‖ 10. *λάβωσιν* ex C editores inde a Bekkero, *μὴ δῶσιν* XZ, *κληρονομήσωσιν* Marklandus, *ὠφεληθῶσιν* coll. or. XVIII, 20. XIX, 61 Kayserus l. l. p. 388. ‖ 12. *τὴν ἀδελφὴν*] *ἐμὴν* ut interponatur cum Tayloro non videtur esse necessarium. ‖ 14. *ἐν τῇ ἡλικίᾳ*] *τῇ* cum Cobeto delevit Scheibius. ‖ 18. *πολλοῖς ἂν*] *πολλοῖς ἄλλοις* Reiskium secutus idem. ‖ *ἦν*] *ἐπιμελὲς ἦν* Kayserus p. 396. Possit et *ἤρκει* scribi pro *ἦν*. ‖ 19. *Λυσίου*] *Λυσίου Διονυσίῳ* Kayserus p. 396. Sed vide quae adnotavimus supra p. XVI. ‖ *παραγενομένων*] Sic C, *τῶν παραγενομένων* XZ: fort. *τότε παραγενομένων*. ‖ 22. *προτεραίᾳ ἧ* XZ, *προτεραίᾳ ᾗ ἧ* ex C rursus Scheibius. ‖ 23. *Εὔνομον*] *καὶ Λυσίαν* cum Marklando addit idem. At non sufficit hoc: nam vel sic desunt testes de pecunia mutua data Aristophani ad complenda stipendia Cypriaca. Malim igitur *Εὔνομον. ΜΑΡΤΥΡΙΑ. κάλει μοι καὶ τοὺς ἄλλους μάρτυρας. ΜΑΡΤΥΡΕΣ.* ‖ 25. *ὡς Ἀριστοφάνην* glossema esse vidit Scheibius, qui et reliqua sanavit eo quod primum *καὶ* adiecit, deinde *ἃς ἔχοι* ex Aldina revocavit (*ὡς ἃς ἔχοι* C, *ἂν ἔχοι* XZ), denique *τὰ τῆς τριηραρχίας* pro *τὰς τριηραρχίας* correxit. Cf. eiusd. Emend. Lys. fasc. p. 3 sqq. Contra *χρυσῆν, ἣν ὑποθήσειν εὐθέως Ἀριστοφάνει λαβὼν ἑκκαίδεκα μνᾶς* coniecit Kayserus p. 397. ‖ 28. *πρὶν — νικῆσαι*] Deesse *ὑμᾶς* monuit idem. ‖ 29. *οἴεσθαι*] *οἴεσθε*, puncto post *κτήσασθαι* et interrogationis signo post *καταλελοιπέναι* positis, Scheibius. Sed idem vulg. restituit in Emend. Lys. fasc. p. 21. Emperio *χρῆναι* suspectum fuit. ‖ 33. *ἀθλιώτεροι ἢ εἰ — δοκοῖεν*] in *ἢ* latere

ἡμῶν visum est Kaysero p. 397: quod si verum, neque δοκοῖεν ferri posse. ‖ ὃ δὲ — πολλά] Deesse aut δεῖ post ὑποδέξασθαι aut ἔχουσαν in ἔχοντες mutato ἠναγκάσμεθα (coll. §. 9) censet idem. Sed de loquendi formula ὃ δὲ δεινότατον sequenti infinitivo vid. Maetzner. ad Lycurg. §. 82. ‖ 34. ἠξιοῦτε] ἂν hic et infra §. 38 addi vult coll. VII, 23 Kayserus p. 398. ‖ ἀπολέσθαι] ἀπολέσαι cum Bergkio Scheibius. ‖ 38. εἰ ἐδημεύσατε — ἐλάβετε Kayserus. ‖ 44. αἰτιᾶσθε idem p. 394. ‖ δοκούντων εἶναι Reiskius, δοκούντων εἰ libri, δοκούντων cum Bekkero reliqui editores. ‖ 45. ἔμπροσθεν XZ, πρόσθεν vulg. ‖ 47. ἔνδον ἦν] ἔνδον εἶναι cum Marklando Kayserus p. 412. ‖ καταλιπεῖν] καταλείπειν idem. ‖ 48. ὃς πλεῖστα] Delevit ὃς cum Turicensibus Scheibius. ‖ φασι Taylorus, erat φησι. ‖ τὸ τούτου τοίνυν C, τότε τούτου τοίνυν libri reliqui, τὸ δὲ τούτου τοίνυν coniecit Sauppius, τὸ δὲ τούτου edidit Scheibius. ‖ οἱ κηδεσταὶ πάντες, οἷς κατέλιπεν ἂν Kayserus p. 412: οἷσπερ ἂν κατέλιπεν Emperius. ‖ 50. ἀπογραφέντος libri, ἀπογράφοντος cum Reiskio Turicenses atque Scheibius. ‖ 51. εἰδότες XZ, εἰδότας vulg. ‖ αἴτιοι οὖν εἰσι καὶ ὑμῖν πολλῶν ψευσθῆναι καὶ ἤδη ἀδίκως γέ τινας ἀπολέσθαι οἱ ῥᾳδίως τολμῶντες ψεύδεσθαι coll. §. 49 Kayserus p. 406. ‖ 55. ὑμῖν εἰπεῖν XZ, εἰπεῖν ex C inde a Bekkero editores. ‖ 61. ὠφεληθήσεσθε XZ, ὠφελήσεσθε C et vulg. ‖ 62. πάλαι ταῦτ' ἐστί libri, ὑμέτερα interposui cum Reiskio: πάλαι τῆς πόλεως ταῦτ' ἐστί Dobraeus, πάλαι ταῦτ' ἐστὶ κοινά Scheibius, τῆς πόλεως ταῦτ' ἐστί Sauppius. ‖ 63. ἀθληταῖς Taylorus, ἀθλητὰς XZ, ἀθλητὰς καὶ C atque hinc editores inde a Bekkero.

Or. XX. §. 1. ἦσαν deleri voluit Emperius. ‖ 8. τῶν πεπονθότων] ὁ τῶν κατηγόρων cum Marklando Kayserus l. l. p. 399. ‖ 9. ἐξήλαυνον αὐτῶν] ἐξήλαυνον τῶν ἀπειθούντων idem. ‖ 13. πλείους] ἐξ ἐλαττόνων πλείους idem. ‖ 16. Post πεντακισχιλίοις cum Dobraeo τὰ πράγματα inseri vult Scheibius: ὑμᾶς αὐτοὺς pro ὑμεῖς αὐτοὶ coniecit Emperius. ‖ οὗτος δ' ἐν πολλοῖς δῆλος ὑμῖν εὐνοῶν, ὃς καί, εἴπερ Kayserus. ‖ 24. Post οὐκ ἦν aliquid excidisse vidit Scheibius: ἄχρηστος supplet Kayserus. ‖ 30. ἀλλ' — πάσχειν] τι apparet alicubi excidisse: post δεῖ inseri voluit Sauppius, post πάσχειν Scheibius, potest et post εἰ. ‖ 33. οὐκ ἂν εἴη] ἂν addidit Marklandus. ‖ 34. δι' αὐτὸν Hirschigius, καὶ αὐτὸν vulg.

Or. XXI. Excidit orationis pars prior. ‖ §. 15. τῶν μὲν ὑμετέρων Dobraeus et Emperius, erat τῶν μὲν ἑτέρων. ‖ 16. μὲν τῶν ἐμῶν Reiskius, μὲν τῶν XZ, μὲν cum C Bekkerus et reliqui editores. ‖ 17. ἐξαιτήσαιντο Emperius, ἐξητήσαντο vulg. ‖ ταύτην addidi coll. or. XVIII, 27. XXVII, 14: ταύτην χάριν voluit Kayserus l. l. p. 399, τὴν χάριν vulg. ‖ 18. οὐ γὰρ ἂν τοῦτό γε Dobraeus, τοῦτο γε XZ,

τοῦτο δ' οὐκ ἂν ex C inde a Bekkero editores. || 23. ἐμνήσθην cum C post δέον addidit Bekkerus, ἐνεθυμήθην rectius Reiskius.

Or. XXII. §. 5. νόμοις τοῖς] τοῖς excidit apud Turicenses et Scheibium. || 8. δύο] τέσσαρες auctore Bergkio (Rell. comoed. Att. p. 18) Scheibius. Cf. Boeckhii Oecon. publ. Athen. I. p. 118. || 9. δ' ἐπὶ τῇσδε Bekkerus, qui et ἔτ' ἐπὶ τῇσδε proposuit: δ' ἐπίτηδες XZ, δ' ἐξεπίτηδες C, δὲ τῆτες Emperius. Fort. δ' ἔτι τῆτες. || 11. ἡμῖν XZ, ὑμῖν vulg. || 12. τούτων ὑμᾶς μάρτυρας παρέχομαι libri, τούτων ὑμῖν μάρτυρας παρέξομαι. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. cum Marklando Turicenses atque Scheibius. || 15. οἱ πολέμιοι] οὐδ' οἱ πολέμιοι Reiskius. || 18. λαμβάνειν sic simpliciter ferri non posse patet, nec tamen sufficit eiicere cum Turicensibus. Corruptum credentes coniecere ἀλλ' ἀρνουμένων Sauppius, ἀλλ' ἀμφισβητούντων vel ἀπολυομένων Scheibius. Sed fortasse sanum est λαμβάνειν, ut ante hoc vocabulum plura exciderint, velut ἀλλὰ τοῦ μὴ δίκην ὑμᾶς παρ' αὐτῶν.

Or. XXIII. §. 2. Ἱπποθωντίδι cum Sauppio Scheibius. || 9. ἐμαρτύρησεν] Immo ἐμαρτύρετο. || εἰς ἀγορὰν, quod a παρέξειν pendet, non debebat sollicitare Rauchensteinius, qui εἰς αὔριον proposuit.

Or. XXIV. §. 9. τοιοῦτον — πονηρότερον] ὁμολογεῖν ἂν τοιοῦτον εἶναι καὶ ἔτι ἀπορώτερον Kayserus l. l. p. 400. || 10. οἶμαι et ῥᾳστώνην τινὰ ex C accessere. Priore omisso ἔγνων pro ἐγὼ scripsit Scheibius, pro altero iam τοῦτο scribendum eidem videtur. Vid. eiusd. Emend. Lys. fasc. p. 2. εἰκὸς γὰρ — τοιοῦτον ζητεῖν τοῦτο καὶ φιλοσοφεῖν Kayserus p. 404. || 12. εἴην] εἰμι coll. eiusd. §. extremis verbis et §. 14 et 18 Kayserus l. l. 1848. p. 758. || 14. εὖ νοῶν Sauppius, εὖ φρονῶν Marklandus, εὖ ποιῶν vulg.: οὐδ' ὅστις εὖ φρονῶν Kayserus p. 759. || 25. ἁπάντων] περὶ vel ὑπὲρ ἁπάντων coniecit Dobraeus, ἅπαντα vel κατ' αὐτῶν Scheibius. Fortasse scrib. ἀπαντῶν.

Or. XXV. §. 1. ὁμοίως ἅπασιν ὀργίζεσθαι reposui ex XZ, εἰ ὁμοίως ἅπασιν ὀργίζεσθε vulg. Cf. Scheibii Emend. Lys. fasc. p. 19. || οἳ σαφῶς] Malim aut εἰ σαφῶς cum Reiskio aut ὅτι σαφῶς. || 11. ἢ εὐθύνας ἑαλωκότες Emperius, εὐθύνας δεδωκότες vulg.: εὐθύνας μὴ δεδωκότες Marklandus, ἢ εὐθύνας ὠφληκότες coll. or. X, 27 (adde Aesch. III, 10. Andoc. I, 73) Kayserus l. l. p. 749, sed εὐθύνας οὐ δεδωκότες idem ibid. 1852. p. 415. || 12. ἰδίᾳ οὔτε δημοσίᾳ] ἰδίᾳ οὔτε δημοσίᾳ cum Stephano Scheibius. || 13. ἀλλὰ καὶ ἐκ] καὶ Emperio auctore seclusit idem, sed vid. or. VI, 13. || 20. ἡγεῖσθε XZ, ἡγεῖσθαι ex C Bekkerus atque reliqui editores. Cf. or. XXX, 6. || 22. ἄλλους δὲ XZ, δὲ ἄλλους vulg. || 25. μνησθῆναι καὶ τῶν] καὶ addidit Baiterus. || 33. τοὺς τῶν ἐκ Πειραιῶς κινδύνους] τῶν addidit Sauppius. ||

ὑποδύσεσθαι Sauppius, ἐπιλύσασθαι XZ, ἐπιλύσεσθαι ceteri. || τὸ αὐτὸ πάντες XZ, δι' αὐτὸ πάντες C: τὸ αὐτῶν πάντες Emperius, τῷ αὐτῷ πάντες Baiterus, αὐτοὶ πάντες Sauppius, τοῦτο δείσαντες Kayserus p. 755. Mihi in mentem venit τοιοῦτοί γ' ὄντες. || 35. Sub finem lacunam unius et dimidiae paginae habet C, sedecim paginarum X. Scilicet excidit hic, quam index promittit, oratio κατὰ Νικίδου ἀργίας et sequentis orationis initium. In Z haec nullo discrimine coaluerunt sic εἰς ὑπὸ ἄλλος (novam hoc orationem indicat) ἡγούμενος.

Or. XXVI. §. 10. τοὔνομα Reiskius, ἅρμα vulg. || 10. νῦν δὲ XZ, νυνὶ δὲ vulg. || 13. αὐτῶν αἰτίους — ὅταν γένωνται] πάντων αἰτίους — ὅσα γεγένηται Kayserus l. l. 1852. p. 413. || Θρασύβουλος deleri vult idem p. 403. || 14. ἐὰν δὲ αὐτὸν] ἐὰν δὲ τοῦτον Scheibius Emend. Lys. fasc. p. 32. || 23. ἡμᾶς XZ, ὑμᾶς vulg.

Or. XXVII. §. 2. πλῆθος] ὄνειδος Marklandus, βλάβος Reiskius, ἔχθος Sauppius. Post πλῆθος lacunae signum posuit Scheibius. || ὁπότε ἂν libri, ὁπόταν Scheibius. || τῇ πόλει libri, τὴν πόλιν cum Marklando idem. || 4. Ὀνομάσαντος] Quodnam in hoc vocabulo lateat nomen obscurum est. Coniecerunt Ὀνοσάνδρου vel Ὀνομακρίτου Reiskius, ὄντος Μνάσωνος Marklandus, Ὀνομακλέους Franzius. Τιμαγόρου Scheibii, licet rerum memoriae conveniens, nimis longe tamen recedit a ductibus litterarum. || 6. ἕξουσι] ἔχουσι cum Dobraeo Scheibius. || 8. δεδωκέναι] δεδωκέναι δοκεῖν Kayserus l. l. p. 403. || 12. εἰθισμένοι οἱ δημόται καὶ φίλοι καὶ κλαίοντες ἐξαιτήσονται αὐτοὺς idem p. 402. || 14. δεήσασθαι Emperius, δεήσεσθαι vulg.: δεηθῆναι Kayserus p. 412.

Or. XXVIII. §. 9. ἐχθρῶν] προέδρων satis probabiliter Scheibius. || 11. δικασταί] malim Ἀθηναῖοι cum Schotto: non enim in iudicio, verum in concione, ut videtur, acta est res. || 12. τὴν αὐτὴν Sauppius, τοιαύτην vulg. || 15. ὅταν γὰρ ἡγησώμεθα — πάσχομεν] ὅτε γὰρ ἡγησάμεθα — ἐπάσχομεν Kayserus l. l. p. 412 sq. || 17. τοῖς τε φίλοις] τε excidit apud Turicenses atque Scheibium.

Or. XXIX. §. 6. καὶ μὴ κατηγορεῖν ut proxime sequentibus repugnantia Dobraeo auctore uncis inclusit Scheibius.

Or. XXX. §. 4. ὁποίαν] Aut ὁμοίαν corrigendum aut ὁρᾶτε ante ὁποίαν inserendum censeo. || ὅσα οὐδεὶς ἄλλος διαχειρίσας Reiskius, ὅσα χειρίσας libri praeter C, qui τοσαῦτα χειρίσας. || 6. ποιήσασθε dedi ex libris, ποιήσασθαι ex Marklandi correctione vulg. || 7. ἐνθυμεῖσθε *** τῶν] ἐνθυμεῖσθε τῶν XZ, ἐνθυμεῖσθε ὅτι ἐκ τῶν C, ἐνθυμεῖσθε· τούτων cum Sauppio Scheibius. Mihi videntur nonnulla excidisse, velut ὅτι εἰ ἀκροᾶσθε vel ἀνέχεσθε. || 9. ὦ ἄνδρες δικασταί Baiterus, erat οἶμαι. || ὡς ἀδικοῦσι] ὡς addidit Kayserus

l. l. p. 411. || 11. *Νικόμαχον* Palmerius, *Νικομαχίδην* vulg. || 12. *Κλεοφῶν* uncis inclusit Bekkerus: *Χρέμων* auctore Schotto cum Turicensibus edidit Scheibius. || 15. *σώζεσθαι καὶ*] *καὶ* cum Reiskio abesse voluit idem. || 17. *ἀδικεῖν*] *ἀσεβεῖν* Bekkerus. || 18. *δεῖ μανθάνειν* Ald., *μανθάνειν* XZ, *μανθάνειν χρὴ* ex C inde a Bekkero editores. || 19. *ἔπειτα ἃ*] Malim *ἐπεὶ ταῦτα*: nam non tria sacrorum genera, sed duo tantum orator distinguit. || 20. *ἱκανὰ ἦν ἃ* Marklandus, *ἱκανὰ εἶναι* ex libris revocarunt Turicenses atque Scheibius. || 21. *καίτοι οὗτος* Reiskius, *καὶ τούτοις* libri: *κἀπὶ τούτοις* cum Marklando Scheibius, *κᾆτα οὗτος* Iacobsius, *κἂν ταύταις* Foertschius, *κᾆθ'* Cobetus. Possit et *καὶ τοιοῦτος*. || 22. *ἀεὶ* ante *βουλεύουσα* addidi cum Sluitero. || 23. *προσέχουσι δὲ* Sauppius, *προσέχουσι* vulg.: *προσέχουσι γὰρ* voluerat Marklandus. || 32. *αἰτήσουσιν* Foertschius (cf. Philol. VI. p. 659), *ζητήσουσιν* libri: *ζητήσουσι πεῖσαι* Stephanus, *ζητήσουσι πείθειν* cum Franzio Scheibius. || 33. *ὥσπερ καὶ* Turicenses, *ὥσπερ ἂν* libri: *ὥσπερ δὴ* Cobetus, *ὥσπερ αὐτοὺς* Scheibius.

Or. XXXI. §. 4. *εἰσί, λόγῳ* libri, *εἰσὶ τῷ λόγῳ* Scheibius. Vid. eiusd. Emend. Lys. fasc. p. 35. || 13. *φὴ δὲ καὶ ταῦτα καὶ αὐτὸς γενόμενος*] Sic XZ et Vindob., nisi quod hic *δὲ* omittit. Haec ego quoque intacta reliqui. *καὶ ταῦτα, ὥς φησι, καὶ ἀστὸς γενόμενος* C: *φημὶ δὲ ταῦτα καὶ αὐτὸς παραγενόμενος* Sluiterus atque Sauppius, *φήσει δὲ καὶ αὐτὸς ταῦτα ἐλεγχόμενος* Kayserus l. l. p. 413: mihi in mentem venit *φυγὰς κατὰ ταὐτὰ καὶ αὐτὸς γενόμενος*. || 15. *εἰσενεγκεῖν*] *εἰσενέγκειεν* Reiskius. || 16. Post *ἐλέγχειν αὐτόν* lacunae signum posuit Scheibius, ut probationem ipsam excidisse indicaret. || 20. *ἱκανὸν*] *δίκαιον* Emperius. || 24. *ἤδη*, quod est ante *ἡμάρτηκε*, ut ex sequentibus enatum seclusit Scheibius. Malim *νῦν δὴ* pro *ἤδη* altero. || 26. Post *τιμωρηθήσεται* aliquid excidisse apparet. *οὐχ ὅπως μὴ τιμωρηθήσεται, ἀλλ' ὅπως τιμηθήσεται* Turicenses. || *δικαίως γ' ἂν* libri, *δίκαιός γ' ἂν ἦν* cum Cobeto Scheibius. || *ἐκκλησιάζοιτε* scripsi, *ἐκκλησιάζεται* XZ, *ἐκκλησιάζοιτο* C: *ἀγωνίσαιτο* Reiskius, *ἐξετάζοιτο* Emperius, *ἐκκλησιάζεσθαι* Scheibius, *ἐκκλησιάζοιτ' ἂν* interiecto *τοῦτον* ante vel post *βουλεύειν* Kayserus p. 413. || 28. *οὐ γὰρ ἂν δήπου*] *ἂν* cum Cobeto delevit Scheibius. || 30. *ἐδείχθη*] *ἐνομίσθη* Dobraeus, *ἐτάχθη* Sauppius, *εἰσήχθη* Scheibius. *ἐδείχθη* vel *ἐπεδείχθη* tuetur Kayserus p. 414.

Or. XXXII. §. 6. Post *μνᾶς* excidisse fere haec, *ἐγγείους δὲ δισχιλίας δραχμὰς δεδανεισμένας*, ex §. 15 collegit Sauppius. || 12. *θεῖος δὲ αὐτοῖς*] *θεῖος ὁ αὐτὸς* Emperius. || 13. *ἀπολιπεῖν* correxi, *καταλιπεῖν* vulg., *λιπεῖν* cum Dobraeo Scheibius. || 14. *πρὸς ταύτην*] *πρὸς αὐτήν* Emperius. || 19. *πρὸς ἀλλήλους* idem, *εἰς ἀλλήλους* vulg. ||

29. *τῶν τετταράκοντα μνῶν* post *μναῖ* cum Marklando addidit Scheibius: possint et verba *τῶν ἑπτὰ ταλάντων* pro insititiis haberi. || 29. *εἰληφὼς*] *ὀφληκὼς* Emperius.

Or. XXXIII. §. 4. *ἀτυχούντων* scripsi, *τῶν αὐτῶν* libri: *τῶν ἀτυχούντων* Marklandus, *τῶν τἀναντία* Dobraeus, *τῶν πάντων* Emperius, *εὖ νοούντων* Sauppius. || 7. *τὴν περὶ τὸν* correxi, *τὴν πρὸς τὸν* libri: *τὴν τῶν πρὸς τὸν* cum Reiskio Scheibius. Cf. eiusd. Emend. Lys. fasc. p. 8. || 9. *τίς γὰρ οὐκ ἂν ἀγανακτήσειεν ὁρῶν* Baiterus, *τίς γὰρ οὐκ ἂν ἐνορῶν* vulg.

Or. XXXIV. §. 3. *οὔτε οὐσίᾳ* addidit Sauppius, *οὔτε ἡλικίᾳ* Stephanus, *οὔτε πλούτῳ* Marklandus. || 8. *ἧττον* adiecit Reiskius. || 10. *καὶ ἐλπίζοντας ἐπὶ* libri: *καὶ ἐλπίζοντας* cum Tayloro Turicenses atque Scheibius, qui et *ἐλπίζοντας δὲ* coniecit. Malim *κατελπίζοντας δ' ἔτι.*

Scrib. Lipsiae mense Maio a. MDCCCLIII.

I.

ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΕΡΑΤΟΣΘΕΝΟΥΣ ΦΟΝΟΥ ΑΠΟΛΟΓΙΑ.

p. 91 Steph.

*Περὶ πολλοῦ ἂν ποιησαίμην, ὦ ἄνδρες, τὸ τοιούτους
ὑμᾶς ἐμοὶ δικαστὰς περὶ τούτου τοῦ πράγματος γενέσθαι,
οἷοίπερ ἂν ὑμῖν αὐτοῖς εἴητε τοιαῦτα πεπονθότες· εὖ γὰρ
οἶδ' ὅτι, εἰ τὴν αὐτὴν γνώμην περὶ τῶν ἄλλων ἔχοιτε,
ἥνπερ περὶ ὑμῶν αὐτῶν, οὐκ ἂν εἴη ὅστις οὐκ ἐπὶ τοῖς
γεγενημένοις ἀγανακτοίη, ἀλλὰ πάντες ἂν περὶ τῶν τὰ
τοιαῦτα ἐπιτηδευόντων τὰς ζημίας μικρὰς ἡγοῖσθε. καὶ* 2
*ταῦτα οὐκ ἂν εἴη μόνον παρ' ὑμῖν οὕτως ἐγνωσμένα, ἀλλ'
ἐν ἁπάσῃ τῇ Ἑλλάδι· περὶ τούτου γὰρ μόνου τοῦ ἀδική-
ματος καὶ ἐν δημοκρατίᾳ καὶ ὀλιγαρχίᾳ ἡ αὐτὴ τιμωρία
τοῖς ἀσθενεστάτοις πρὸς τοὺς τὰ μέγιστα δυναμένους
ἀποδέδοται, ὥστε τὸν χείριστον τῶν αὐτῶν τυγχάνειν τῷ
βελτίστῳ· οὕτως, ὦ ἄνδρες, ταύτην τὴν ὕβριν ἅπαντες
ἄνθρωποι δεινοτάτην ἡγοῦνται. περὶ μὲν οὖν τοῦ μεγέ-* 3
*θους τῆς ζημίας ἅπαντας ὑμᾶς νομίζω τὴν αὐτὴν διάνοιαν
ἔχειν, καὶ οὐδένα οὕτως ὀλιγώρως διακεῖσθαι, ὅστις οἴεται
δεῖν συγγνώμης τυγχάνειν ἢ μικρᾶς ζημίας ἀξίους ἡγεῖται
τοὺς τῶν τοιούτων ἔργων αἰτίους· ἡγοῦμαι δέ, ὦ ἄνδρες,* 4
*τοῦτό με δεῖν ἐπιδεῖξαι, ὡς ἐμοίχευεν Ἐρατοσθένης τὴν
γυναῖκα τὴν ἐμὴν καὶ ἐκείνην τε διέφθειρε καὶ τοὺς παῖ-
δας τοὺς ἐμοὺς ᾔσχυνε καὶ ἐμὲ αὐτὸν ὕβρισεν εἰς τὴν
οἰκίαν τὴν ἐμὴν εἰσιών, καὶ οὔτε ἔχθρα ἐμοὶ καὶ ἐκείνῳ
οὐδεμία ἦν πλὴν ταύτης, οὔτε χρημάτων ἕνεκα ἔπραξα
ταῦτα, ἵνα πλούσιος ἐκ πένητος γένωμαι, οὔτε ἄλλου
κέρδους οὐδενὸς πλὴν τῆς κατὰ νόμους τιμωρίας.*

Ἐγὼ τοίνυν ἐξ ἀρχῆς ὑμῖν ἅπαντα ἐπιδείξω τὰ ἐμαυ- 5
τοῦ πράγματα, οὐδὲν παραλείπων, ἀλλὰ λέγων τἀληθῆ·

p. 1—8 Reisk.

92
ταύτην γὰρ ἐμαυτῷ μόνην ἡγοῦμαι σωτηρίαν, ἐὰν ὑμῖν
6 εἰπεῖν ἅπαντα δυνηθῶ τὰ πεπραγμένα. ἐγὼ γάρ, ὦ
ἄνδρες, ἐπειδὴ ἔδοξέ μοι γῆμαι καὶ γυναῖκα ἠγαγόμην εἰς
τὴν οἰκίαν, τὸν μὲν ἄλλον χρόνον οὕτω διεκείμην, ὥστε
μήτε λυπεῖν μήτε λίαν ἐπ' ἐκείνῃ εἶναι ὅ τι ἂν θέλῃ ποι-
εῖν, ἐφύλαττόν τε ὡς οἷόν τε ἦν καὶ προσεῖχον τὸν νοῦν
ὥσπερ εἰκὸς ἦν· ἐπειδὴ δέ μοι παιδίον γίγνεται, ἐπί-
στευον ἤδη καὶ πάντα τὰ ἐμαυτοῦ ἐκείνῃ παρέδωκα, ἡγού-
7 μενος ταύτην οἰκειότητα μεγίστην εἶναι. ἐν μὲν οὖν τῷ
πρώτῳ χρόνῳ, ὦ Ἀθηναῖοι, πασῶν ἦν βελτίστη· καὶ γὰρ
οἰκονόμος δεινὴ καὶ φειδωλὸς ἀγαθὴ καὶ ἀκριβῶς πάντα
διοικοῦσα· ἐπειδὴ δέ μοι ἡ μήτηρ ἐτελεύτησε, πάντων
8 τῶν κακῶν ἀποθανοῦσα αἰτία μοι γεγένηται. ἐπ' ἐκφορὰν
γὰρ αὐτῇ ἀκολουθήσασα ἡ ἐμὴ γυνὴ ὑπὸ τούτου τοῦ ἀν-
θρώπου ὀφθεῖσα χρόνῳ διαφθείρεται· ἐπιτηρῶν γὰρ τὴν
θεράπαιναν τὴν εἰς τὴν ἀγορὰν βαδίζουσαν καὶ λόγους
9 προσφέρων ἀπώλεσεν αὐτήν. πρῶτον μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες
(δεῖ γὰρ καὶ ταῦθ' ὑμῖν διηγήσασθαι), οἰκίδιόν ἐστί μοι
διπλοῦν, ἴσα ἔχον τὰ ἄνω τοῖς κάτω, κατὰ τὴν γυναι-
κωνῖτιν καὶ κατὰ τὴν ἀνδρωνῖτιν. ἐπειδὴ δὲ τὸ παιδίον
ἐγένετο ἡμῖν, ἡ μήτηρ αὐτὸ ἐθήλαζεν· ἵνα δὲ μή, ὁπότε
λούεσθαι δέοι, κινδυνεύῃ κατὰ τῆς κλίμακος καταβαίνουσα,
10 ἐγὼ μὲν ἄνω διῃτώμην, αἱ δὲ γυναῖκες κάτω. καὶ οὕτως
ἤδη συνειθισμένον ἦν, ὥστε πολλάκις ἡ γυνὴ ἀπῄει κάτω
καθευδήσουσα ὡς τὸ παιδίον, ἵνα τὸν τιτθὸν αὐτῷ διδῷ
καὶ μὴ βοᾷ. καὶ ταῦτα πολὺν χρόνον οὕτως ἐγίνετο,
καὶ ἐγὼ οὐδέποτε ὑπώπτευσα, ἀλλ' οὕτως ἠλιθίως διε-
κείμην, ὥστε ᾤμην τὴν ἐμαυτοῦ γυναῖκα πασῶν σωφρονε-
11 στάτην εἶναι τῶν ἐν τῇ πόλει. προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου,
ὦ ἄνδρες, ἧκον μὲν ἀπροσδοκήτως ἐξ ἀγροῦ, μετὰ δὲ τὸ
δεῖπνον τὸ παιδίον ἐβόα καὶ ἐδυσκόλαινεν, ὑπὸ τῆς θερα-
παίνης ἐπίτηδες λυπούμενον, ἵνα ταῦτα ποιῇ. ὁ γὰρ ἄν-
12 θρωπος ἔνδον ἦν· ὕστερον γὰρ ἅπαντα ἐπυθόμην. καὶ
ἐγὼ τὴν γυναῖκα ἀπιέναι ἐκέλευον καὶ δοῦναι τῷ παιδίῳ
τὸν τιτθόν, ἵνα παύσηται κλαῖον. ἡ δὲ τὸ μὲν πρῶτον
οὐκ ἤθελεν, ὡς ἂν ἀσμένη με ἑωρακυῖα ἥκοντα διὰ χρό-

93
νου· ἐπειδὴ δὲ ἐγὼ ὠργιζόμην καὶ ἐκέλευον αὐτὴν ἀπιέναι,
„ἵνα σύ γε“ ἔφη „πειρᾷς ἐνταῦθα τὴν παιδίσκην· καὶ 13
πρότερον δὲ μεθύων εἷλκες αὐτήν.“ κἀγὼ μὲν ἐγέλων,
ἐκείνη δὲ ἀναστᾶσα καὶ ἀπιοῦσα προστίθησι τὴν θύραν,
προσποιουμένη παίζειν, καὶ τὴν κλεῖν ἐφέλκεται. κἀγὼ
τούτων οὐδὲν ἐνθυμούμενος οὐδ᾽ ὑπονοῶν ἐκάθευδον 14
ἄσμενος, ἥκων ἐξ ἀγροῦ. ἐπειδὴ δὲ ἦν πρὸς ἡμέραν, ἧκεν
ἐκείνη καὶ τὴν θύραν ἀνέῳξεν. ἐρομένου δ᾽ ἐμοῦ, τί αἱ
θύραι νύκτωρ ψοφοῖεν, ἔφασκε τὸν λύχνον ἀποσβεσθῆναι
τὸν παρὰ τῷ παιδίῳ, εἶτα ἐκ τῶν γειτόνων ἐναψασθαι.
ἐσιώπων ἐγὼ καὶ ταῦτα οὕτως ἔχειν ἡγούμην. ἔδοξε δέ
μοι, ὦ ἄνδρες, τὸ πρόσωπον ἐψιμυθιῶσθαι, τοῦ ἀδελ-
φοῦ τεθνεῶτος οὔπω τριάκονθ᾽ ἡμέρας· ὅμως δ᾽ οὐδ᾽
οὕτως οὐδὲν εἰπὼν περὶ τοῦ πράγματος, ἐξελθὼν ᾠχόμην 15
ἔξω σιωπῇ. μετὰ δὲ ταῦτα, ὦ ἄνδρες, χρόνου μεταξὺ
διαγενομένου καὶ ἐμοῦ πολὺ ἀπολελειμμένου τῶν ἐμαυτοῦ
κακῶν, προσέρχεταί μοί τις πρεσβῦτις ἄνθρωπος, ὑπὸ
γυναικὸς ὑποπεμφθεῖσα, ἣν ἐκεῖνος ἐμοίχευεν, ὡς ἐγὼ
ὕστερον ἤκουον· αὕτη δὲ ὀργιζομένη καὶ ἀδικεῖσθαι νομί-
ζουσα, ὅτι οὐκέτι ὁμοίως ἐφοίτα παρ᾽ αὐτήν, ἐφύλατ- 16
τεν ἕως ἐξεῦρεν ὅ τι εἴη τὸ αἴτιον. προσελθοῦσα οὖν
μοι ἐγγὺς ἡ ἄνθρωπος τῆς οἰκίας τῆς ἐμῆς ἐπιτηροῦσα,
„Εὐφίλητε,“ ἔφη „μηδεμιᾷ πολυπραγμοσύνῃ προσελη-
λυθέναι με νόμιζε πρός σε· ὁ γὰρ ἀνὴρ ὁ ὑβρίζων εἰς σὲ
καὶ τὴν σὴν γυναῖκα ἐχθρὸς ὢν ἡμῖν τυγχάνει. ἐὰν οὖν
λάβῃς τὴν θεράπαιναν τὴν εἰς ἀγορὰν βαδίζουσαν καὶ
διακονοῦσαν ὑμῖν καὶ βασανίσῃς, ἅπαντα πεύσῃ. ἔστι
δ᾽“ ἔφη „Ἐρατοσθένης Ὀῆθεν ὁ ταῦτα πράττων, ὃς οὐ
μόνον τὴν σὴν γυναῖκα διέφθαρκεν, ἀλλὰ καὶ ἄλλας πολ- 17
λάς· ταύτην γὰρ τέχνην ἔχει.“ ταῦτα εἰποῦσα, ὦ ἄνδρες,
ἐκείνη μὲν ἀπηλλάγη, ἐγὼ δὲ εὐθέως ἐταραττόμην, καὶ
πάντα μου εἰς τὴν γνώμην εἰσῄει, καὶ μεστὸς ἦν ὑποψίας,
ἐνθυμούμενος μὲν ὡς ἀπεκλείσθην ἐν τῷ δωματίῳ, ἀνα-
μιμνῃσκόμενος δὲ ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ ἐψόφει ἡ μέταυ-
λος θύρα καὶ ἡ αὔλειος, ὃ οὐδέποτε ἐγένετο, ἔδοξε τέ
μοι ἡ γυνὴ ἐψιμυθιῶσθαι. ταῦτά μου πάντα εἰς τὴν

93

18 γνώμην εἰσῄει καὶ μεστὸς ἦν ὑποψίας. ἐλθὼν δὲ οἴκαδε
ἐκέλευον ἀκολουθεῖν μοι τὴν θεράπαιναν εἰς τὴν ἀγοράν,
ἀγαγὼν δ᾽ αὐτὴν ὥς τῶν ἐπιτηδείων τινὰ ἔλεγον, ὅτι ἐγὼ
πάντα εἴην πεπυσμένος τὰ γινόμενα ἐν τῇ οἰκίᾳ. „σοὶ
οὖν“ ἔφην „ἔξεστι δυοῖν ὁπότερον βούλει ἑλέσθαι, ἢ μα-
στιγωθεῖσαν εἰς μύλωνα ἐμπεσεῖν καὶ μηδέποτε παύσα-
σθαι κακοῖς τοιούτοις συνεχομένην, ἢ κατειποῦσαν ἅπαντα
τἀληθῆ μηδὲν παθεῖν κακόν, ἀλλὰ συγγνώμης παρ᾽ ἐμοῦ
τυχεῖν τῶν ἡμαρτημένων. ψεύσῃ δὲ μηδέν, ἀλλὰ πάντα
19 τἀληθῆ λέγε.“ κἀκείνη τὸ μὲν πρῶτον ἔξαρνος ἦν καὶ
ποιεῖν ἐκέλευεν ὅ τι βούλομαι· οὐδὲν γὰρ εἰδέναι· ἐπειδὴ
δὲ ἐγὼ ἐμνήσθην Ἐρατοσθένους πρὸς αὐτὴν καὶ εἶπον,
ὅτι οὗτος ὁ φοιτῶν εἴη πρὸς τὴν γυναῖκα, ἐξεπλάγη ἡγη-
σαμένη με πάντα ἀκριβῶς ἐγνωκέναι. καὶ τότε ἤδη πρὸς
τὰ γόνατά μου πεσοῦσα, καὶ πίστιν παρ᾽ ἐμοῦ λαβοῦσα
20 μηδὲν πείσεσθαι κακόν, κατηγόρει πρῶτον μὲν ὡς μετὰ
τὴν ἐκφορὰν αὐτῇ προσίοι, ἔπειτα ὡς αὐτὴ τελευτῶσα
εἰσαγγείλειε καὶ ὡς ἐκείνη τῷ χρόνῳ πεισθείη, καὶ τὰς
εἰσόδους οἷς τρόποις προσίοι, καὶ ὡς Θεσμοφορίοις ἐμοῦ
ἐν ἀγρῷ ὄντος ᾤχετο εἰς τὸ ἱερὸν μετὰ τῆς μητρὸς τῆς
ἐκείνου· καὶ τἆλλα τὰ γενόμενα πάντα ἀκριβῶς διηγήσατο.
21 ἐπειδὴ δὲ πάντα εἴρητο αὐτῇ, εἶπον ἐγώ „ὅπως τοίνυν
ταῦτα μηδεὶς ἀνθρώπων πεύσεται· εἰ δὲ μή, οὐδέν σοι
κύριον ἔσται τῶν πρὸς ἔμ᾽ ὡμολογημένων. ἀξιῶ δέ σε
ἐπ᾽ αὐτοφώρῳ ταῦτά μοι ἐπιδεῖξαι· ἐγὼ γὰρ οὐδὲν δέο-
μαι λόγων, ἀλλὰ τὸ ἔργον φανερὸν γενέσθαι, εἴπερ οὕτως
22 ἔχει.“ ὡμολόγει ταῦτα ποιήσειν. καὶ μετὰ ταῦτα διεγέ-
νοντο ἡμέραι τέσσαρες ἢ πέντε, ****** ὡς ἐγὼ μεγά-
λοις ὑμῖν τεκμηρίοις ἐπιδείξω. πρῶτον δὲ διηγήσασθαι
βούλομαι τὰ πραχθέντα τῇ τελευταίᾳ ἡμέρᾳ. Σώστρατος
ἦν μοι ἐπιτήδειος καὶ φίλος. τούτῳ ἡλίου δεδυκότος
ἰόντι ἐξ ἀγροῦ ἀπήντησα. εἰδὼς δ᾽ ἐγώ, ὅτι τηνικαῦτα
ἀφιγμένος οὐδένʼ ἂν καταλήψοιτο οἴκοι τῶν ἐπιτηδείων,
ἐκέλευον συνδειπνεῖν· καὶ ἐλθόντες οἴκαδε ὡς ἐμέ, ἀνα-
23 βάντες εἰς τὸ ὑπερῷον ἐδειπνοῦμεν. ἐπειδὴ δὲ καλῶς
αὐτῷ εἶχεν, ἐκεῖνος μὲν ἀπιὼν ᾤχετο, ἐγὼ δὲ ἐκάθευδον.

22

94
ὁ δ᾽ Ἐρατοσθένης, ὦ ἄνδρες, εἰσέρχεται, καὶ ἡ θεράπαινα ἐπεγείρασά με εὐθὺς φράζει ὅτι ἔνδον ἐστί. κἀγὼ εἰπὼν ἐκείνῃ ἐπιμελεῖσθαι τῆς θύρας, καταβὰς σιωπῇ ἐξέρχομαι, καὶ ἀφικνοῦμαι ὡς τὸν καὶ τόν, καὶ τοὺς μὲν ἔνδον κατέλαβον, τοὺς δὲ οὐκ ἐπιδημοῦντας εὗρον. πα- 24
ραλαβὼν δ᾽ ὡς οἷόν τε ἦν πλείστους ἐκ τῶν παρόντων ἐβάδιζον. καὶ δᾷδας λαβόντες ἐκ τοῦ ἐγγύτατα καπηλείου εἰσερχόμεθα, ἀνεῳγμένης τῆς θύρας καὶ ὑπὸ τῆς ἀνθρώπου παρεσκευασμένης. ὤσαντες δὲ τὴν θύραν τοῦ δωματίου οἱ μὲν πρῶτοι εἰσιόντες ἔτι εἴδομεν αὐτὸν κατακείμενον παρὰ τῇ γυναικί, οἱ δ᾽ ὕστερον ἐν τῇ κλίνῃ γυμνὸν ἑστηκότα. ἐγὼ δ᾽, ὦ ἄνδρες, πατάξας καταβάλλω αὐτόν, 25
καὶ τὼ χεῖρε περιαγαγὼν εἰς τοὔπισθεν καὶ δήσας ἠρώτων, διὰ τί ὑβρίζει εἰς τὴν οἰκίαν τὴν ἐμὴν εἰσιών. κἀκεῖνος ἀδικεῖν μὲν ὡμολόγει, ἠντιβόλει δὲ καὶ ἱκέτευε μὴ αὐτὸν κτεῖναι, ἀλλ᾽ ἀργύριον πράξασθαι. ἐγὼ δ᾽ εἶπον 26
ὅτι „οὐκ ἐγώ σε ἀποκτενῶ, ἀλλ᾽ ὁ τῆς πόλεως νόμος, ὃν σὺ παραβαίνων περὶ ἐλάττονος τῶν ἡδονῶν ἐποιήσω, καὶ μᾶλλον εἵλου τοιοῦτον ἁμάρτημα ἐξαμαρτάνειν εἰς τὴν γυναῖκα τὴν ἐμὴν καὶ εἰς τοὺς παῖδας τοὺς ἐμοὺς ἢ τοῖς νόμοις πείθεσθαι καὶ κόσμιος εἶναι.“ οὕτως, ὦ ἄνδρες, 27
ἐκεῖνος τούτων ἔτυχεν, ὧνπερ οἱ νόμοι κελεύουσι τοὺς τὰ τοιαῦτα πράττοντας, οὐκ εἰσαρπασθεὶς ἐκ τῆς ὁδοῦ, οὐδ᾽ ἐπὶ τὴν ἑστίαν καταφυγών, ὥσπερ οὗτοι λέγουσι· πῶς γὰρ ἄν, ὅστις ἐν τῷ δωματίῳ πληγεὶς κατέπεσεν εὐθύς, περιέστρεψα δ᾽ αὐτοῦ τὼ χεῖρε, ἔνδον δὲ ἦσαν ἄνθρωποι τοσοῦτοι, οὓς διαφυγεῖν οὐκ ἠδύνατο, οὔτε σίδηρον οὔτε ξύλον οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἔχων, ᾧ τοὺς εἰσελθόντας ἂν ἠμύνατο. ἀλλ᾽, ὦ ἄνδρες, οἶμαι καὶ ὑμᾶς εἰδέναι, ὅτι οἱ μὴ 28
τὰ δίκαια πράττοντες οὐχ ὁμολογοῦσι τοὺς ἐχθροὺς λέγειν ἀληθῆ, ἀλλ᾽ αὐτοὶ ψευδόμενοι καὶ τὰ τοιαῦτα μηχανώμενοι ὀργὰς τοῖς ἀκούουσι κατὰ τῶν τὰ δίκαια πραττόντων παρασκευάζουσι. πρῶτον μὲν οὖν ἀνάγνωθι τὸν νόμον.

ΝΟΜΟΣ.

Οὐκ ἠμφισβήτει, ὦ ἄνδρες, ἀλλ᾽ ὡμολόγει ἀδικεῖν, 29
καὶ ὅπως μὲν μὴ ἀποθάνῃ ἠντιβόλει καὶ ἱκέτευεν, ἀπο-
31

τίνειν δ' ἕτοιμος ἦν χρήματα. ἐγὼ δὲ τῷ μὲν ἐκείνου τιμήματι οὐ συνεχώρουν, τὸν δὲ τῆς πόλεως νόμον ἠξίουν εἶναι κυριώτερον, καὶ ταύτην ἔλαβον τὴν δίκην, ἣν ὑμεῖς δικαιοτάτην εἶναι ἡγησάμενοι τοῖς τὰ τοιαῦτα ἐπιτηδεύουσιν ἐτάξατε. καί μοι ἀνάβητε τούτων μάρτυρες.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

30 Ἀνάγνωθι δέ μοι καὶ τοῦτον τὸν νόμον ἐκ τῆς στήλης τῆς ἐξ Ἀρείου πάγου.

ΝΟΜΟΣ.

Ἀκούετε, ὦ ἄνδρες, ὅτι αὐτῷ τῷ δικαστηρίῳ τῷ ἐξ Ἀρείου πάγου, ᾧ καὶ πάτριόν ἐστι καὶ ἐφ' ἡμῶν ἀποδέδοται τοῦ φόνου τὰς δίκας δικάζειν, διαρρήδην εἴρηται τούτου μὴ καταγινώσκειν φόνον, ὃς ἂν ἐπὶ δάμαρτι τῇ
31 ἑαυτοῦ μοιχὸν λαβὼν ταύτην τὴν τιμωρίαν ποιήσηται. καὶ οὕτω σφόδρα ὁ νομοθέτης ἐπὶ ταῖς γαμεταῖς γυναιξὶ δίκαια ταῦτα ἡγήσατο εἶναι, ὥστε καὶ ἐπὶ ταῖς παλλακαῖς ταῖς ἐλάττονος ἀξίαις τὴν αὐτὴν δίκην ἐπέθηκε. καίτοι δῆλον ὅτι, εἴ τινα εἶχε ταύτης μείζω τιμωρίαν ἐπὶ ταῖς γαμεταῖς, ἐποίησεν ἄν. νῦν δὲ οὐχ οἷός τε ὢν ταύτης ἰσχυροτέραν ἐπ' ἐκείναις ἐξευρεῖν τὴν αὐτὴν καὶ ἐπὶ ταῖς παλλακαῖς ἠξίωσε γίνεσθαι. ἀνάγνωθι δέ μοι καὶ τοῦτον τὸν νόμον.

ΝΟΜΟΣ.

32 Ἀκούετε, ἄνδρες, ὅτι κελεύει, ἐάν τις ἄνθρωπον ἐλεύθερον ἢ παῖδα αἰσχύνῃ βίᾳ, διπλῆν τὴν βλάβην ὀφείλειν, ἐὰν δὲ γυναῖκα, ἐφ' αἷσπερ ἀποκτείνειν ἔξεστιν, ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐνέχεσθαι. οὕτως, ὦ ἄνδρες, τοὺς βιαζομένους ἐλάττονος ζημίας ἀξίους ἡγήσατο εἶναι ἢ τοὺς πείθοντας· τῶν μὲν γὰρ θάνατον κατέγνω, τοῖς δὲ διπλῆν ἐποίησε
33 τὴν βλάβην, ἡγούμενος τοὺς μὲν διαπραττομένους βίᾳ ὑπὸ τῶν βιασθέντων μισεῖσθαι, τοὺς δὲ πείσαντας οὕτως αὐτῶν τὰς ψυχὰς διαφθείρειν, ὥστ' οἰκειοτέρας αὐτοῖς ποιεῖν τὰς ἀλλοτρίας γυναῖκας ἢ τοῖς ἀνδράσι, καὶ πᾶσαν ἐπ' ἐκείνοις τὴν οἰκίαν γεγονέναι, καὶ τοὺς παῖδας ἀδήλους εἶναι ὁποτέρων τυγχάνουσιν ὄντες, τῶν ἀνδρῶν ἢ τῶν μοιχῶν· ἀνθ' ὧν ὁ τὸν νόμον τιθεὶς θάνατον αὐτοῖς

95
ἐποίησε τὴν ζημίαν. ἐμοῦ τοίνυν, ὦ ἄνδρες, οἱ μὲν νόμοι 34
οὐ μόνον ἀπεγνωκότες εἰσὶ μὴ ἀδικεῖν, ἀλλὰ καὶ κεκελευκότες ταύτην τὴν δίκην λαμβάνειν· ἐν ὑμῖν δ' ἐστί, πότερον χρὴ τούτους ἰσχυροὺς ἢ μηδενὸς ἀξίους εἶναι. ἐγὼ 35
μὲν γὰρ οἶμαι πάσας τὰς πόλεις διὰ τοῦτο τοὺς νόμους τίθεσθαι, ἵνα, περὶ ὧν ἂν πραγμάτων ἀπορῶμεν, παρὰ τούτους ἐλθόντες σκεψώμεθα ὅ τι ἡμῖν ποιητέον ἐστίν. οὗτοι τοίνυν περὶ τῶν τοιούτων τοῖς ἀδικουμένοις τοιαύτην δίκην λαμβάνειν παρακελεύονται. οἷς ὑμᾶς ἀξιῶ τὴν 36
αὐτὴν γνώμην ἔχειν· εἰ δὲ μή, τοιαύτην ἄδειαν τοῖς μοιχοῖς ποιήσετε, ὥς καὶ τοὺς κλέπτας ἐπαρεῖτε φάσκειν μοιχοὺς εἶναι, εὖ εἰδότας ὅτι, ἐὰν ταύτην τὴν αἰτίαν περὶ ἑαυτῶν λέγωσι καὶ ἐπὶ τούτῳ φάσκωσιν εἰς τὰς ἀλλοτρίας οἰκίας εἰσιέναι, οὐδεὶς αὐτῶν ἅψεται. πάντες γὰρ εἴσονται, ὅτι τοὺς μὲν νόμους τῆς μοιχείας χαίρειν ἐᾶν δεῖ, τὴν δὲ ψῆφον τὴν ὑμετέραν δεδιέναι· αὕτη γάρ ἐστι πάντων τῶν ἐν τῇ πόλει κυριωτάτη.

Σκέψασθε δέ, ὦ ἄνδρες· κατηγοροῦσι γάρ μου, ὡς 37
ἐγὼ τὴν θεράπαιναν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ μετελθεῖν ἐκέλευσα τὸν νεανίσκον. ἐγὼ δέ, ὦ ἄνδρες, δίκαιον μὲν ἂν ποιεῖν ἡγούμην ᾡτινιοῦν τρόπῳ τὸν τὴν γυναῖκα τὴν ἐμὴν διαφθείραντα λαμβάνων. εἰ μὲν γὰρ λόγων εἰρη- 38
μένων, ἔργου δὲ μηδενὸς γεγενημένου μετελθεῖν ἐκέλευον ἐκεῖνον, ἠδίκουν ἄν· εἰ δὲ ἤδη πάντων διαπεπραγμένων καὶ πολλάκις εἰσεληλυθότος εἰς τὴν οἰκίαν τὴν ἐμὴν ᾡτινιοῦν τρόπῳ ἐλάμβανον αὐτόν, σωφρονεῖν ἐμαυτὸν ἡγούμην. σκέψασθε δὲ ὅτι καὶ ταῦτα ψεύδονται· ῥᾳδίως 39
δὲ ἐκ τῶνδε γνώσεσθε. ἐμοὶ γάρ, ὦ ἄνδρες, ὅπερ καὶ πρότερον εἶπον, φίλος ὢν Σώστρατος καὶ οἰκείως διακείμενος, ἀπαντήσας ἐξ ἀγροῦ περὶ ἡλίου δυσμὰς συνεδείπνει, καὶ ἐπειδὴ καλῶς εἶχεν αὐτῷ, ἀπιὼν ᾤχετο. καίτοι πρῶτον μέν, ὦ ἄνδρες, ἐνθυμήθητε ὅτι, εἰ ἐν 40
ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ ἐγὼ ἐπεβούλευον Ἐρατοσθένει, πότερον ἦν μοι κρεῖττον αὐτῷ ἑτέρωθι δειπνεῖν ἢ τὸν συνδειπνήσοντά μοι εἰσαγαγεῖν; οὕτω γὰρ ἂν ἧττον ἐτόλμησεν ἐκεῖνος εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν. εἶτα δοκῶ ἂν ὑμῖν τὸν
43

95

συνδειπνοῦντα ἀφεὶς μόνος καταλειφθῆναι καὶ ἔρημος γενέσθαι, ἢ κελεύειν ἐκεῖνον μένειν, ἵνα μετ᾽ ἐμοῦ τὸν
41 μοιχὸν ἐτιμωρεῖτο; ἔπειτα, ὦ ἄνδρες, οὐκ ἂν δοκῶ ὑμῖν τοῖς ἐπιτηδείοις μεθ᾽ ἡμέραν παραγγεῖλαι, καὶ κελεῦσαι αὐτοὺς συλλεγῆναι εἰς οἰκίαν τῶν φίλων τὴν ἐγγυτάτω, μᾶλλον ἢ ἐπειδὴ τάχιστα ᾐσθόμην τῆς νυκτὸς περιτρέχειν, οὐκ εἰδὼς ὅντινα οἴκοι καταλήψομαι καὶ ὅντινα ἔξω; καὶ ὡς Ἁρμόδιον μὲν καὶ τὸν δεῖνα ἦλθον οὐκ ἐπιδημοῦντας (οὐ γὰρ ᾔδειν), ἑτέρους δὲ οὐκ ἔνδον ὄντας κατέλαβον,
42 οὓς δ᾽ οἷός τε ἦν λαβὼν ἐβάδιζον. καίτοιγε εἰ προῄδειν, οὐκ ἂν δοκῶ ὑμῖν καὶ θεράποντας παρασκευάσασθαι καὶ τοῖς φίλοις παραγγεῖλαι, ἵν᾽ ὡς ἀσφαλέστατα μὲν αὐτὸς εἰσῄειν (τί γὰρ ᾔδειν εἴ τι κἀκεῖνος εἶχε σιδήριον;), ὡς μετὰ πλείστων δὲ μαρτύρων τὴν τιμωρίαν ἐποιούμην; νῦν δ᾽ οὐδὲν εἰδὼς τῶν ἐσομένων ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ οὓς οἷός τε ἦν παρέλαβον. καί μοι ἀνάβητε τούτων μάρτυρες.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

43 Τῶν μὲν μαρτύρων ἀκηκόατε, ὦ ἄνδρες· σκέψασθε δὲ παρ᾽ ὑμῖν αὐτοῖς οὕτω περὶ τούτου τοῦ πράγματος, ζητοῦντες εἴ τις ἐμοὶ καὶ Ἐρατοσθένει ἔχθρα γεγένηται
44 πώποτε πλὴν ταύτης. οὐδεμίαν γὰρ εὑρήσετε. οὔτε γὰρ συκοφαντῶν γραφάς με ἐγράψατο, οὔτε ἐκβάλλειν ἐκ τῆς πόλεως ἐπεχείρησεν, οὔτε ἰδίας δίκας ἐδικάζετο, οὔτε συνῄδει κακὸν οὐδέν, ὃ ἐγὼ δεδιὼς μή τις πύθηται ἐπεθύμουν αὐτὸν ἀπολέσαι, οὔτε εἰ ταῦτα διεπραξάμην, ἤλπιζον χρήματα λήψεσθαι· ἔνιοι γὰρ τοιούτων πραγμά-
45 των ἕνεκεν θάνατον ἀλλήλοις ἐπιβουλεύουσι. τοσούτου τοίνυν δεῖ ἢ λοιδορία ἢ παροινία ἢ ἄλλη τις διαφορὰ ἡμῖν γεγονέναι, ὥστε οὐδὲ ἑωρακὼς ἦν τὸν ἄνθρωπον πώποτε πλὴν ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτί. τί ἂν οὖν βουλόμενος ἐγὼ τοιοῦτον κίνδυνον ἐκινδύνευον, εἰ μὴ τὸ μέγιστον τῶν ἀδικη-
46 μάτων ἦν ὑπ᾽ αὐτοῦ ἠδικημένος; ἔπειτα παρακαλέσας αὐτὸς μάρτυρας ἠσέβουν, ἐξόν μοι, εἴπερ ἀδίκως ἐπεθύμουν αὐτὸν ἀπολέσαι, μηδένα μοι τούτων συνειδέναι;

47 Ἐγὼ μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες, οὐκ ἰδίαν ὑπὲρ ἐμαυτοῦ νομίζω ταύτην γενέσθαι τὴν τιμωρίαν, ἀλλ᾽ ὑπὲρ τῆς

43

πόλεως ἁπάσης· οἱ γὰρ τοιαῦτα πράττοντες, ὁρῶντες οἷα τὰ ἆθλα πρόκειται τῶν τοιούτων ἁμαρτημάτων, ἧττον εἰς τοὺς ἄλλους ἐξαμαρτήσονται, ἐὰν καὶ ὑμᾶς ὁρῶσι τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχοντας. εἰ δὲ μή, πολὺ κάλλιον τοὺς μὲν 48
κειμένους νόμους ἐξαλεῖψαι, ἑτέρους δὲ θεῖναι, οἵτινες τοὺς μὲν φυλάττοντας τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας ταῖς ἐσχάταις ζημίαις ζημιώσουσι, τοῖς δὲ βουλομένοις εἰς αὐτὰς ἁμαρτάνειν πολλὴν ἄδειαν ποιήσουσι. πολὺ γὰρ οὕτω δικαιό- 49
τερον ἢ ὑπὸ τῶν νόμων τοὺς πολίτας ἐνεδρεύεσθαι, οἳ κελεύουσι μέν, ἐάν τις μοιχὸν λάβῃ, ὅ τι ἂν οὖν βούληται χρῆσθαι, οἱ δ' ἀγῶνες δεινότεροι τοῖς ἀδικουμένοις καθεστήκασιν ἢ τοῖς παρὰ τοὺς νόμους τὰς ἀλλοτρίας καταισχύνουσι γυναῖκας. ἐγὼ γὰρ νῦν καὶ περὶ τοῦ σώμα- 50
τος καὶ περὶ τῶν χρημάτων καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων κινδυνεύω, ὅτι τοῖς τῆς πόλεως νόμοις ἐπειθόμην.

190

II.

ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ ΤΟΙΣ ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ ΒΟΗΘΟΙΣ.

Εἰ μὲν ἡγούμην οἷόν τε εἶναι, ὦ παρόντες ἐπὶ τῷδε τῷ τάφῳ, λόγῳ δηλῶσαι τὴν τῶν ἐνθάδε κειμένων ἀρετήν, ἐμεμψάμην ἂν τοῖς ἐπαγγείλασιν ἐπ᾽ αὐτοῖς ἐξ ὀλίγων ἡμερῶν λέγειν· ἐπειδὴ δὲ πᾶσιν ἀνθρώποις ὁ πᾶς χρόνος οὐχ ἱκανὸς λόγον ἴσον παρασκευάσαι τοῖς τούτων ἔργοις, διὰ τοῦτο καὶ ἡ πόλις μοι δοκεῖ, προνοουμένη τῶν ἐνθάδε λεγόντων, ἐξ ὀλίγου τὴν πρόσταξιν ποιεῖσθαι, ἡγουμένη οὕτως ἂν μάλιστα συγγνώμης αὐτοὺς παρὰ τῶν ἀκουσάν-
2 *των τυγχάνειν. ὅμως δὲ ὁ μὲν λόγος μοι περὶ τούτων, ὁ δ᾽ ἀγὼν οὐ πρὸς τὰ τούτων ἔργα, ἀλλὰ πρὸς τοὺς πρότερον ἐπ᾽ αὐτοῖς εἰρηκότας. τοσαύτην γὰρ ἀφθονίαν παρεσκεύασεν ἡ τούτων ἀρετὴ καὶ τοῖς ποιεῖν δυναμένοις καὶ τοῖς εἰπεῖν βουληθεῖσιν, ὥστε καλὰ μὲν πολλὰ τοῖς προτέροις περὶ αὐτῶν εἰρῆσθαι, πολλὰ δὲ καὶ ἐκείνοις παραλελεῖφθαι, ἱκανὰ δὲ καὶ τοῖς ἐπιγιγνομένοις ἐξεῖναι εἰπεῖν· οὔτε γὰρ γῆς ἄπειροι οὔτε θαλάττης οὐδεμιᾶς, πανταχοῦ δὲ καὶ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις οἱ τὰ αὑτῶν πενθοῦντες κακὰ τὰς τούτων ἀρετὰς ὑμνοῦσι.*

3 *Πρῶτον μὲν οὖν τοὺς παλαιοὺς κινδύνους τῶν προγόνων δίειμι, μνήμην παρὰ τῆς φήμης λαβών· ἄξιον γὰρ πᾶσιν ἀνθρώποις κἀκείνων μεμνῆσθαι, ὑμνοῦντας μὲν ἐν ταῖς ᾠδαῖς, λέγοντας δ᾽ ἐν ταῖς τῶν ἀγαθῶν μνήμαις, τιμῶντας δ᾽ ἐν τοῖς καιροῖς τοῖς τοιούτοις, παιδεύοντας δ᾽ ἐν τοῖς τῶν τεθνεώτων ἔργοις τοὺς ζῶντας.*

4 *Ἀμαζόνες γὰρ Ἄρεως μὲν τὸ παλαιὸν ἦσαν θυγατέρες, οἰκοῦσαι δὲ παρὰ τὸν Θερμώδοντα ποταμόν, μόναι μὲν ὡπλισμέναι σιδήρῳ τῶν περὶ αὐτάς, πρῶται δὲ τῶν πάν-*

49

191
των ἐφ' ἵππους ἀναβᾶσαι, οἷς ἀνελπίστως δι' ἀπειρίαν
τῶν ἐναντίων ᾕρουν μὲν τοὺς φεύγοντας, ἀπέλειπον δὲ
τοὺς διώκοντας, ἐνομίζοντο δὲ διὰ τὴν εὐψυχίαν μᾶλλον
ἄνδρες ἢ διὰ τὴν φύσιν γυναῖκες· πλέον γὰρ ἐδόκουν τῶν
ἀνδρῶν ταῖς ψυχαῖς διαφέρειν ἢ ταῖς ἰδέαις ἐλλείπειν.
ἄρχουσαι δὲ πολλῶν ἐθνῶν, καὶ ἔργῳ μὲν τοὺς περὶ 5
αὑτὰς καταδεδουλωμέναι, λόγῳ δὲ περὶ τῆσδε τῆς χώρας
ἀκούουσαι κλέος μέγα, πολλῆς δόξης καὶ μεγάλης ἐλπίδος
χάριν παραλαβοῦσαι τὰ μαχιμώτατα τῶν ἐθνῶν ἐστρά-
τευσαν ἐπὶ τήνδε τὴν πόλιν. τυχοῦσαι δ' ἀγαθῶν ἀνδρῶν
ὁμοίας ἐκτήσαντο τὰς ψυχὰς τῇ φύσει, καὶ ἐναντίαν τὴν
δόξαν τῆς προτέρας λαβοῦσαι μᾶλλον ἐκ τῶν κινδύνων ἢ
ἐκ τῶν σωμάτων ἔδοξαν εἶναι γυναῖκες. μόναις δ' αὐταῖς 6
οὐκ ἐξεγένετο ἐκ τῶν ἡμαρτημένων μαθούσαις περὶ τῶν
λοιπῶν ἄμεινον βουλεύσασθαι, οὐδ' οἴκαδε ἀπελθούσαις
ἀπαγγεῖλαι τήν τε σφετέραν αὑτῶν δυστυχίαν καὶ τὴν
τῶν ἡμετέρων προγόνων ἀρετήν· αὐτοῦ γὰρ ἀποθανοῦσαι
καὶ δοῦσαι δίκην τῆς ἀνοίας τῆσδε μὲν τῆς πόλεως διὰ
τὴν ἀρετὴν ἀθάνατον μνήμην ἐποίησαν, τὴν δὲ ἑαυτῶν
πατρίδα διὰ τὴν ἐνθάδε συμφορὰν ἀνώνυμον κατέστησαν.
ἐκεῖναι μὲν οὖν τῆς ἀλλοτρίας ἀδίκως ἐπιθυμήσασαι τὴν
αὑτῶν δικαίως ἀπώλεσαν.

Ἀδράστου δὲ καὶ Πολυνείκους ἐπὶ Θήβας στρατευσάν- 7
των καὶ ἡττηθέντων μάχῃ, οὐκ ἐώντων Καδμείων θάπτειν
τοὺς νεκρούς, Ἀθηναῖοι ἡγησάμενοι ἐκείνους μέν, εἴ τι
ἠδίκουν, ἀποθανόντας δίκην ἔχειν τὴν μεγίστην, τοὺς δὲ
κάτω τὰ αὑτῶν οὐ κομίζεσθαι, ἱερῶν δὲ μιαινομένων
τοὺς ἄνω θεοὺς ἀσεβεῖσθαι, τὸ μὲν πρῶτον πέμψαντες
κήρυκας ἐδέοντο αὐτῶν δοῦναι τῶν νεκρῶν ἀναίρεσιν,
νομίζοντες ἀνδρῶν μὲν ἀγαθῶν εἶναι ζῶντας τοὺς ἐχθροὺς 8
τιμωρήσασθαι, ἀπιστούντων δὲ σφίσιν αὐτοῖς ἐν τοῖς
τῶν τεθνεώτων σώμασι τὴν εὐψυχίαν ἐπιδείκνυσθαι· οὐ
δυνάμενοι δὲ τούτων τυχεῖν ἐστράτευσαν ἐπ' αὐτούς,
οὐδεμιᾶς διαφορᾶς πρότερον πρὸς Καδμείους ὑπαρχούσης,
οὐδὲ τοῖς ζῶσιν Ἀργείων χαριζόμενοι, ἀλλὰ τοὺς τεθνεῶ- 9
τας ἐν τῷ πολέμῳ ἀξιοῦντες τῶν νομιζομένων τυγχάνειν
63

191

πρὸς τοὺς ἑτέρους ὑπὲρ ἀμφοτέρων ἐκινδύνευσαν, ὑπὲρ μὲν τῶν, ἵνα μηκέτι εἰς τοὺς τεθνεῶτας ἐξαμαρτάνοντες πλείω περὶ τοὺς θεοὺς ἐξυβρίσωσιν, ὑπὲρ δὲ τῶν ἑτέρων, ἵνα μὴ πρότερον εἰς τὴν αὑτῶν ἀπέλθωσι πατρίου τιμῆς ἀτυχήσαντες καὶ Ἑλληνικοῦ νόμου στερηθέντες καὶ κοινῆς
10 ἐλπίδος ἡμαρτηκότες. ταῦτα διανοηθέντες καὶ τὰς ἐν τῷ πολέμῳ τύχας κοινὰς ἁπάντων ἀνθρώπων νομίζοντες, πολλοὺς μὲν πολεμίους κτώμενοι, τὸ δὲ δίκαιον ἔχοντες σύμμαχον ἐνίκων μαχόμενοι. καὶ οὐχ ὑπὸ τῆς τύχης ἐπαρθέντες μείζονος παρὰ Καδμείων τιμωρίας ἐπεθύμησαν, ἀλλ' ἐκείνοις μὲν ἀντὶ τῆς ἀσεβείας τὴν ἑαυτῶν ἀρετὴν ἐπεδείξαντο, αὐτοὶ δὲ λαβόντες τὰ ἆθλα ὧνπερ ἕνεκεν ἀφίκοντο, τοὺς Ἀργείων νεκρούς, ἔθαψαν ἐν τῇ αὑτῶν Ἐλευσῖνι.

11 Περὶ μὲν οὖν τοὺς ἀποθανόντας τῶν ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας τοιοῦτοι γεγόνασιν· ὑστέρῳ δὲ χρόνῳ, ἐπειδὴ Ἡρακλῆς μὲν ἐξ ἀνθρώπων ἠφανίσθη, οἱ δὲ παῖδες αὐτοῦ ἔφευγον μὲν Εὐρυσθέα, ἐξηλαύνοντο δὲ ὑπὸ πάντων τῶν Ἑλλήνων, αἰσχυνομένων μὲν τοῖς ἔργοις, φοβουμένων δὲ τὴν Εὐρυσθέως δύναμιν, ἀφικόμενοι εἰς τήνδε τὴν πόλιν ἱκέται
12 ἐπὶ τῶν βωμῶν ἐκαθέζοντο· ἐξαιτουμένου δὲ αὐτοὺς Εὐρυσθέως Ἀθηναῖοι οὐκ ἠθέλησαν ἐκδοῦναι, ἀλλὰ τὴν Ἡρακλέους ἀρετὴν μᾶλλον ᾐδοῦντο ἢ τὸν κίνδυνον τὸν ἑαυτῶν ἐφοβοῦντο, καὶ ἠξίουν ὑπὲρ τῶν ἀσθενεστέρων μετὰ τοῦ δικαίου διαμάχεσθαι μᾶλλον ἢ τοῖς δυναμένοις χαριζόμενοι τοὺς ὑπ' ἐκείνων ἀδικουμένους ἐκδοῦναι.
13 ἐπιστρατεύσαντος δ' Εὐρυσθέως μετὰ τῶν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ Πελοπόννησον ἐχόντων, οὐκ ἐγγὺς τῶν δεινῶν γενόμενοι μετέγνωσαν, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν εἶχον γνώμην ἥνπερ πρότερον, ἀγαθὸν μὲν οὐδὲν ἰδίᾳ ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτῶν πεπονθότες, ἐκείνους τ' οὐκ εἰδότες ὁποῖοί τινες
14 ἄνδρες ἔσονται γενόμενοι· δίκαιον δὲ νομίζοντες εἶναι, οὐ προτέρας ἔχθρας ὑπαρχούσης πρὸς Εὐρυσθέα, οὐδὲ κέρδους προκειμένου πλὴν δόξης ἀγαθῆς, τοσοῦτον κίνδυνον ὑπὲρ αὐτῶν ἤραντο, τοὺς μὲν ἀδικουμένους ἐλεοῦντες, τοὺς δ' ὑβρίζοντας μισοῦντες, καὶ τοὺς μὲν κωλύειν

192
ἐπιχειροῦντες, τοῖς δ' ἐπικουρεῖν ἀξιοῦντες, ἡγούμενοι ἐλευθερίας μὲν σημεῖον εἶναι μηδὲν ποιεῖν ἄκοντας, δικαιοσύνης δὲ τοῖς ἀδικουμένοις βοηθεῖν, εὐψυχίας δ' ὑπὲρ τούτων ἀμφοτέρων, εἰ δέοι, μαχομένους ἀποθνήσκειν.
τοσοῦτον δ' ἐφρόνουν ἀμφότεροι, ὥσθ' οἱ μὲν μετ' Εὐ- 15
ρυσθέως οὐδὲν παρ' ἑκόντων ἐζήτουν εὑρίσκεσθαι, Ἀθηναῖοι δὲ οὐκ ἠξίουν Εὐρυσθέα αὐτὸν ἱκετεύοντα τοὺς ἱκέτας αὐτῶν ἐξελεῖν. παραταξάμενοι δ' ἰδίᾳ δυνάμει τὴν ἐξ ἁπάσης Πελοποννήσου στρατιὰν ἐλθοῦσαν ἐνίκων μαχόμενοι, καὶ τῶν Ἡρακλέους παίδων τὰ μὲν σώματα εἰς ἄδειαν κατέστησαν, ἀπαλλάξαντες δὲ τοῦ δέους καὶ τὰς ψυχὰς ἠλευθέρωσαν, διὰ δὲ τὴν τοῦ πατρὸς ἀρετὴν
ἐκείνους τοῖς αὑτῶν κινδύνοις ἐστεφάνωσαν. τοσοῦτον 16
δὲ εὐτυχέστεροι παῖδες ὄντες ἐγένοντο τοῦ πατρός· ὁ μὲν γάρ, καίπερ ὢν ἀγαθῶν πολλῶν αἴτιος ἅπασιν ἀνθρώποις, ἐπίπονον καὶ φιλόνεικον καὶ φιλότιμον αὑτῷ καταστήσας τὸν βίον τοὺς μὲν ἄλλους ἀδικοῦντας ἐκόλασεν, Εὐρυσθέα δὲ καὶ ἐχθρὸν ὄντα καὶ εἰς αὐτὸν ἐξαμαρτάνοντα οὐχ οἷός τε ἦν τιμωρήσασθαι· οἱ δὲ παῖδες αὐτοῦ διὰ τήνδε τὴν πόλιν τῇ αὐτῇ εἶδον ἡμέρᾳ τήν θ' ἑαυτῶν σωτηρίαν καὶ τὴν τῶν ἐχθρῶν τιμωρίαν.

Πολλὰ μὲν οὖν ὑπῆρχε τοῖς ἡμετέροις προγόνοις μιᾷ 17
γνώμῃ χρωμένοις περὶ τοῦ δικαίου διαμάχεσθαι. ἥ τε γὰρ ἀρχὴ τοῦ βίου δικαία· οὐ γάρ, ὥσπερ οἱ πολλοί, πανταχόθεν συνειλεγμένοι καὶ ἑτέρους ἐκβαλόντες τὴν ἀλλοτρίαν ᾤκησαν, ἀλλ' αὐτόχθονες ὄντες τὴν αὐτὴν
ἐκέκτηντο καὶ μητέρα καὶ πατρίδα. πρῶτοι δὲ καὶ μόνοι 18
ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ ἐκβαλόντες τὰς παρὰ σφίσιν αὐτοῖς δυναστείας δημοκρατίαν κατεστήσαντο, ἡγούμενοι τὴν πάντων ἐλευθερίαν ὁμόνοιαν εἶναι μεγίστην, κοινὰς δ' ἀλλήλοις τὰς ἐκ τῶν κινδύνων ἐλπίδας ποιήσαντες ἐλευ-
θέραις ταῖς ψυχαῖς ἐπολιτεύοντο, νόμῳ τοὺς ἀγαθοὺς 19
τιμῶντες καὶ τοὺς κακοὺς κολάζοντες, ἡγησάμενοι θηρίων μὲν ἔργον εἶναι ὑπ' ἀλλήλων βίᾳ κρατεῖσθαι, ἀνθρώποις δὲ προσήκειν νόμῳ μὲν ὁρίσαι τὸ δίκαιον, λόγῳ δὲ πεῖσαι, ἔργῳ δὲ τούτοις ὑπηρετεῖν, ὑπὸ νόμου μὲν βασιλευομέ-
78

192
20 νους, ὑπὸ λόγου δὲ διδασκομένους. καὶ γάρ τοι καὶ φύντες
καλῶς καὶ γνόντες ὅμοια πολλὰ μὲν καλὰ καὶ θαυμαστὰ
οἱ πρόγονοι τῶν ἐνθάδε κειμένων εἰργάσαντο, ἀείμνηστα
δὲ καὶ μεγάλα καὶ πανταχοῦ οἱ ἐξ ἐκείνων γεγονότες
τρόπαια διὰ τὴν αὑτῶν ἀρετὴν κατέλιπον. μόνοι γὰρ
ὑπὲρ ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος πρὸς πολλὰς μυριάδας τῶν
21 βαρβάρων διεκινδύνευσαν. ὁ γὰρ τῆς Ἀσίας βασιλεὺς
οὐκ ἀγαπῶν τοῖς ὑπάρχουσιν ἀγαθοῖς, ἀλλ᾽ ἐλπίζων καὶ
τὴν Εὐρώπην δουλώσασθαι, ἔστειλε πεντήκοντα μυριάδας
στρατιάν. ἡγησάμενοι δέ, εἰ τήνδε τὴν πόλιν ἢ ἑκοῦσαν
φίλην ποιήσαιντο ἢ ἄκουσαν καταστρέψαιντο, ῥᾳδίως τῶν
ἄλλων Ἑλλήνων ἄρξειν, ἀπέβησαν εἰς Μαραθῶνα, νομί-
σαντες οὕτως ἂν ἐρημοτάτους εἶναι συμμάχων τοὺς
Ἕλληνας, εἰ ἔτι στασιαζούσης τῆς Ἑλλάδος, ᾧτινι χρὴ
τρόπῳ τοὺς ἐπιόντας ἀμύνασθαι, τὸν κίνδυνον ποιή-
22 σαιντο. ἔτι δ᾽ αὐτοῖς ἐκ τῶν προτέρων ἔργων περὶ τῆς
πόλεως τοιαύτη δόξα παρειστήκει, ὡς εἰ μὲν πρότερον
ἐπ᾽ ἄλλην πόλιν ἴασιν, ἐκείνοις καὶ Ἀθηναίοις πολεμή-
σουσι· προθύμως γὰρ τοῖς ἀδικουμένοις ἥξουσι βοηθή-
σοντες· εἰ δ᾽ ἐνθάδε πρῶτον ἀφίξονται, οὐδένας ἄλλους
τῶν Ἑλλήνων τολμήσειν ἑτέρους σώζοντας φανερὰν ἔχθραν
23 πρὸς ἐκείνους ὑπὲρ αὐτῶν καταθέσθαι. οἱ μὲν τοίνυν
τοιαῦτα διενοοῦντο· οἱ δ᾽ ἡμέτεροι πρόγονοι οὐ λογισμῷ
δόντες τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ κινδύνους, ἀλλὰ νομίζοντες
τὸν εὐκλεᾶ θάνατον ἀθάνατον περὶ τῶν ἀγαθῶν κατα-
λείπειν λόγον, οὐκ ἐφοβήθησαν τὸ πλῆθος τῶν ἐναντίων,
ἀλλὰ τῇ αὑτῶν ἀρετῇ μᾶλλον ἐπίστευσαν. καὶ αἰσχυνό-
μενοι, ὅτι ἦσαν οἱ βάρβαροι αὐτῶν ἐν τῇ χώρᾳ, οὐκ
ἀνέμειναν πυθέσθαι οὐδὲ βοηθῆσαι τοὺς συμμάχους,
οὐδ᾽ ᾠήθησαν δεῖν ἑτέροις τῆς σωτηρίας χάριν εἰδέναι,
24 ἀλλὰ σφίσιν αὐτοῖς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας. ταῦτα μιᾷ
γνώμῃ πάντες γνόντες ἀπήντων ὀλίγοι πρὸς πολλούς·
ἐνόμιζον γὰρ ἀποθανεῖν μὲν αὐτοῖς μετὰ πάντων προσή-
κειν, ἀγαθοὺς δ᾽ εἶναι μετ᾽ ὀλίγων, καὶ τὰς μὲν ψυχὰς
ἀλλοτρίας διὰ τὸν θάνατον κεκτῆσθαι, τὴν δ᾽ ἐκ τῶν
κινδύνων μνήμην ἰδίαν καταλείψειν. ἠξίουν δ᾽, οὓς μὴ
78

193
μόνοι νικῷεν, οὐδ᾽ ἂν μετὰ συμμάχων δύνασθαι, καὶ
ἡττηθέντες μὲν ὀλίγῳ τῶν ἄλλων προαπολεῖσθαι, νική-
σαντες δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἐλευθερώσειν. ἄνδρες δ᾽ ἀγα- 25
θοὶ γενόμενοι καὶ τῶν μὲν σωμάτων ἀφειδήσαντες, ὑπὲρ
δὲ τῆς ἀρετῆς οὐ φιλοψυχήσαντες, καὶ μᾶλλον τοὺς παρ᾽
αὑτοῖς νόμους αἰσχυνόμενοι ἢ τὸν πρὸς τοὺς πολεμίους
κίνδυνον φοβούμενοι, ἔστησαν μὲν τρόπαια ὑπὲρ τῆς Ἑλ-
λάδος τῶν βαρβάρων ἐν τῇ αὑτῶν, ὑπὲρ χρημάτων εἰς
τὴν ἀλλοτρίαν ἐμβαλόντων, παρὰ τοὺς ὅρους τῆς χώρας,
οὕτω δὲ διὰ ταχέων τὸν κίνδυνον ἐποιήσαντο, ὥστε οἱ 26
αὐτοὶ τοῖς ἄλλοις ἀπήγγειλαν τήν τ᾽ ἐνθάδε ἄφιξιν τῶν
βαρβάρων καὶ τὴν τῶν προγόνων νίκην. καὶ γάρ τοι οὐ-
δεὶς τῶν ἄλλων ἔδεισεν ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος κινδύνου, ἀλλ᾽
ἀκούσαντες ὑπὲρ τῆς αὑτῶν ἐλευθερίας ἥσθησαν. ὥστε
οὐδὲν θαυμαστόν, πάλαι τῶν ἔργων γεγενημένων, ὥσπερ
καινῶν ὄντων ἔτι καὶ νῦν τὴν ἀρετὴν αὐτῶν ὑπὸ πάντων
ἀνθρώπων ζηλοῦσθαι.

Μετὰ δὲ ταῦτα Ξέρξης ὁ τῆς Ἀσίας βασιλεύς, κατα- 27
φρονήσας μὲν τῆς Ἑλλάδος, ἐψευσμένος δὲ τῆς ἐλπίδος,
ἀτιμαζόμενος δὲ τῷ γεγενημένῳ, ἀχθόμενος δὲ τῇ συμ-
φορᾷ, ὀργιζόμενος δὲ τοῖς αἰτίοις, ἀπαθὴς δ᾽ ὢν κακῶν
καὶ ἄπειρος ἀνδρῶν ἀγαθῶν, δεκάτῳ ἔτει παρασκευα-
σάμενος χιλίαις μὲν καὶ διακοσίαις ναυσὶν ἀφίκετο, τῆς δὲ
πεζῆς στρατιᾶς οὕτως ἄπειρον τὸ πλῆθος ἦγεν, ὥστε καὶ
τὰ ἔθνη τὰ μετ᾽ αὐτοῦ ἀκολουθήσαντα πολὺ ἂν ἔργον
εἴη καταλέξαι. τὸ δὲ μέγιστον σημεῖον τοῦ πλήθους· ἐξὸν 28
γὰρ αὐτῷ χιλίαις ναυσὶ διαβιβάσαι κατὰ τὸ στενώτατον τοῦ
Ἑλλησπόντου τὴν πεζὴν στρατιὰν ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐ-
ρώπην, οὐκ ἠθέλησεν, ἡγούμενος τὴν διατριβὴν αὐτῷ πολ-
λὴν ἔσεσθαι· ἀλλ᾽ ὑπεριδὼν καὶ τὰ φύσει πεφυκότα καὶ τὰ 29
θεῖα πράγματα καὶ τὰς ἀνθρωπίνας διανοίας ὁδὸν μὲν διὰ
τῆς θαλάσσης ἐποιήσατο, πλοῦν δὲ διὰ τῆς γῆς ἠνάγκασε γε-
νέσθαι, ζεύξας μὲν τὸν Ἑλλήσποντον, διορύξας δὲ τὸν Ἄθω,
ὑφισταμένου οὐδενός, ἀλλὰ τῶν μὲν ἀκόντων ὑπακουόντων,
τῶν δὲ ἑκόντων προδιδόντων. οἱ μὲν γὰρ οὐχ ἱκανοὶ ἦσαν
ἀμύνασθαι, οἱ δ᾽ ὑπὸ χρημάτων διεφθαρμένοι· ἀμφότερα
94

193

30 δ' ἦν αὐτοὺς τὰ πείθοντα, κέρδος καὶ δέος. Ἀθηναῖοι
δ' οὕτω διακειμένης τῆς Ἑλλάδος αὐτοὶ μὲν εἰς τὰς ναῦς
ἐμβάντες ἐπ' Ἀρτεμίσιον ἐβοήθησαν, Λακεδαιμόνιοι δὲ
καὶ τῶν συμμάχων ἔνιοι εἰς Θερμοπύλας ἀπήντησαν,
ἡγούμενοι διὰ τὴν στενότητα τῶν χωρίων τὴν πάροδον
31 οἷοί τε ἔσεσθαι διαφυλάξαι. γενομένου δὲ τοῦ κινδύνου
κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον Ἀθηναῖοι μὲν ἐνίκων τῇ ναυμαχίᾳ,
Λακεδαιμόνιοι δέ, οὐ ταῖς ψυχαῖς ἐνδεεῖς γενόμενοι, ἀλλὰ
τοῦ πλήθους ψευσθέντες καὶ οὓς φυλάξειν ᾤοντο καὶ
πρὸς οὓς κινδυνεύσειν ἔμελλον, οὐχ ἡττηθέντες τῶν ἐναν-
τίων, ἀλλ' ἀποθανόντες οὗπερ ἐτάχθησαν μάχεσθαι.
32 τούτῳ δὲ τῷ τρόπῳ τῶν μὲν δυστυχησάντων, τῶν δὲ τῆς
παρόδου κρατησάντων, οἱ μὲν ἐπορεύοντο ἐπὶ τήνδε τὴν
πόλιν, οἱ δ' ἡμέτεροι πρόγονοι πυθόμενοι μὲν τὴν γεγε-
νημένην Λακεδαιμονίοις συμφοράν, ἀποροῦντες δὲ τοῖς
περιεστηκόσι πράγμασιν, εἰδότες δ' ὅτι, εἰ μὲν κατὰ γῆν
τοῖς βαρβάροις ἀπαντήσονται, ἐπιπλεύσαντες χιλίαις ναυ-
σὶν ἐρήμην τὴν πόλιν λήψονται, εἰ δὲ εἰς τὰς τριήρεις
ἐμβήσονται, ὑπὸ τῆς πεζῆς στρατιᾶς ἁλώσονται, ἀμφό-
τερα δ' οὐ δυνήσονται, ἀμύνασθαί τε καὶ φυλακὴν ἱκα-
33 νὴν καταλιπεῖν, δυοῖν δὲ προκειμένοιν, πότερον χρὴ τὴν
πατρίδα ἐκλιπεῖν ἢ μετὰ τῶν βαρβάρων γενομένους κατα-
δουλώσασθαι τοὺς Ἕλληνας, ἡγησάμενοι κρεῖττον εἶναι
μετ' ἀρετῆς καὶ πενίας καὶ φυγῆς ἐλευθερίαν ἢ μετ'
ὀνείδους καὶ πλούτου δουλείαν τῆς πατρίδος, ἐξέλιπον
ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος τὴν πόλιν, ἵν' ἐν μέρει πρὸς ἑκατέραν,
ἀλλὰ μὴ πρὸς ἀμφοτέρας ἅμα τὰς δυνάμεις κινδυνεύσω-
34 σιν, ὑπεκθέμενοι δὲ παῖδας καὶ γυναῖκας καὶ μητέρας εἰς
Σαλαμῖνα συνήθροιζον καὶ τὸ τῶν ἄλλων συμμάχων ναυ-
τικόν. οὐ πολλαῖς δ' ὕστερον ἡμέραις ἦλθε καὶ ἡ πεζὴ
στρατιὰ καὶ τὸ ναυτικὸν τὸ τῶν βαρβάρων, ὃ τίς ἰδὼν
οὐκ ἂν ἐφοβήθη, ὡς μέγας καὶ δεινὸς τῇδε τῇ πόλει κίν-
35 δυνος ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας ἠγωνίσθη; ποίαν
δὲ γνώμην εἶχον ἢ οἱ θεώμενοι τοὺς ἐν ταῖς ναυσὶν ἐκεί-
ναις, οὔσης καὶ τῆς αὑτῶν σωτηρίας ἀπίστου καὶ τοῦ
προσιόντος κινδύνου, ἢ οἱ μέλλοντες ναυμαχήσειν ὑπὲρ

94

194
τῆς φιλότητος, ὑπὲρ τῶν ἄθλων τῶν ἐν Σαλαμῖνι; οἷς 36
τοσοῦτον πανταχόθεν περιειστήκει πλῆθος πολεμίων,
ὥστε ἐλάχιστον μὲν αὐτοῖς εἶναι τῶν παρόντων κακῶν
τὸ θάνατον τὸν αὑτῶν προειδέναι, μεγίστην δὲ συμφοράν,
ἃ ὑπὸ τῶν βαρβάρων εὐτυχησάντων τοὺς ὑπεκτεθέντας
ἤλπιζον πείσεσθαι. ἦ που διὰ τὴν ὑπάρχουσαν ἀπορίαν 37
πολλάκις μὲν ἐδεξιώσαντο ἀλλήλους, εἰκότως δὲ σφᾶς
αὐτοὺς ὠλοφύραντο, εἰδότες μὲν τὰς σφετέρας ναῦς ὀλί-
γας οὔσας, ὁρῶντες δὲ πολλὰς τὰς τῶν πολεμίων, ἐπι-
στάμενοι δὲ τὴν μὲν πόλιν ἠρημωμένην, τὴν δὲ χώραν
πορθουμένην καὶ μεστὴν τῶν βαρβάρων, ἱερῶν δὲ καιο-
μένων, ἁπάντων δ᾽ ἐγγὺς ὄντων τῶν δεινῶν, ἀκούοντες 38
δ᾽ ἐν ταὐτῷ συμμεμιγμένου Ἑλληνικοῦ καὶ βαρβαρικοῦ
παιᾶνος, παρακελευσμοῦ δ᾽ ἀμφοτέρων καὶ κραυγῆς τῶν
διαφθειρομένων, καὶ τῆς θαλάττης μεστῆς τῶν νεκρῶν,
καὶ πολλῶν μὲν συμπιπτόντων καὶ φιλίων καὶ πολεμίων
ναυαγίων, ἀντιπάλου δὲ πολὺν χρόνον οὔσης τῆς ναυμα-
χίας δοκοῦντες τοτὲ μὲν νενικηκέναι καὶ σεσῶσθαι, τοτὲ
δ᾽ ἡττῆσθαι καὶ ἀπολωλέναι. ἦ που διὰ τὸν παρόντα 39
φόβον πολλὰ μὲν ᾠήθησαν ἰδεῖν ὧν οὐκ εἶδον, πολλὰ δ᾽
ἀκοῦσαι ὧν οὐκ ἤκουσαν. ποῖαι δ᾽ οὐχ ἱκετεῖαι θεῶν
ἐγένοντο ἢ θυσιῶν ἀναμνήσεις, ἔλεός τε παίδων καὶ γυ-
ναικῶν πόθος, οἶκτός τε πατέρων καὶ μητέρων, λογισμός
τε, εἰ δυστυχήσειαν, τῶν μελλόντων ἔσεσθαι κακῶν; τίς 40
οὐκ ἂν θεῶν ἠλέησεν αὐτοὺς ὑπὲρ τοῦ μεγέθους τοῦ κιν-
δύνου; ἢ τίς ἀνθρώπων οὐκ ἂν ἐδάκρυσεν; ἢ τίς τῆς
τόλμης αὐτοὺς οὐκ ἂν ἠγάσθη; ἦ πολὺ πλεῖστον ἐκεῖνοι
κατὰ τὴν ἀρετὴν ἁπάντων ἀνθρώπων διήνεγκαν καὶ ἐν
τοῖς βουλεύμασι καὶ ἐν τοῖς τοῦ πολέμου κινδύνοις, ἐκλι-
πόντες μὲν τὴν πόλιν, εἰς τὰς ναῦς δ᾽ ἐμβάντες, τὰς δ᾽
αὑτῶν ψυχὰς ὀλίγας οὔσας ἀντιτάξαντες τῷ πλήθει τῷ
τῆς Ἀσίας. ἐπέδειξαν δὲ πᾶσιν ἀνθρώποις νικήσαντες 41
τῇ ναυμαχίᾳ, ὅτι κρεῖττον μετ᾽ ὀλίγων ὑπὲρ τῆς ἐλευθε-
ρίας κινδυνεύειν ἢ μετὰ πολλῶν βασιλευομένων ὑπὲρ τῆς
αὑτῶν δουλείας. πλεῖστα δὲ καὶ κάλλιστα ἐκεῖνοι ὑπὲρ 42
τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας συνεβάλοντο, στρατηγὸν μὲν
105

104
Θεμιστοκλέα, ἱκανώτατον εἰπεῖν καὶ γνῶναι καὶ πρᾶξαι,
ναῦς δὲ πλείους τῶν ἄλλων ἁπάντων συμμάχων, ἄνδρας
δ' ἐμπειροτάτους. καίτοι τίνες ἂν τούτοις τῶν ἄλλων
43 Ἑλλήνων ἤρισαν γνώμῃ καὶ πλήθει καὶ ἀρετῇ; ὥστε δι-
καίως μὲν ἀναμφισβήτητα τἀριστεῖα τῆς ναυμαχίας ἔλα-
βον παρὰ τῆς Ἑλλάδος, εἰκότως δὲ τὴν εὐτυχίαν ὁμονοοῦ-
σαν τοῖς κινδύνοις ἐκτήσαντο, γνησίαν δὲ καὶ αὐτόχθονα
τοῖς ἐκ τῆς Ἀσίας βαρβάροις τὴν αὑτῶν ἀρετὴν ἐπε-
δείξαντο.
44 Ἐν μὲν οὖν τῇ ναυμαχίᾳ τοιούτους αὑτοὺς παρασχόντες
καὶ πολὺ πλεῖστον τῶν κινδύνων μετασχόντες τῇ ἰδίᾳ
ἀρετῇ κοινὴν τὴν ἐλευθερίαν καὶ τοῖς ἄλλοις ἐκτήσαντο·
ὕστερον δὲ Πελοποννησίων διατειχιζόντων τὸν Ἰσθμὸν
καὶ ἀγαπώντων μὲν τῇ σωτηρίᾳ, νομιζόντων δ' ἀπηλ-
λάχθαι τοῦ κατὰ θάλατταν κινδύνου, καὶ διανοουμένων
τοὺς ἄλλους Ἕλληνας περιιδεῖν ὑπὸ τοῖς βαρβάροις γενο-
45 μένους, ὀργισθέντες Ἀθηναῖοι συνεβούλευον αὐτοῖς, εἰ
ταύτην τὴν γνώμην ἕξουσιν, περὶ ἅπασαν τὴν Πελοπόν-
νησον τεῖχος περιβαλεῖν. εἰ γὰρ αὐτοὶ ὑπὸ Ἑλλήνων προ-
διδόμενοι μετὰ τῶν βαρβάρων ἔσονται, οὔτ' ἐκείνοις
δεήσειν χιλίων νεῶν, οὔτε τούτους ὠφελήσειν τὸ ἐν Ἰσθμῷ
τεῖχος· ἀκινδύνως γὰρ ἔσεσθαι τὴν τῆς θαλάττης ἀρχὴν
46 βασιλέως. διδασκόμενοι δὲ καὶ νομίζοντες αὐτοὶ μὲν ἄδικά
τε ποιεῖν καὶ κακῶς βουλεύεσθαι, Ἀθηναίους δὲ δίκαιά
τε λέγειν καὶ τὰ βέλτιστα αὐτοῖς παραινεῖν, ἐβοήθησαν
εἰς Πλαταιάς· ἀποδράντων δὲ ὑπὸ νύκτα τῶν πλείστων
συμμάχων ἐκ τῶν τάξεων διὰ τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων,
Λακεδαιμόνιοι μὲν καὶ Τεγεᾶται τοὺς βαρβάρους ἐτρέ-
ψαντο, Ἀθηναῖοι δὲ καὶ Πλαταιεῖς πάντας τοὺς Ἕλληνας
ἐνίκων μαχόμενοι τοὺς ἀπογνόντας τῆς ἐλευθερίας καὶ
47 ὑπομείναντας τὴν δουλείαν. ἐν ἐκείνῃ δὲ τῇ ἡμέρᾳ καλ-
λίστην τελευτὴν τοῖς προτέροις κινδύνοις ἐπιθέντες, βέ-
βαιον μὲν τὴν ἐλευθερίαν τῇ Εὐρώπῃ κατειργάσαντο, ἐν
ἅπασι δὲ τοῖς κινδύνοις δόντες ἔλεγχον τῆς ἑαυτῶν ἀρετῆς,
καὶ μόνοι καὶ μεθ' ἑτέρων, καὶ πεζομαχοῦντες καὶ ναυμα-
χοῦντες, καὶ πρὸς τοὺς βαρβάρους καὶ πρὸς τοὺς Ἕλληνας,
105

195
ὑπὸ πάντων ἠξιώθησαν, καὶ μεθ' ὧν ἐκινδύνευον καὶ
πρὸς οὓς ἐπολέμουν, ἡγεμόνες γενέσθαι τῆς Ἑλλάδος.
Ὑστέρῳ δὲ χρόνῳ Ἑλληνικοῦ πολέμου καταστάντος 48
διὰ ζῆλον τῶν γεγενημένων καὶ φθόνον τῶν πεπραγμένων,
μέγα μὲν ἅπαντες φρονοῦντες, μικρῶν δ' ἐγκλημάτων
ἕκαστοι δεόμενοι, ναυμαχίας Ἀθηναίοις πρὸς Αἰγινήτας
καὶ τοὺς ἐκείνων συμμάχους γενομένης ἑβδομήκοντα τριή-
ρεις αὐτῶν ἐλάμβανον. πολιορκούντων δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν 49
χρόνον Αἴγυπτόν τε καὶ Αἴγιναν, καὶ τῆς ἡλικίας ἀπού-
σης ἔν τε ταῖς ναυσὶ καὶ ἐν τῷ πεζῷ στρατεύματι, Κορίν-
θιοι καὶ οἱ ἐκείνων σύμμαχοι, ἡγούμενοι ἢ εἰς ἔρημον
τὴν χώραν ἐμβαλεῖν ἢ ἐξ Αἰγίνης ἄξειν τὸ στρατόπεδον,
ἐξελθόντες πανδημεὶ Γεράνειαν κατέλαβον· Ἀθηναῖοι δὲ 50
τῶν μὲν απόντων, τῶν δ' ἐγγὺς ὄντων, οὐδένα ἐτόλμησαν
μεταπέμψασθαι, ταῖς δ' αὑτῶν ψυχαῖς πιστεύσαντες καὶ
τῶν ἐπιόντων καταφρονήσαντες, οἱ γεραίτεροι καὶ οἱ τῆς
ἡλικίας ἐντὸς γεγονότες ἠξίουν αὐτοὶ μόνοι τὸν κίνδυνον
ποιήσασθαι, οἱ μὲν ἐμπειρίᾳ τὴν ἀρετήν, οἱ δὲ φύσει 51
κεκτημένοι· καὶ οἱ μὲν αὐτοὶ πολλαχοῦ ἀγαθοὶ γεγενη-
μένοι, οἱ δ' ἐκείνους μιμούμενοι, τῶν μὲν πρεσβυτέρων
ἄρχειν ἐπισταμένων, τῶν δὲ νεωτέρων τὸ ἐπιταττόμενον
ποιεῖν δυναμένων, Μυρωνίδου στρατηγοῦντος ἀπαντή- 52
σαντες αὐτοὶ εἰς τὴν Μεγαρικὴν ἐνίκων μαχόμενοι ἅπα-
σαν τὴν δύναμιν τὴν ἐκείνων τοῖς ἤδη ἀπειρηκόσι καὶ
τοῖς οὔπω δυναμένοις, τοὺς εἰς τὴν σφετέραν ἐμβαλεῖν
ἀξιώσαντας εἰς τὴν ἀλλοτρίαν ἀπαντήσαντες, τρόπαιον 53
δὲ στήσαντες καλλίστου μὲν αὑτοῖς ἔργου, αἰσχίστου δὲ
τοῖς πολεμίοις, οἱ μὲν οὐκέτι τοῖς σώμασιν, οἱ δ' οὔπω
δυνάμενοι, ταῖς δὲ ψυχαῖς ἀμφότεροι κρείττους γενόμενοι,
μετὰ καλλίστης δόξης εἰς τὴν αὑτῶν ἀπελθόντες οἱ μὲν
πάλιν ἐπαιδεύοντο, οἱ δὲ περὶ τῶν λοιπῶν ἐβουλεύοντο.
Καθ' ἕκαστον μὲν οὖν οὐ ῥᾴδιον τὰ ὑπὸ πολλῶν κιν- 54
δυνευθέντα ὑφ' ἑνὸς ῥηθῆναι, οὐδὲ τὰ ἐν ἅπαντι τῷ
χρόνῳ πραχθέντα ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ δηλωθῆναι. τίς γὰρ
ἂν ἢ χρόνος ἢ λόγος ἢ ῥήτωρ ἱκανὸς γένοιτο μηνῦσαι
τὴν τῶν ἐνθάδε κειμένων ἀνδρῶν ἀρετήν; μετὰ πλεί- 55
413

195
στων γὰρ πόνων καὶ φανερωτάτων ἀγώνων καὶ καλ-
λίστων κινδύνων ἐλευθέραν μὲν ἐποίησαν τὴν Ἑλλάδα,
μεγίστην δ' ἀπέδειξαν τὴν ἑαυτῶν πατρίδα, ἑβδομή-
κοντα μὲν ἔτη τῆς θαλάττης ἄρξαντες, ἀστασιάστους
56 δὲ παρασχόντες τοὺς συμμάχους, οὐ τοῖς ὀλίγοις τοὺς
πολλοὺς δουλεύειν ἀξιώσαντες, ἀλλὰ τὸ ἴσον ἔχειν ἅπαν-
τας ἀναγκάσαντες, οὐδὲ τοὺς συμμάχους ἀσθενεῖς ποι-
οῦντες, ἀλλὰ κἀκείνους ἰσχυροὺς καθιστάντες, καὶ τὴν
αὑτῶν δύναμιν τοσαύτην ἐπιδείξαντες, ὥσθ' ὁ μέγας βα-
σιλεὺς οὐκέτι τῶν ἀλλοτρίων ἐπεθύμει, ἀλλ' ἐδίδου τῶν
57 ἑαυτοῦ καὶ περὶ τῶν λοιπῶν ἐφοβεῖτο, καὶ οὔτε τριήρεις
ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ ἐκ τῆς Ἀσίας ἔπλευσαν, οὔτε τύραν-
νος ἐν τοῖς Ἕλλησι κατέστη, οὔτε Ἑλληνὶς πόλις ὑπὸ τῶν
βαρβάρων ἠνδραποδίσθη· τοσαύτην σωφροσύνην καὶ δέος
ἡ τούτων ἀρετὴ πᾶσιν ἀνθρώποις παρεῖχεν. ὧν ἕνεκα
δεῖ μόνους καὶ προστάτας τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡγεμόνας
τῶν πόλεων γίγνεσθαι.

58 Ἐπέδειξαν δὲ καὶ ἐν ταῖς δυστυχίαις τὴν ἑαυτῶν
ἀρετήν. ἀπολομένων γὰρ τῶν νεῶν ἐν Ἑλλησπόντῳ εἴτε
ἡγεμόνος κακίᾳ εἴτε θεῶν διανοίᾳ, καὶ συμφορᾶς ἐκείνης
μεγίστης γενομένης καὶ ἡμῖν τοῖς δυστυχήσασι καὶ τοῖς
ἄλλοις Ἕλλησιν, ἐδήλωσαν οὐ πολλῷ χρόνῳ ὕστερον, ὅτι
59 ἡ τῆς πόλεως δύναμις τῆς Ἑλλάδος ἦν σωτηρία. ἑτέρων
γὰρ ἡγεμόνων γενομένων ἐνίκησαν μὲν ναυμαχοῦντες τοὺς
Ἕλληνας οἱ πρότερον εἰς τὴν θάλατταν οὐκ ἐμβαίνοντες,
ἔπλευσαν δ' εἰς τὴν Εὐρώπην, δουλεύουσι δὲ πόλεις τῶν
Ἑλλήνων, τύραννοι δ' ἐγκαθεστᾶσιν, οἱ μὲν μετὰ τὴν
ἡμετέραν συμφοράν, οἱ δὲ μετὰ τὴν νίκην τῶν βαρβάρων.
60 ὥστ' ἄξιον ἦν ἐπὶ τῷδε τῷ τάφῳ τότε κείρασθαι τῇ Ἑλ-
λάδι καὶ πενθῆσαι τοὺς ἐνθάδε κειμένους, ὡς συγκατα-
θαπτομένης τῆς αὑτῶν ἐλευθερίας τῇ τούτων ἀρετῇ· ὡς
δυστυχὴς μὲν ἡ Ἑλλὰς τοιούτων ἀνδρῶν ὀρφανὴ γενομένη,
εὐτυχὴς δ' ὁ τῆς Ἀσίας βασιλεὺς ἑτέρων ἡγεμόνων λαβό-
μενος. τῇ μὲν γὰρ τούτων στερηθείσῃ δουλεία περιέ-
στηκε, τῷ δ' ἄλλων ἀρξάντων ζῆλος ἐγγίνεται τῆς τῶν
61 προγόνων διανοίας. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐξήχθην ὑπὲρ πάσης
113

196
ὀλοφύρασθαι τῆς Ἑλλάδος· ἐκείνων δὲ τῶν ἀνδρῶν ἄξιον καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ μεμνῆσθαι, οἳ φεύγοντες τὴν δουλείαν καὶ περὶ τοῦ δικαίου μαχόμενοι καὶ ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας στασιάσαντες, πάντας πολεμίους κεκτημένοι εἰς τὸν Πειραιᾶ κατῆλθον, οὐχ ὑπὸ νόμου ἀναγκασθέντες, ἀλλ᾽ ὑπὸ τῆς φύσεως πεισθέντες, καινοῖς κινδύνοις τὴν παλαιὰν ἀρετὴν τῶν προγόνων μιμησάμενοι, ταῖς αὑτῶν 62
ψυχαῖς κοινὴν τὴν πόλιν καὶ τοῖς ἄλλοις κτησάμενοι, θάνατον μετ᾽ ἐλευθερίας αἱρούμενοι ἢ βίον μετὰ δουλείας, οὐχ ἧττον ταῖς συμφοραῖς αἰσχυνόμενοι ἢ τοῖς ἐχθροῖς ὀργιζόμενοι, μᾶλλον βουληθέντες ἐν τῇ αὑτῶν ἀποθνήσκειν ἢ ζῆν τὴν ἀλλοτρίαν οἰκοῦντες, συμμάχους μὲν ὅρκους καὶ συνθήκας ἔχοντες, πολεμίους δὲ τοὺς πρότερον ὑπάρχοντας καὶ τοὺς πολίτας τοὺς ἑαυτῶν. ἀλλ᾽ ὅμως 63
οὐ τὸ πλῆθος τῶν ἐναντίων φοβηθέντες, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς σώμασι τοῖς ἑαυτῶν κινδυνεύσαντες τρόπαιον μὲν τῶν πολεμίων ἔστησαν, μάρτυρας δὲ τῆς αὑτῶν ἀρετῆς ἐγγὺς ὄντας τοῦδε τοῦ μνήματος τοὺς Λακεδαιμονίων τάφους παρέχονται. ʹ καὶ γάρ τοι μεγάλην μὲν ἀντὶ μικρᾶς ἀπέδειξαν τὴν πόλιν, ὁμονοοῦσαν δὲ ἀντὶ στασιαζούσης ἀπέφηναν, τείχη δὲ ἀντὶ τῶν καθῃρημένων ἀνέστησαν. οἱ δὲ 64
κατελθόντες αὐτῶν, ἀδελφὰ τὰ βουλεύματα τοῖς ἔργοις τῶν ἐνθάδε κειμένων ἐπιδεικνύντες, οὐκ ἐπὶ τιμωρίαν τῶν ἐχθρῶν, ἀλλ᾽ ἐπὶ σωτηρίαν τῆς πόλεως ἐτράποντο, καὶ οὔτ᾽ ἐλαττοῦσθαι δυνάμενοι οὔτ᾽ αὐτοὶ πλέον ἔχειν δεόμενοι τῆς μὲν αὑτῶν ἐλευθερίας καὶ τοῖς βουλομένοις δουλεύειν μετέδοσαν, τῆς δ᾽ ἐκείνων δουλείας αὐτοὶ μετέχειν οὐκ ἠξίωσαν. ἔργοις δὲ μεγίστοις καὶ καλλίστοις 65
ἀπελογήσαντο, ὅτι οὐ κακίᾳ τῇ αὑτῶν οὐδ᾽ ἀρετῇ τῶν πολεμίων πρότερον ἐδυστύχησεν ἡ πόλις· εἰ γὰρ στασιάσαντες πρὸς ἀλλήλους βίᾳ παρόντων Πελοποννησίων καὶ τῶν ἄλλων ἐχθρῶν εἰς τὴν αὑτῶν οἷοί τ᾽ ἐγένοντο κατελθεῖν, δῆλον ὅτι ῥᾳδίως ἂν ὁμονοοῦντες πολεμεῖν αὐτοῖς ἐδύναντο.

Ἐκεῖνοι μὲν οὖν διὰ τοὺς ἐν Πειραιεῖ κινδύνους ὑπὸ 66
πάντων ἀνθρώπων ζηλοῦνται· ἄξιον δὲ καὶ τοὺς ξένους
121

197

τοὺς ἐνθάδε κειμένους ἐπαινέσαι, οἳ τῷ πλήθει βοηθήσαντες καὶ περὶ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας μαχόμενοι, πατρίδα τὴν ἀρετὴν ἡγησάμενοι, τοιαύτην τοῦ βίου τελευτὴν ἐποιήσαντο· ἀνθ' ὧν ἡ πόλις αὐτοὺς καὶ ἐπένθησε καὶ ἔθαψε δημοσίᾳ καὶ ἔδωκεν ἔχειν αὐτοῖς τὸν ἅπαντα χρόνον τὰς αὐτὰς τιμὰς τοῖς ἀστοῖς.

67 Οἱ δὲ νῦν θαπτόμενοι, βοηθήσαντες Κορινθίοις ὑπὸ παλαιῶν φίλων ἀδικουμένοις καινοὶ σύμμαχοι γενόμενοι, οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην Λακεδαιμονίοις ἔχοντες (οἱ μὲν γὰρ τῶν ἀγαθῶν αὐτοῖς ἐφθόνουν, οἱ δὲ ἀδικουμένους αὐτοὺς ἠλέουν, οὐ τῆς προτέρας ἔχθρας μεμνημένοι, ἀλλὰ τὴν παροῦσαν φιλίαν περὶ πολλοῦ ποιούμενοι) πᾶσιν ἀνθρώ-
68 ποις φανερὰν τὴν αὑτῶν ἀρετὴν ἐπεδείξαντο. ἐτόλμησαν γὰρ μεγάλην ποιοῦντες τὴν Ἑλλάδα οὐ μόνον ὑπὲρ τῆς αὑτῶν σωτηρίας κινδυνεύειν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῆς τῶν πολεμίων ἐλευθερίας ἀποθνήσκειν· τοῖς γὰρ Λακεδαιμονίων συμμάχοις περὶ τῆς ἐκείνων ἐλευθερίας ἐμάχοντο. νικήσαντες μὲν γὰρ ἐκείνους τῶν αὐτῶν ἠξίουν, δυστυχήσαντες δὲ βέβαιον τὴν δουλείαν τοῖς ἐν τῇ Πελοποννήσῳ κατέλιπον.

69 Ἐκείνοις μὲν οὖν οὕτω διακειμένοις ὁ βίος οἰκτρὸς καὶ ὁ θάνατος εὐκτός· οὗτοι δὲ καὶ ζῶντες καὶ ἀποθανόντες ζηλωτοί, παιδευθέντες μὲν ἐν τοῖς τῶν προγόνων ἀγαθοῖς, ἄνδρες δὲ γενόμενοι τήν τ' ἐκείνων δόξαν δια-
70 σώσαντες καὶ τὴν αὑτῶν ἀρετὴν ἐπιδείξαντες. πολλῶν μὲν γὰρ καὶ καλῶν αἴτιοι γεγένηνται τῇ ἑαυτῶν πατρίδι, ἐπηνώρθωσαν δὲ τὰ ὑφ' ἑτέρων δυστυχηθέντα, πόρρω δ' ἀπὸ τῆς αὑτῶν τὸν πόλεμον κατέστησαν, ἐτελεύτησαν δὲ τὸν βίον, ὥσπερ χρὴ τοὺς ἀγαθοὺς ἀποθνήσκειν, τῇ μὲν πατρίδι τὰ τροφεῖα ἀποδόντες, τοῖς δὲ θρέψασι
71 λύπας καταλιπόντες. ὥστε ἄξιον τοῖς ζῶσι τούτους ποθεῖν καὶ σφᾶς αὐτοὺς ὀλοφύρεσθαι καὶ τοὺς προσήκοντας αὐτῶν ἐλεεῖν τοῦ ἐπιλοίπου βίου. τίς γὰρ αὐτοῖς ἔτι ἡδονὴ καταλείπεται τοιούτων ἀνδρῶν θαπτομένων, οἳ πάντα περὶ ἐλάττονος τῆς ἀρετῆς ἡγούμενοι αὑτοὺς μὲν ἀπεστέρησαν βίου, χήρας δὲ γυναῖκας ἐποίησαν, ὀρφανοὺς

121

197

δὲ τοὺς αὑτῶν παῖδας ἀπέλιπον, ἐρήμους δ' ἀδελφοὺς
καὶ πατέρας καὶ μητέρας κατέστησαν; πολλῶν δὲ καὶ 72
δεινῶν ὑπαρχόντων τοὺς μὲν παῖδας αὐτῶν ζηλῶ, ὅτι
νεώτεροί εἰσιν ἢ ὥστε εἰδέναι οἵων πατέρων ἐστέρηνται,
ἐξ ὧν δ' οὗτοι γεγόνασιν, οἰκτείρω, ὅτι πρεσβύτεροι ἢ
ὥστε ἐπιλαθέσθαι τῆς δυστυχίας τῆς ἑαυτῶν. τί γὰρ ἂν 73
τούτων ἀνιαρότερον γένοιτο ἢ τεκεῖν μὲν καὶ θρέψαι καὶ
θάψαι τοὺς αὑτῶν, ἐν δὲ τῷ γήρᾳ ἀδυνάτους μὲν εἶναι
τῷ σώματι, πασῶν δ' ἀπεστερημένους τῶν ἐλπίδων ἀφί-
λους καὶ ἀπόρους γεγονέναι, ὑπὸ δὲ τῶν αὐτῶν πρότερον
ζηλοῦσθαι καὶ νῦν ἐλεεῖσθαι, ποθεινότερον δ' αὐτοῖς
εἶναι τὸν θάνατον τοῦ βίου; ὅσῳ γὰρ ἄνδρες ἀμείνους
ἦσαν, τοσούτῳ τοῖς καταλειπομένοις τὸ πένθος μεῖζον.
πῶς δ' αὐτοὺς χρὴ λῆξαι τῆς λύπης; πότερον ἐν ταῖς τῆς 74
πόλεως συμφοραῖς; ἀλλὰ τότε αὐτῶν εἰκὸς καὶ τοὺς ἄλλους
μεμνῆσθαι. ἀλλ' ἐν ταῖς εὐτυχίαις ταῖς κοιναῖς; ἀλλ'
ἱκανὸν λυπῆσαι, τῶν μὲν σφετέρων τέκνων τετελευτηκό-
των, τῶν δὲ ζώντων ἀπολαυόντων τῆς τούτων ἀρετῆς.
ἀλλ' ἐν τοῖς ἰδίοις κινδύνοις, ὅταν ὁρῶσι τοὺς μὲν πρό-
τερον ὄντας φίλους φεύγοντας τὴν αὐτῶν ἀπορίαν, τοὺς
δ' ἐχθροὺς μέγα φρονοῦντας ἐπὶ ταῖς δυστυχίαις ταῖς
τούτων; μόνην δ' ἄν μοι δοκοῦμεν ταύτην τοῖς ἐνθάδε 75
κειμένοις ἀποδοῦναι χάριν, εἰ τοὺς μὲν τοκέας αὐτῶν
ὁμοίως ὥσπερ ἐκεῖνοι περὶ πολλοῦ ποιοίμεθα, τοὺς δὲ
παῖδας οὕτως ἀσπαζοίμεθα ὥσπερ αὐτοὶ πατέρες ὄντες,
ταῖς δὲ γυναιξὶν εἰ τοιούτους βοηθοὺς ἡμᾶς αὐτοὺς παρέ-
χοιμεν, οἷοίπερ ἐκεῖνοι ζῶντες ἦσαν. τίνας γὰρ ἂν εἰκό- 76
τως μᾶλλον τιμῷμεν τῶν ἐνθάδε κειμένων; τίνας δ' ἂν
τῶν ζώντων δικαιότερον περὶ πολλοῦ ποιοίμεθα ἢ τοὺς
τούτοις προσήκοντας, οἳ τῆς μὲν τούτων ἀρετῆς τὸ ἴσον
τοῖς ἄλλοις ἀπέλαυσαν, ἀποθανόντων δὲ μόνοι γνησίως
τῆς δυστυχίας μετέχουσιν;

Ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδ' ὅ τι δεῖ τοιαῦτα ὀλοφύρεσθαι. οὐ 77
γὰρ ἐλανθάνομεν ἡμᾶς αὐτοὺς ὄντες θνητοί· ὥστε τί δεῖ,
ἃ πάλαι προσεδοκῶμεν πείσεσθαι, ὑπὲρ τούτων νῦν ἄχθε-
σθαι, ἢ λίαν οὕτω βαρέως φέρειν ἐπὶ ταῖς τῆς φύσεως

129

197

συμφοραῖς, ἐπισταμένους ὅτι ὁ θάνατος κοινὸς καὶ τοῖς
χειρίστοις καὶ τοῖς βελτίστοις· οὔτε γὰρ τοὺς πονηροὺς
ὑπερορᾷ οὔτε τοὺς ἀγαθοὺς θαυμάζει, ἀλλ' ἴσον ἑαυτὸν
78 παρέχει πᾶσιν. εἰ μὲν γὰρ οἷόν τε ἦν τοῖς τοὺς ἐν τῷ
πολέμῳ κινδύνους διαφυγοῦσιν ἀθανάτους εἶναι τὸν λοι-
πὸν χρόνον, ἄξιον ἦν τοῖς ζῶσι τὸν ἅπαντα χρόνον πεν-
θεῖν τοὺς τεθνεῶτας· νῦν δὲ ἥ τε φύσις καὶ νόσων ἥττων
καὶ γήρως, ὅ τε δαίμων ὁ τὴν ἡμετέραν μοῖραν εἰληχὼς
79 ἀπαραίτητος. ὥστε προσήκει τούτους εὐδαιμονεστάτους
ἡγεῖσθαι, οἵτινες ὑπὲρ μεγίστων καὶ καλλίστων κινδυνεύ-
σαντες οὕτω τὸν βίον ἐτελεύτησαν, οὐκ ἐπιτρέψαντες
περὶ αὑτῶν τῇ τύχῃ, οὐδ' ἀναμείναντες τὸν αὐτόματον
θάνατον, ἀλλ' ἐκλεξάμενοι τὸν κάλλιστον. καὶ γάρ τοι
ἀγήρατοι μὲν αὐτῶν αἱ μνῆμαι, ζηλωταὶ δὲ ὑπὸ πάντων
80 ἀνθρώπων αἱ τιμαί· οἳ πενθοῦνται μὲν διὰ τὴν φύσιν
ὡς θνητοί, ὑμνοῦνται δὲ ὡς ἀθάνατοι διὰ τὴν ἀρετήν.
καὶ γάρ τοι θάπτονται δημοσίᾳ, καὶ ἀγῶνες τίθενται ἐπ'
αὐτοῖς ῥώμης καὶ σοφίας καὶ πλούτου, ὡς ἀξίους ὄντας
τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ τετελευτηκότας ταῖς αὐταῖς τιμαῖς
81 καὶ τοὺς ἀθανάτους τιμᾶσθαι. ἐγὼ μὲν οὖν αὐτοὺς καὶ
μακαρίζω τοῦ θανάτου καὶ ζηλῶ, καὶ μόνοις τούτοις ἀν-
θρώπων οἶμαι κρεῖττον εἶναι γενέσθαι, οἵτινες, ἐπειδὴ
θνητῶν σωμάτων ἔτυχον, ἀθάνατον μνήμην διὰ τὴν ἀρε-
τὴν αὑτῶν κατέλιπον· ὅμως δ' ἀνάγκη τοῖς ἀρχαίοις ἔθεσι
χρῆσθαι καὶ θεραπεύοντας τὸν πάτριον νόμον ὀλοφύρε-
σθαι τοὺς θαπτομένους.

129

96

III.

ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΠΡΟΣ ΣΙΜΩΝΑ.

*Πολλὰ καὶ δεινὰ συνειδὼς Σίμωνι, ὦ βουλή, οὐκ ἄν
ποτ' αὐτὸν εἰς τοσοῦτο τόλμης ἡγησάμην ἀφικέσθαι,
ὥστε ὑπὲρ ὧν αὐτὸν ἔδει δοῦναι δίκην, ὑπὲρ τούτων ὡς
ἀδικούμενον ἔγκλημα ποιήσασθαι καὶ οὕτω μέγαν καὶ
σεμνὸν ὅρκον διομοσάμενον εἰς ὑμᾶς ἐλθεῖν. εἰ μὲν οὖν 2
ἄλλοι τινὲς ἔμελλον περὶ ἐμοῦ διαγνώσεσθαι, σφόδρα ἂν
ἐφοβούμην τὸν κίνδυνον, ὁρῶν ὅτι καὶ παρασκευαὶ καὶ
τύχαι ἐνίοτε τοιαῦται γίνονται, ὥστε πολλὰ καὶ παρὰ
γνώμην ἀποβαίνειν τοῖς κινδυνεύουσιν· εἰς ὑμᾶς δ' εἰσελ-
θὼν ἐλπίζω τῶν δικαίων τεύξεσθαι. μάλιστα δ' ἀγανα- 3
κτῶ, ὦ βουλή, ὅτι περὶ τοιούτων πραγμάτων εἰπεῖν
ἀναγκασθήσομαι πρὸς ὑμᾶς, ὑπὲρ ὧν ἐγὼ αἰσχυνόμενος,
εἰ μέλλοιεν πολλοί μοι συνείσεσθαι, ἠνεσχόμην ἀδικού-
μενος. ἐπειδὴ δὲ Σίμων με εἰς τοιαύτην ἀνάγκην κατέ-
στησεν, οὐδὲν ἀποκρυψάμενος ἅπαντα διηγήσομαι πρὸς
ὑμᾶς τὰ πεπραγμένα. ἀξιῶ δέ, ὦ βουλή, εἰ μὲν ἀδικῶ, 4
μηδεμιᾶς συγγνώμης τυγχάνειν· ἐὰν δὲ περὶ τούτων
ἀποδείξω ὡς οὐκ ἔνοχός εἰμι οἷς Σίμων διωμόσατο, ἄλλως
δὲ ὑμῖν φαίνωμαι παρὰ τὴν ἡλικίαν τὴν ἐμαυτοῦ ἀνοητό-
τερον πρὸς τὸ μειράκιον διατεθείς, αἰτοῦμαι ὑμᾶς μηδέν
με χείρω νομίζειν, εἰδότας ὅτι ἐπιθυμῆσαι μὲν ἅπασιν
ἀνθρώποις ἔνεστιν, οὗτος δὲ βέλτιστος ἂν εἴη καὶ σωφρο-
νέστατος, ὅστις κοσμιώτατα τὰς συμφορὰς φέρειν δύνα-
ται. οἷς ἅπασιν ἐμποδὼν ἐμοὶ γεγένηται Σίμων οὑτοσί,
ὡς ἐγὼ ὑμῖν ἐπιδείξω.*

*Ἡμεῖς γὰρ ἐπεθυμήσαμεν, ὦ βουλή, Θεοδότου, Πλα- 5
ταϊκοῦ μειρακίου, καὶ ἐγὼ μὲν εὖ ποιῶν αὐτὸν ἠξίουν
εἶναί μοι φίλον, οὗτος δὲ ὑβρίζων καὶ παρανομῶν ᾤετο*

138

96
ἀναγκάσειν αὐτὸν ποιεῖν ὅ τι βούλοιτο. ὅσα μὲν οὖν
ἐκεῖνος κακὰ ὑπ' αὐτοῦ πέπονθε, πολὺ ἂν ἔργον εἴη
λέγειν· ὅσα δὲ εἰς ἐμὲ αὐτὸν ἐξημάρτηκεν, ἡγοῦμαι ταῦθ'
6 ὑμῖν προσήκειν ἀκοῦσαι. πυθόμενος γὰρ ὅτι τὸ μειρά-
κιον ἦν παρ' ἐμοί, ἐλθὼν ἐπὶ τὴν οἰκίαν τὴν ἐμὴν νύκτωρ
μεθύων, ἐκκόψας τὰς θύρας εἰσῆλθεν εἰς τὴν γυναικω-
νῖτιν, ἔνδον οὐσῶν τῆς τε ἀδελφῆς τῆς ἐμῆς καὶ τῶν
ἀδελφιδῶν, αἳ οὕτω κοσμίως βεβιώκασιν, ὥστε καὶ ὑπὸ
7 τῶν οἰκείων ὁρώμεναι αἰσχύνεσθαι. οὗτος τοίνυν εἰς
τοῦτο ἦλθεν ὕβρεως, ὥστ' οὐ πρότερον ἠθέλησεν ἀπελ-
θεῖν, πρὶν αὐτὸν ἡγούμενοι δεινὰ ποιεῖν οἱ παραγενόμενοι
καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἐλθόντες ἐπὶ παῖδας κόρας καὶ ὀρφα-
νὰς εἰσιόντα ἐξήλασαν βίᾳ. καὶ τοσούτου ἐδέησεν αὐτῷ
μεταμελῆσαι τῶν ὑβρισμένων, ὥστε ἐξευρὼν οὗ ἐδειπνοῦ-
μεν ἀτοπώτατον πρᾶγμα καὶ ἀπιστότατον ἐποίησεν, εἰ
8 μή τις εἰδείη τὴν τούτου μανίαν. ἐκκαλέσας γάρ με ἔν-
δοθεν, ἐπειδὴ τάχιστα ἐξῆλθον, εὐθύς με τύπτειν ἐπεχεί-
ρησεν· ἐπειδὴ δὲ αὐτὸν ἠμυνάμην ἐνστάς, ἔβαλλέ με
λίθοις. καὶ ἐμοῦ μὲν ἁμαρτάνει, Ἀριστοκρίτου δέ, ὃς παρ'
ἐμὲ ἦλθε μετ' αὐτοῦ, βαλὼν λίθῳ συντρίβει τὸ μέτωπον.
9 ἐγὼ τοίνυν, ὦ βουλή, ἡγούμενος μὲν δεινὰ πάσχειν, αἰσχυ-
νόμενος δέ, ὅπερ ἤδη καὶ πρότερον εἶπον, τῇ συμφορᾷ
ἠνειχόμην, καὶ μᾶλλον ᾑρούμην μὴ λαβεῖν τούτων τῶν
ἁμαρτημάτων δίκην ἢ δόξαι τοῖς πολίταις ἀνόητος εἶναι,
εἰδὼς ὅτι τῇ μὲν τούτου πονηρίᾳ πρέποντά ἐστι τὰ
πεπραγμένα, ἐμοῦ δὲ πολλοὶ καταγελάσονται τοιαῦτα
πάσχοντος τῶν φθονεῖν εἰθισμένων, ἐάν τις ἐν τῇ πόλει
10 προθυμῆται χρηστὸς εἶναι. οὕτω δὲ σφόδρα ἠπορούμην
ὅ τι χρησαίμην, ὦ βουλή, τῇ τούτου παρανομίᾳ, ὥστε
ἔδοξέ μοι κράτιστον εἶναι ἀποδημῆσαι ἐκ τῆς πόλεως.
λαβὼν δὴ τὸ μειράκιον (ἅπαντα γὰρ δεῖ τἀληθῆ λέγειν)
ᾠχόμην ἐκ τῆς πόλεως. ἐπειδὴ δὲ ᾤμην ἱκανὸν εἶναι τὸν
χρόνον Σίμωνι ἐπιλαθέσθαι μὲν τοῦ νεανίσκου, μεταμε-
λῆσαι δὲ τῶν πρότερον ἡμαρτημένων, ἀφικνοῦμαι πάλιν.
11 κἀγὼ μὲν ᾠχόμην ἐς Πειραιᾶ, οὗτος δ' αἰσθόμενος εὐθέως
ἥκοντα τὸν Θεόδοτον καὶ διατρίβοντα παρὰ Λυσιμάχῳ,
138

97
ὃς ᾤκει πλησίον τῆς οἰκίας ἧς οὗτος ἐμεμίσθωτο, παρεκάλεσέ τινας τῶν τούτου ἐπιτηδείων. καὶ οὗτοι μὲν ἠρίστων καὶ ἔπινον, φύλακας δὲ κατέστησαν ἐπὶ τοῦ τέγους, ἵν', ὁπότε ἐξέλθοι τὸ μειράκιον, εἰσαρπάσαιεν
αὐτόν. ἐν δὲ τούτῳ τῷ καιρῷ ἀφικνοῦμαι ἐγὼ ἐκ Πει- 12
ραιῶς καὶ τρέπομαι παριὼν ὡς τὸν Λυσίμαχον· ὀλίγον δὲ χρόνον διατρίψαντες ἐξερχόμεθα. οὗτοι δ' ἤδη μεθύοντες ἐκπηδῶσιν ἐφ' ἡμᾶς. καὶ οἱ μέν τινες αὐτῷ τῶν παραγενομένων οὐκ ἠθέλησαν συνεξαμαρτεῖν, Σίμων δὲ οὑτοσὶ καὶ Θεόφιλος καὶ Πρώταρχος καὶ Αὐτοκλῆς εἷλκον τὸ μειράκιον. ὁ δὲ ῥίψας τὸ ἱμάτιον ᾤχετο φεύγων.
ἐγὼ δὲ ἡγούμενος ἐκεῖνον μὲν ἐκφεύξεσθαι, τούτους δ', 13
ἐπειδὴ τάχιστα ἐντύχοιεν ἀνθρώποις, αἰσχυνομένους ἀποτρέψεσθαι, ταῦτα διανοηθεὶς ἑτέραν ὁδὸν ᾠχόμην ἀπιών· οὕτω σφόδρ' αὐτοὺς ἐφυλαττόμην καὶ πάντα ταῦτα ὑπὸ τούτων γιγνόμενα μεγάλην ἐμαυτῷ συμφορὰν ἐνόμιζον.
κἀνταῦθα μέν, ἵνα φησὶ Σίμων τὴν μάχην γενέσθαι, οὔτε 14
τούτων οὔτε ἡμῶν οὐδεὶς οὔτε κατεάγη τὴν κεφαλὴν οὔτε ἄλλο κακὸν οὐδὲν ἔλαβεν, ὡς ἐγὼ τοὺς παραγενομένους ὑμῖν παρέξομαι μάρτυρας.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

Ὅτι μὲν τοίνυν οὗτος ἦν ὁ ἀδικήσας, ὦ βουλή, καὶ 15
ἐπιβουλεύσας ἡμῖν, καὶ οὐκ ἐγὼ τούτῳ, ὑπὸ τῶν παραγενομένων μεμαρτύρηται ὑμῖν. μετὰ δὲ ταῦτα τὸ μὲν μειράκιον εἰς γναφεῖον κατέφυγεν, οὗτοι δὲ συνεισπεσόντες ἦγον αὐτὸν βίᾳ, βοῶντα καὶ κεκραγότα καὶ μαρ-
τυρόμενον. συνδραμόντων δὲ ἀνθρώπων πολλῶν καὶ 16
ἀγανακτούντων τῷ πράγματι καὶ δεινὰ φασκόντων εἶναι τὰ γινόμενα, τῶν μὲν λεγομένων οὐδὲν ἐφρόντιζον, Μόλωνα δὲ τὸν γναφέα καὶ ἄλλους τινὰς ἐπαμύνειν ἐπιχει-
ροῦντας συνέκοψαν. ἤδη δὲ αὐτοῖς οὖσι παρὰ τὴν Λάμ- 17
πωνος οἰκίαν ἐγὼ μόνος βαδίζων ἐντυγχάνω, δεινὸν δὲ ἡγησάμενος εἶναι καὶ αἰσχρὸν περιιδεῖν οὕτως ἀνόμως καὶ βιαίως ὑβρισθέντα τὸν νεανίσκον, ἐπιλαμβάνομαι αὐτοῦ. οὗτοι δέ, διότι μὲν τοιαῦτα παρηνόμουν εἰς ἐκεῖνον, οὐκ ἠθέλησαν εἰπεῖν ἐρωτηθέντες, ἀφέμενοι δὲ
146

98

18 *τοῦ νεανίσκου ἔτυπτον ἐμέ. μάχης δὲ γενομένης, ὦ βουλή,*
καὶ τοῦ μειρακίου βάλλοντος αὐτοὺς καὶ περὶ τοῦ σώμα-
τος ἀμυνομένου καὶ τούτων ἡμᾶς βαλλόντων, ἔτι δὲ
τυπτόντων αὐτῶν ὑπὸ τῆς μέθης, καὶ ἐμοῦ ἀμυνομένου,
καὶ τῶν παραγενομένων ὡς ἀδικουμένοις ἡμῖν ἁπάντων
ἐπικουρούντων, ἐν τούτῳ τῷ θορύβῳ συντριβόμεθα τὰς
19 *κεφαλὰς ἅπαντες. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι οἱ μετὰ τούτου*
παροινήσαντες, ἐπειδὴ τάχιστά με εἶδον μετὰ ταῦτα,
ἐδέοντό μου συγγνώμην ἔχειν, οὐχ ὡς ἀδικούμενοι, ἀλλ᾽
ὡς δεινὰ πεποιηκότες, καὶ ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου τεττάρων
ἐτῶν παρεληλυθότων οὐδέν μοι πώποτ᾽ ἐνεκάλεσεν οὐδείς.
20 *Σίμων δ᾽ οὑτοσί, ὁ πάντων τῶν κακῶν αἴτιος γενόμενος, τὸν*
μὲν ἄλλον χρόνον ἡσυχίαν ἦγε δεδιὼς περὶ αὑτοῦ, ἐπειδὴ
δὲ δίκας ἰδίας ᾔσθετο κακῶς ἀγωνισάμενον ἐξ ἀντιδό-
σεως, καταφρονήσας μου οὕτωσὶ τολμηρῶς εἰς τοιοῦτον
ἀγῶνά με κατέστησεν. ὡς οὖν καὶ ταῦτ᾽ ἀληθῆ λέγω,
τούτων ὑμῖν τοὺς παραγενομένους μάρτυρας παρέξομαι.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

21 *Τὰ μὲν οὖν γεγενημένα καὶ ἐμοῦ καὶ τῶν μαρτύρων*
ἀκηκόατε· ἐβουλόμην δ᾽ ἄν, ὦ βουλή, Σίμωνα τὴν αὐτὴν
γνώμην ἐμοὶ ἔχειν, ἵν᾽ ἀμφοτέρων ἡμῶν ἀκούσαντες
τἀληθῆ ῥᾳδίως ἔγνωτε τὰ δίκαια. ἐπειδὴ δὲ αὐτῷ οὐδὲν
μέλει τῶν ὅρκων ὧν διωμόσατο, πειράσομαι καὶ περὶ ὧν
22 *οὗτος ἔψευσται διδάσκειν ὑμᾶς. ἐτόλμησε γὰρ εἰπεῖν,*
ὡς αὐτὸς μὲν τριακοσίας δραχμὰς ἔδωκε Θεοδότῳ, συν-
θήκας πρὸς αὐτὸν ποιησάμενος, ἐγὼ δ᾽ ἐπιβουλεύσας
ἀπέστησα αὐτοῦ τὸ μειράκιον. καίτοι ἐχρῆν αὐτόν, εἴπερ
ἦν ταῦτ᾽ ἀληθῆ, παρακαλέσαντα μάρτυρας ὡς πλείστους
23 *κατὰ τοὺς νόμους διαπράττεσθαι περὶ αὐτῶν. οὗτος δὲ*
τοιοῦτον οὐδὲν πώποτε φαίνεται ποιήσας, ὑβρίζων δὲ καὶ
τύπτων ἀμφοτέρους ἡμᾶς καὶ κωμάζων καὶ τὰς θύρας
ἐκβάλλων καὶ νύκτωρ εἰσιὼν ἐπὶ γυναῖκας ἐλευθέρας. ἃ
χρὴ μάλιστα, ὦ βουλή, τεκμήρια νομίζειν ὅτι ψεύδεται
24 *πρὸς ὑμᾶς. σκέψασθε δὲ ὡς ἄπιστα εἴρηκε. τὴν γὰρ*
οὐσίαν τὴν ἑαυτοῦ ἅπασαν πεντήκοντα καὶ διακοσίων
δραχμῶν ἐτιμήσατο. καίτοι θαυμαστόν, εἰ τὸν ἑταιρή-

146

99
σοντα πλειόνων ἐμισθώσατο ὧν αὐτὸς τυγχάνει κεκτημένος. εἰς τοῦτο δ' ἥκει τόλμης, ὥστε οὐκ ἐξαρκεῖ περὶ 25
τούτου μόνον αὐτῷ ψεύσασθαι, περὶ τοῦ δεδωκέναι τὸ ἀργύριον, ἀλλὰ καὶ κεκομίσθαι φησί· καίτοι πῶς εἰκός ἐστι τότε μὲν ἡμᾶς τοιαῦτα ἐξαμαρτάνειν οἷα κατηγόρηκεν οὗτος, ἀποστερῆσαι βουλομένους τὰς τριακοσίας δραχμάς, ἐπειδὴ δὲ ἀπεμαχεσάμεθα, τηνικαῦτα ἀποδοῦναι τὸ ἀργύριον αὐτῷ, μήτε ἀφειμένους τῶν ἐγκλημάτων μήτε ἀνάγκης ἡμῖν μηδεμιᾶς γενομένης; ἀλλὰ γάρ, 26
ὦ βουλή, πάντα αὐτῷ ταῦτα σύγκειται καὶ μεμηχάνηται, καὶ δοῦναι μέν φησιν, ἵνα μὴ δοκῇ δεινὰ ποιεῖν, εἰ μηδενὸς αὐτῷ συμβολαίου γεγενημένου τοιαῦτα ἐτόλμα ὑβρίζειν τὸ μειράκιον, ἀπειληφέναι δὲ προσποιεῖται, διότι φανερός ἐστιν ἐγκαλέσας οὐδέποτ' ἀργύριον, οὐδὲ μνείαν περὶ τούτου οὐδεμίαν ποιησάμενος.

Φησὶ δ' ἐπὶ ταῖς αὑτοῦ θύραις ὑπ' ἐμοῦ δεινῶς δια- 27
τεθῆναι τυπτόμενος. φαίνεται δὲ πλεῖον ἢ τέτταρα στάδια ἀπὸ τῆς οἰκίας διώξας τὸ μειράκιον οὐδὲν κακὸν ἔχων, καὶ ταῦτα πλέον ἢ διακοσίων ἰδόντων ἀνθρώπων ἔξαρνός ἐστι.

Λέγει δ' ὡς ἡμεῖς ἤλθομεν ἐπὶ τὴν οἰκίαν τὴν τούτου 28
ὄστρακον ἔχοντες, καὶ ὡς ἠπείλουν αὐτῷ ἐγὼ ἀποκτενεῖν, καὶ ὡς τοῦτό ἐστιν ἡ πρόνοια. ἐγὼ δὲ ἡγοῦμαι, ὦ βουλή, ῥᾴδιον εἶναι γνῶναι ὅτι ψεύδεται, οὐ μόνον ὑμῖν τοῖς εἰωθόσι σκοπεῖσθαι περὶ τῶν τοιούτων, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι. τῷ γὰρ ἂν δόξειε πιστόν, ὡς ἐγὼ προ- 29
νοηθεὶς καὶ ἐπιβουλεύων ἦλθον ἐπὶ τὴν Σίμωνος οἰκίαν μεθ' ἡμέραν, μετὰ τοῦ μειρακίου, τοσούτων ἀνθρώπων παρ' αὐτῷ συνειλεγμένων, εἰ μὴ εἰς τοῦτο μανίας ἀφικόμην, ὥστε ἐπιθυμεῖν εἷς ὢν πολλοῖς μάχεσθαι, ἄλλως τε καὶ εἰδώς, ὅτι ἀσμένως ἄν με εἶδεν ἐπὶ ταῖς θύραις ταῖς αὑτοῦ, ὃς καὶ ἐπὶ τὴν ἐμὴν οἰκίαν φοιτῶν εἰσῄει βίᾳ, καὶ οὔτε τῆς ἀδελφῆς οὔτε τῶν ἀδελφιδῶν φροντίσας ζητεῖν με ἐτόλμα, καὶ ἐξευρὼν οὗ δειπνῶν ἐτύγχανον, ἐκκαλέσας ἔτυπτέ με. καὶ τότε μὲν ἄρα, ἵνα μὴ 30
περιβόητος εἴην, ἡσυχίαν ἦγον, συμφορὰν ἐμαυτοῦ νομίζων
151

99

τὴν τούτου πονηρίαν· ἐπειδὴ δὲ χρόνος διεγένετο, πάλιν,
31 ὥς οὗτός φησιν, ἐπεθύμησα περιβόητος γενέσθαι; καὶ
εἰ μὲν ἦν παρὰ τούτῳ τὸ μειράκιον, εἶχεν ἄν τινα λόγον
τὸ ψεῦδος αὐτῷ, ὡς ἐγὼ διὰ τὴν ἐπιθυμίαν ἠναγκαζόμην
ἀνοητότερόν τι ποιεῖν τῶν εἰκότων· νῦν δὲ τούτῳ μὲν
οὐδὲ διελέγετο, ἀλλ' ἐμίσει πάντων ἀνθρώπων μάλιστα,
32 παρ' ἐμοὶ δὲ ἐτύγχανε διαιτώμενον. ὥστε τῷ ὑμῶν
πιστόν, ὡς ἐγὼ πρότερον μὲν ἐξέπλευσα ἐκ τῆς πόλεως
ἔχων τὸ μειράκιον, ἵνα μὴ τούτῳ μαχοίμην, ἐπειδὴ δὲ
ἀφικόμην πάλιν, ἦγον αὐτὸν ἐπὶ τὴν οἰκίαν τὴν Σίμω-
33 νος, οὗ πλεῖστα ἔμελλον πράγματα ἕξειν; καὶ ἐπεβού-
λευον μὲν αὐτῷ, οὕτω δὲ ἦλθον ἀπαράσκευος, ὥστε μήτε
φίλους μήτε οἰκέτας μήτε ἄλλον ἄνθρωπον παρακαλέσαι
μηδένα, εἰ μὴ τοῦτό γε τὸ παιδίον, ὃ ἐπικουρῆσαι μέν
μοι οὐκ ἂν ἠδύνατο, μηνῦσαι δὲ ἱκανὸν ἦν βασανιζόμε-
34 νον, εἴ τι ἐγὼ ἐξημάρτανον; ἀλλ' εἰς τοσοῦτο ἀμαθίας
ἀφικόμην, ὥστε ἐπιβουλεύων Σίμωνι οὐκ ἐτήρησα αὐτόν,
οὗ μόνον οἷόν τε ἦν λαβεῖν, ἢ νύκτωρ ἢ μεθ' ἡμέραν,
ἀλλ' ἐνταῦθα ἦλθον, οὗ αὐτὸς ἔμελλον ὑπὸ πλείστων
ὀφθήσεσθαί τε καὶ συγκοπήσεσθαι, ὥσπερ κατ' ἐμαυτοῦ
τὴν πρόνοιαν ἐξευρίσκων, ἵν' ὡς μάλιστα ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν
35 ὑβρισθείην; ἔτι τοίνυν, ὦ βουλή, καὶ ἐκ τῆς μάχης τῆς
γενομένης ῥᾴδιον γνῶναι ὅτι ψεύδεται. τὸ γὰρ μειρά-
κιον ὡς ἔγνω, ῥίψαν θοἰμάτιον, φεῦγον ᾤχετο, οὗτοι δὲ
αὐτὸν ἐπεδίωκον, ἐγὼ δὲ ἑτέραν ἀπελθὼν ὁδὸν ᾠχόμην.
36 καίτοι ποτέρους χρὴ αἰτίους τῶν γεγενημένων εἶναι νο-
μίζειν, τοὺς φεύγοντας ἢ τοὺς ζητοῦντας καταλαβεῖν;
ἐγὼ μὲν γὰρ ἡγοῦμαι πᾶσιν εἶναι δῆλον, ὅτι φεύγουσι
μὲν οἱ περὶ αὑτῶν δεδιότες, διώκουσι δὲ οἱ βουλόμενοί
37 τι ποιῆσαι κακόν. οὐ τοίνυν ταῦτα μὲν εἰκότα, ἄλλως
δὲ παρ' αὐτῶν πέπρακται, ἀλλὰ καταλαβόντες τὸ μειρά-
κιον ἐκ τῆς ὁδοῦ ἦγον βίᾳ, ἐντυχὼν δ' ἐγὼ τούτων μὲν
οὐχ ἡπτόμην, τοῦ μειρακίου δ' ἐπελαμβανόμην· οὗτοι δὲ
ἐκεῖνόν τε ἦγον βίᾳ καὶ ἐμὲ ἔτυπτον. καὶ ταῦθ' ὑμῖν ὑπὸ
τῶν παραγενομένων μεμαρτύρηται. ὥστε δεινόν, εἰ περὶ
τούτων ἐγὼ δόξω προνοηθῆναι, περὶ ὧν οὗτοι τυγχάνουσιν

151

οὕτω δεινὰ καὶ παράνομα πεποιηκότες. τί δ' ἂν ποτε 38
ἔπαθον, εἰ τἀναντία τῶν νῦν γεγενημένων ἦν, εἰ πολλοὺς
ἔχων τῶν ἐπιτηδείων ἐγώ, ἀπαντήσας Σίμωνι ἐμαχόμην
αὐτῷ καὶ ἔτυπτον αὐτὸν καὶ ἐδίωκον καὶ καταλαβὼν
ἄγειν βίᾳ ἐζήτουν, ὅπου νῦν τούτου ταῦτα πεποιηκότος
ἐγὼ εἰς τοιοῦτον ἀγῶνα καθέστηκα, ἐν ᾧ καὶ περὶ τῆς
πατρίδος καὶ τῆς οὐσίας τῆς ἐμαυτοῦ ἁπάσης κινδυνεύω;
τὸ δὲ μέγιστον καὶ περιφανέστατον πάντων· ὁ γὰρ ἀδικη- 39
θεὶς καὶ ἐπιβουλευθεὶς ὑπ' ἐμοῦ, ὥς φησιν, οὐκ ἐτόλμησε
τεττάρων ἐτῶν ἐπισκήψασθαι εἰς ὑμᾶς. καὶ οἱ μὲν
ἄλλοι, ὅταν ἐρῶσι καὶ ἀποστερῶνται ὧν ἐπιθυμοῦσι καὶ
συγκοπῶσιν, ὀργιζόμενοι παραχρῆμα τιμωρεῖσθαι ζητοῦ-
σιν, οὗτος δὲ χρόνοις ὕστερον.

Ὅτι μὲν οὖν, ὦ βουλή, οὐδενὸς αἴτιός εἰμι τῶν γεγε- 40
νημένων, ἱκανῶς ἀποδεδεῖχθαι νομίζω· οὕτω δὲ διάκει-
μαι πρὸς τὰς ἐκ τῶν τοιούτων πραγμάτων διαφοράς,
ὥστε καὶ ἄλλα πολλὰ ὑβρισμένος ὑπὸ Σίμωνος καὶ κατ-
αγεὶς τὴν κεφαλὴν ὑπ' αὐτοῦ οὐκ ἐτόλμησα αὐτῷ ἐπι-
σκήψασθαι, ἡγούμενος δεινὸν εἶναι, εἰ ἄρα περὶ παίδων
ἐφιλονεικήσαμεν ἡμεῖς πρὸς ἀλλήλους, τούτου ἕνεκα
ἐξελάσαι τινὰς ζητῆσαι ἐκ τῆς πατρίδος. ἔπειτα δὲ καὶ 41
οὐδεμίαν ἡγούμην πρόνοιαν εἶναι τραύματος, ὅστις μὴ
ἀποκτεῖναι βουλόμενος ἔτρωσε. τίς γὰρ οὕτως ἐστὶν
εὐήθης, ὅστις ἐκ πολλοῦ προνοεῖται, ὅπως ἕλκος τις
αὐτοῦ τῶν ἐχθρῶν λήψεται; ἀλλὰ δῆλον ὅτι καὶ οἱ τοὺς 42
νόμους ἐνθάδε θέντες, οὐκ εἴ τινες μαχεσάμενοι ἔτυχον
ἀλλήλων κατάξαντες τὰς κεφαλάς, ἐπὶ τούτοις ἠξίωσαν
τῆς πατρίδος φυγὴν ποιήσασθαι· ἢ πολλούς γ' ἂν ἐξή-
λασαν· ἀλλ' ὅσοι ἐπιβουλεύσαντες ἀποκτεῖναί τινας
ἔτρωσαν, ἀποκτεῖναι δὲ οὐκ ἠδυνήθησαν, περὶ τῶν τοιού-
των τὰς τιμωρίας οὕτω μεγάλας κατεστήσαντο, ἡγούμενοι,
ὑπὲρ ὧν ἐβούλευσαν καὶ προὐνοήθησαν, ὑπὲρ τούτων
προσήκειν αὐτοῖς δίκην δοῦναι, εἰ δὲ μὴ κατέσχον, οὐδὲν
ἧττον τό γ' ἐκείνων πεποιῆσθαι. καὶ ταῦτα ἤδη καὶ 43
πρότερον πολλάκις ὑμεῖς οὕτω διέγνωτε περὶ τῆς προ-
νοίας. καὶ γὰρ δεινὸν ἂν εἴη, εἰ ὅσοι ἐκ μέθης καὶ φιλο-

100

νεικίας ἢ ἐκ παιδιῶν ἢ ἐκ λοιδορίας ἢ περὶ ἑταίρας μαχόμενοι ἕλκος ἔλαβον, εἰ ὑπὲρ τούτων ὧν, ἐπειδὰν βέλτιον φρονήσωσιν, ἅπασι μεταμέλει, οὕτως ὑμεῖς μεγάλας καὶ δεινὰς τὰς τιμωρίας ποιήσεσθε, ὥστε ἐξελαύνειν τινὰς τῶν πολιτῶν ἐκ τῆς πατρίδος.

44 Θαυμάζω δὲ μάλιστα τούτου τῆς διανοίας. οὐ γὰρ τοῦ αὐτοῦ μοι δοκεῖ εἶναι ἐρᾶν τε καὶ συκοφαντεῖν, ἀλλὰ τὸ μὲν τῶν εὐηθεστέρων, τὸ δὲ τῶν πανουργοτάτων. ἐβουλόμην δ᾽ ἂν ἐξεῖναί μοι παρ᾽ ὑμῖν καὶ ἐκ τῶν ἄλλων ἐπιδεῖξαι τὴν τούτου πονηρίαν, ἵνα ἠπίστασθε, ὅτι πολὺ ἂν δικαιότερον αὐτὸς περὶ θανάτου ἠγωνίζετο ἢ ἑτέρους
45 ὑπὲρ τῆς πατρίδος εἰς κίνδυνον καθίστη. τὰ μὲν οὖν ἄλλα ἐάσω· ὃ δ᾽ ἡγοῦμαι ὑμῖν προσήκειν ἀκοῦσαι καὶ τεκμήριον ἔσεσθαι τῆς τούτου θρασύτητος καὶ τόλμης, περὶ τούτου μνησθήσομαι. ἐν Κορίνθῳ γάρ, ἐπειδὴ ὕστερον ἦλθε τῆς πρὸς τοὺς πολεμίους μάχης καὶ τῆς εἰς Κορώνειαν στρατείας, ἐμάχετο τῷ ταξιάρχῳ Λάχητι καὶ ἔτυπτεν αὐτόν, καὶ πανστρατιᾷ τῶν πολιτῶν ἐξελθόντων, δόξας ἀκοσμότατος εἶναι καὶ πονηρότατος, μόνος Ἀθηναίων ὑπὸ τῶν στρατηγῶν ἐξεκηρύχθη.

46 Ἔχοιμι δ᾽ ἂν καὶ ἄλλα πολλὰ εἰπεῖν περὶ τούτου, ἀλλ᾽ ἐπειδὴ παρ᾽ ὑμῖν οὐ νόμιμόν ἐστιν ἔξω τοῦ πράγματος λέγειν, ἐκεῖνο ἐνθυμεῖσθε· οὗτοί εἰσιν οἱ βίᾳ εἰς τὴν ἡμετέραν οἰκίαν εἰσιόντες, οὗτοι οἱ διώκοντες, οὗτοι
47 οἱ βίᾳ ἐκ τῆς ὁδοῦ συναρπάζοντες ἡμᾶς. ὧν ὑμεῖς μεμνημένοι τὰ δίκαια ψηφίζεσθε, καὶ μὴ περιίδητε ἐκ τῆς πατρίδος ἀδίκως ἐκπεσόντα, ὑπὲρ ἧς ἐγὼ πολλοὺς κινδύνους κεκινδύνευκα καὶ πολλὰς λειτουργίας λελειτούργηκα, καὶ κακοῦ μὲν αὐτῇ οὐδενὸς αἴτιος γεγένημαι, οὐδὲ
48 τῶν ἐμῶν προγόνων οὐδείς, ἀγαθῶν δὲ πολλῶν. ὥστε δικαίως ἂν ὑφ᾽ ὑμῶν καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων ἐλεηθείην, οὐ μόνον εἴ τι πάθοιμι ὧν Σίμων βούλεται, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἠναγκάσθην ἐκ τοιούτων πραγμάτων εἰς τοιούτους ἀγῶνας καταστῆναι.

163

101

IV.

ΠΕΡΙ ΤΡΑΥΜΑΤΟΣ ΕΚ ΠΡΟΝΟΙΑΣ.

*Θαυμαστόν γε, ὦ βουλή, τὸ διαμάχεσθαι περὶ τού-
του, ὡς οὐκ ἐγένοντο ἡμῖν διαλλαγαί, καὶ τὸ μὲν ζεῦγος
καὶ τὰ ἀνδράποδα καὶ ὅσα ἐξ ἀγροῦ κατὰ τὴν ἀντίδοσιν
ἔλαβε μὴ ἂν δύνασθαι ἀρνηθῆναι ὡς οὐκ ἀπέδωκε,
φανερῶς δὲ περὶ πάντων διαλελυμένον ἀρνεῖσθαι τὰ περὶ
τῆς ἀνθρώπου, μὴ κοινῇ ἡμᾶς χρῆσθαι συγχωρῆσαι. καὶ* 2
*τὴν μὲν ἀντίδοσιν δι' ἐκείνην φανερός ἐστι ποιησάμενος,
τὴν δ' αἰτίαν, δι' ἣν ἀπέδωκεν ἃ ἔλαβεν, οὐκ ἂν ἄλλην
ἔχοι εἰπεῖν, βουλόμενος τἀληθῆ λέγειν, ἢ ὅτι οἱ φίλοι
περὶ πάντων ἡμᾶς τούτων συνήλλαξαν. ἐβουλόμην δ' ἂν* 3
*μὴ ἀπολαχεῖν αὐτὸν κριτὴν Διονυσίοις, ἵν' ὑμῖν φανερὸς
ἐγένετο ἐμοὶ διηλλαγμένος, κρίνας τὴν ἐμὴν φυλὴν νικᾶν·
νῦν δὲ ἔγραψε μὲν ταῦτα εἰς τὸ γραμματεῖον, ἀπέλαχε
δέ. καὶ ὅτι ἀληθῆ ταῦτα λέγω, Φιλῖνος καὶ Διοκλῆς ἴσα-* 4
*σιν· ἀλλ' οὐκ ἔστ' αὐτοῖς μαρτυρῆσαι μὴ διομοσαμένοις
περὶ τῆς αἰτίας ἧς ἐγὼ φεύγω, ἐπεὶ σαφῶς ἔγνωτ' ἄν,
ὅτι ἡμεῖς ἦμεν αὐτὸν οἱ κριτὴν ἐμβαλόντες καὶ ἡμῶν εἵ-
νεκα ἐκαθέζετο. ἀλλ' ἦν, εἰ βούλεται, ἐχθρός· δίδωμι* 5
*γὰρ αὐτῷ τοῦτο· οὐδὲν γὰρ διαφέρει. οὐκοῦν ἦλθον αὐ-
τὸς αὐτὸν ἀποκτενῶν, ὡς οὗτός φησι, καὶ βίᾳ εἰς τὴν
οἰκίαν εἰσῆλθον. διὰ τί οὖν οὐκ ἀπέκτεινα, ὑποχείριον
λαβὼν τὸ σῶμα, καὶ τοσοῦτον κρατήσας, ὥστε καὶ τὴν
ἄνθρωπον λαβεῖν; φρασάτω πρὸς ὑμᾶς. ἀλλ' οὐκ ἔχει
εἰπεῖν. καὶ μὴν οὐδείς γε ὑμῶν ἀγνοεῖ, ὅτι θᾶττον ἂν* 6
*ἐγχειριδίῳ πληγεὶς ἀπέθανεν ἢ πὺξ παιόμενος. φαίνεται
τοίνυν οὐδ' αὐτὸς αἰτιώμενος τοιοῦτόν τι ἔχοντας ἡμᾶς
ἐλθεῖν, ἀλλ' ὀστράκῳ φησὶ πληγῆναι. καίτοι φανερὸν
ἤδη ἐξ ὧν εἴρηκεν, ὅτι οὐ πρόνοια γεγένηται. οὐ γὰρ ἂν* 7

170

101
οὕτως ἤλθομεν, ἀδήλου ὄντος εἰ παρὰ τούτῳ εὑρήσομεν
ὄστρακον ἢ οὕτως αὐτὸν ἀποκτενοῦμεν, ἀλλ' οἴκοθεν ἔχον-
τες ἂν ἐβαδίζομεν. νῦν δ' ὁμολογούμεθα πρὸς παῖδας
καὶ αὐλητρίδας καὶ μετ' οἴνου ἐλθόντες. ὥστε πῶς ταῦτ'
8 ἐστὶ πρόνοια; ἐγὼ μὲν γὰρ οἶμαι οὐδαμῶς. ἀλλ' οὗτος
ἐναντίως τοῖς ἄλλοις δύσερώς ἐστι, καὶ ἀμφότερα βούλε-
ται, τό τε ἀργύριον μὴ ἀποδοῦναι καὶ τὴν ἄνθρωπον
ἔχειν. εἶτα ὑπὸ τῆς ἀνθρώπου παρωξυμμένος ὀξύχειρ
λίαν καὶ πάροινός ἐστιν, ἀνάγκη δ' ἀμύνασθαι. ἡ δὲ
τοτὲ μὲν ἐμὲ περὶ πολλοῦ, τοτὲ δὲ τοῦτόν φησι ποιεῖ-
9 σθαι, βουλομένη ὑπ' ἀμφοτέρων ἐρᾶσθαι. καὶ ἐγὼ μὲν
καὶ ἐξ ἀρχῆς εὐκόλως εἶχον καὶ νῦν ἔτι ἔχω, ὁ δ' εἰς
τοῦτο βαρυδαιμονίας ἥκει, ὥστε οὐκ αἰσχύνεται τραῦμά
τε ὀνομάζων τὰ ὑπώπια καὶ ἐν κλίνῃ περιφερόμενος καὶ
δεινῶς προσποιούμενος διακεῖσθαι ἕνεκα πόρνης ἀνθρώ-
που, ἣν ἔξεστιν αὐτῷ ἀναμφισβητήτως ἔχειν ἐμοὶ ἀπο-
10 δόντι τἀργύριον. καὶ φησὶ μὲν δεινῶς ἐπιβουλευθῆναι
καὶ πρὸς ἅπανθ' ἡμῖν ἀμφισβητεῖ, ἐξὸν δ' ἐκ τῆς ἀν-
θρώπου βασανισθείσης τὸν ἔλεγχον ποιήσασθαι οὐκ ἠθέ-
λησεν· ἣ πρῶτον μὲν τοῦτ' ἂν κατεῖπε, πότερα κοινὴ ἡμῖν
ἦν ἢ ἰδία τούτου, καὶ πότερα τὸ ἥμισυ τοῦ ἀργυρίου ἐγὼ
συνεβαλόμην ἢ οὗτος ἅπαν ἔδωκε, καὶ εἰ διηλλαγμένοι ἢ
11 ἔτι ἐχθροὶ ἦμεν, ἔτι δὲ εἰ μεταπεμφθέντες ἤλθομεν ἢ
οὐδενὸς καλέσαντος, καὶ εἰ οὗτος ἦρχε χειρῶν ἀδίκων ἢ
ἐγὼ πρότερος τοῦτον ἐπάταξα. τούτων καθ' ἓν ἕκαστον
καὶ τῶν ἄλλων οὐδὲν ἦν ὅ τι οὐ ῥάδιον αὐτῇ τοῖς τε ἄλ-
λοις ἐμφανὲς καὶ τούτοις ποιῆσαι.
12 Ὅτι μὲν οὖν οὔτε πρόνοια ἐγένετο οὔτε ἀδικῶ τοῦτον,
ὦ βουλή, ἐκ τοσούτων τεκμηρίων καὶ μαρτυριῶν ὑμῖν
ἐπιδέδεικται. ἀξιῶ δ', ὅσον ἂν ἐγένετο σημεῖον τούτῳ
πρὸς τὸ δοκεῖν ἀληθῆ λέγειν φυγόντος ἐμοῦ τὴν βάσανον,
τοσοῦτον ἐμοὶ τεκμήριον γενέσθαι ὅτι οὐ ψεύδομαι, διότι
οὗτος οὐκ ἠθέλησεν ἐκ τῆς ἀνθρώπου ποιήσασθαι τὸν
ἔλεγχον, καὶ μὴ τοσοῦτον ἰσχῦσαι τοὺς τούτου λόγους,
ὅτι φησὶν αὐτὴν ἐλευθέραν εἶναι· ὁμοίως γὰρ προσήκει
13 κἀμοὶ τῆς ἐλευθερίας, τὸ ἴσον καταθέντι ἀργύριον. ἀλλὰ
171

102
ψεύδεται καὶ οὐκ ἀληθῆ λέγει. ἦ δεινόν γε· εἰ εἰς μὲν λύσιν τοῦ σώματος ἔδωκα τὸ ἀργύριον ἐκ τῶν πολεμίων, ἐξῆν ἄν μοι χρῆσθαι αὐτῇ ὅ τι ἐβουλόμην, κινδυνεύοντι δέ μοι περὶ τῆς πατρίδος οὐδὲ πυθέσθαι παρ᾽ αὐτῆς τἀληθῆ ἐκγενήσεται περὶ ὧν εἰς τὴν κρίσιν καθέστηκα; καὶ μὲν δὴ πολὺ ἂν δικαιότερον ἐπὶ ταύτῃ τῇ αἰτίᾳ βασανισθείη ἢ ἐπὶ τῇ ἐκ τῶν πολεμίων λύσει πραθείη, ὅσῳ παρὰ μὲν ἐκείνων βουλομένων ἀπολῦσαι ἔστι καὶ ἄλλοθεν εὐπορήσαντι κομισθῆναι, ἐπὶ δὲ τοῖς ἐχθροῖς γενόμενον οὐ δυνατόν· οὐ γὰρ ἀργύριον λαβεῖν προθυμοῦνται, ἀλλ᾽ ἐκ τῆς πατρίδος ἐκβαλεῖν αὐτὸν ποιοῦνται. ὥσθ᾽ ὑμῖν 14
προσήκει μὴ ἀποδέχεσθαι αὐτοῦ διὰ τοῦτο οὐκ ἀξιοῦντος βασανισθῆναι τὴν ἄνθρωπον, ὅτι αὐτὴν ἐλευθέραν ἐσκήπτετο εἶναι, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον συκοφαντίαν καταγινώσκειν, ὅτι παραλιπὼν ἔλεγχον οὕτως ἀκριβῆ ἐξαπατήσειν ὑμᾶς ῥᾳδίως ᾠήθη. οὐ γὰρ δή που τήν γε τούτου πρόκλησιν 15
πιστοτέραν ὑμᾶς νομίζειν δεῖ τῆς ἡμετέρας, ἐφ᾽ οἷς τοὺς αὑτοῦ οἰκέτας ἠξίου βασανίζεσθαι. ἃ μὲν γὰρ ἐκεῖνοι ᾔδεσαν, ἐλθόντας ἡμᾶς ὡς τοῦτον, καὶ ἡμεῖς ὁμολογοῦμεν· εἰ δὲ μεταπεμφθέντες ἢ μή, καὶ πότερον πρότερον ἐπλήγην ἢ ἐπάταξα, ἐκείνη μᾶλλον ἂν ᾔδει. ἔτι δὲ τοὺς 16
μὲν τούτου οἰκέτας ἰδίους ὄντας τούτου εἰ ἐβασανίζομεν, ἀνοήτως ἄν τι τούτῳ χαριζόμενοι καὶ παρὰ τὴν ἀλήθειαν ἐμοῦ κατεψεύσαντο· αὕτη δὲ ὑπῆρχε κοινή, ὁμοίως ἀμφοτέρων ἀργύριον κατατεθεικότων, καὶ μάλιστα ᾔδει. διὰ ταύτην ἅπαντα τὰ πραχθέντα ἡμῖν γεγένηται, καὶ οὐ λήσει οὐδὲν ἐν ταύτῃ. ἔγωγ᾽ ἂν ἴσον εἶχον βασανισθείσης, ἀλλ᾽ ἀπεκινδύνευον τοῦτο· πολὺ γὰρ περὶ πλείονος τοῦ- 17
τον ἢ ἐμὲ φαίνεται ποιησαμένη, καὶ μετὰ μὲν τούτου ἐμὲ ἠδικηκυῖα, μετ᾽ ἐμοῦ δ᾽ οὐδεπώποτε εἰς τοῦτον ἐξαμαρτοῦσα. ἀλλ᾽ ὅμως ἐγὼ μὲν εἰς ταύτην κατέφυγον, οὗτος δὲ οὐκ ἐπίστευσεν αὐτῇ.

Οὔκουν δεῖ ὑμᾶς, ὦ βουλή, τηλικούτου ὄντος τοῦ 18
κινδύνου ῥᾳδίως ἀποδέχεσθαι τοὺς τούτου λόγους, ἀλλ᾽ ἐνθυμουμένους ὅτι περὶ τῆς πατρίδος μοι καὶ τοῦ βίου ὁ ἀγών ἐστιν, ἐν ὑπολόγῳ ταύτας τὰς προκλήσεις ποιεῖ-

102
σθαι. καὶ μὴ ζητεῖτε τούτων ἔτι μείζους πίστεις· οὐ
γὰρ ἂν ἔχοιμι εἰπεῖν ἀλλ᾽ ἢ ταύτας, ὡς οὐδὲν εἰς τοῦτον
19 προὐνοήθην. ἀγανακτῶ δ᾽, ὦ βουλή, εἰ διὰ πόρνην καὶ
δούλην ἄνθρωπον περὶ τῶν μεγίστων εἰς κίνδυνον καθέ-
στηκα, τί κακὸν πώποτε τὴν πόλιν ἢ αὐτὸν τοῦτον εἰργα-
σμένος ἢ εἰς τίνα τῶν πολιτῶν ὁτιοῦν ἐξαμαρτών; οὐδὲν
γάρ ἔμοιγέ ἐστι τοιοῦτον πεπραγμένον, ἀλλ᾽ ἀλογώτατον
πάντων κινδυνεύω πολὺ μείζω συμφορὰν ἐμαυτῷ διὰ
20 τούτους ἐπαγαγέσθαι. πρὸς οὖν παίδων καὶ γυναικῶν
καὶ θεῶν τῶν τόδε τὸ χωρίον ἐχόντων ἱκετεύω ὑμᾶς καὶ
ἀντιβολῶ, ἐλεήσατέ με καὶ μὴ περιίδητε ἐπὶ τούτῳ γενό-
μενον, μηδὲ ἀνηκέστῳ συμφορᾷ περιβάλητε· οὐ γὰρ ἄξιος
οὔτ᾽ ἐγὼ φεύγειν τὴν ἐμαυτοῦ, οὔτε οὗτος τοσαύτην δίκην
παρ᾽ ἐμοῦ λαβεῖν ὑπὲρ ὧν φησιν ἠδικῆσθαι, οὐκ ἠδικη-
μένος.

182

103

V.

ΥΠΕΡ ΚΑΛΛΙΟΥ ΙΕΡΟΣΥΛΙΑΣ ΑΠΟΛΟΓΙΑ.

*Εἰ μὲν περὶ ἄλλου τινὸς ἢ τοῦ σώματος, ὦ ἄνδρες
δικασταί, Καλλίας ἠγωνίζετο, ἐξήρκει ἄν μοι καὶ τὰ
παρὰ τῶν ἄλλων εἰρημένα· νῦν δέ μοι δοκεῖ αἰσχρὸν
εἶναι, ἱκετεύοντος καὶ δεομένου, καὶ φίλου ὄντος καὶ
ἐμοὶ καὶ ἕως ἔζη τῷ πατρί, καὶ πολλῶν συμβολαίων
ἡμῖν πρὸς ἀλλήλους γεγενημένων, μὴ βοηθῆσαι Καλλίᾳ
τὰ δίκαια, ὅπως ἂν δύνωμαι. ἐνόμιζον μὲν οὖν οὕτω* 2
*μετοικεῖν αὐτὸν ἐν ταύτῃ τῇ πόλει, ὥστε πολὺ πρό-
τερον ἀγαθοῦ τινος τεύξεσθαι παρ' ὑμῶν ἢ ἐπὶ τοιαύ-
ταις αἰτίαις εἰς τοσοῦτον κίνδυνον καταστήσεσθαι· νῦν
δὲ οἱ ἐπιβουλεύοντες οὐχ ἧττον ἐπικίνδυνον ποιοῦσι τὸν
βίον τοῖς μηδὲν ἀδικοῦσιν ἢ τοῖς πολλῶν κακῶν αἰτίοις
οὖσιν. ὑμᾶς δὲ ἄξιον μὴ τοὺς μὲν τῶν θεραπόντων* 3
*λόγους πιστοὺς νομίζειν, τοὺς δὲ τούτων ἀπίστους, ἐν-
θυμουμένους ὅτι Καλλίᾳ μὲν οὐδεὶς πώποτε οὔτ' ἰδιώ-
της ἐνεκάλεσεν οὔτε ἄρχων, οἰκῶν δ' ἐν ταύτῃ τῇ πόλει
πολλὰ μὲν ἀγαθὰ ὑμᾶς ἐποίησεν, οὐδεμίαν δὲ σχὼν
αἰτίαν εἰς τοῦτο τῆς ἡλικίας ἀφῖκται, οὗτοι δὲ ἐν ἅπαντι
τῷ βίῳ μεγάλα ἡμαρτηκότες καὶ πολλῶν κακῶν πεπει-
ραμένοι ὥσπερ ἀγαθοῦ τινος αἴτιοι γεγενημένοι περὶ
ἐλευθερίας νυνὶ ποιοῦνται τοὺς λόγους. καὶ οὐ θαυμάζω·* 4
*ἴσασι γὰρ ὅτι, ἂν ψευδόμενοι ἐλεγχθῶσιν, οὐδὲν μεῖζον
τῶν ὑπαρχόντων πείσονται, ἐὰν δὲ ὑμᾶς ἐξαπατήσωσι,
τῶν παρόντων κακῶν ἔσονται ἀπηλλαγμένοι. καίτοι τοὺς
τοιούτους οὔτε κατηγόρους οὔτε μάρτυρας πιστοὺς χρὴ
νομίζειν εἶναι, οἵτινες αὐτοὶ μεγάλα κερδαίνοντες περὶ
ἑτέρων ποιοῦνται τοὺς λόγους, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ὅσοι*

187

103

τῷ δημοσίῳ βοηθοῦντες εἰς κινδύνους σφᾶς αὐτοὺς καθιστᾶσιν. ἄξιον δέ μοι δοκεῖ εἶναι οὐ τούτων ἴδιον ἡγεῖσθαι τὸν ἀγῶνα, ἀλλὰ κοινὸν ἁπάντων τῶν ἐν τῇ πόλει· οὐ γὰρ τούτοις μόνοις εἰσὶ θεράποντες, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, οἳ πρὸς τὴν τούτων τύχην ἀποβλέποντες οὐκέτι σκέψονται ὅ τι ἀγαθὸν εἰργασμένοι τοὺς δεσπότας ἐλεύθεροι γένοιντο, ἀλλ' ὅ τι ψεῦδος περὶ αὐτῶν μηνύσαντες.

187

103

VI.

ΚΑΤΑ ΑΝΔΟΚΙΔΟΥ ΑΣΕΒΕΙΑΣ.

***** ἔδησε τὸν ἵππον ἐκ τοῦ ῥόπτρου τοῦ ἱεροῦ ὡς
ἀποδιδούς, τῇ δ' ἐπιούσῃ νυκτὶ ὑφείλετο. οὗτος οὖν ὁ
ταῦτα ποιήσας θανάτῳ τῷ ἀλγίστῳ ἀπώλετο, λιμῷ·
πολλῶν γὰρ καὶ ἀγαθῶν αὐτῷ ἐπὶ τὴν τράπεζαν παρα-
τιθεμένων ὄζειν ἐδόκει τοῦ ἄρτου καὶ τῆς μάζης κάκι-
στον, καὶ οὐκ ἠδύνατο ἐσθίειν. καὶ ταῦτα πολλοὶ ἡμῶν
ἤκουον τοῦ ἱεροφάντου λέγοντος. [ὅτι Ἀνδοκίδης μηνύων 2
τοὺς αὑτοῦ συγγενεῖς καὶ φίλους ἀπώλλυε, φάσκων αὐτοὺς
συνεργοὺς εἶναι.] δίκαιον οὖν μοι δοκεῖ εἶναι νῦν ἐπὶ 3
τούτῳ τὰ τότε λεχθέντα ἀναμνῆσαι, καὶ μὴ μόνον τοὺς
τούτου φίλους ὑπὸ τούτου καὶ τῶν τούτου λόγων ἀπόλ-
λυσθαι, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τοῦτον ὑφ' ἑτέρου. ἀδύνατον
δὲ καὶ ὑμῖν ἐστι περὶ τοιούτου πράγματος φέρουσι τὴν
ψῆφον ἢ κατελεῆσαι ἢ καταχαρίσασθαι Ἀνδοκίδῃ, ἐπι-
σταμένοις ὅτι ἐναργῶς τὼ θεὼ τούτω τιμωρεῖτον τοὺς
ἀδικοῦντας. ἐλπίσαι οὖν χρὴ πάντα ἄνθρωπον ὄντα καὶ
ἑαυτῷ καὶ ἑτέρῳ ἔσεσθαι ****.

Φέρε γάρ, ἂν νυνὶ Ἀνδοκίδης ἀθῷος ἀπαλλαγῇ ἡμῶν 4
ἐκ τοῦδε τοῦ ἀγῶνος καὶ ἔλθῃ κληρωσόμενος τῶν ἐννέα
ἀρχόντων καὶ λάχῃ βασιλεύς, ἄλλο τι ἢ ὑπὲρ ἡμῶν καὶ
θυσιάσει καὶ εὐχὰς εὔξεται κατὰ τὰ πάτρια, τὰ μὲν ἐν
τῷ ἐνθάδε Ἐλευσινίῳ, τὰ δὲ ἐν τῷ Ἐλευσῖνι ἱερῷ, καὶ
τῆς ἑορτῆς ἐπιμελήσεται μυστηρίοις, ὅπως ἂν μηδεὶς
ἀδικῇ μηδὲ ἀσεβῇ περὶ τὰ ἱερά; καὶ τίνα γνώμην οἴεσθε 5
ἕξειν τοὺς μύστας τοὺς ἀφικνουμένους, ἐπειδὰν ἴδωσι
τὸν βασιλέα ὅστις ἐστὶ καὶ ἀναμνησθῶσι πάντα τὰ ἠσε-
βημένα αὐτῷ, ἢ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, οἳ ἕνεκα ταύτης
τῆς ἑορτῆς *** ἢ θύειν εἰς ταύτην τὴν πανήγυριν βουλό-

199

103
6 μενοι ἢ θεωρεῖν; οὐδὲ γὰρ ἀγνὼς ὁ Ἀνδοκίδης οὔτε τοῖς
ἔξω οὔτε τοῖς ἐνθάδε διὰ τὰ ἠσεβημένα. ἀναγκαίως γὰρ
ἔχει ἀπὸ τῶν πολὺ διαφερόντων ἢ κακῶν ἢ ἀγαθῶν ἔργων
τοὺς ποιήσαντας γιγνώσκεσθαι. ἔπειτα δὲ καὶ διώχληκε
πόλεις πολλὰς ἐν τῇ ἀποδημίᾳ, Σικελίαν, Ἰταλίαν, Πελο-
πόννησον, Θετταλίαν, Ἑλλήσποντον, Ἰωνίαν, Κύπρον·
βασιλέας πολλοὺς κεκολάκευκεν, ᾧ ἂν ξυγγένηται, πλὴν
7 τοῦ Συρακουσίου Διονυσίου. οὗτος δὲ ἢ πάντων εὐτυχέ-
στατός ἐστιν ἢ πλεῖστον γνώμῃ διαφέρει τῶν ἄλλων, ὃς
μόνος τῶν συγγενομένων Ἀνδοκίδῃ οὐκ ἐξηπατήθη ὑπ'
ἀνδρὸς τοιούτου, ὃς τέχνην ταύτην ἔχει, τοὺς μὲν ἐχθροὺς
μηδὲν ποιεῖν κακόν, τοὺς δὲ φίλους ὅ τι ἂν δύνηται
κακόν. ὥστε μὰ τὸν Δία οὐ ῥᾴδιόν ἐστιν ὑμῖν αὐτῷ
οὐδὲν χαρισαμένοις παρὰ τὸ δίκαιον λαθεῖν τοὺς Ἕλλη-
8 νας. νῦν οὖν ὑμῖν ἐν ἀνάγκῃ ἐστὶ βουλεύσασθαι περὶ
αὐτοῦ. εὖ γὰρ ἐπίστασθε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι οὐχ
οἷόν τε ὑμῖν ἐστιν ἅμα τοῖς τε νόμοις τοῖς πατρίοις καὶ
Ἀνδοκίδῃ χρῆσθαι, ἀλλὰ δυοῖν θάτερον, ἢ τοὺς νόμους
ἐξαλειπτέον ἐστὶν ἢ ἀπαλλακτέον τοῦ ἀνδρός.
9 Εἰς τοσοῦτο δὲ τόλμης ἀφῖκται, ὥστε καὶ λέγει περὶ
τοῦ νόμου, ὡς καθῄρηται ὁ περὶ αὐτοῦ κείμενος καὶ ἔξε-
στιν αὐτῷ ἤδη εἰσιέναι εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ εἰς τὰ ἱερά
***** ἂν ἔτι καὶ νῦν Ἀθηναίων ἐν τῷ βουλευτηρίῳ.
10 καίτοι Περικλέα ποτέ φασι παραινέσαι ὑμῖν περὶ τῶν
ἀσεβούντων, μὴ μόνον χρῆσθαι τοῖς γεγραμμένοις νόμοις
περὶ αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀγράφοις, καθ' οὓς Εὐμολ-
πίδαι ἐξηγοῦνται, οὓς οὐδείς πω κύριος ἐγένετο καθελεῖν,
οὐδὲ ἐτόλμησεν ἀντειπεῖν, οὐδὲ αὐτὸν τὸν θέντα ἴσασιν·
ἡγεῖσθαι γὰρ ἂν αὐτοὺς οὕτως οὐ μόνον τοῖς ἀνθρώποις,
11 ἀλλὰ καὶ τοῖς θεοῖς διδόναι δίκην. Ἀνδοκίδης δὲ τοσοῦ-
τον καταπεφρόνηκε τῶν θεῶν καὶ ὧν ἐκείνοις δεῖ τιμω-
ρεῖν, ὥστε πρὶν [μᾶλλον ἢ ἧττον] ἢ ἐπιδεδημηκέναι δέκα
ἡμέρας ἐν τῇ πόλει, προσεκαλέσατο δίκην ἀσεβείας πρὸς
τὸν βασιλέα· καὶ ἔλαχεν Ἀνδοκίδης καὶ πεποιηκὼς ἃ οὗ-
τος πεποίηκε περὶ τοὺς θεούς, καὶ ἵνα μᾶλλον πρόσσχητε
τὸν νοῦν, φάσκων τὸν Ἄρχιππον ἀσεβεῖν περὶ τὸν Ἑρμῆν
200

104
τὸν αὑτοῦ πατρῷον. ὁ δὲ Ἄρχιππος ἠντιδίκει ἦ μὴν τὸν 12
Ἑρμῆν ὑγιᾶ τε καὶ ὅλον εἶναι καὶ μηδὲν παθεῖν ὧνπερ
οἱ ἄλλοι Ἑρμαῖ· ὅμως μέντοι ἵνα μὴ ὑπὸ τούτου τοιού-
του ὄντος πράγματ᾽ ἔχοι, δοὺς ἀργύριον ἀπηλλάγη. καί-
τοι ὁπότε οὗτος παρ᾽ ἑτέρου ἠξίωσε δίκην ἀσεβείας λαβεῖν,
ἦ που ἑτέρους γε παρὰ τούτου λαβεῖν δίκαιον καὶ εὐσε-
βές ἐστιν.

Ἀλλὰ λέξει δεινὸν εἶναι, εἰ ὁ μὲν μηνυτὴς τὰ ἔσχατα 13
πείσεται, οἱ δὲ μηνυθέντες τῶν αὐτῶν ὑμῖν ἐπίτιμοι
ὄντες μεθέξουσι. καίτοι οὐχ ὑπὲρ αὑτοῦ ἀπολογήσεται,
ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων κατηγορήσει. τοὺς μὲν οὖν ἄλλους
οἱ ἐπιτάξαντες καταδέξασθαι ἀδικοῦσι καὶ τοῦ αὐτοῦ
ἀσεβήματος αἴτιοί εἰσιν· εἰ δ᾽ ὑμεῖς αὐτοκράτορες ἦτε,
ἐστὲ οἱ ἀφελόντες τὰς τιμωρίας τῶν θεῶν, ἀλλ᾽ οὐχ
οὗτοι αἴτιοι ἔσονται. ὑμεῖς οὖν μὴ βούλεσθε εἰς ὑμᾶς
τὴν αἰτίαν ταύτην περιτρέψαι, ἐξὸν τὸν ἀδικοῦντα κολά-
σασιν ἀπηλλάχθαι. ἔπειτα δ᾽ ἐκεῖνοι μὲν ἀρνοῦνται τὰ 14
μεμηνυμένα, οὗτος δὲ ὁμολογεῖ ποιῆσαι. καίτοι καὶ ἐν
Ἀρείῳ πάγῳ, ἐν τῷ σεμνοτάτῳ καὶ δικαιοτάτῳ δικαστη-
ρίῳ, ὁμολογῶν μὲν ἀδικεῖν ἀποθνήσκει, ἐὰν δὲ ἀμφι-
σβητῇ, ἐλέγχεται, καὶ πολλοὶ οὐδ᾽ ἔδοξαν ἀδικεῖν. οὔκουν
ὁμοίαν χρὴ γνώμην ἔχειν περί τε τῶν ἀρνουμένων καὶ
περὶ τῶν ὁμολογούντων. δεινὸν δέ μοι δοκεῖ εἶναι· ἂν 15
μέν τις ἀνδρὸς σῶμα τρώσῃ, κεφαλὴν ἢ πρόσωπον ἢ
χεῖρας ἢ πόδας, αὐτὸς μὲν κατὰ τοὺς νόμους τοὺς ἐξ
Ἀρείου πάγου φεύξεται τὴν τοῦ ἀδικηθέντος πόλιν [ἢ
τραύματος ἐκ προνοίας], καὶ ἐὰν κατίῃ, ἐνδειχθεὶς θα-
νάτῳ ζημιωθήσεται· ἐὰν δέ τις τὰ αὐτὰ ταῦτα ἀδικήσῃ
τὰ ἀγάλματα τῶν θεῶν, οὐδ᾽ αὐτῶν κωλύσετε τῶν ἱερῶν
ἐπιβαίνειν ἢ εἰσιόντα τιμωρήσεσθε; καὶ μὲν δὴ τούτων
καὶ δίκαιον καὶ ἀγαθόν ἐστιν ἐπιμελεῖσθαι, ὑφ᾽ ὧν καὶ
εὖ καὶ κακῶς δυνήσεσθε πάσχειν. φασὶ δὲ καὶ τῶν Ἑλλή- 16
νων πολλοὺς διὰ τὰ ἐνθάδε ἀσεβήματα ἐκ τῶν παρ᾽ αὑ-
τοῖς ἱερῶν ἐξείργειν· ὑμεῖς δὲ αὐτοὶ οἱ ἀδικηθέντες περὶ
ἐλάττονος ποιεῖσθε τὰ παρ᾽ ὑμῖν νόμιμα ἢ ἕτεροι τὰ
ὑμέτερα; τοσοῦτο δ᾽ οὗτος Διαγόρου τοῦ Μηλίου ἀσεβέ- 17
213

104
στερος γεγένηται· ἐκεῖνος μὲν γὰρ λόγῳ περὶ τὰ ἀλλότρια
ἱερὰ καὶ ἑορτὰς ἠσέβει, οὗτος δὲ ἔργῳ περὶ τὰ ἐν τῇ
αὑτοῦ πόλει. ὀργίζεσθαι οὖν χρή, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι,
τοῖς ἀστοῖς ἀδικοῦσι μᾶλλον ἢ τοῖς ξένοις περὶ ταῦτα
τὰ ἱερά· τὸ μὲν γὰρ ὥσπερ ἀλλότριόν ἐστιν ἁμάρτημα,
18 τὸ δ' οἰκεῖον. καὶ μὴ οὓς μὲν ἔχετε ἀδικοῦντας ἀφίετε,
τοὺς δὲ φεύγοντας ζητεῖτε συλλαμβάνειν, ἐπικηρύττοντες
τάλαντον ἀργυρίου δώσειν τῷ ἀπάγοντι ἢ ἀποκτείναντι.
εἰ δὲ μή, δόξετε τοῖς Ἕλλησι κομπάζειν μᾶλλον ἢ τιμω-
19 ρεῖσθαι βούλεσθαι. ἐπεδείξατο δὲ καὶ τοῖς Ἕλλησιν, ὅτι
θεοὺς οὐ νομίζει. οὐ γὰρ ὡς δεδιὼς τὰ πεποιημένα,
ἀλλ' ὡς θαρρῶν ναυκληρίᾳ ἐπιθέμενος τὴν θάλατταν
ἔπλει. ὁ δὲ θεὸς ὑπῆγεν αὐτόν, ἵνα ἀφικόμενος εἰς τὰ
20 ἁμαρτήματα ἐπὶ τῇ ἐμῇ προφάσει δῴη δίκην. ἐλπίζω
μὲν οὖν αὐτὸν καὶ δώσειν δίκην, θαυμάσιον δὲ οὐδὲν ἄν
μοι γένοιτο. οὐδὲ γὰρ ὁ θεὸς παραχρῆμα κολάζει, ἀλλ'
αὕτη μέν ἐστιν ἀνθρωπίνη δίκη. πολλαχόθεν δὲ ἔχω
τεκμαιρόμενος εἰκάζειν, ὁρῶν καὶ ἑτέρους ἠσεβηκότας
χρόνῳ δεδωκότας δίκην, καὶ τοὺς ἐξ ἐκείνων διὰ τὰ τῶν
προγόνων ἁμαρτήματα. ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ δέη πολλὰ
καὶ κινδύνους ὁ θεὸς ἐπιπέμπει τοῖς ἀδικοῦσιν, ὥστε
πολλοὺς ἤδη ἐπιθυμῆσαι τελευτήσαντας τῶν κακῶν ἀπηλ-
λάχθαι. ὁ δὲ θεὸς τέλος τούτων λυμηνάμενος τῷ βίῳ
21 θάνατον ἐπέθηκε. σκέψασθε δὲ καὶ αὐτοῦ Ἀνδοκίδου
τὸν βίον, ἀφ' οὗ ἠσέβηκε, καὶ εἴ τις τοιοῦτος ἕτερός
ἐστιν. Ἀνδοκίδης γὰρ ἐπειδὴ ἥμαρτεν, ἐξ ἐπιβολῆς εἰσα-
χθεὶς εἰς τὸ δικαστήριον, ἔδησεν ἑαυτὸν τιμησάμενος
22 δεσμοῦ, εἰ μὴ παραδοίη τὸν ἀκόλουθον· εὖ δ' ᾔδει οὐ
δυνησόμενος παραδοῦναι, ὃς διὰ τοῦτον καὶ τὰ τούτου
ἁμαρτήματα ἀπέθανεν, ἵνα μὴ μηνυτὴς γένοιτο. καίτοι
πῶς οὐ θεῶν τις τὴν τούτου γνώμην διέφθειρεν, ὃς ῥᾷον
ἡγήσατο δεσμοῦ τιμήσασθαι ἢ ἀργυρίου ἐπ' ἐλπίδι τῇ
23 αὐτῇ; ἐκ δ' οὖν τούτου τοῦ τιμήματος ἐδέδετο ἐγγὺς ἐνι-
αυτόν, καὶ ἐμήνυσε δεδεμένος κατὰ τῶν αὑτοῦ συγγενῶν
καὶ φίλων, ἀδείας δοθείσης αὐτῷ, εἰ δόξειε τἀληθῆ μη-
νῦσαι. καὶ τίνα αὐτὸν δοκεῖτε ψυχὴν ἔχειν, ὁπότε τὰ μὲν
214

105
ἔσχατα καὶ τὰ αἴσχιστα ἐποίει μηνύων κατὰ τῶν ἑαυτοῦ
φίλων, ἡ δὲ σωτηρία ἀφανὴς αὐτῷ; μετὰ δὲ ταῦτα, ἐπειδὴ 24
ἀπεκτονὼς ἦν οὓς αὐτὸς ἔφη περὶ πλείστου ποιεῖσθαι,
ἔδοξε τἀληθῆ μηνῦσαι καὶ ἐλύθη, καὶ προσεψηφίσασθε
ὑμεῖς αὐτὸν εἴργεσθαι τῆς ἀγορᾶς καὶ τῶν ἱερῶν, ὥστε
μηδ' ἀδικούμενον ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν δύνασθαι δίκην λαβεῖν.
οὐδεὶς γάρ πω, ἐξ ὅσου Ἀθῆναι ἀείμνηστοί εἰσιν, ἐπὶ 25
τοιαύτῃ αἰτίᾳ ἠτιμώθη. δικαίως· οὐδὲ γὰρ ἔργα τοιαῦτα
οὐδείς πω εἰργάσατο. καὶ τούτων πότερα τοὺς θεοὺς
χρὴ ἢ τὸ αὐτόματον αἰτιᾶσθαι; μετὰ δὲ ταῦτα ἔπλευσεν 26
ὡς τὸν Κιττιέων βασιλέα, καὶ προδιδοὺς ληφθεὶς ὑπ'
αὐτοῦ ἐδέθη, καὶ οὐ μόνον τὸν θάνατον ἐφοβεῖτο, ἀλλὰ
καὶ τὰ καθ' ἡμέραν αἰκίσματα, οἰόμενος τὰ ἀκρωτήρια
ζῶντος ἀποτμηθήσεσθαι. ἀποδρὰς δὲ ἐκ τούτου τοῦ 27
κινδύνου κατέπλευσεν εἰς τὴν ἑαυτοῦ πόλιν ἐπὶ τῶν τε-
τρακοσίων ***** θεὸς λήθην ἔδωκεν, ὥστε εἰς τοὺς ἠδι-
κημένους αὐτοὺς ἐπεθύμησεν ἀφικέσθαι. ἀφικόμενος δὲ
ἐδέθη καὶ ᾐκίσθη, ἀπώλετο δὲ οὐχί, ἀλλ' ἐλύθη. ἔνθεν 28
δὲ ἔπλευσεν ὡς Εὐαγόραν τὸν Κύπρου βασιλεύοντα, καὶ
ἀδικήσας εἴρχθη. ἀποδρὰς δὲ τοῦτον ἔφευγε μὲν τοὺς
ἐνθάδε θεούς, ἔφευγε δὲ τὴν ἑαυτοῦ πόλιν, ἔφευγε δὲ εἰς
οὓς τὸ πρῶτον ἀφίκοιτο τόπους. καίτοι τίς χάρις τῷ
βίῳ, κακοπαθεῖν μὲν πολλάκις, ἀναπαύσασθαι δὲ μηδέ-
ποτε; καταπλεύσας δὲ ἐκεῖθεν δεῦρο εἰς δημοκρατίαν [εἰς 29
τὴν ἑαυτοῦ πόλιν] τοῖς μὲν πρυτάνεσιν ἔδωκε χρήματα,
ἵνα αὐτὸν προσαγάγοιεν ἐνθάδε, ὑμεῖς δ' αὐτὸν ἐξηλά-
σατε ἐκ τῆς πόλεως, τοῖς θεοῖς βεβαιοῦντες τοὺς νόμους,
οὓς ἐψηφίσασθε. καὶ τὸν ἄνδρα οὐ δῆμος, οὐκ ὀλιγαρχία, 30
οὐ τύραννος, οὐ πόλις ἐθέλει δέξασθαι διὰ τέλους, ἀλλὰ
πάντα τὸν χρόνον, ἐξ ὅσου ἠσέβησεν, ἀλώμενος διάγει,
πιστεύων ἀεὶ μᾶλλον τοῖς ἀγνῶσι τῶν γνωρίμων διὰ τὸ
ἠδικηκέναι οὓς γινώσκει. τὸ δὲ τελευταῖον νῦν ἀφικόμε-
νος εἰς τὴν πόλιν δὶς ἐν τῷ αὐτῷ ἐνδέδεικται. καὶ τὸ μὲν 31
σῶμα ἀεὶ ἐν δεσμοῖς ἔχει, ἡ δὲ οὐσία αὐτοῦ ἐλάττων ἐκ
τῶν κινδύνων γίνεται. καίτοι ὅταν τις τὸν αὑτοῦ βίον
τοῖς ἐχθροῖς καὶ τοῖς συκοφάνταις διανέμῃ, τοῦτ' ἔστι
228

106

τὸ τὸν βίον βιοῦν ἀβίωτον. ἃ τούτῳ ὁ θεὸς οὐκ ἐπὶ σω-
τηρίᾳ ἐπινοεῖν δίδωσιν, ἀλλὰ τιμωρούμενος τῶν γεγενη-
32 μένων ἀσεβημάτων. τὸ δὲ τελευταῖον νυνὶ παραδέδωκεν
αὑτὸν ὑμῖν χρῆσθαι ὅ τι ἂν βούλησθε, οὐ τῷ μὴ ἀδικεῖν
πιστεύων, ἀλλ' ὑπὸ δαιμονίου τινὸς ἀγόμενος ἀνάγκης.
οὔκουν χρὴ μὰ τὸν Δία οὔτε πρεσβύτερον ὄντα οὔτε νεώ-
τερον, ὁρῶντας Ἀνδοκίδην ἐκ τῶν κινδύνων σωζόμενον,
συνειδότας αὑτῷ ἔργα ἀνόσια εἰργασμένῳ, ἀθεωτέρους
γίνεσθαι, ἐνθυμουμένους ὅτι ἥμισυς ὁ βίος βιῶναι κρείτ-
των ἀλύπως ἐστὶν ἢ διπλάσιος λυπουμένῳ, ὥσπερ οὗτος.

33 Εἰς τοσοῦτο δὲ ἀναισχυντίας ἀφῖκται, ὥστε καὶ πα-
ρασκευάζεται τὰ πολιτικὰ πράττειν καὶ ἤδη δημηγορεῖ
καὶ ἐπιτιμᾷ καὶ ἀποδοκιμάζει τῶν ἀρχόντων τισί, καὶ
συμβουλεύει εἰς τὴν βουλὴν εἰσιὼν περὶ θυσιῶν καὶ προσ-
όδων καὶ εὐχῶν καὶ μαντειῶν. καίτοι τούτῳ πειθόμενοι
ποίοις θεοῖς ἡγήσεσθε κεχαρισμένα ποιεῖν; μὴ γὰρ οἴε-
σθε, ὦ ἄνδρες δικασταί, εἰ ὑμεῖς βούλεσθε τὰ τούτῳ
πεποιημένα ἐπιλαθέσθαι, καὶ τοὺς θεοὺς ἐπιλήσεσθαι.
34 ἀξιοῖ δὲ οὐχ ὡς ἠδικηκὼς ἡσυχίαν ἔχων πολιτεύεσθαι,
ἀλλ' ὥσπερ αὐτὸς ἐξευρὼν τοὺς τὴν πόλιν ἀδικήσαντας,
οὕτω διανοεῖται, καὶ παρασκευάζεται ὅπως ἑτέρων μεῖζον
δυνήσεται, ὥσπερ οὐ διὰ πρᾳότητα καὶ ἀσχολίαν τὴν
ὑμετέραν οὐ δεδωκὼς ὑμῖν δίκην, εἰς οὓς νῦν ἁμαρτάνων
οὐ λανθάνει, ἀλλ' ἅμα ἐξελεγχθήσεταί τε καὶ δώσει
δίκην.

35 Ἰσχυριεῖται δὲ καὶ τούτῳ τῷ λόγῳ· ἀναγκαίως γὰρ
ἔχω ὑμᾶς διδάσκειν, ἃ οὗτος ἀπολογήσεται, ἵν' ἀκούσαν-
τες παρ' ἀμφοτέρων ἄμεινον διαγνῶτε. φησὶ γὰρ ἀγαθὰ
μεγάλα ποιῆσαι τὴν πόλιν μηνύσας καὶ ἀπαλλάξας δέους
καὶ ταραχῆς τῆς τότε. τίς δὲ τῶν μεγάλων κακῶν αἴτιος
36 ἐγένετο; οὐκ αὐτὸς οὗτος, ποιήσας ἃ ἐποίησεν; εἶτα τῶν
μὲν ἀγαθῶν δεῖ τούτῳ χάριν εἰδέναι, ὅτι ἐμήνυσε, μισθὸν
ὑμῶν αὐτῷ διδόντων τὴν ἄδειαν, τῆς δὲ ταραχῆς καὶ τῶν
κακῶν ὑμεῖς αἴτιοί ἐστε, ὅτι ἐζητεῖτε τοὺς ἠσεβηκότας;
οὐ δήπουθεν, ἀλλ' αὐτὸ τούτου τοὐναντίον ἐτάραξε μὲν
οὗτος τὴν πόλιν, κατεστήσατε δ' ὑμεῖς.

228

107
Πυνθάνομαι δ' αὐτὸν μέλλειν ἀπολογήσεσθαι, ὡς 37
αἱ συνθῆκαι καὶ αὐτῷ εἰσι, καθάπερ καὶ τοῖς ἄλλοις
Ἀθηναίοις. καὶ τοῦτο πρόσχημα ποιούμενος οἴεται πολ-
λοὺς ὑμῶν, δεδιότας μὴ λύσητε τὰς συνθήκας, αὐτοῦ
ἀποψηφιεῖσθαι. ὡς οὖν οὐδὲν προσήκει Ἀνδοκίδῃ τῶν 38
συνθηκῶν, περὶ τούτου λέξω, οὔτε μὰ τὸν Δία τῶν πρὸς
Λακεδαιμονίους, ἃς ὑμεῖς συνέθεσθε, οὔτε ὧν πρὸς τοὺς
ἐν τῷ ἄστει οἱ ἐκ Πειραιῶς. οὐδενὶ γὰρ ὑμῶν τοσούτων
ὄντων τὰ αὐτὰ ἁμαρτήματα οὐδ' ὅμοια ἦν τοῖς Ἀνδοκί-
δου, ὥστε καὶ τοῦτον ἡμῶν ἀπολαῦσαι. ἀλλ' οὐ μὲν δὴ 39
ἕνεκά γε τούτου διαφερόμενοι, ἐπειδὴ καὶ τούτῳ μετέ-
δομεν τῶν συνθηκῶν, τότε διηλλάγημεν. οὐ γὰρ ἕνεκα
ἑνὸς ἀνδρός, ἀλλ' ἕνεκα ἡμῶν τῶν ἐξ ἄστεος καὶ ἐκ Πει-
ραιῶς αἱ συνθῆκαι ἐγένοντο καὶ οἱ ὅρκοι, ἐπεί τοι δεινὸν
ἂν εἴη, εἰ περὶ Ἀνδοκίδου ἀποδημοῦντος αὐτοὶ ἐνδεεῖς
ὄντες ἐπεμελήθημεν, ὅπως ἐξαλειφθείη αὐτῷ τὰ ἁμαρ-
τήματα. ἀλλὰ Λακεδαιμόνιοι γὰρ ἐν ταῖς πρὸς αὐτοὺς 40
συνθήκαις ἐπεμελήθησαν Ἀνδοκίδου, ὅτι ἔπαθον ἀγαθόν
τι ὑπ' αὐτοῦ; ἀλλ' ὑμεῖς ἐπεμελήθητέ γε αὐτοῦ; ἀντὶ
ποίας εὐεργεσίας; ὅτι πολλάκις δι' ὑμᾶς ὑπὲρ τῆς πό-
λεως ἐκινδύνευσεν; οὐκ ἔστιν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τούτῳ 41
ἀληθὴς αὕτη ἡ ἀπολογία, μηδ' ὑμεῖς ἐξαπατᾶσθε. οὐ
γὰρ τοῦτο λύειν ἐστὶ τὰ συγκείμενα, εἰ Ἀνδοκίδης ἕνεκα
τῶν ἰδίων ἁμαρτημάτων δίδωσι δίκην, ἀλλ' ἐάν τις ἕνεκα
τῶν δημοσίων συμφορῶν ἰδίᾳ τινὰ τιμωρῆται.

Ἴσως οὖν καὶ Κηφισίου ἀντικατηγορήσει, καὶ ἕξει ὅ 42
τι λέγειν· τὰ γὰρ ἀληθῆ χρὴ λέγειν. ἀλλ' ὑμεῖς οὐκ ἂν
δύναισθε τῇ αὐτῇ ψήφῳ τόν τε ἀπολογούμενον καὶ τὸν
κατηγοροῦντα κολάσαι. ἀλλὰ νῦν μὲν περὶ τούτου καιρός
ἐστι γνῶναι τὰ δίκαια, ἕτερος δὲ ἥξει Κηφισίῳ καὶ ἡμῶν
ἑκάστῳ, ὧν οὗτος νῦν μεμνήσεται. μὴ οὖν καὶ δι' ἑτέραν
ὀργὴν τούτου ἀδικοῦντος νῦν ἀποψηφίσησθε.

Ἀλλὰ λέξει, ὅτι μηνυτὴς ἐγένετο, καὶ ἕτερος οὐδεὶς 43
ὑμῖν ἐθελήσει μηνύειν, ἐὰν κολάζητε. Ἀνδοκίδης δὲ ἔχει
τὰ μήνυτρα παρ' ὑμῶν, σώσας τὴν αὐτοῦ ψυχὴν ἑτέρων
διὰ ταῦτα ἀποθανόντων. τῆς μὲν οὖν σωτηρίας ὑμεῖς
240

107
τούτῳ αἴτιοί ἐστε, τῶν δὲ κακῶν τῶνδε καὶ τῶν κινδύ-
νων αὐτὸς ἑαυτῷ, παραβὰς τὰ δόγματα καὶ τὴν ἄδειαν,
44 ἐφ' ᾗ μηνυτὴς ἐγένετο. οὔκουν ἐξουσίαν χρὴ ποιεῖν τοῖς
μηνυταῖς ἀδικεῖν (ἀρκεῖ γὰρ τὰ πεποιημένα), ἀλλὰ παρα-
βαίνοντας κολάζειν. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι μηνυταί, ὁπόσοι
ἐπ' αἰσχραῖς αἰτίαις ἐξεληλεγμένοι σφᾶς αὐτοὺς ἐμήνυσαν,
ἓν γοῦν ἐπίστανται, μὴ ἐνοχλεῖν τοῖς ἠδικημένοις, ἡγού-
μενοι ἀποδημοῦντες μὲν ἀζήμιοι καὶ ἐπίτιμοι δόξειν
εἶναι, ἐπιδημοῦντες δὲ παρὰ τοῖς πολίταις τοῖς ἠδικη-
45 μένοις πονηροὶ δόξειν καὶ ἀσεβεῖς εἶναι. ὁ γοῦν πάντων
πονηρότατος Βάτραχος πλὴν τούτου, γενόμενος ἐπὶ τῶν
τριάκοντα μηνυτὴς καὶ οὐσῶν αὐτῷ συνθηκῶν καὶ ὅρκων
καθάπερ τοῖς Ἐλευσινόθεν, δείσας ὑμῶν οὓς ἠδίκησεν
ἐν ἑτέρᾳ πόλει ᾤκει. Ἀνδοκίδης δὲ καὶ αὐτοὺς τοὺς θεοὺς
ἀδικήσας περὶ ἐλάττονος αὐτοὺς ἔθετο, εἰσιὼν εἰς τὰ
ἱερά, ἢ Βάτραχος τοὺς ἀνθρώπους. ὅστις οὖν καὶ πο-
νηρότερος καὶ ἀμαθέστερος Βατράχου ἐστί, πάνυ δεῖ
ἀγαπητῶς ὑφ' ὑμῶν αὐτὸν σωθῆναι.
46 Φέρε δή, τί σκεψαμένους χρὴ ὑμᾶς Ἀνδοκίδου ἀποψη-
φίσασθαι; πότερον ὡς στρατιώτης ἀγαθός; ἀλλ' οὐδε-
πώποτ' ἐκ τῆς πόλεως ἐστρατεύσατο, οὔτε ἱππεὺς οὔτε
ὁπλίτης, οὔτε τριήραρχος οὔτ' ἐπιβάτης, οὔτε πρὸ τῆς
συμφορᾶς οὔτε μετὰ τὴν συμφοράν, πλέον ἢ τετταρά-
47 κοντα ἔτη γεγονώς. καίτοι ἕτεροι φεύγοντες ἐν Ἑλλησ-
πόντῳ συνετριηράρχουν ὑμῖν. ἀναμνήσθητε δὲ καὶ αὐτοί,
ἐξ ὅσων κακῶν καὶ πολέμου ὑμᾶς αὐτοὺς περιεποιήσατε
καὶ τὴν πόλιν, πολλὰ μὲν τοῖς σώμασι πονήσαντες,
πολλὰ δὲ ἀναλώσαντες χρήματα καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ,
πολλοὺς δὲ καὶ ἀγαθοὺς τῶν πολιτῶν καταθάψαντες διὰ
48 τὸν γενόμενον πόλεμον. Ἀνδοκίδης δὲ ἀπαθὴς τούτων
τῶν κακῶν γενόμενος εἰς τὴν σωτηρίαν τῇ πατρίδι ἀξιοῖ
νυνὶ μετέχειν τῆς πόλεως, ἀσεβῶν ἐν αὐτῇ. ἀλλὰ πλου-
τῶν γὰρ καὶ δυνάμενος τοῖς χρήμασι καὶ βασιλεῦσιν
ἐξενωμένος καὶ τυράννοις; ἃ νυνὶ κομπάσει, ἐπιστάμενος
49 τοὺς ὑμετέρους τρόπους. ποίαν εἰσφορὰν ***** τούτῳ
ἀγαθὸν γένοιντο, καὶ ἐπιστάμενος ἐν πολλῷ σάλῳ καὶ
241

108
κινδύνῳ τὴν πόλιν γενομένην, ναυκληρῶν οὐκ ἐτόλμησεν ἐπαρθεὶς σῖτον εἰσάγων ὠφελῆσαι τὴν πατρίδα. ἀλλὰ μέτοικοι μὲν καὶ ξένοι ἕνεκα τῆς μετοικίας ὠφέλουν τὴν πόλιν εἰσάγοντες· σὺ δὲ τί καὶ ἀγαθὸν ποιήσας, ὦ Ἀνδοκίδη, ποῖα ἁμαρτήματα ἀνακαλεσάμενος, ποῖα τροφεῖα ἀνταποδοὺς *******

Ἀθηναῖοι, μνήσθητε τὰ πεποιημένα Ἀνδοκίδῃ, ἐνθυ- 50
μήθητε δὲ καὶ τῆς ἑορτῆς, δι' ἣν ὑπὸ τῶν πολλῶν προὐτιμήθητε. ἀλλ' ἐστὲ γὰρ ὑπὸ τῶν τούτου ἁμαρτημάτων ἤδη καταπλῆγες διὰ τὸ πολλάκις ἰδεῖν καὶ ἀκοῦσαι, ὥστε οὐδὲ τὰ δεινὰ ἔτι δεινὰ δοκεῖ ὑμῖν εἶναι. ἀλλὰ προσέχετε τὸν νοῦν, δοκείτω δ' ὑμῖν ἡ γνώμη ὁρᾶν ἃ οὗτος ἐποίει, καὶ διαγνώσεσθε ἄμεινον. οὗτος γὰρ ἐνδὺς στολήν, 51
μιμούμενος τὰ ἱερὰ ἐπεδείκνυε τοῖς ἀμυήτοις καὶ εἶπε τῇ φωνῇ τὰ ἀπόρρητα, τῶν δὲ θεῶν, οὓς ἡμεῖς θεοὺς νομίζομεν καὶ θεραπεύοντες καὶ ἁγνεύοντες θύομεν καὶ προσευχόμεθα, τούτους περιέκοψε. καὶ ἐπὶ τούτοις ἱέρειαι καὶ ἱερεῖς στάντες κατηράσαντο πρὸς ἑσπέραν καὶ φοινικίδας ἀνέσεισαν, κατὰ τὸ νόμιμον τὸ παλαιὸν καὶ ἀρχαῖον. ὡμολόγησε δὲ οὗτος ποιῆσαι. ἔτι δὲ παρελ- 52
θὼν τὸν νόμον ὃν ὑμεῖς ἔθεσθε, εἴργεσθαι τῶν ἱερῶν αὐτὸν ὡς ἀλιτήριον ὄντα, ταῦτα πάντα βιασάμενος εἰσελήλυθεν ἡμῶν εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἔθυσεν ἐπὶ τῶν βωμῶν ὧν οὐκ ἐξῆν αὐτῷ, καὶ ἀπήντα τοῖς ἱεροῖς περὶ ἃ ἠσέβησεν, εἰσῆλθεν εἰς τὸ Ἐλευσίνιον, ἐχερνίψατο ἐκ τῆς ἱερᾶς χέρνιβος. τίνα χρὴ ταῦτα ἀνασχέσθαι; ποῖον φίλον, 53
ποῖον συγγενῆ, ποῖον δικαστὴν χρὴ τούτῳ χαρισάμενον κρύβδην φανερῶς τοῖς θεοῖς ἀπέχθεσθαι; νῦν οὖν χρὴ νομίζειν τιμωρουμένους καὶ ἀπαλλαττομένους Ἀνδοκίδου τὴν πόλιν καθαίρειν [ἀρὰν ἀπάγεσθαι] καὶ ἀποδιοπομπεῖσθαι καὶ φαρμακὸν ἀποπέμπειν καὶ ἀλιτηρίου ἀπαλλάττεσθαι, ὡς ἓν τούτων οὗτός ἐστι.

Βούλομαι τοίνυν εἰπεῖν ἃ Διοκλῆς ὁ Ζακόρου τοῦ 54
ἱεροφάντου, πάππος δὲ ἡμέτερος, συνεβούλευσε βουλευομένοις ὑμῖν ὅ τι δεῖ χρῆσθαι Μεγαρεῖ ἀνδρὶ ἠσεβηκότι. κελευόντων γὰρ ἑτέρων ἄκριτον παραχρῆμα ἀποκτεῖναι,
256

108

παρῄνεσε κρῖναι τῶν ἀνθρώπων ἕνεκα, ἵνα ἀκούσαντες καὶ ἰδόντες σωφρονέστεροι οἱ ἄλλοι ὦσι, τῶν δὲ θεῶν ἕνεκα οἴκοθεν ἕκαστον, ἃ δεῖ τὸν ἀσεβοῦντα παθεῖν, αὐτὸν παρ᾽ ἑαυτῷ κεκρικότα εἰς τὸ δικαστήριον εἰσιέναι. καὶ ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι (ἐπίστασθε γὰρ ἃ δεῖ ποιῆσαι), μὴ ἀναπεισθῆτε ὑπὸ τούτου. φανερῶς ἔχετε αὐτὸν ἀσεβοῦντα· εἴδετε, ἠκούσατε τὰ τούτου ἁμαρτήματα. ἀντιβολήσει καὶ ἱκετεύσει ὑμᾶς· μὴ ἐλεεῖτε. οὐ γὰρ οἱ δικαίως ἀποθνήσκοντες, ἀλλ᾽ οἱ ἀδίκως ἄξιοί εἰσιν ἐλεεῖσθαι.

257

108

VII.

ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΙΚΟΣ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΣΗΚΟΥ ΑΠΟΛΟΓΙΑ.

*Πρότερον μέν, ὦ βουλή, ἐνόμιζον ἐξεῖναι τῷ βουλο-
μένῳ, ἡσυχίαν ἄγοντι, μήτε δίκας ἔχειν μήτε πράγματα·
νυνὶ δὲ οὕτως ἀπροσδοκήτοις αἰτίαις καὶ πονηροῖς συκο-
φάνταις περιπέπτωκα, ὥστ᾽, εἴ πως οἷόν τε, δοκεῖ μοι
δεῖν καὶ τοὺς μὴ γεγονότας ἤδη δεδιέναι περὶ τῶν μελ-
λόντων ἔσεσθαι. διὰ γὰρ τοὺς τοιούτους οἱ κίνδυνοι
κοινοὶ γίγνονται καὶ τοῖς μηδὲν ἀδικοῦσι καὶ τοῖς πολλὰ
ἡμαρτηκόσιν. οὕτω δ᾽ ἄπορος ὁ ἀγών μοι καθέστηκεν,* 2
*ὥστε ἀπεγράφην τὸ μὲν πρῶτον ἐλαίαν ἐκ τῆς γῆς ἀφανί-
ζειν, καὶ πρὸς τοὺς ἐωνημένους τοὺς καρποὺς τῶν μοριῶν
πυνθανόμενοι προσήεσαν· ἐπειδὴ δ᾽ ἐκ τούτου τοῦ τρό-
που ἀδικοῦντά με οὐδὲν εὑρεῖν ἐδυνήθησαν, νυνί με σηκόν
[φασιν] ἀφανίζειν, ἡγούμενοι ἐμοὶ μὲν ταύτην τὴν αἰτίαν
ἀπορωτάτην εἶναι ἀπελέγξαι, αὐτοῖς δὲ ἐξεῖναι μᾶλλον
ὅ τι ἂν βούλωνται λέγειν. καὶ δεινὸν μέν, περὶ ὧν οὗτος* 3
*ἐπιβεβουλευκὼς ἥκει, ἅμ᾽ ὑμῖν τοῖς διαγνωσομένοις περὶ
τοῦ πράγματος ἀκούσαντα καὶ περὶ τῆς πατρίδος καὶ
περὶ τῆς οὐσίας ἀγωνίσασθαι. ὅμως δὲ πειράσομαι ἐξ
ἀρχῆς ὑμᾶς διδάξαι.*

Ἦν μὲν γὰρ τοῦτο Πεισάνδρου τὸ χωρίον, δημευθέν- 4
*των τῶν ὄντων δ᾽ ἐκείνου Ἀπολλόδωρος ὁ Μεγαρεὺς
δωρεὰν παρὰ τοῦ δήμου λαβὼν τὸν μὲν ἄλλον χρόνον
ἐγεώργει, ὀλίγῳ δὲ πρὸ τῶν τριάκοντα Ἀντικλῆς παρ᾽
αὐτοῦ πριάμενος ἐξεμίσθωσεν· ἐγὼ δὲ παρ᾽ Ἀντικλέους
εἰρήνης οὔσης ἐωνούμην. ἡγοῦμαι τοίνυν, ὦ βουλή, ἐμὸν* 5
*ἔργον ἀποδεῖξαι ὡς, ἐπειδὴ τὸ χωρίον ἐκτησάμην, οὔτ᾽
ἐλαία οὔτε σηκὸς ἐνῆν ἐν αὐτῷ. νομίζω γὰρ τοῦ μὲν*

263

108

προτέρου χρόνου, οὐδ' εἰ πάλαι ἐνῆσαν μυρίαι, οὐκ ἂν
δικαίως ζημιοῦσθαι· εἰ γὰρ μὴ δι' ἡμᾶς εἰσιν ἠφανισμέ-
ναι, οὐδὲν προσήκει περὶ τῶν ἀλλοτρίων ἁμαρτημάτων
6 ὡς ἀδικοῦντας κινδυνεύειν. πάντες γὰρ ἐπίστασθε, ὅτι
ὁ πόλεμος καὶ ἄλλων πολλῶν αἴτιος κακῶν γεγένηται,
καὶ τὰ μὲν πόρρω ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἐτέμνετο, τὰ δ'
ἐγγὺς ὑπὸ τῶν φίλων διηρπάζετο· ὥστε πῶς ἂν δικαίως
ὑπὲρ τῶν τῇ πόλει γεγενημένων συμφορῶν ἐγὼ νυνὶ δίκην
διδοίην; ἄλλως τε καὶ τοῦτο τὸ χωρίον ἐν τῷ πολέμῳ
7 δημευθὲν ἄπρακτον ἦν πλεῖον ἢ τρία ἔτη. οὐ θαυμα-
στὸν δ' εἰ τότε τὰς μορίας ἐξέκοπτον, ἐν ᾧ οὐδὲ τὰ
ἡμέτερ' αὐτῶν φυλάττειν ἠδυνάμεθα. ἐπίστασθε δέ, ὦ
βουλή, ὅσοι μάλιστα τῶν τοιούτων ἐπιμελεῖσθε, πολλὰ
ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ δασέα ὄντα ἰδίαις καὶ μορίαις ἐλαίαις,
ὧν νῦν τὰ πολλὰ ἐκκέκοπται καὶ ἡ γῆ ψιλὴ γεγένηται·
καὶ τῶν αὐτῶν καὶ ἐν τῇ εἰρήνῃ καὶ ἐν τῷ πολέμῳ κεκτη-
μένων οὐκ ἀξιοῦτε παρ' αὐτῶν, ἑτέρων ἐκκοψάντων, δίκην
8 λαμβάνειν. καίτοι εἰ τοὺς διὰ παντὸς τοῦ χρόνου γεωρ-
γοῦντας τῆς αἰτίας ἀφίετε, ἦ που χρὴ τούς γ' ἐν τῇ
εἰρήνῃ πριαμένους ἀφ' ὑμῶν ἀζημίους γενέσθαι.

9 Ἀλλὰ γάρ, ὦ βουλή, περὶ μὲν τῶν πρότερον γεγενη-
μένων πολλὰ ἔχων εἰπεῖν ἱκανὰ νομίζω τὰ εἰρημένα.
ἐπειδὴ δ' ἐγὼ παρέλαβον τὸ χωρίον, πρὶν ἡμέρας πέντε
γενέσθαι, ἀπεμίσθωσα Καλλιστράτῳ ἐπὶ Πυθοδώρου
10 ἄρχοντος, ὃς δύο ἔτη ἐγεώργησεν, οὔτε ἰδίαν ἐλαίαν οὔτε
μορίαν οὔτε σηκὸν παραλαβών· τρίτῳ δ' ἔτει Δημήτριος
οὑτοσὶ εἰργάσατο ἐνιαυτόν· τῷ δὲ τετάρτῳ Ἀλκίᾳ Ἀντι-
σθένους ἀπελευθέρῳ ἐμίσθωσα, ὃς τέθνηκε ταῦτα τρία
ἔτη. ὁμοίως καὶ Πρωτέας ἐμισθώσατο. καί μοι δεῦρο
ἴτε μάρτυρες.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

11 Ἐπειδὴ τοίνυν ὁ χρόνος οὗτος ἐξήκει, αὐτὸς γεωργῶ.
φησὶ δὲ ὁ κατήγορος ἐπὶ Σουνιάδου ἄρχοντος σηκὸν ὑπ'
ἐμοῦ ἐκκεκόφθαι. ὑμῖν δὲ μεμαρτυρήκασιν οἱ πρότερον
ἐργαζόμενοι καὶ πολλὰ ἔτη παρ' ἐμοῦ μεμισθωμένοι, μὴ
εἶναι σηκὸν ἐν τῷ χωρίῳ. καίτοι πῶς ἄν τις φανερω-

264

109

τέρως ἐξελέγξειε ψευδόμενον τὸν κατήγορον; οὐ γὰρ οἷόν τε, ἃ πρότερον μὴ ἦν, ταῦτα τὸν ὕστερον ἐργαζόμενον ἀφανίζειν.

Ἐγὼ τοίνυν, ὦ βουλή, ἐν μὲν τῷ τέως χρόνῳ, ὅσοι με 12
φάσκοιεν δεινὸν εἶναι καὶ ἀκριβῆ καὶ οὐδὲν ἂν εἰκῇ καὶ ἀλογίστως ποιῆσαι, ἠγανάκτουν ἄν, αἱρούμενος μᾶλλον λέγεσθαι ὡς μοι προσῆκε· νῦν δὲ πάντας ἂν ὑμᾶς βουλοίμην περὶ ἐμοῦ ταύτην τὴν γνώμην ἔχειν, ἵνα ἡγῆσθέ με σκοπεῖν, εἴπερ τοιούτοις ἔργοις ἐπεχείρουν, καὶ ὅ τι κέρδος ἐγένετο τῷ ἀφανίσαντι καὶ ἥτις ζημία τῷ ποιήσαντι, καὶ τί ἂν λαθὼν διεπραξάμην καὶ τί ἂν φανερὸς
γενόμενος ὑφ᾽ ὑμῶν ἔπασχον. πάντες γὰρ ἄνθρωποι τὰ 13
τοιαῦτα οὐχ ὕβρεως, ἀλλὰ κέρδους ἕνεκα ποιοῦσι· καὶ ὑμᾶς εἰκὸς οὕτω σκοπεῖν, καὶ τοὺς ἀντιδίκους ἐκ τούτων τὰς κατηγορίας ποιεῖσθαι, ἀποφαίνοντας ἥτις ὠφέλεια
τοῖς ἀδικήσασιν ἐγένετο. οὗτος μέντοι οὐκ ἂν ἔχοι ἀπο- 14
δεῖξαι οὔθ᾽ ὡς ὑπὸ πενίας ἠναγκάσθην τοιούτοις ἔργοις ἐπιχειρεῖν, οὔθ᾽ ὡς τὸ χωρίον μοι διαφθείρεται τοῦ σηκοῦ ὄντος, οὔθ᾽ ὡς ἀμπέλοις ἐμποδὼν ἦν, οὔθ᾽ ὡς οἰκίας ἐγγύς, οὔθ᾽ ὡς ἐγὼ ἄπειρος τῶν παρ᾽ ὑμῖν κινδύ-
νων, εἴ τι τούτων ἔπραττον. πολλὰς δ᾽ ἂν καὶ μεγάλας 15
ἐμαυτῷ ζημίας γενομένας ἀποφήναιμι, ὃς πρῶτον μὲν μεθ᾽ ἡμέραν ἐξέκοπτον τὸν σηκόν, ὥσπερ οὐ πάντας λαθεῖν δέον, ἀλλὰ πάντας Ἀθηναίους εἰδέναι. καὶ εἰ μὲν αἰσχρὸν ἦν μόνον τὸ πρᾶγμα, ἴσως ἄν τις τῶν παριόντων ἠμέλησε· νῦν δ᾽ οὐ περὶ αἰσχύνης, ἀλλὰ τῆς
μεγίστης ζημίας ἐκινδύνευον. πῶς δ᾽ οὐκ ἂν ἦν ἀθλιώ- 16
τατος ἀνθρώπων ἁπάντων, εἰ τοὺς ἐμαυτοῦ θεράποντας μηκέτι δούλους ἔμελλον ἕξειν, ἀλλὰ δεσπότας τὸν λοιπὸν βίον, τοιοῦτον ἔργον συνειδότας; ὥστε εἰ καὶ τὰ μέγιστα εἰς ἐμὲ ἐξημάρτανον, οὐκ ἂν οἷόν τε ἦν δίκην με παρ᾽ αὐτῶν λαμβάνειν· εὖ γὰρ ἂν εἰδείην, ὅτι ἐπ᾽ ἐκείνοις ἦν καὶ ἐμὲ τιμωρήσασθαι καὶ αὐτοῖς μηνύσασιν ἐλευθέροις
γενέσθαι. ἔτι τοίνυν εἰ τῶν οἰκετῶν παρέστη μοι μηδὲν 17
φροντίζειν, πῶς ἂν ἐτόλμησα τοσούτων μεμισθωμένων καὶ ἁπάντων συνειδότων ἀφανίσαι τὸν σηκόν, βραχέος

275

109
μὲν κέρδους ἕνεκα, προθεσμίας δὲ οὐδεμιᾶς οὔσης τῷ
κινδύνῳ τοῖς εἰργασμένοις ἅπασι τὸ χωρίον ὁμοίως προσ-
ῆκον εἶναι σῷον τὸν σηκόν, ἵν', εἴ τις αὐτοὺς ᾐτιᾶτο,
εἶχον ἀνενεγκεῖν ὅτῳ παρέδοσαν. νῦν δὲ καὶ ἐμὲ ἀπολύ-
σαντες φαίνονται, καὶ σφᾶς αὐτούς, εἴπερ ψεύδονται,
18 μετόχους τῆς αἰτίας καθιστάντες. εἰ τοίνυν καὶ ταῦτα
παρεσκευασάμην, πῶς ἂν οἷός τ' ἦν πάντας πεῖσαι τοὺς
παριόντας, ἢ τοὺς γείτονας, οἳ οὐ μόνον ἀλλήλων ταῦτ'
ἴσασιν, ἃ πᾶσιν ὁρᾶν ἔξεστιν, ἀλλὰ καὶ περὶ ὧν ἀποκρυ-
πτόμεθα μηδένα εἰδέναι, καὶ περὶ ἐκείνων πυνθάνονται;
ἐμοὶ τοίνυν τούτων οἱ μὲν φίλοι, οἱ δὲ διάφοροι περὶ
19 τῶν ἐμῶν τυγχάνουσιν ὄντες. οὓς ἐχρῆν τοῦτον παρα-
σχέσθαι μάρτυρας, καὶ μὴ μόνον οὕτω τολμηρὰς κατη-
γορίας ποιεῖσθαι· ὅς φησιν, ὡς ἐγὼ μὲν παρειστήκειν,
οἱ δ' οἰκέται ἐξέτεμνον τὰ πρέμνα, ἀναθέμενος δὲ ὁ
20 βοηλάτης ᾤχετο ἀπάγων τὰ ξύλα. καίτοι, ὦ Νικόμαχε,
χρῆν σε τότε καὶ παρακαλεῖν τοὺς παριόντας μάρτυρας,
καὶ φανερὸν ποιεῖν τὸ πρᾶγμα· καὶ ἐμοὶ μὲν οὐδεμίαν
ἂν ἀπολογίαν ὑπέλιπες, αὐτὸς δέ, εἰ μέν σοι ἐχθρὸς ἦν,
ἐν τούτῳ τῷ τρόπῳ ἦσθα ἄν με τετιμωρημένος, εἰ δὲ
τῆς πόλεως ἕνεκα ἔπραττες, οὕτως ἐξελέγξας οὐκ ἂν ἐδό-
21 κεις εἶναι συκοφάντης, εἰ δὲ κερδαίνειν ἐβούλου, τότ' ἂν
πλεῖστον ἔλαβες. φανεροῦ γὰρ ὄντος τοῦ πράγματος
οὐδεμίαν ἄλλην ἡγούμην ἂν εἶναί μοι σωτηρίαν ἢ σὲ
πεῖσαι. τούτων τοίνυν οὐδὲν ποιήσας διὰ τοὺς σοὺς
λόγους ἀξιοῖς με ἀπολέσθαι, καὶ κατηγορεῖς ὡς ὑπὸ τῆς
ἐμῆς δυνάμεως καὶ τῶν ἐμῶν χρημάτων οὐδεὶς ἐθέλει
22 σοι μαρτυρεῖν. καίτοι εἰ φήσας μ' ἰδεῖν τὴν μορίαν
ἀφανίζοντα τοὺς ἐννέα ἄρχοντας ἐπήγαγες ἢ ἄλλους τινὰς
τῶν ἐξ Ἀρείου πάγου, οὐκ ἂν ἑτέρων ἔδει σοι μαρτύρων·
οὕτω γὰρ ἄν σοι συνῄδεσαν ἀληθῆ λέγοντι, οἵπερ καὶ
23 διαγινώσκειν ἔμελλον περὶ τοῦ πράγματος. δεινότατα
οὖν πάσχω· εἰ μὲν παρέσχετο μάρτυρας, τούτοις ἂν ἠξίου
πιστεύειν, ἐπειδὴ δὲ οὐκ εἰσὶν αὐτῷ, ἐμοὶ καὶ ταύτην
ζημίαν οἴεται χρῆναι γενέσθαι. καὶ τούτου μὲν οὐ θαυ-
μάζω· οὐ γὰρ δήπου συκοφαντῶν ἅμα τοιούτων γε λόγων

275

110
ἀπορήσει καὶ μαρτύρων· ὑμᾶς δ' οὐκ ἀξιῶ τὴν αὐτὴν
τούτῳ γνώμην ἔχειν. ἐπίστασθε γὰρ ἐν τῷ πεδίῳ πολ- 24
λὰς μορίας οὔσας καὶ πυρκαϊὰς ἐν τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐμοῖς
χωρίοις, ἅς, εἴπερ ἐπεθύμουν, πολὺ ἦν ἀσφαλέστερον καὶ
ἀφανίσαι καὶ ἐκκόψαι καὶ ἐπεργάσασθαι, ὅσῳπερ ἧττον τὸ
ἀδίκημα πολλῶν οὐσῶν ἔμελλε δῆλον ἔσεσθαι. νῦν δ' οὕτως
αὐτὰς περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι, ὥσπερ καὶ [τὴν πατρίδα 25
καὶ] τὴν ἄλλην οὐσίαν, ἡγούμενος περὶ ἀμφοτέρων τούτων
εἶναί μοι τὸν κίνδυνον. αὐτοὺς τοίνυν ὑμᾶς τούτων μάρ-
τυρας παρέξομαι, ἐπιμελομένους μὲν ἑκάστου μηνός,
ἐπιγνώμονας δὲ πέμποντας καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν· ὧν
οὐδεὶς πώποτ' ἐζημίωσεν ὡς ἐργαζόμενον τὰ περὶ τὰς
μορίας χωρία. καίτοι οὐ δήπου τὰς μὲν μικρὰς ζημίας 26
οὕτω περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι, τοὺς δὲ περὶ τοῦ σώματος
κινδύνους οὕτω περὶ οὐδενὸς ἡγοῦμαι. καὶ τὰς μὲν πολ-
λὰς ἐλαίας, εἰς ἃς ἐξῆν μᾶλλον ἐξαμαρτάνειν, οὕτω θερα-
πεύων φαίνομαι, τὴν δὲ μορίαν, ἣν οὐχ οἷόν τ' ἦν λα-
θεῖν ἐξορύξαντα, ὡς ἀφανίζων νυνὶ κρίνομαι; πότερον 27
δέ μοι κρεῖττον ἦν, ὦ βουλή, δημοκρατίας οὔσης παρα-
νομεῖν ἢ ἐπὶ τῶν τριάκοντα; καὶ οὐ λέγω ὡς τότε δυνά-
μενος ἢ ὡς νῦν διαβεβλημένος, ἀλλ' ὡς τῷ βουλομένῳ
τότε μᾶλλον ἐξῆν ἀδικεῖν ἢ νυνί. ἐγὼ τοίνυν οὐδ' ἐν
ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ οὔτε τοιοῦτον οὔτε ἄλλο οὐδὲν κακὸν
ποιήσας φανήσομαι. πῶς δ' ἄν, εἰ μὴ πάντων ἀνθρώ- 28
πων ἐμαυτῷ κακονούστατος ἦν, ὑμῶν οὕτως ἐπιμελουμέ-
νων ἐκ τούτου τὴν μορίαν ἀφανίζειν ἐπεχείρησα τοῦ
χωρίου, ἐν ᾧ δένδρον μὲν οὐδὲ ἕν ἐστι, μιᾶς δὲ ἐλαίας
σηκός, ὡς οὗτός φησιν εἶναι, κυκλόθεν δὲ ὁδὸς περιέχει,
ἀμφοτέρωθεν δὲ γείτονες περιοικοῦσιν, ἄερκτον δὲ καὶ
πανταχόθεν κάτοπτόν ἐστιν; ὥστε τίς ἂν ἀπετόλμησε
τούτων οὕτως ἐχόντων ἐπιχειρῆσαι τοιούτῳ πράγματι;
δεινὸν δέ μοι δοκεῖ εἶναι ὑμᾶς μέν, οἷς ὑπὸ τῆς πόλεως 29
τὸν ἅπαντα χρόνον προστέτακται τῶν μοριῶν ἐλαιῶν
ἐπιμελεῖσθαι, μήθ' ὡς ἐπεργαζόμενον πώποτε ζημιῶσαι,
μήθ' ὡς ἀφανίσαντα εἰς κίνδυνον καταστῆσαι, τοῦτον δ',
ὃς οὔτε γεωργῶν ἐγγὺς τυγχάνει οὔτ' ἐπιμελητὴς ᾑρη-

284

111

μένος, οὔθ' ἡλικίαν ἔχων εἰδέναι περὶ τῶν τοιούτων,
ἀπογράψαι με μορίαν ἀφανίζειν.
30 *Ἐγὼ τοίνυν δέομαι ὑμῶν μὴ τοὺς τοιούτους λόγους*
πιστοτέρους ἡγήσασθαι τῶν ἔργων, μηδὲ περὶ ὧν αὐτοὶ
σύνιστε, ταῦτ' ἀνασχέσθαι τῶν ἐμῶν ἐχθρῶν λεγόντων,
ἐνθυμουμένους καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων καὶ ἐκ τῆς ἄλλης
31 *πολιτείας. ἐγὼ γὰρ τὰ ἐμοὶ προστεταγμένα ἅπαντα*
προθυμότερον πεποίηκα ὡς ὑπὸ τῆς πόλεως ἠναγκαζό-
μην, καὶ τριηραρχῶν καὶ εἰσφορὰς εἰσφέρων καὶ χορη-
32 *γῶν καὶ τἆλλα λειτουργῶν οὐδενὸς ἧττον πολυτελῶς τῶν*
πολιτῶν. καίτοι ταῦτα μὲν μετρίως ποιῶν, ἀλλὰ μὴ
προθύμως, οὔτ' ἂν περὶ τῆς ἄλλης οὐσίας ἠγωνιζόμην,
πλείω δ' ἂν ἐκεκτήμην, οὐδὲν ἀδικῶν, οὐδ' ἐπικίνδυνον
ἐμαυτῷ καταστήσας τὸν βίον· ταῦτα δὲ πράξας, ἃ οὗτός
μου κατηγορεῖ, ἐκέρδαινον μὲν οὐδέν, ἐμαυτὸν δ' εἰς
33 *κίνδυνον καθίστην. καίτοι πάντες ἂν ὁμολογήσαιτε*
δικαιότερον εἶναι τοῖς μεγάλοις χρῆσθαι τεκμηρίοις
περὶ τῶν μεγάλων, καὶ πιστότερα ἡγεῖσθαι περὶ ὧν
ἅπασα ἡ πόλις μαρτυρεῖ μᾶλλον ἢ περὶ ὧν μόνος οὗτος
κατηγορεῖ.
34 *Ἔτι τοίνυν, ὦ βουλή, ἐκ τῶν ἄλλων σκέψασθε. μάρ-*
τυρας γὰρ ἔχων αὐτῷ προσῆλθον, λέγων ὅτι μοι πάντες
εἰσὶν οἱ θεράποντες, οὓς ἐκεκτήμην, ἐπειδὴ παρέλαβον
τὸ χωρίον, καὶ ἕτοιμος ἦ μήν, εἴ τινα βούλοιτο, παρα-
δοῦναι βασανίζειν, ἡγούμενος οὕτως ἂν τὸν ἔλεγχον ἰσχυ-
ρότερον γενέσθαι τῶν τούτου λόγων καὶ τῶν ἔργων τῶν
35 *ἐμῶν. οὗτος δ' οὐκ ἤθελεν, οὐδὲν φάσκων πιστὸν εἶναι*
τοῖς θεράπουσιν. ἐμοὶ δὲ δοκεῖ εἶναι, εἰ περὶ αὑτῶν μὲν
οἱ βασανιζόμενοι κατηγοροῦσιν, εὖ εἰδότες ὅτι ἀποθα-
νοῦνται· περὶ δὲ τῶν δεσποτῶν, οἷς πεφύκασι κακο-
νούστατοι, μᾶλλον ἂν εἵλοντο ἀνέχεσθαι βασανιζόμενοι
36 *ἢ κατειπόντες ἀπηλλάχθαι τῶν παρόντων κακῶν; καὶ*
μὲν δή, ὦ βουλή, φανερὸν οἶμαι εἶναι ὅτι, εἰ Νικομάχου
ἐξαιτοῦντος τοὺς ἀνθρώπους μὴ παρεδίδουν, ἐδόκουν ἂν
ἐμαυτῷ ξυνειδέναι· ἐπειδὴ τοίνυν ἐμοῦ παραδιδόντος
οὗτος παραλαβεῖν οὐκ ἤθελε, δίκαιον καὶ περὶ τούτου

284

112
τὴν αὐτὴν γνώμην σχεῖν, ἄλλως τε καὶ τοῦ κινδύνου οὐκ
ἴσου ἀμφοτέροις ὄντος. περὶ ἐμοῦ μὲν γὰρ εἰ ἔλεγον, 37
οὐδ' ἂν ἀπολογήσασθαί μοι ἐξεγένετο· τούτῳ δ' εἰ μὴ
ὡμολόγουν ἃ οὗτος ἐβούλετο, οὐδεμιᾷ ζημίᾳ ἔνοχος ἦν.
ὥστε πολὺ μᾶλλον τοῦτον παραλαμβάνειν ἐχρῆν ἢ ἐμὲ
παραδοῦναι προσῆκεν. ἐγὼ τοίνυν εἰς τοῦτο προθυμίας
ἀφικόμην, ἡγούμενος πρὸς ἐμοῦ εἶναι καὶ ἐκ βασάνων
καὶ ἐκ μαρτύρων καὶ ἐκ τεκμηρίων ὑμᾶς περὶ τοῦ πράγμα-
τος τἀληθῆ πυθέσθαι. ἐνθυμεῖσθαι δὲ χρή, ὦ βουλή, 38
ποτέροις χρὴ πιστεύειν μᾶλλον, οἷς πολλοὶ μεμαρτυρή-
κασιν ἢ ᾧ μηδεὶς τετόλμηκε, καὶ πότερον εἰκὸς μᾶλλον
τοῦτον ἀκινδύνως ψεύδεσθαι ἢ μετὰ τοσούτου κινδύνου
τοιοῦτον ἐμὲ ἔργον ἐργάσασθαι, καὶ πότερον οἴεσθε
αὐτὸν ὑπὲρ τῆς πόλεως βοηθεῖν ἢ συκοφαντοῦντα αἰτιά-
σασθαι; ἐγὼ μὲν * ὑμᾶς ἡγοῦμαι, ὅτι Νικόμαχος ὑπὸ 39
τῶν ἐχθρῶν πεισθεὶς τῶν ἐμῶν τοῦτον τὸν ἀγῶνα ἀγω-
νίζεται, οὐχ ὡς ἀδικοῦντα ἐλπίζων ἀποδείξειν, ἀλλ' ὡς
ἀργύριον παρ' ἐμοῦ λήψεσθαι προσδοκῶν. ὅσῳ γὰρ οἱ
τοιοῦτοί εἰσιν ἐπαιτιώτατοι καὶ ἀπορώτατοι τῶν κινδύ-
νων, τοσούτῳ πάντες αὐτοὺς φεύγουσι μάλιστα. ἐγὼ δέ, 40
ὦ βουλή, οὐκ ἠξίουν, ἀλλ' ἐπειδήπερ με ᾐτιάσατο, παρέ-
σχον ἐμαυτὸν ὅ τι βούλεσθαι χρῆσθαι, καὶ τούτου ἕνεκα
τοῦ κινδύνου οὐδενὶ ἐγὼ τῶν ἐχθρῶν διηλλάγην, οἳ
ἐμὲ ἥδιον κακῶς λέγουσιν ἢ σφᾶς αὐτοὺς ἐπαινοῦσι,
καὶ φανερῶς μὲν οὐδεὶς πώποτε ἐμὲ αὐτῶν ἐπεχείρησε
ποιῆσαι κακὸν οὐδέν, τοιούτους δὲ ἐπιπέμπουσί μοι, οἷς
ὑμεῖς οὐκ ἂν δικαίως πιστεύοιτε. πάντων γὰρ ἀθλιώ- 41
τατος ἂν γενοίμην, εἰ φυγὰς ἀδίκως καταστήσομαι,
ἄπαις μὲν ὢν καὶ μόνος, ἐρήμου δὲ τοῦ οἴκου γενομένου,
μητρὸς δὲ πάντων ἐνδεοῦς, πατρίδος δὲ τοιαύτης ἐπ'
αἰσχίσταις στερηθεὶς αἰτίαις, πολλὰς μὲν ναυμαχίας
ὑπὲρ αὐτῆς νεναυμαχηκώς, πολλὰς δὲ μάχας μεμαχημέ-
νος, κόσμιον δ' ἐμαυτὸν καὶ ἐν δημοκρατίᾳ καὶ ἐν ὀλι-
γαρχίᾳ παρασχών.
Ἀλλὰ γάρ, ὦ βουλή, ταῦτα μὲν ἐνθάδε οὐκ οἶδ' ὅ τι 42
δεῖ λέγειν· ἀπέδειξα δ' ὑμῖν ὡς οὐκ ἐνῆν σηκὸς ἐν τῷ
293

112

χωρίῳ, καὶ μάρτυρας παρεσχόμην καὶ τεκμήρια. ἃ χρὴ
μεμνημένους διαγιγνώσκειν περὶ τοῦ πράγματος, καὶ
ἀξιοῦν παρὰ τούτου πυθέσθαι, ὅτου ἕνεκα, ἐξὸν ἐπ᾿
αὐτοφώρῳ ἐλέγξαι, τοσούτῳ χρόνῳ ὕστερον εἰς τοσοῦτόν
43 με κατέστησεν ἀγῶνα, καὶ μάρτυρα οὐδένα παρασχό-
μενος ἐκ τῶν λόγων ζητεῖ πιστὸς γενέσθαι, ἐξὸν αὐτοῖς
τοῖς ἔργοις ἀδικοῦντα ἀποδεῖξαι, καὶ ἐμοῦ ἅπαντας
διδόντος τοὺς θεράποντας, οὕς φησι παραγενέσθαι,
παραλαβεῖν οὐκ ἤθελεν.

294

VIII.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΣΥΝΟΥΣΙΑΣΤΑΣ ΚΑΚΟΛΟΓΙΩΝ.

*Ἐπιτήδειόν μοι δοκῶ καιρὸν εἰληφέναι περὶ ὧν εἰπεῖν
ἐβουλόμην πάλαι· πάρεισι μὲν γὰρ οἷς ἐπεγκαλῶ, πάρ-
εισι δὲ ὧν ἐναντίον ἐπιθυμῶ μέμψασθαι τοῖς ἀδικοῦσιν
ἐμέ. καίτοι πολλῷ πλείων ἐστὶ σπουδὴ πρὸς τοὺς παρ-
όντας· τοὺς μὲν γὰρ οὐδὲν οἶμαι τιμήσειν, εἰ τοῖς ἐπι-
τηδείοις ἀνεπιτήδειοι δόξουσιν εἶναι (τὴν γὰρ ἀρχὴν οὐδ᾽
ἂν ἐπεχείρουν ἐξαμαρτάνειν εἰς ἐμέ), τοῖς δὲ βουλοίμην* 2
*ἂν δόξαι μηδὲν ἀδικῶν τούτους ὑπὸ τούτων ἀδικεῖσθαι
πρότερον. ἀνιαρὸν μὲν οὖν ἀναγκάζεσθαι λέγειν περὶ
τούτων, ἀδύνατον δὲ μὴ λέγειν, ὅταν ἐναντίον τῆς ἐλπί-
δος κακῶς πάσχω καὶ τοὺς δοκοῦντας εἶναι φίλους ἀδι-
κοῦντας εὑρίσκω.*

Πρῶτον μὲν οὖν, ἵνα μή τις ὑμῶν τάχα δὴ βοηθῶν 3
*οἷς ἐξημάρτηκε πρόφασιν πορίσηται τῆς ἁμαρτίας, εἴπατε
οὖν, τίς ὑμῶν ὑπ᾽ ἐμοῦ κακῶς ἀκήκοεν ἢ πέπονθεν ἢ τίς
ἐμοῦ δεηθεὶς οὐκ ἔτυχεν ὧν ἐγώ τε δυνατὸς ἦν κἀκεῖνος
ἐπήγγειλε. τί δῆτά με κακῶς τὰ μὲν λέγειν τὰ δὲ ποιεῖν
ἐπιχειρεῖτε, καὶ ταῦτα πρὸς τούτους ἡμᾶς διαβάλλειν,
οὓς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς διεβάλλετε; καίτοι οὕτως ἐνοχλεῖ,* 4
*ὥστε περὶ πλείονος ἐποιήσατο δοκεῖν ἐμοῦ κήδεσθαι καὶ
μᾶλλον ἐμοῦ κατειπεῖν. ἃ δ᾽ ἔλεγε, πάντα μὲν οὐκ ἂν
εἴποιμι· καὶ γὰρ ἀκούων ἠχθόμην, οὐδ᾽ ἂν ὑμῖν ἐπικαλῶν,
ὅτι ἐλέγετε κατ᾽ ἐμοῦ ταῦτά, λέξαιμι· καὶ γὰρ ἂν ἀπο-
λύοιμι τῆς αἰτίας ὑμᾶς, εἴπερ ὑμῖν ταὐτὰ λέγοιμι περὶ
ἐμαυτοῦ. ἃ δὲ ὑβρίζειν οἰόμενοι ἐμὲ καταγελάστους ὑμᾶς
αὐτοὺς ἐποιεῖτε, ταῦτα λέξω. βίᾳ γὰρ ὑμῖν ἐφάσκετέ με* 5
ξυνεῖναι καὶ διαλέγεσθαι, καὶ πάντα ποιοῦντες οὐκ ἔχειν

112

ὅπως ἀπαλλαγῆτέ μου, καὶ τὸ τελευταῖον ἀκόντων ὑμῶν Ἐλευσῖνάδε ξυνθεωρεῖν. καὶ ταῦτα λέγοντες οἴεσθε μὲν ἐμὲ κακολογεῖν, ἀποφαίνετε δὲ σκαιοτάτους ἑαυτούς, οἵτινες μὲν ὑπὸ τὸν αὐτὸν χρόνον τὸν αὐτὸν ἄνδρα λάθρα
6 μὲν ἐλοιδορεῖτε, φανερῶς δὲ φίλον ἐνομίζετε. χρῆν γὰρ ὑμᾶς ἢ μὴ κακῶς λέγειν ἢ μὴ ξυνεῖναι, καὶ ταῦτα φανερῶς ἀπειπόντας ὁμιλίαν. εἰ δὲ αἰσχρὸν ἡγεῖσθε τοῦτο, πῶς αἰσχρὸν ἦν ὑμῖν ξυνεῖναι, πρὸς ὃν οὐδὲ ἀπειπεῖν
7 καλὸν ἡγεῖσθε; καὶ μὴν οὐδὲν αὐτὸς ἐξεῦρον ὁπόθεν ἂν εἰκότως ὑπερείδετε τὴν ἐμὴν ὁμιλίαν. οὔτε γὰρ ὑμᾶς σοφωτάτους ἑώρων ὄντας, ἐμαυτὸν δ' ἀμαθέστατον, οὐ μὴν οὐδὲ πολυφίλους ὑμᾶς, ἐμαυτὸν δ' ἔρημον φίλων, οὐδ' αὖ [ὑμᾶς μὲν] πλουτοῦντας, ἐμὲ δὲ πενόμενον, οὐδ' αὖ ὑμᾶς μὲν ὑπερευδοκιμοῦντας, ἐμαυτὸν δὲ διαβεβλημένον, οὐδὲ τὰ μὲν ἐμὰ πράγματα κινδυνεύοντα, τὰ δὲ ὑμέτερα ἀσφαλῶς ἔχοντα. πόθεν ἂν οὖν εἰκότως ὑπώπτευον ἄχθεσθαί
8 μοι συνόντας; καὶ ταῦτα δ' ὅτι πρὸς τοὺς τελευταίους ἔλεγεν, οὓς ᾤεσθε ἀπαγγελεῖν ἡμῖν, κἀνταῦθα σόφισμα καλὸν εἶναι, εἰ περιήλθετε πάντες ὑμῶν αὐτῶν κατηγοροῦντες, ὅτι πονηροῖς ἑκόντες ὁμιλεῖτε. περὶ μὲν οὖν τοῦ λέγοντος οὐδὲν ἂν περαίνοιτε πυνθανόμενοι. πρῶτον μὲν γὰρ εἰδότες ἐρήσεσθε τὸν εἰπόντα μοι. πῶς γὰρ οὐκ ἴστε
9 πρὸς ὃν ἐλέγετε τὸν λόγον; ἔπειτα κακὸς ἂν εἴην, εἰ ταὐτὰ ποιήσαιμι αὐτὸν ἅπερ ἐκεῖνος ὑμᾶς. οὐ γὰρ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἐκεῖνος ἡμῖν ἀπήγγελλεν, ἐφ' οἷσπερ ὑμεῖς ἐλέγετε πρὸς ἐκεῖνον. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἐμοὶ χαριζόμενος ἀπήγγειλε τοῖς ἐμοῖς ἀναγκαίοις, ὑμεῖς δὲ βλάπτειν ἐμὲ βουλόμενοι πρὸς ἐκεῖνον ἐλέγετε. καὶ ταῦτα εἰ μὲν ἠπίστουν, ἐξελέγχειν ἂν ἐζήτουν· νῦν δέ· ξυμβαίνει γὰρ καὶ ταῦτα τοῖς πρὸ τοῦ, καὶ ἐμοὶ σημεῖα ταῦτα μὲν ἐκείνων ἐστίν,
10 ἐκεῖνα δὲ τούτων ἱκανά. πρῶτον μὲν ἅπαντα δι' ὑμῶν πράξαντά με περὶ τῆς θέσεως τοῦ ἵππου ***** προσῆγε μαχόμενον κάμνοντα τὸν ἵππον. ἀνάγειν με βουλόμενον Διόδωρος οὑτοσὶ ἀποτρέπειν ἐπειρᾶτο, φάσκων οὐδὲν ἀντιλέξειν περὶ τῶν δώδεκα μνῶν Πολυκλέα, ἀλλ' ἀποδώσειν. τότε λέγων ταῦτα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἵππου

300

113
κατέστη τελευτῶν ἀντίδικος μετὰ τούτων, λέγων ὡς οὐ δίκαιόν με εἴη κομίσασθαι τὸ ἀργύριον. καίτοιγε σφῶν 11
γε αὐτῶν κατηγόρουν. εἰ γὰρ ἃ μετὰ τούτων ἀδικουμένῳ μοι μηδὲν ἦν δίκαιον εἰπεῖν, ἦ που καλῶς συνέπραττον. καὶ ἐγὼ μὲν ᾤμην φιλοσοφοῦντας αὐτοὺς περὶ τοῦ πράγματος ἀντιλέγειν τὸν ἐναντίον λόγον, οἱ δ' ἄρα οὐκ ἀντέλεγον, ἀλλ' ἀντέπραττον. καὶ διὰ τοῦτο ἀντέπραττον, 12
ἵνα τὸν ἐμὸν λόγον εἰδείη Πολυκλῆς· ἐδηλώθη γὰρ ταῦτα. παρόντων τῶν διαιτητῶν ὀργιζόμενος ὁ Πολυκλῆς εἶπεν, ὅτι καὶ τοῖς ἐμοῖς ἐπιτηδείοις ἀδικεῖν δοκοίην, ὡς πρὸς ἐκεῖνον λέγοιεν. ἆρά γε ταῦτα ξυμβαίνει τοῖς ἀπαγγελλομένοις; ὁ γὰρ αὐτὸς ἀπήγγειλεν ὡς τοὺς ὑπὲρ ἐμοῦ μέλλοντας λέγειν ἀποτρέψειν φάσκοιτε, τοὺς δέ τινας ἤδη κωλύσαιτε. καὶ ταῦτα τί με δεῖ φανερώτερον ἐξελέγχειν ἔτι; φέρε γάρ, ᾔδει ποτ' ἐκεῖνος, ὅτι Κλειτοδίκου δεηθεὶς 13
ἐπιλέγειν οὐκ ἔτυχον; οὐ γὰρ δὴ παρῆν τούτοις. ἢ τί κέρδος ἦν αὐτῷ διαβάλλειν ἐμὲ πρὸς ὑμᾶς οὕτω προθύμως, ὥστε σπουδάσαι πρὸς τοὺς ἐμοὺς ἀναγκαίους πλάσασθαι ταῦτα; γινώσκω δὲ νῦν ἤδη καὶ πάλαι ζητοῦντας πρόφα- 14
σιν, ἡνίκα Θρασύμαχον ὑμᾶς ἐφάσκετε κακῶς λέγειν δι' ἐμέ. καὶ ἐγὼ μὲν ἠρώτων αὐτόν, εἰ δι' ἐμὲ κακῶς λέγοι Διόδωρον· ὁ δὲ τοσοῦτον ὑπερεῖδε τὸ δι' ἐμέ· πολλοῦ γὰρ δεῖν ἔφη δι' ὁντινοῦν εἰρηκέναι Διόδωρον κακῶς. καὶ ταῦτα προσάγοντος ἐμοῦ πρόθυμος ὁ Θρασύμαχος ἦν ἐξελέγχεσθαι, περὶ ὧν οὗτος ἔλεγεν· οὗτος δὲ πάντα μᾶλλον διεπράττετο. μετὰ τοῦτο Αὐτοκράτης ἐμοῦ παρ- 15
όντος Θρασυμάχῳ ἔλεγεν Εὐρυπτόλεμον αὐτῷ μέμφεσθαι, φάσκοντα κακῶς ἀκούειν ὑπ' αὐτοῦ, τὸν ἀπαγγέλλοντα δὲ εἶναι Μηνόφιλον. εὐθὺς δ' ἐκεῖνος ἐπὶ τὸν Μηνόφιλον ἐβάδιζε μετ' ἐμοῦ, κἀκεῖνος οὔτε ἀκοῦσαι πώποτε ἔφασκεν οὔτε ἀπαγγεῖλαι πρὸς Εὐρυπτόλεμον, καὶ οὐ ταῦτα μόνον, ἀλλ' οὐδὲ διειλέχθαι πολλοῦ χρόνου. τοιαύτας προφάσεις προφασιζόμενοι τότε μὲν ἐκ τῆς 16
ἐμῆς καὶ Θρασυμάχου συνουσίας ἐστὲ φανεροί, νῦν δὲ ἐπειδὴ ἐκλελοίπασιν ὑμᾶς αἱ προφάσεις, ἐλευθεριώτερόν με κακῶσαι λείπετε οὐδέν. χρῆν μὲν οὖν τότε με γινώ-
312

σκειν ὀφειλόμενόν μοι ταῦτα παθεῖν, ὅτε καὶ πρὸς ἐμὲ 113
περὶ ὑμῶν αὐτῶν ἐλέγετε κακῶς· ἔπειτα καὶ περὶ Πολυ-
17 κλέους, ᾧ νυνὶ βοηθεῖτε, πάντ᾽ εἴρηκα πρὸς ὑμᾶς. κατὰ
τί δὴ ταῦτα οὐκ ἐφυλαττόμην; εὔηθές τι ἔπαθον. ᾤμην
γὰρ ἀπόθετος ὑμῖν εἶναι φίλος τοῦ μηδὲν ἀκοῦσαι κακὸν
δι᾽ αὐτὸ τοῦτο, διότι πρὸς ἐμὲ τοὺς ἄλλους ἐλέγετε, πα-
ρακαταθήκην ἔχων ὑμῶν παρ᾽ ἑκάστου λόγους πονηροὺς
περὶ ἀλλήλων.

18 Ἐγὼ τοίνυν ἑκὼν ὑμῖν ἐξίσταμαι τῆς φιλίας, ἐπεί τοι
μὰ τοὺς θεοὺς οὐκ οἶδ᾽ ὅ τι ζημιωθήσομαι μὴ ξυνὼν
ὑμῖν· οὐδὲ γὰρ ὠφελούμην ξυνών. πότερον γάρ, ὅταν ᾖ
τί μοι πρᾶγμα, τότε ποθήσομαι τὸν ἐροῦντα καὶ τοὺς
μαρτυρήσοντας; καὶ νῦν ἀντὶ μὲν τοῦ λέγειν ὑπὲρ ἐμοῦ
τὸν λέγοντα πειρᾶσθε κωλύειν, ἀντὶ δὲ τοῦ βοηθεῖν ἐμοὶ
καὶ μαρτυρεῖν τὰ δίκαια ξύνεστε τοῖς ἐμοῖς ἀντιδίκοις καὶ
19 μαρτυρεῖτε. ἀλλ᾽ ὡς εὖνοι ὄντες ἐμοὶ τὰ βέλτιστα ἐρεῖτε
περὶ ἐμοῦ; ἀλλὰ καὶ νῦν ὑμεῖς με μόνον κακῶς λέγετε. τὸ
μὲν οὖν ἐμὸν οὐκ ἐμποδὼν ὑμῖν ἔσται. τοιοῦτον γὰρ πρὸς
ὑμᾶς αὐτοὺς πείσεσθε, ἐπειδή περ ὑμῖν ἔθος ἐστὶν ἕνα
τῶν ξυνόντων ἀεὶ κακῶς λέγειν καὶ ποιεῖν· ἐπειδὰν ὑμῖν
ἐγὼ μὴ ξυνῶ, πρὸς ὑμᾶς αὐτοὺς τρέψεσθε, κἄπειτα καθ᾽
ἕνα ἕκαστον ὑμῖν αὐτοῖς ἀπεχθήσεσθε, τὸ δὲ τελευταῖον
20 ὁ εἷς ὁ λειπόμενος αὐτὸς αὑτὸν κακῶς ἐρεῖ. κερδανῶ δὲ
τοσοῦτον, ὅτι πρῶτον μὲν ὑμῶν ἀπαλλαγεὶς ἐλάχιστα
κακῶς ὑφ᾽ ὑμῶν πείσομαι· τοὺς μὲν γὰρ χρωμένους ὑμῖν
κακῶς καὶ λέγετε καὶ ποιεῖτε, τῶν δὲ μὴ χρωμένων οὐδένα
πώποτε. 316

114

IX.

ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΙΩΤΟΥ.

*Τί ποτε διανοηθέντες οἱ ἀντίδικοι τοῦ μὲν πράγματος
παρημελήκασι, τὸν δὲ τρόπον μου ἐπεχείρησαν διαβάλ-
λειν; πότερον ἀγνοοῦντες ὅτι περὶ τοῦ πράγματος προσ-
ήκει λέγειν; ἢ τόδε μὲν ἐπίστανται, ἡγούμενοι δὲ λήσειν
περὶ παντὸς πλείω λόγον ἢ τοῦ προσήκοντος ποιοῦνται;
ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἐμοῦ καταφρονήσαντες, ἀλλὰ τοῦ πρά- 2
γματος τοὺς λόγους ποιοῦνται, σαφῶς ἐπίσταμαι· εἰ μέν-
τοι ὑμᾶς οἴονται δι' εὔνοιαν ὑπὸ τῶν διαβολῶν πεισθέν-
τας καταψηφιεῖσθαί μου, οὐκ ἂν θαυμάσαιμι. ᾤμην μὲν 3
οὖν, ὦ ἄνδρες δικασταί, περὶ τοῦ ἐγκλήματος, οὐ περὶ
τοῦ τρόπου τὸν ἀγῶνά μοι προκεῖσθαι· διαβαλλόντων δέ
με τῶν ἀντιδίκων ἀναγκαῖόν ἐστι περὶ πάντων τὴν ἀπο-
λογίαν ποιήσασθαι. πρῶτον μὲν οὖν περὶ τῆς ἀπογρα-
φῆς ὑμᾶς διδάξω.*

*Ἀφικόμενος προπέρυσιν εἰς τὴν πόλιν, οὔπω δύο μῆ- 4
νας ἐπιδεδημηκὼς κατελέγην στρατιώτης. αἰσθόμενος δὲ
τὸ πραχθὲν ὑπετοπούμην εὐθέως ἐπὶ μηδενὶ ὑγιεῖ κατει-
λέχθαι. προσελθὼν οὖν τῷ στρατηγῷ ἐδήλωσα ὅτι ἐστρα-
τευμένος εἴην, ἔτυχον δὲ οὐδενὸς τῶν μετρίων. προπη-
λακιζόμενος δὲ ἠγανάκτουν μέν, ἡσυχίαν δ' εἶχον. ἀπο- 5
ρούμενος δὲ καὶ συμβουλευόμενός τινι τῶν πολιτῶν, τί
χρήσωμαι τῷ πράγματι, ἐπυθόμην ὡς καὶ δήσειν με
ἀπειλοῖεν, λέγοντες ὅτι οὐδὲν ἔλαττω χρόνον Καλλικρά-
τους Πολύαινος ἐνδημοίη. κἀμοὶ μὲν τὰ προειρημένα δι-
είλεκτο ἐπὶ τῇ Φιλέου τραπέζῃ· οἱ δὲ μετὰ Κτησικλέους 6
τοῦ ἄρχοντος, ἀπαγγείλαντός τινος ὡς ἐγὼ λοιδοροῖμι,
τοῦ νόμου ἀπαγορεύοντος, ἐάν τις ἀρχὴν ἐν συνεδρίῳ
λοιδορῇ, παρὰ τὸν νόμον ζημιῶσαι ἠξίωσαν. ἐπιβαλόντες*

322

114
δὲ τὸ ἀργύριον πράξασθαι μὲν οὐκ ἐπεχείρησαν, ἐξιούσης
δὲ τῆς ἀρχῆς γράψαντες εἰς λεύκωμα τοῖς ταμίαις παρέ-
7 δοσαν. οἵδε μὲν τάδε διεπράξαντο· οἱ δὲ ταμίαι οὐδὲν
ὅμοιον τοῖσδε διανοηθέντες, ἀνακαλεσάμενοι δὲ τοὺς πα-
ραδόντας τὴν γραφήν, ἐσκοποῦντο τῆς αἰτίας τὴν πρό-
φασιν. ἀκούσαντες δὲ τὸ γεγενημένον, ἐννοούμενοι οἷα
πεπονθὼς ἦν, τὸ μὲν πρῶτον ἔπειθον αὐτοὺς ἀφεῖναι,
διδάσκοντες ὡς οὐκ ἐπιεικὲς εἴη τῶν πολιτῶν τινας διὰ
τὰς ἔχθρας ἀναγράφεσθαι, ἀποροῦντες δὲ μεταπεῖσαι
αὐτούς, τὸν παρ' ὑμῶν κίνδυνον ὑποστάντες ἄκυρον τὴν
ζημίαν ἔκριναν.

8 Ὅτι μὲν οὖν ἀφείθην ὑπὸ τῶν ταμιῶν, ἐπίστασθε·
προσήκειν δὲ ἡγούμενος καὶ διὰ ταύτην τὴν ἀπόδειξιν
ἀπηλλάχθαι τοῦ ἐγκλήματος, ἔτι πλείονας καὶ νόμους
καὶ ἄλλας δικαιώσεις παρασχήσομαι. καί μοι λαβὲ τὸν
νόμον.

ΝΟΜΟΣ.

9 Τοῦ μὲν νόμου διαρρήδην ἀγορεύοντος τοὺς ἐν τῷ
συνεδρίῳ λοιδοροῦντας ζημιοῦν ἀκηκόατε· ἐγὼ δ' ὅτι
μὲν οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὸ ἀρχεῖον, μάρτυρας παρεσχόμην,
ἀδίκως δὲ ζημιωθεὶς οὔτ' ὀφείλω οὔτ' ἐκτῖσαι δίκαιός
10 εἰμι. εἰ γὰρ φανερός εἰμι μὴ ἐλθὼν εἰς τὸ συνέδριον, ὁ
δὲ νόμος τοὺς ἐντὸς πλημμελοῦντας ἀγορεύει τὴν ζημίαν
ὀφείλειν, ἠδικηκὼς μὲν οὐδὲν φαίνομαι, ἔχθρᾳ δὲ ἄνευ
11 τούτου παραλόγως ζημιωθείς. συνέγνωσαν δὲ καὶ αὐτοὶ
σφίσιν ὡς ἠδικηκότες· οὔτε γὰρ εὐθύνας ὑπέσχον, οὔτε
εἰς δικαστήριον εἰσελθόντες τὰ πραχθέντα ψήφῳ κύρια
κατέστησαν. εἰ δ' οὖν ἐζημίωσαν μὲν οἵδε προσηκόντως,
ἐκύρωσαν δ' ἐν ὑμῖν τὴν ἐπιβολήν, τῶν ταμιῶν ἀφέντων
12 εἰκότως ἂν τοῦ ἐγκλήματος ἀπηλλαγμένος εἴην. εἰ μὲν
γὰρ κύριοι ἦσαν πράξασθαι ἢ ἀφεῖναι, οὐδ' ἐννόμως
ζημιωθεὶς εὐλόγως ἂν ὤφειλον· εἰ δ' ἔξεστι μὲν αὐτοῖς
ἀφεῖναι, διδόασι δὲ εὐθύνας ὑπὲρ ὧν ἂν διαχειρίζωσιν,
εἴ τι ἠδικήκασι, τῆς προσηκούσης ῥαδίως δίκης τεύξονται.
13 Ὧι μὲν τρόπῳ παρεδόθην καὶ ἐζημιώθην, ἐπίστασθε·
δεῖ δ' ὑμᾶς μὴ μόνον τοῦ ἐγκλήματος τὴν αἰτίαν, ἀλλὰ
323

115
καὶ τῆς ἔχθρας τὴν πρόφασιν εἰδέναι. Σωστράτῳ γὰρ
φίλος ἐγενόμην πρότερον μὲν τῆς τούτων ἔχθρας, εἰδὼς
δὲ περὶ τὴν πόλιν ἄξιον λόγου γεγενημένον. γνώριμος δὲ 14
γενόμενος διὰ τῆς ἐκείνου δυναστείας οὔτ᾽ ἐχθρὸν ἐτιμω-
ρησάμην οὔτε φίλον εὐηργέτησα· ζῶντος μὲν γὰρ διὰ τὴν
ἀνάγκην καὶ τὴν ἡλικίαν ἐσχόλαζον, ἐκλιπόντος δὲ τὸν
βίον οὔτε λόγῳ οὔτε ἔργῳ ἔβλαψα οὐδένα τῶν κατηγο-
ρούντων, ἔχω δὲ καὶ τοιαῦτα εἰπεῖν, ἐξ ὧν ὠφελοίμην ἂν
πολὺ δικαιότερον ὑπὸ τῶν ἀντιδίκων ἢ κακῶς πάσχοιμι.
τὴν μὲν οὖν ὀργὴν διὰ τὰ προειρημένα συνεστήσαντο, 15
προφάσεως οὐδεμιᾶς πρὸς ἔχθραν ὑπαρχούσης. ὀμόσαν-
τες μὲν οὖν τοὺς ἀστρατεύτους καταλέξειν παρέβησαν
τοὺς ὅρκους, προὔθεσαν δὲ τῷ πλήθει βουλεύσασθαι περὶ
τοῦ σώματος, ζημιώσαντες μὲν ὡς τὴν ἀρχὴν λοιδοροῦντα, 16
κατολιγωρήσαντες δὲ τοῦ δικαίου, βιαζόμενοι βλάπτειν
ἐξ ἅπαντος λόγου. τί δ᾽ ἂν ἔπραξαν μέλλοντες μεγάλα
μὲν ἐμὲ βλάψειν, πολλὰ δ᾽ ἑαυτοὺς ὠφελήσειν, οἵτινες
οὐδετέρου τούτων ὑπάρχοντος πάντα περὶ ἐλάττονος ποι-
οῦνται τοῦ ἀδίκου; ἀλλὰ γὰρ κατεφρόνησαν τοῦ ὑμετέρου 17
πλήθους, οὐδὲ φοβηθῆναι τοὺς θεοὺς ἠξίωσαν, ἀλλ᾽
οὕτως ὀλιγώρως καὶ παρανόμως προσηνέχθησαν, ὥστε
ἀπολογήσασθαι μὲν περὶ τῶν πεπραγμένων οὐδ᾽ ἐπεχεί-
ρησαν, τὸ δὲ τελευταῖον, νομίζοντες οὐχ ἱκανῶς με τετι-
μωρῆσθαι, τὸ πέρας ἐκ τῆς πόλεως ἐξήλασαν. διατε- 18
θέντες δὲ οὕτω παρανόμως καὶ βιαίως ἐπικρύψασθαι
τὴν ἀδικίαν περὶ οὐδενὸς ἐποιήσαντο, παραγαγόντες δὲ
πάλιν περὶ τῶν αὐτῶν ἠδικηκότα με οὐδὲν ἐπιδεικνύουσι
καὶ λοιδοροῦσι, τοῖς μὲν ἐμοῖς ἐπιτηδεύμασιν οὐ προση-
κούσας διαβολὰς ἐπιφέροντες, τοῖς δ᾽ αὑτῶν τρόποις τὰς
οἰκείας καὶ συνήθεις.

Οἵδε μὲν οὖν ἐκ παντὸς τρόπου προθυμοῦνταί με τῇ 19
δίκῃ ἁλῶναι· ὑμεῖς δὲ μήτε ταῖς τούτων διαβολαῖς ἐπαρ-
θέντες ἐμοῦ καταψηφίσησθε, μήτε τοὺς βέλτιον καὶ δι-
καίως βουλευσαμένους ἀκύρους καταστήσητε. οἵδε μὲν
γὰρ ἅπαντα καὶ κατὰ τοὺς νόμους καὶ κατὰ τὸ εἰκὸς
ἔπραξαν, καὶ ἠδικηκότες μὲν οὐδὲν φαίνονται, λόγον δὲ
336

115
20 πλεῖστον τοῦ δικαίου ποιησάμενοι. τούτων μὲν οὖν ἀδι-
κούντων μετρίως ἂν ἠγανάκτουν, ἡγούμενος τετάχθαι τοὺς
μὲν ἐχθροὺς κακῶς ποιεῖν, τοὺς δὲ φίλους εὖ· παρ' ὑμῶν
δὲ τοῦ δικαίου στερηθεὶς πολὺ ἂν μᾶλλον λυπηθείην.
δι' ἔχθραν μὲν γὰρ οὐ δόξω κακῶς πεπονθέναι, διὰ κα-
21 κίαν δὲ τῆς πόλεως*. λόγῳ μὲν οὖν περὶ τῆς ἀπογραφῆς
ἀγωνίζομαι, ἔργῳ δὲ περὶ πολιτείας. τυχὼν μὲν γὰρ τῶν
δικαίων (πιστεύω δὲ τῇ ὑμετέρᾳ γνώμῃ) μείναιμι ἂν ἐν
τῇ πόλει, παραχθεὶς δὲ ὑπὸ τῶνδε εἰ ἀδίκως ἁλοίην,
ἀποδραίην ἄν. τίνι γὰρ ἐπαρθέντα ἐλπίδι δεῖ με συμ-
πολιτεύεσθαι, ἢ τί με χρὴ διανοηθέντα, εἰδότα μὲν τῶν
ἀντιδίκων τὴν προθυμίαν, ἀποροῦντα δ' ὅθεν χρὴ τῶν
22 δικαίων τινὸς τυχεῖν; περὶ πλείστου οὖν ποιησάμενοι τὸ
δίκαιον, καὶ ἐνθυμηθέντες ὅτι καὶ ὑπὲρ τῶν περιφανῶν
ἀδικημάτων συγγνώμην ποιεῖσθε, τοὺς μηδὲν ἀδικήσαν-
τας διὰ τὰς ἔχθρας μὴ περιίδητε ἀδίκως τοῖς μεγίστοις
ἀτυχήμασι περιπεσόντας.

338

116

X.

ΚΑΤΑ ΘΕΟΜΝΗΣΤΟΥ Α.

Μαρτύρων μὲν οὐκ ἀπορίαν μοι ἔσεσθαι δοκῶ, ὦ ἄνδρες δικασταί· πολλοὺς γὰρ ὑμῶν ὁρῶ δικάζοντας τῶν τότε παρόντων, ὅτε Λυσίθεος Θεόμνηστον εἰσήγγελλε τὰ ὅπλα ἀποβεβληκότα, οὐκ ἐξὸν αὐτῷ, δημηγορεῖν. ἐν ἐκείνῳ γὰρ τῷ ἀγῶνι τὸν πατέρα μ' ἔφασκεν ἀπεκτονέναι τὸν ἐμαυτοῦ. ἐγὼ δ', εἰ μὲν τὸν ἑαυτοῦ με ἀπε- 2
κτονέναι ᾐτιᾶτο, συγγνώμην ἂν εἶχον αὐτῷ τῶν εἰρημένων (φαῦλον γὰρ αὐτὸ καὶ οὐδενὸς ἄξιον ἡγούμην)· οὐδ' εἴ τι ἄλλο τῶν ἀπορρήτων ἤκουσα, οὐκ ἂν ἐπεξῆλθον αὐτῷ (ἀνελεύθερον γὰρ καὶ λίαν φιλόδικον εἶναι νομίζω κακηγορίας δικάζεσθαι)· νυνὶ δὲ αἰσχρόν μοι 3
εἶναι δοκεῖ περὶ τοῦ πατρός, οὕτω πολλοῦ ἀξίου γεγενημένου καὶ ὑμῖν καὶ τῇ πόλει, τιμωρήσασθαι τὸν ταῦτ' εἰρηκότα. καὶ παρ' ὑμῶν εἰδέναι βούλομαι, πότερον δώσει δίκην ἢ τούτῳ μόνῳ Ἀθηναίων ἐξαίρετόν ἐστι καὶ ποιεῖν καὶ λέγειν παρὰ τοὺς νόμους ὅ τι ἂν βούληται.

Ἐμοὶ γάρ, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἔτη εἰσὶ τριάκοντα τρία, 4
ἐξ ὅτου δ' ὑμεῖς κατεληλύθατε, εἰκοστὸν τουτί. φαίνομαι οὖν τρισκαιδεκέτης ὤν, ὅτε ὁ πατὴρ ὑπὸ τῶν τριάκοντα ἀπέθνησκε. ταύτην δὲ ἔχων τὴν ἡλικίαν οὔτε τί ἐστιν ὀλιγαρχία ἠπιστάμην, οὔτε ἂν ἐκείνῳ ἀδικουμένῳ ἠδυνάμην βοηθῆσαι. καὶ μὲν δὴ οὐκ ὀρθῶς τῶν χρημάτων 5
ἕνεκα ἐπεβούλευσα ἂν αὐτῷ· ὁ γὰρ πρεσβύτερος ἀδελφὸς Πανταλέων ἅπαντα παρέλαβε, καὶ ἐπιτροπεύσας ἡμᾶς τῶν πατρῴων ἀπεστέρησεν, ὥστε πολλῶν ἕνεκα, ὦ ἄνδρες δικασταί, προσῆκέ μοι αὐτὸν βούλεσθαι ζῆν. ἀνάγκη μὲν οὖν περὶ αὐτῶν μνησθῆναι, οὐδὲν δὲ δεῖ πολλῶν λόγων.

116
σχεδὸν ἐπίστασθε ἅπαντες ὅτι ἀληθῆ λέγω· ὅμως δὲ μάρτυρας αὐτῶν παρέξομαι.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

6 Ἴσως τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί, περὶ τούτων μὲν οὐδὲν ἀπολογήσεται, ἐρεῖ δὲ πρὸς ὑμᾶς, ἅπερ ἐτόλμα λέγειν καὶ πρὸς τὸν διαιτητήν, ὡς οὐκ ἔστι τῶν ἀπορρήτων, ἐάν τις εἴπῃ τὸν πατέρα ἀπεκτονέναι· τὸν γὰρ νόμον οὐ ταῦτ᾽ ἀπαγορεύειν, ἀλλ᾽ ἀνδροφόνον οὐκ ἐᾶν λέγειν.
7 ἐγὼ δὲ οἶμαι ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὐ περὶ τῶν ὀνομάτων διαφέρεσθαι, ἀλλὰ τῆς τούτων διανοίας, καὶ πάντας εἰδέναι ὅτι, ὅσοι [ἀπεκτόνασί τινας, καὶ ἀνδροφόνοι τῶν αὐτῶν εἰσι, καὶ ὅσοι] ἀνδροφόνοι εἰσί, καὶ ἀπεκτόνασί τινας. πολὺ γὰρ ἂν ἔργον ἦν τῷ νομοθέτῃ ἅπαντα τὰ ὀνόματα γράφειν, ὅσα τὴν αὐτὴν δύναμιν ἔχει· ἀλλὰ
8 περὶ ἑνὸς εἰπὼν περὶ πάντων ἐδήλωσεν. οὐ γὰρ δήπου, ὦ Θεόμνηστε, εἰ μέν τίς σ᾽ εἴποι πατραλοίαν ἢ μητραλοίαν, ἠξίους ἂν αὐτὸν ὀφλεῖν σοι δίκην, εἰ δέ τις εἴποι ὡς τὴν τεκοῦσαν ἢ τὸν φύσαντα ἔτυπτες, ᾤου ἂν αὐτὸν ἀζήμιον
9 δεῖν εἶναι ὡς οὐδὲν τῶν ἀπορρήτων εἰρηκότα. ἡδέως γὰρ ἄν σου πυθοίμην (περὶ τοῦτο γὰρ δεινὸς εἶ καὶ μεμελέτηκας καὶ ποιεῖν καὶ λέγειν)· εἴ τίς σε εἴποι ῥῖψαι τὴν ἀσπίδα, ἐν δὲ τῷ νόμῳ εἴρητο, ἐάν τις φάσκῃ ἀποβεβληκέναι, ὑπόδικον εἶναι, οὐκ ἂν ἐδικάζου αὐτῷ, ἀλλ᾽ ἐξήρκει ἄν σοι ἐρριφέναι τὴν ἀσπίδα λέγοντι, οὐδέν σοι μέλειν; οὐδὲ γὰρ τὸ αὐτό ἐστι ῥῖψαι καὶ ἀποβεβληκέναι.
10 ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἂν τῶν ἕνδεκα γενόμενος ἀποδέξαιο, εἴ τις ἀπάγοι τινὰ φάσκων θοἰμάτιον ἀποδεδύσθαι ἢ τὸν χιτωνίσκον ἐκδεδύσθαι, ἀλλ᾽ ἀφείης ἂν τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅτι οὐ λωποδύτης ὀνομάζεται. οὐδ᾽ εἴ τις παῖδα ἐξαγαγὼν ληφθείη, οὐκ ἂν φάσκοις αὐτὸν ἀνδραποδιστὴν εἶναι, εἴπερ μαχῇ τοῖς ὀνόμασιν, ἀλλὰ μὴ τοῖς ἔργοις τὸν νοῦν
11 προσέξεις, ὧν ἕνεκα τὰ ὀνόματα πάντες τίθενται. ἔτι τοίνυν σκέψασθε, ὦ ἄνδρες δικασταί· οὑτοσὶ γάρ μοι δοκεῖ ὑπὸ ῥᾳθυμίας καὶ μαλακίας οὐδ᾽ εἰς Ἄρειον πάγον ἀναβεβηκέναι. πάντες γὰρ ἐπίστασθε, ὅτι ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ, ὅταν τὰς τοῦ φόνου δίκας δικάζωνται, οὐ διὰ

347

117

τούτου τοῦ ὀνόματος τὰς διωμοσίας ποιοῦνται, ἀλλὰ δι' οὗπερ ἐγὼ κακῶς ἀκήκοα· ὁ μὲν γὰρ διώκων ὡς ἔκτεινε διόμνυται, ὁ δὲ φεύγων ὡς οὐκ ἔκτεινεν. οὐκοῦν ἄτοπον ἂν εἴη τὸν δόξαντα κτεῖναι * φάσκοντα ἀνδροφόνον εἶναι, 12
ὅτι ὁ διώκων, ὡς ἔκτεινε, τὸν φεύγοντα διωμόσατο. τί γὰρ ταῦτα, ὧν οὗτος ἐρεῖ, διαφέρει; καὶ αὐτὸς μὲν Θέωνι κακηγορίας ἐδικάσω εἰπόντι σε ἐρριφέναι τὴν ἀσπίδα. καίτοι περὶ μὲν τοῦ ῥῖψαι οὐδὲν ἐν τῷ νόμῳ εἴρηται, ἐὰν δέ τις εἴπῃ ἀποβεβληκέναι τὴν ἀσπίδα, πεντακοσίας δραχμὰς ὀφείλειν κελεύει. οὐκοῦν δεινόν, εἰ ὅταν μὲν δέῃ 13
σὲ κακῶς ἀκούσαντα τοὺς ἐχθροὺς τιμωρεῖσθαι, οὕτω τοὺς νόμους ὥσπερ ἐγὼ νῦν λαμβάνειν, ὅταν δ' ἕτερον παρὰ τοὺς νόμους εἴπῃς κακῶς, οὐκ ἀξιοῖς δοῦναι δίκην. πότερον οὕτω σὺ δεινὸς εἶ, ὥστε ὅπως ἂν βούλῃ οἷός τ' εἶ χρῆσθαι τοῖς νόμοις, ἢ τοσοῦτον δύνασαι, ὥστ' οὐδέποτε οἴει τοὺς ἀδικουμένους ὑπὸ σοῦ τιμωρίας τεύξεσθαι; εἶτ' οὐκ αἰσχύνῃ οὕτως ἀνοήτως διακείμενος, ὥστ' 14
οὐκ ἐξ ὧν εὖ πεποίηκας τὴν πόλιν, ἀλλ' ἐξ ὧν ἀδικῶν οὐ δέδωκας δίκην οἴει δεῖν πλεονεκτεῖν; καί μοι ἀνάγνωθι τὸν νόμον.

ΝΟΜΟΣ.

Ἐγὼ τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὑμᾶς μὲν πάντας 15
εἰδέναι ἡγοῦμαι, ὅτι ἐγὼ μὲν ὀρθῶς λέγω, τοῦτον δὲ οὕτω σκαιὸν εἶναι, ὥστε οὐ δύνασθαι μαθεῖν τὰ λεγόμενα. βούλομαι οὖν αὐτὸν καὶ ἐξ ἑτέρων νόμων περὶ τούτων διδάξαι, ἄν πως ἀλλὰ νῦν ἐπὶ τοῦ βήματος παιδευθῇ καὶ τὸ λοιπὸν ἡμῖν μὴ παρέχῃ πράγματα. καί μοι ἀνάγνωθι τούτους τοὺς νόμους τοὺς Σόλωνος τοὺς παλαιούς.

ΝΟΜΟΣ.

Δεδέσθαι δ' ἐν τῇ ποδοκάκκῃ ἡμέρας πέντε τὸν πόδα, 16
ἐὰν μὲν προστιμήσῃ ἡ ἡλιαία.

Ἡ ποδοκάκκη αὐτό ἐστιν, ὦ Θεόμνηστε, ὃ νῦν καλεῖται ἐν τῷ ξύλῳ δεδέσθαι. εἰ οὖν ὁ δεθεὶς ἐξελθὼν ἐν ταῖς εὐθύναις τῶν ἕνδεκα κατηγοροίη, ὅτι οὐκ ἐν τῇ ποδοκάκκῃ ἐδέδετο, ἀλλ' ἐν τῷ ξύλῳ, οὐκ ἂν ἠλίθιον αὐτὸν νομίζοιεν; λέγε ἕτερον νόμον.

117

ΝΟΜΟΣ.

17 Ἐπεγγυᾶν δ᾽ ἐπιορκήσαντα τὸν Ἀπόλλω. δεδιότα δὲ
δίκης ἕνεκα δρασκάζειν.

Τούτων τὸ μὲν ἐπιορκήσαντα ὀμόσαντά ἐστι, τὸ δὲ
δρασκάζειν, ὃ νῦν ἀποδιδράσκειν ὀνομάζομεν.

Ὅστις δὲ ἀπίλλει τῇ θύρᾳ, ἔνδον τοῦ κλέπτου ὄντος.

Τὸ ἀπίλλειν τὸ ἀποκλείειν νομίζεται, καὶ μηδὲν διὰ
τοῦτο διαφέρου.

18 Τὸ ἀργύριον στάσιμον εἶναι ἐφ᾽ ὁπόσῳ ἂν βούληται
ὁ δανείζων.

Τὸ στάσιμον τοῦτό ἐστιν, ὦ βέλτιστε, οὐ ζυγῷ ἱστά-
ναι, ἀλλὰ τόκον πράττεσθαι ὁπόσον ἂν βούληται. ἐπα-
νάγνωθι τουτὶ τοῦ νόμου τὸ τελευταῖον.

19 Ὅσαι δὲ πεφασμένως πολοῦνται,
καὶ
οἰκῆος καὶ δούλης τὴν βλάβην εἶναι ὀφείλειν.

Προσέχετε τὸν νοῦν. τὸ μὲν πεφασμένως ἐστὶ φανε-
ρῶς, πολεῖσθαι δὲ βαδίζειν, τὸ δὲ οἰκῆος θεράποντος.
20 πολλὰ δὲ τοιαῦτα καὶ ἄλλα ἐστίν, ὦ ἄνδρες δικασταί.
ἀλλ᾽ εἰ μὴ σιδηροῦς ἐστιν, οἴομαι αὐτὸν ἔννουν γεγονέναι,
ὅτι τὰ μὲν πράγματα ταὐτά ἐστι νῦν τε καὶ πάλαι, τῶν
δὲ ὀνομάτων ἐνίοις οὐ τοῖς αὐτοῖς χρώμεθα νῦν τε καὶ
πρότερον. δηλώσει δέ· οἰχήσεται γὰρ ἀπιὼν ἀπὸ τοῦ
21 βήματος σιωπῇ. εἰ δὲ μή, δέομαι ὑμῶν, ὦ ἄνδρες δικα-
σταί, τὰ δίκαια ψηφίσασθαι, ἐνθυμουμένους ὅτι πολὺ
μεῖζον κακόν ἐστιν ἀκοῦσαί τινα τὸν πατέρα ἀπεκτονέναι ἢ
τὴν ἀσπίδα ἀποβεβληκέναι. ἐγὼ γοῦν δεξαίμην ἂν πά-
σας τὰς ἀσπίδας ἐρριφέναι ἢ τοιαύτην γνώμην ἔχειν περὶ
22 τὸν πατέρα. οὗτος οὖν ἔνοχος μὲν ὢν τῇ αἰτίᾳ, ἐλάττονος
δὲ οὔσης αὐτῷ τῆς συμφορᾶς, οὐ μόνον ὑφ᾽ ὑμῶν ἠλεήθη,
ἀλλὰ καὶ τὸν μαρτυρήσαντα ἠτίμωσεν. ἐγὼ δὲ ἑωρακὼς
μὲν ἐκεῖνο τοῦτον ποιήσαντα, ὃ καὶ ὑμεῖς ἴστε, αὐτὸς δὲ
σώσας τὴν ἀσπίδα, ἀκηκοὼς δὲ οὕτως ἄνομον καὶ δεινὸν
πρᾶγμα, μεγίστης δὲ οὔσης μοι τῆς συμφορᾶς, εἰ ἀπο-
φεύξεται, τούτῳ δ᾽ οὐδενὸς ἀξίας, εἰ κακηγορίας ἁλώσε-
23 ται, οὐκ ἄρα δίκην παρ᾽ αὐτοῦ λήψομαι; τίνος ὄντος ἐμοὶ

359

118
πρὸς ὑμᾶς ἐγκλήματος; πότερον ὅτι δικαίως ἀκήκοα; ἀλλ' οὐδ' ἂν αὐτοὶ φήσαιτε. ἀλλ' ὅτι βελτίων καὶ ἐκ βελτιόνων ὁ φεύγων ἐμοῦ; ἀλλ' οὐδ' ἂν αὐτὸς ἀξιώσειεν. ἀλλ' ὅτι ἀποβεβληκὼς τὰ ὅπλα δικάζομαι κακηγορίας τῷ σώσαντι; ἀλλ' οὐχ οὗτος ὁ λόγος ἐν τῇ πόλει κατεσκέδασται.
ἀναμνήσθητε δέ, ὅτι μεγάλην καὶ καλὴν ἐκείνην δωρεὰν 24
αὐτῷ δεδώκατε· ἐν ᾗ τίς οὐκ ἂν ἐλεήσειεν Διονύσιον, τοιαύτῃ μὲν συμφορᾷ περιπεπτωκότα, ἄνδρα δὲ ἄριστον
ἐν τοῖς κινδύνοις γεγενημένον, ἀπιόντα δὲ ἀπὸ τοῦ 25
δικαστηρίου λέγοντα, ὅτι δυστυχεστάτην ἐκείνην εἴημεν στρατείαν ἐστρατευμένοι, ἐν ᾗ πολλοὶ μὲν ἡμῶν ἀπέθανον, οἱ δὲ σώσαντες τὰ ὅπλα ὑπὸ τῶν ἀποβαλόντων ψευδομαρτυριῶν ἑαλώκασι, κρεῖττον δὲ ἦν αὐτῷ τότε ἀποθανεῖν ἢ οἴκαδ' ἐλθόντι τοιαύτῃ τύχῃ χρῆσθαι; μὴ τοίνυν 26
ἀκούσαντα Θεόμνηστον κακῶς τὰ προσήκοντα ἐλεεῖτε, μηδ' ὑβρίζοντί τε καὶ λέγοντι παρὰ τοὺς νόμους συγγνώμην ἔχετε. τίς γὰρ ἂν ἐμοὶ μείζων ταύτης γένοιτο συμφορά, περὶ
τοιούτου πατρὸς οὕτως αἰσχρὰς αἰτίας ἀκηκοότι; ὃς πολ- 27
λάκις μὲν ἐστρατήγησε, πολλοὺς δὲ καὶ ἄλλους κινδύνους μεθ' ὑμῶν ἐκινδύνευσε· καὶ οὔτε τοῖς πολεμίοις τὸ ἐκείνου σῶμα ὑποχείριον ἐγένετο, οὔτε τοῖς πολίταις οὐδεμίαν πώποτε ὦφλεν εὐθύνην, ἔτη δὲ γεγονὼς ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα ἐν ὀλιγαρχίᾳ δι' εὔνοιαν τοῦ ὑμετέρου πλήθους
ἀπέθανεν. ἆρ' ἄξιον ὀργισθῆναι τῷ εἰρηκότι καὶ βοηθῆσαι 28
τῷ πατρί, ὡς καὶ ἐκείνου κακῶς ἀκηκοότος; τί γὰρ ἂν τούτου ἀνιαρότερον γένοιτο αὐτῷ ἢ τεθνάναι μὲν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, αἰτίαν δ' ἔχειν ὑπὸ τῶν παίδων; οὗ ἔτι καὶ νῦν, ὦ ἄνδρες δικασταί, τῆς ἀρετῆς τὰ μνημεῖα πρὸς τοῖς ὑμετέροις ἱεροῖς ἀνάκειται, τὰ δὲ τούτου καὶ τοῦ τούτου πατρὸς τῆς κακίας πρὸς τοῖς τῶν πολεμίων· οὕτω σύμ-
φυτος αὐτοῖς ἡ δειλία. καὶ μὲν δή, ὦ ἄνδρες δικασταί, 29
ὅσῳ μείζους εἰσὶ καὶ νεανίαι τὰς ὄψεις, τοσούτῳ μᾶλλον ὀργῆς ἄξιοί εἰσι· δῆλον γὰρ ὅτι τοῖς μὲν σώμασι δύνανται, τὰς δὲ ψυχὰς οὐκ ἔχουσιν.

Ἀκούω δ' αὐτόν, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἐπὶ τοῦτον τὸν 30
λόγον τρέψεσθαι, ὡς ὀργισθεὶς εἴρηκε ταῦτα ἐμοῦ μαρ-
372

118
τυρήσαντος τὴν αὐτὴν μαρτυρίαν Διονυσίῳ. ὑμεῖς δ᾽
ἐνθυμεῖσθε, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὅτι ὁ νομοθέτης οὐδε-
μίαν ὀργῇ συγγνώμην δίδωσιν, ἀλλὰ ζημιοῖ τὸν λέγοντα,
ἐὰν μὴ ἀποφαίνῃ ὡς ἔστιν ἀληθῆ τὰ εἰρημένα. ἐγὼ δὲ
δὶς ἤδη περὶ τούτου μεμαρτύρηκα· οὐ γάρ πω ᾔδειν, ὅτι
ὑμεῖς τοὺς μὲν ἰδόντας τιμωρεῖσθε, τοῖς δὲ ἀποβάλλουσι
συγγνώμην ἔχετε.

31 Περὶ μὲν οὖν τούτων οὐκ οἶδ᾽ ὅ τι δεῖ πλείω λέγειν·
ἐγὼ δ᾽ ὑμῶν δέομαι καταψηφίσασθαι Θεομνήστου, ἐνθυ-
μουμένους ὅτι οὐκ ἂν γένοιτο τούτου μείζων ἀγών μοι.
νῦν γὰρ διώκω κακηγορίας, τῇ δ᾽ αὐτῇ ψήφῳ φόνου
φεύγω τοῦ πατρός, ὃς μόνος, ἐπειδὴ τάχιστα ἐδοκιμά-
32 σθην, ἐπεξῆλθον τοῖς τριάκοντα ἐν Ἀρείῳ πάγῳ. ὧν
μεμνημένοι καὶ ἐμοὶ καὶ τῷ πατρὶ βοηθήσατε καὶ τοῖς
νόμοις τοῖς κειμένοις καὶ τοῖς ὅρκοις οἷς ὀμωμόκατε.
374

119

XI.

ΚΑΤΑ ΘΕΟΜΝΗΣΤΟΥ Β.

Ὅτι μὲν τὸν πατέρα μ' ἔφασκεν ἀπεκτονέναι, πολλοὶ
συνοίδασιν ὑμῶν, καὶ μαρτυροῦσι δέ μοι· ὅτι δὲ οὐ πε-
ποίηκα, ἔτη γάρ ἐστί μοι δύο καὶ τριάκοντα, ἐξ οὗ δ'
ὑμεῖς κατήλθετε, εἰκοστὸν τουτί. φαίνομαι οὖν δωδεκαέ- 2
της ὤν, ὅτε ὁ πατὴρ ὑπὸ τῶν τριάκοντα ἀπέθνησκεν,
ὥστ' οὐδ' ὅ τι ὀλιγαρχία ἦν ᾔδειν, οὐδὲ τῷ πατρὶ βοη-
θεῖν οἷός τ' ἦν. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τῶν χρημάτων ἕνεκα
ἐπεβούλευσα αὐτῷ· ὁ γὰρ πρεσβύτερος ἀδελφὸς πάντα
λαβὼν ἀπεστέρησεν ἡμᾶς.

Ἴσως δ' ἐρεῖ, ὡς οὐκ ἔστι τῶν ἀπορρήτων, ἐάν τις εἴπῃ 3
τὸν πατέρα ἀπεκτονέναι· τὸν γὰρ νόμον οὐ ταῦτ' ἀπαγο-
ρεύειν, ἀλλ' ἀνδροφόνον οὐκ ἐᾶν λέγειν. ἐγὼ δ' οἶμαι δεῖν
οὐ περὶ τῶν ὀνομάτων διαφέρεσθαι, ἀλλὰ περὶ τῆς τῶν
ἔργων διανοίας, καὶ πάντας εἰδέναι, ὅτι ὁπόσοι ἀπεκτό-
νασί τινας, καὶ ἀνδροφόνοι τῶν αὐτῶν εἰσι, καὶ ὅσοι ἀν-
δροφόνοι τινός, καὶ ἀπεκτόνασι τοῦτον. πολὺ γὰρ ἂν 4
ἔργον εἴη τῷ νομοθέτῃ πάντα γράφειν τὰ ὀνόματα, ὅσα
τὴν αὐτὴν δύναμιν ἔχει· ἀλλὰ περὶ ἑνὸς εἰπὼν περὶ πάν-
των ἐδήλωσεν. οὐ γὰρ δήπου, ἐὰν μέν τις πατραλοίαν
ἢ μητραλοίαν καλῇ σε, ὑπόδικός ἐστιν, ἐὰν δέ τις τὴν
τεκοῦσαν ἢ τὸν φυτεύσαντα τύπτειν φῇ, ἀζήμιος ἔσται.
καὶ εἴ τις εἴποι ῥίψασπιν, ἀθῷος ἔσται· τὸν γὰρ νόμον, 5
ἐάν τις εἴπῃ ἀποβεβληκέναι τὴν ἀσπίδα, ζημίαν τάττειν,
ἀλλ' οὐκ ἄν τις ῥῖψαι φῇ αὐτήν. ὁμοίως δ' ἂν καὶ τῶν
ἕνδεκα γενόμενος οὐκ ἂν ἀπεδέχου τὸν ἀπαγόμενον, ὅτι
θοιμάτιον ἔξω θέμενος ἢ τὸν χιτωνίσκον, εἰ μὴ λωποδύ-
την ὠνόμαζεν. οὐδ' εἴ τις παῖδ' ἐξῆγεν ὡς ἀνδραποδι- 6
στήν. καὶ αὐτὸς μὲν ἐδικάσω κακηγορίας τῷ εἰπόντι σε

378

119
ῥῖψαι τὴν ἀσπίδα. καίτοι ἐν τῷ νόμῳ οὐ γέγραπται, ἀλλ'
ἐάν τις φῇ ἀποβεβληκέναι. πῶς οὖν οὐ δεινόν, ἐὰν μέν τις
σὲ εἴπῃ, τοὺς νόμους ἐκλαμβάνειν οὕτως ὥσπερ ἐγὼ νῦν καὶ
τιμωρεῖσθαι τοὺς ἐχθρούς, ἐὰν δ' αὐτὸς εἴπῃς, οὐκ ἀξιοῦν
7 δοῦναι δίκην; βοηθήσατε οὖν μοι, ἐνθυμούμενοι ὅτι μεῖζόν
ἐστι κακὸν ἀκοῦσαι τὸν πατέρα ἀπεκτονέναι ἢ τὴν ἀσπίδα
ῥῖψαι. ἐγὼ γοῦν δεξαίμην ἂν πάσας ἀποβεβληκέναι ἢ τοι-
αύτην γνώμην περὶ τὸν πατέρα ἔχειν. καίτοι γε τοῦτον μὲν
ἑώρακα ποιοῦντα, ὡς καὶ ὑμεῖς ἴστε, αὐτὸς δ' ἔσωσα τὴν
ἀσπίδα. ὥστε διὰ τί οὐκ ἂν λάβοιμι δίκην παρ' αὐτοῦ;
8 τίνος ἐγκλήματός μοι ὄντος; πότερον ὡς δικαίως ἤκουσα;
ἀλλ' οὐδ' ἂν αὐτοὶ φήσαιτε. ἀλλ' ὡς βελτίονος ὄντος; ἀλλ'
οὐδ' ἂν αὐτὸς ἀξιώσειεν. ἀλλ' ὅτι ἀποβεβληκὼς τὰ ὅπλα
σώσαντι δικάζομαι; ἀλλ' οὐχ οὗτος ὁ λόγος διέσπαρται
9 κατὰ τὴν πόλιν. μὴ δὴ κακῶς ἀκούοντα τὰ προσήκοντα
ἐλεεῖτε, μηδ' ὑβρίζοντί τε καὶ λέγοντι παρὰ τοὺς νόμους
συγγνώμην ἔχετε, καὶ ταῦτα εἰς ἄνδρα, ὃς πολλὰς μὲν στρα-
τηγίας ἐστρατήγηκε, πολλοὺς δὲ μεθ' ὑμῶν κινδύνους κεκιν-
δύνευκε, καὶ οὔτε τοῖς πολεμίοις ὑποχείριος γέγονεν, οὔθ'
ὑμῖν εὔθυναν ὦφλεν, ἑβδομήκοντα δ' ἐτῶν ὢν ὑπ' ὀλι-
10 γαρχίας ἐτελεύτησε διὰ τὴν ὑμετέραν εὔνοιαν. ἄξιον δὲ
ὀργισθῆναι ὑπὲρ αὐτοῦ· τί γὰρ ἂν τούτου ἀνιαρότερον
ἀκούσειεν ἢ εἰ τεθνηκὼς ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν αἰτίαν ἔχοι ὑπὸ
τῶν τέκνων ἀνῃρῆσθαι; οὗ τῆς ἀρετῆς τὰ μνημεῖα πρὸς
τοῖς ὑμετέροις ἱεροῖς ἀνάκειται, τῆς δὲ τούτων κακίας
πρὸς τοῖς τῶν πολεμίων;

11 Ἐρεῖ δὲ ὡς ὀργισθεὶς εἴρηκεν. ὑμεῖς δ' ἐνθυμεῖσθε, ὅτι
ὁ νομοθέτης οὐδεμίαν συγγνώμην ὀργῇ δίδωσιν, ἀλλὰ ζη-
μιοῖ τὸν λέγοντα, ἐὰν μὴ ἀποδεικνύῃ ἀληθῆ. ἐγὼ δὲ δὶς περὶ
τούτου μεμαρτύρηκα· οὐ γὰρ ᾔδειν, ὅτι ὑμεῖς τοὺς μὲν ἰδόν-
τας τιμωρεῖσθε, τοῖς δὲ ἀποβάλλουσι συγγνώμην ἔχετε.
12 δέομαι οὖν καταψηφίσασθαι αὐτοῦ. νυνὶ γὰρ διώκω μὲν
κακηγορίας, τῇ δ' αὐτῇ ψήφῳ φόνου φεύγω τοῦ πατρός, οὗ
μείζων ἀγὼν οὐκ ἂν γένοιτό μοι, ὃς μόνος δοκιμασθεὶς τοῖς
τριάκοντ' ἐπεξῆλθον ἐν Ἀρείῳ πάγῳ. βοηθήσατ' οὖν κἀ-
κείνῳ κἀμοί.

378

120

XII.

ΚΑΤΑ ΕΡΑΤΟΣΘΕΝΟΥΣ ΤΟΥ ΓΕΝΟΜΕΝΟΥ ΤΩΝ ΤΡΙΑΚΟΝΤΑ.

Οὐκ ἄρξασθαί μοι δοκεῖ ἄπορον εἶναι, ὦ ἄνδρες δικασταί, τῆς κατηγορίας, ἀλλὰ παύσασθαι λέγοντι· τοιαῦτα αὐτοῖς τὸ μέγεθος καὶ τοσαῦτα τὸ πλῆθος εἴργασται, ὥστε μήτ' ἂν ψευδόμενον δεινότερα τῶν ὑπαρχόντων κατηγορῆσαι, μήτε τἀληθῆ βουλόμενον εἰπεῖν ἅπαντα δύνασθαι, ἀλλ' ἀνάγκη ἢ τὸν κατήγορον ἀπειπεῖν ἢ τὸν χρόνον ἐπιλιπεῖν. τοὐναντίον δέ μοι δοκοῦμεν πείσεσθαι 2
ἢ ἐν τῷ πρὸ τοῦ χρόνῳ. πρότερον μὲν γὰρ ἔδει τὴν ἔχθραν τοὺς κατηγοροῦντας ἐπιδεῖξαι, ἥτις εἴη πρὸς τοὺς φεύγοντας, νυνὶ δὲ παρὰ τῶν φευγόντων χρὴ πυνθάνεσθαι, ἥτις ἦν αὐτοῖς πρὸς τὴν πόλιν ἔχθρα, ἀνθ' ὅτου τοιαῦτα ἐτόλμησαν εἰς αὐτὴν ἐξαμαρτάνειν. οὐ μέντοι ὡς οὐκ ἔχων οἰκείας ἔχθρας καὶ συμφορὰς τοὺς λόγους ποιοῦμαι, ἀλλ' ὡς ἅπασι πολλῆς ἀφθονίας οὔσης ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἢ ὑπὲρ τῶν δημοσίων ὀργίζεσθαι. ἐγὼ μὲν 3
οὖν, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὔτ' ἐμαυτοῦ πώποτε οὔτε ἀλλότρια πράγματα πράξας νῦν ἠνάγκασμαι ὑπὸ τῶν γεγενημένων τούτου κατηγορεῖν, ὥστε πολλάκις εἰς πολλὴν ἀθυμίαν κατέστην, μὴ διὰ τὴν ἀπειρίαν ἀναξίως καὶ ἀδυνάτως ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ ἐμαυτοῦ τὴν κατηγορίαν ποιήσωμαι· ὅμως δὲ πειράσομαι ὑμᾶς ἐξ ἀρχῆς ὡς ἂν δύνωμαι δι' ἐλαχίστων διδάξαι.

Οὑμὸς πατὴρ Κέφαλος ἐπείσθη μὲν ὑπὸ Περικλέους 4
εἰς ταύτην τὴν γῆν ἀφικέσθαι, ἔτη δὲ τριάκοντα ᾤκησε, καὶ οὐδενὶ πώποτε οὔτε ἡμεῖς οὔτε ἐκεῖνος δίκην οὔτε ἐδικασάμεθα οὔτε ἐφύγομεν, ἀλλ' οὕτως ᾠκοῦμεν δημοκρατούμενοι, ὥστε μήτε εἰς τοὺς ἄλλους ἐξαμαρτάνειν,

384

120

5 μήτε ὑπὸ τῶν ἄλλων ἀδικεῖσθαι. ἐπειδὴ δ᾽ οἱ τριά-
κοντα πονηροὶ μὲν καὶ συκοφάνται ὄντες εἰς τὴν ἀρχὴν
κατέστησαν, φάσκοντες χρῆναι τῶν ἀδίκων καθαρὰν ποιῆ-
σαι τὴν πόλιν καὶ τοὺς λοιποὺς πολίτας ἐπ᾽ ἀρετὴν καὶ
δικαιοσύνην τραπέσθαι, καὶ τοιαῦτα λέγοντες οὐ τοιαῦτα
ποιεῖν ἐτόλμων, ὡς ἐγὼ περὶ τῶν ἐμαυτοῦ πρῶτον εἰπὼν
6 καὶ περὶ τῶν ὑμετέρων ἀναμνῆσαι πειράσομαι. Θέογνις
γὰρ καὶ Πείσων ἔλεγον ἐν τοῖς τριάκοντα περὶ τῶν μετοί-
κων, ὡς εἶέν τινες τῇ πολιτείᾳ ἀχθόμενοι· καλλίστην οὖν
εἶναι πρόφασιν τιμωρεῖσθαι μὲν δοκεῖν, τῷ δ᾽ ἔργῳ
χρηματίζεσθαι· πάντως δὲ τὴν μὲν πόλιν πένεσθαι, τὴν
7 δ᾽ ἀρχὴν δεῖσθαι χρημάτων. καὶ τοὺς ἀκούοντας οὐ χαλε-
πῶς ἔπειθον· ἀποκτιννύναι μὲν γὰρ ἀνθρώπους περὶ
οὐδενὸς ἡγοῦντο, λαμβάνειν δὲ χρήματα περὶ πολλοῦ
ἐποιοῦντο. ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς δέκα συλλαβεῖν, τούτων δὲ
δύο πένητας, ἵνα αὐτοῖς ᾖ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀπολογία
ὡς οὐ χρημάτων ἕνεκα ταῦτα πέπρακται, ἀλλὰ συμφέ-
ροντα τῇ πολιτείᾳ γεγένηται, ὥσπερ τι τῶν ἄλλων εὐλό-
8 γως πεποιηκότες. διαλαβόντες δὲ τὰς οἰκίας ἐβάδιζον.
καὶ ἐμὲ μὲν ξένους ἑστιῶντα κατέλαβον, οὓς ἐξελάσαντες
Πείσωνί με παραδιδόασιν· οἱ δὲ ἄλλοι εἰς τὸ ἐργαστή-
ριον ἐλθόντες τὰ ἀνδράποδα ἀπεγράφοντο. ἐγὼ δὲ Πεί-
σωνα μὲν ἠρώτων, εἰ βούλοιτό με σῶσαι χρήματα λαβών·
9 ὁ δ᾽ ἔφασκεν, εἰ πολλὰ εἴη. εἶπον οὖν ὅτι τάλαντον
ἀργυρίου ἕτοιμος εἴην δοῦναι, ὁ δ᾽ ὡμολόγησε ταῦτα
ποιήσειν. ἠπιστάμην μὲν οὖν ὅτι οὔτε θεοὺς οὔτ᾽ ἀνθρώ-
πους νομίζει, ὅμως δ᾽ ἐκ τῶν παρόντων ἐδόκει μοι
10 ἀναγκαιότατον εἶναι πίστιν παρ᾽ αὐτοῦ λαβεῖν. ἐπειδὴ
δὲ ὤμοσεν ἐξώλειαν ἑαυτῷ καὶ τοῖς παισὶν ἐπαρώμενος,
λαβὼν τὸ τάλαντόν με σώσειν, εἰσελθὼν εἰς τὸ δωμάτιον
τὴν κιβωτὸν ἀνοίγνυμι, Πείσων δ᾽ αἰσθόμενος εἰσέρχε-
ται, καὶ ἰδὼν τὰ ἐνόντα καλεῖ τῶν ὑπηρετῶν δύο, καὶ
11 τὰ ἐν τῇ κιβωτῷ λαβεῖν ἐκέλευσεν. ἐπεὶ δὲ οὐχ ὅσον
ὡμολόγησα εἶχεν, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἀλλὰ τρία τάλαντα
ἀργυρίου καὶ τετρακοσίους κυζικηνοὺς καὶ ἑκατὸν δαρει-
κοὺς καὶ φιάλας ἀργυρίου τέσσαρας, ἐδεόμην αὐτοῦ ἐφόδιά

384

121
*μοι δοῦναι, ὁ δ' ἀγαπήσειν με ἔφασκεν, εἰ τὸ σῶμα
σώσω. ἐξιοῦσι δ' ἐμοὶ καὶ Πείσωνι ἐπιτυγχάνει Μηλό-* 12
*βιός τε καὶ Μνησιθείδης ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου ἀπιόντες,
καὶ καταλαμβάνουσι πρὸς αὐταῖς ταῖς θύραις, καὶ ἐρω-
τῶσιν ὅπῃ βαδίζοιμεν· ὁ δ' ἔφασκεν εἰς τοῦ ἀδελφοῦ
τοῦ ἐμοῦ, ἵνα καὶ τὰ ἐν ἐκείνῃ τῇ οἰκίᾳ σκέψηται. ἐκεῖ-
νον μὲν οὖν ἐκέλευον βαδίζειν, ἐμὲ δὲ μεθ' αὑτῶν ἀκο-
λουθεῖν εἰς Δαμνίππου. Πείσων δὲ προσελθὼν σιγᾷν* 13
*μοι παρεκελεύετο καὶ θαρρεῖν ὡς ἥξων ἐκεῖσε. καταλαμ-
βάνομεν δὲ αὐτόθι Θέογνιν ἑτέρους φυλάττοντα· ᾧ παρα-
δόντες ἐμὲ πάλιν ᾤχοντο. ἐν τοιούτῳ δ' ὄντι μοι κινδυ-
νεύειν ἐδόκει ὡς τοῦ γε ἀποθανεῖν ὑπάρχοντος ἤδη.
καλέσας δὲ Δάμνιππον λέγω πρὸς αὐτὸν τάδε, „ἐπιτή-* 14
*δειος μέν μοι τυγχάνεις ὤν, ἥκω δ' εἰς τὴν σὴν οἰκίαν,
ἀδικῶ δ' οὐδέν, χρημάτων δ' ἕνεκα ἀπόλλυμαι. σὺ οὖν
ταῦτα πάσχοντί μοι πρόθυμον παράσχου τὴν σεαυτοῦ
δύναμιν εἰς τὴν ἐμὴν σωτηρίαν.“ ὁ δ' ὑπέσχετο ταῦτα
ποιήσειν. ἐδόκει δ' αὐτῷ βέλτιον εἶναι πρὸς Θέογνιν
μνησθῆναι· ἡγεῖτο γὰρ ἅπαν ποιήσειν αὐτόν, εἴ τις ἀργύ-
ριον διδοίη. ἐκείνου δὲ διαλεγομένου Θεόγνιδι (ἔμπειρος* 15
*γὰρ ὢν ἐτύγχανον τῆς οἰκίας καὶ ᾔδειν ὅτι ἀμφίθυρος
εἴη) ἐδόκει μοι ταύτῃ πειρᾶσθαι σωθῆναι, ἐνθυμουμένῳ
ὅτι, ἐὰν μὲν λάθω, σωθήσομαι, ἐὰν δὲ ληφθῶ, ἡγούμην
μέν, εἰ Θέογνις εἴη πεπεισμένος ὑπὸ τοῦ Δαμνίππου
χρήματα λαβεῖν, οὐδὲν ἧττον ἀφεθήσεσθαι, εἰ δὲ μή,
ὁμοίως ἀποθανεῖσθαι. ταῦτα διανοηθεὶς ἔφευγον, ἐκεί-* 16
*νων ἐπὶ τῇ αὐλείῳ θύρᾳ τὴν φυλακὴν ποιουμένων· τριῶν
δὲ θυρῶν οὐσῶν, ἃς ἔδει με διελθεῖν, ἅπασαι ἀνεῳγμέ-
ναι ἔτυχον. ἀφικόμενος δὲ εἰς Ἀρχένεω τοῦ ναυκλήρου
ἐκεῖνον πέμπω εἰς ἄστυ πευσόμενον περὶ τοῦ ἀδελφοῦ·
ἥκων δὲ ἔλεγεν, ὅτι Ἐρατοσθένης αὐτὸν ἐν τῇ ὁδῷ λαβὼν
εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀπαγάγοι. καὶ ἐγὼ τοιαῦτα πεπυ-* 17
*σμένος τῆς ἐπιούσης νυκτὸς διέπλευσα Μέγαράδε. Πολε-
μάρχῳ δὲ παρήγγειλαν οἱ τριάκοντα τὸ ὑπ' ἐκείνων εἰθι-
σμένον παράγγελμα, πίνειν κώνειον, πρὶν τὴν αἰτίαν εἰπεῖν,
δι' ἥντινα ἔμελλεν ἀποθανεῖσθαι· οὕτω πολλοῦ ἐδέησε*
394

121
18 κριθῆναι καὶ ἀπολογήσασθαι. καὶ ἐπειδὴ ἀπεφέρετο ἐκ τοῦ
δεσμωτηρίου τεθνεώς, τριῶν ἡμῖν οἰκιῶν οὐσῶν οὐδεμιᾶς
εἴασαν ἐξενεχθῆναι, ἀλλὰ κλίσιον μισθωσάμενοι προὔ-
θεντο αὐτόν. καὶ πολλῶν ὄντων ἱματίων αἰτοῦσιν οὐδὲν
ἔδοσαν εἰς τὴν ταφήν, ἀλλὰ τῶν φίλων ὁ μὲν ἱμάτιον, ὁ
δὲ προσκεφάλαιον, ὁ δὲ ὅ τι ἕκαστος ἔτυχεν ἔδωκεν εἰς
19 τὴν ἐκείνου ταφήν. καὶ ἔχοντες μὲν ἑπτακοσίας ἀσπίδας
τῶν ἡμετέρων, ἔχοντες δὲ ἀργύριον καὶ χρυσίον τοσοῦτον,
χαλκὸν δὲ καὶ κόσμον καὶ ἔπιπλα καὶ ἱμάτια γυναικεῖα,
ὅσα οὐδεπώποτε ᾤοντο κτήσασθαι, καὶ ἀνδράποδα εἴκοσι
καὶ ἑκατόν, ὧν τὰ μὲν βέλτιστα ἔλαβον, τὰ δὲ λοιπὰ εἰς
τὸ δημόσιον ἀπέδοσαν, εἰς τοσαύτην ἀπληστίαν καὶ
αἰσχροκέρδειαν ἀφίκοντο καὶ τοῦ τρόπου τοῦ αὑτῶν
ἀπόδειξιν ἐποιήσαντο· τῆς γὰρ Πολεμάρχου γυναικὸς
χρυσοῦς ἑλικτῆρας, οὓς ἔχουσα ἐτύγχανεν, ὅτε τὸ πρῶτον
ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, Μηλόβιος ἐκ τῶν ὤτων ἐξείλετο.
20 καὶ οὐδὲ κατὰ τὸ ἐλάχιστον μέρος τῆς οὐσίας ἐλέου παρ᾽
αὐτῶν ἐτυγχάνομεν. ἀλλ᾽ οὕτως εἰς ἡμᾶς διὰ τὰ χρή-
ματα ἐξημάρτανον, ὥσπερ ἂν ἕτεροι μεγάλων ἀδικημά-
των ὀργὴν ἔχοντες, οὐ τούτων ἀξίους γε ὄντας τῇ πόλει,
ἀλλὰ πάσας τὰς χορηγίας χορηγήσαντας, πολλὰς δ᾽
εἰσφορὰς εἰσενεγκόντας, κοσμίους δ᾽ ἡμᾶς αὐτοὺς παρέ-
χοντας καὶ πᾶν τὸ προσταττόμενον ποιοῦντας, ἐχθρὸν
δ᾽ οὐδένα κεκτημένους, πολλοὺς δ᾽ Ἀθηναίων ἐκ τῶν πο-
λεμίων λυσαμένους· τοιούτων ἠξίωσαν οὐχ ὁμοίως μετοι-
21 κοῦντας ὥσπερ αὐτοὶ ἐπολιτεύοντο. οὗτοι γὰρ πολλοὺς
μὲν τῶν πολιτῶν εἰς τοὺς πολεμίους ἐξήλασαν, πολλοὺς
δ᾽ ἀδίκως ἀποκτείναντες ἀτάφους ἐποίησαν, πολλοὺς δ᾽
ἐπιτίμους ὄντας ἀτίμους τῆς πόλεως κατέστησαν, πολλῶν
22 δὲ θυγατέρας μελλούσας ἐκδίδοσθαι ἐκώλυσαν. καὶ εἰς
τοσοῦτόν εἰσι τόλμης ἀφιγμένοι, ὥσθ᾽ ἥκουσιν ἀπολογη-
σόμενοι, καὶ λέγουσιν ὡς οὐδὲν κακὸν οὐδ᾽ αἰσχρὸν
εἰργασμένοι εἰσίν. ἐγὼ δ᾽ ἐβουλόμην ἂν αὐτοὺς ἀληθῆ
λέγειν· μετῆν γὰρ ἂν καὶ ἐμοὶ τούτου τἀγαθοῦ οὐκ ἐλά-
23 χιστον μέρος. νῦν δὲ οὔτε πρὸς τὴν πόλιν αὐτοῖς τοιαῦτα
ὑπάρχει, οὔτε πρὸς ἐμέ· τὸν ἀδελφὸν γάρ μου, ὥσπερ
395

122
καὶ πρότερον εἶπον, Ἐρατοσθένης ἀπέκτεινεν, οὔτε αὐτὸς
ἰδίᾳ ἀδικούμενος, οὔτε εἰς τὴν πόλιν ὁρῶν ἐξαμαρτά-
νοντα, ἀλλὰ τῇ ἑαυτοῦ παρανομίᾳ προθύμως ἐξυπηρε-
τῶν. ἀναβιβασάμενος δ' αὐτὸν βούλομαι ἐρέσθαι, ὦ 24
ἄνδρες δικασταί. τοιαύτην γὰρ γνώμην ἔχω· ἐπὶ μὲν
τῇ τούτου ὠφελείᾳ καὶ πρὸς ἕτερον περὶ τούτου διαλέ-
γεσθαι ἀσεβὲς εἶναι νομίζω, ἐπὶ δὲ τῇ τούτου βλάβῃ
καὶ πρὸς αὐτὸν τοῦτον ὅσιον καὶ εὐσεβές. ἀνάβηθι οὖν
μοι καὶ ἀπόκριναι, ὅ τι ἄν σε ἐρωτῶ.

Ἀπήγαγες Πολέμαρχον ἢ οὔ; Τὰ ὑπὸ τῶν ἀρχόντων 25
προσταχθέντα δεδιὼς ἐποίουν. Ἦσθα δ' ἐν τῷ βουλευ-
τηρίῳ, ὅτε οἱ λόγοι ἐγίνοντο περὶ ἡμῶν; Ἦν. Πότερον
συνηγόρευες τοῖς κελεύουσιν ἀποκτεῖναι ἢ ἀντέλεγες;
Ἀντέλεγον. Ἵνα μὴ ἀποθάνωμεν; Ἵνα μὴ ἀποθάνητε.
Ἡγούμενος ἡμᾶς ἄδικα πάσχειν ἢ δίκαια; Ἄδικα.

Εἶτ', ὦ σχετλιώτατε πάντων, ἀντέλεγες μέν, ἵνα σώ- 26
σειας, συνελάμβανες δέ, ἵνα ἀποκτείναις; καὶ ὅτε μὲν τὸ
πλῆθος ἦν ὑμῶν κύριον τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας,
ἀντιλέγειν φῂς τοῖς βουλομένοις ἡμᾶς ἀπολέσαι, ἐπειδὴ
δὲ ἐπὶ σοὶ μόνῳ ἐγένετο καὶ σῶσαι Πολέμαρχον καὶ μή,
εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀπήγαγες; εἶθ' ὅτι μέν, ὡς φῄς,
ἀντειπὼν οὐδὲν ὠφέλησας, ἀξιοῖς χρηστὸς νομίζεσθαι,
ὅτι δὲ συλλαβὼν ἀπέκτεινας, οὐκ οἴει ἐμοὶ καὶ τουτοισὶ
δοῦναι δίκην;

Καὶ μὴν οὐδὲ τοῦτο εἰκὸς αὐτῷ πιστεύειν, εἴπερ 27
ἀληθῆ λέγει φάσκων ἀντειπεῖν, ὡς αὐτῷ προσετάχθη.
οὐ γὰρ δήπου ἐν τοῖς μετοίκοις πίστιν παρ' αὐτοῦ
ἐλάμβανον. ἐπεί τοι τῷ ἧττον εἰκὸς ἦν προσταχθῆναι ἢ
ὅστις ἀντειπών γε ἐτύγχανεν καὶ γνώμην ἀποδεδειγμένος;
τίνα γὰρ εἰκὸς ἦν ἧττον ταῦτα ὑπηρετῆσαι ἢ τὸν ἀντει-
πόντα οἷς ἐκεῖνοι ἐβούλοντο πραχθῆναι; ἔτι δὲ τοῖς μὲν 28
ἄλλοις Ἀθηναίοις ἱκανή μοι δοκεῖ πρόφασις εἶναι τῶν
γεγενημένων εἰς τοὺς τριάκοντα ἀναφέρειν τὴν αἰτίαν·
αὐτοὺς δὲ τοὺς τριάκοντα, ἂν εἰς σφᾶς αὐτοὺς ἀναφέρωσι,
πῶς ὑμᾶς εἰκὸς ἀποδέχεσθαι; εἰ μὲν γάρ τις ἦν ἐν τῇ πόλει 29
ἀρχὴ ἰσχυροτέρα αὐτῆς, ὑφ' ἧς αὐτῷ προσετάττετο παρὰ
400

122
τὸ δίκαιον ἀνθρώπους ἀπολλύναι, ἴσως ἂν εἰκότως αὐτῷ
συγγνώμην εἴχετε· νῦν δὲ παρὰ τοῦ ποτε καὶ λήψεσθε
δίκην, εἴπερ ἐξέσται τοῖς τριάκοντα λέγειν, ὅτι τὰ ὑπὸ
30 τῶν τριάκοντα προσταχθέντα ἐποίουν; καὶ μὲν δὴ οὐκ ἐν
τῇ οἰκίᾳ, ἀλλ' ἐν τῇ ὁδῷ σώζοντα αὐτὸν καὶ τὰ τούτοις
ἐψηφισμένα συλλαβὼν ἀπήγαγεν. ὑμεῖς δὲ πάντες ὀργί-
ζεσθε, ὅσοι εἰς τὰς οἰκίας ἦλθον τὰς ὑμετέρας ζήτησιν
31 ποιούμενοι ἢ ὑμῶν ἢ τῶν ὑμετέρων τινός. καίτοι εἰ χρὴ
τοῖς διὰ τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν ἑτέρους ἀπολέσασι συγ-
γνώμην ἔχειν, ἐκείνοις ἂν δικαιότερον ἔχοιτε· κίνδυνος
γὰρ ἦν πεμφθεῖσι μὴ ἐλθεῖν καὶ καταλαβοῦσιν ἐξάρνοις
γενέσθαι. τῷ δὲ Ἐρατοσθένει ἐξῆν εἰπεῖν ὅτι οὐκ ἀπήν-
τησεν, ἔπειτα ὅτι οὐκ εἶδεν· ταῦτα γὰρ οὔτ' ἔλεγχον οὔτε
βάσανον εἶχεν, ὥστε μηδ' ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν βουλομένων
32 οἷόν τ' εἶναι ἐξελεγχθῆναι. χρῆν δέ σε, ὦ Ἐρατόσθενες,
εἴπερ ἦσθα χρηστός, πολὺ μᾶλλον τοῖς μέλλουσιν ἀδίκως
ἀποθανεῖσθαι μηνυτὴν γενέσθαι ἢ τοὺς ἀδίκως ἀπολου-
μένους συλλαμβάνειν. νῦν δέ σου τὰ ἔργα φανερὰ γεγέ-
νηται οὐχ ὡς ἀνιωμένου, ἀλλ' ὡς ἡδομένου τοῖς γιγνο-
33 μένοις, ὥστε τούσδε ἐκ τῶν ἔργων χρὴ μᾶλλον ἢ ἐκ τῶν
λόγων τὴν ψῆφον φέρειν, ἃ ἴσασι γεγενημένα τῶν τότε
λεγομένων τεκμήρια λαμβάνοντας, ἐπειδὴ μάρτυρας περὶ
αὐτῶν οὐχ οἷόν τε παρασχέσθαι. οὐ γὰρ μόνον ἡμῖν
παρεῖναι οὐκ ἐξῆν, ἀλλ' οὐδὲ παρ' αὑτοῖς εἶναι, ὥστ' ἐπὶ
τούτοις ἐστὶ πάντα τὰ κακὰ εἰργασμένοις τὴν πόλιν
34 πάντα τἀγαθὰ περὶ αὑτῶν λέγειν. τοῦτο μέντοι οὐ
φεύγω, ἀλλ' ὁμολογῶ σοι, εἰ βούλει, ἀντειπεῖν. θαυμάζω
δὲ τί ἄν ποτε ποιήσαις συνειπών, ὁπότε ἀντειπεῖν
φάσκων ἀπέκτεινας Πολέμαρχον. φέρε δή, τί ἂν εἰ καὶ
ἀδελφοὶ ὄντες ἐτύχετε αὐτοῦ ἢ καὶ υἱεῖς; ἀπεψηφίσασθε;
δεῖ γάρ, ὦ ἄνδρες δικασταί, Ἐρατοσθένην δυοῖν θάτε-
ρον ἀποδεῖξαι, ἢ ὡς οὐκ ἀπήγαγεν αὐτὸν ἢ ὡς δικαίως
τοῦτ' ἔπραξεν. οὗτος δὲ ὡμολόγηκεν ἀδίκως συλλαβεῖν,
ὥστε ῥᾳδίαν ὑμῖν τὴν διαψήφισιν περὶ αὐτοῦ πεποίηκε.
35 καὶ μὲν δὴ πολλοὶ καὶ τῶν ἀστῶν καὶ τῶν ξένων ἥκουσιν
εἰσόμενοι, τίνα γνώμην περὶ τούτων ἕξετε. ὧν οἱ μὲν
400

123
ὑμέτεροι ὄντες πολῖται μαθόντες ἀπίασιν, ὅτι ἢ δίκην
δώσουσιν ὧν ἂν ἐξαμάρτωσιν, ἢ πράξαντες μὲν ὧν ἐφίεν-
ται τύραννοι τῆς πόλεως ἔσονται, δυστυχήσαντες δὲ τὸ
ἴσον ὑμῖν ἕξουσιν· ὅσοι δὲ ξένοι ἐπιδημοῦσιν, εἴσονται
πότερον ἀδίκως τοὺς τριάκοντα ἐκκηρύττουσιν ἐκ τῶν
πόλεων ἢ δικαίως. εἰ γὰρ δὴ αὐτοὶ οἱ κακῶς πεπονθό-
τες λαβόντες ἀφήσουσιν, ἦ που σφᾶς αὐτοὺς ἡγήσονται
περιέργους ὑπὲρ ὑμῶν τιμωρουμένους. οὔκουν δεινόν, εἰ 36
τοὺς μὲν στρατηγούς, οἳ ἐνίκων ναυμαχοῦντες, ὅτι διὰ χει-
μῶνα οὐχ οἷοί τ᾽ ἔφασαν εἶναι τοὺς ἐκ τῆς θαλάττης
ἀνελέσθαι, θανάτῳ ἐζημιώσατε, ἡγούμενοι χρῆναι τῇ τῶν
τεθνεώτων ἀρετῇ παρ᾽ ἐκείνων δίκην λαβεῖν, τούτους δὲ
δή, οἳ ἰδιῶται μὲν ὄντες καθ᾽ ὅσον ἐδύναντο ἐποίησαν
ἡττηθῆναι ναυμαχοῦντας, ἐπειδὴ δὲ εἰς τὴν ἀρχὴν κατέ-
στησαν, ὁμολογοῦσιν ἑκόντες πολλοὺς τῶν πολιτῶν ἀκρί-
τους ἀποκτιννύναι, οὐκ ἄρα χρὴ αὐτοὺς καὶ τοὺς παῖδας
ὑφ᾽ ὑμῶν ταῖς ἐσχάταις ζημίαις κολάζεσθαι;

Ἐγὼ τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἠξίουν ἱκανὰ εἶναι τὰ 37
κατηγορημένα. μέχρι γὰρ τούτου νομίζω χρῆναι κατηγο-
ρεῖν, ἕως ἂν θανάτου δόξῃ τῷ φεύγοντι ἄξια εἰργάσθαι·
ταύτην γὰρ ἐσχάτην δίκην δυνάμεθα παρ᾽ αὐτῶν λαβεῖν.
ὥστ᾽ οὐκ οἶδ᾽ ὅ τι δεῖ πολλὰ κατηγορεῖν τοιούτων ἀν-
δρῶν, οἳ οὐδ᾽ ὑπὲρ ἑνὸς ἑκάστου τῶν πεπραγμένων δὶς
ἀποθανόντες δίκην δοῦναι δύναιντ᾽ ἄν. οὐ γὰρ δὴ οὐδὲ 38
τοῦτο αὐτῷ προσήκει ποιῆσαι, ὅπερ ἐν τῇδε τῇ πόλει
εἰθισμένον ἐστίν, πρὸς μὲν τὰ κατηγορημένα μηδὲν
ἀπολογεῖσθαι, περὶ δὲ σφῶν αὐτῶν ἕτερα λέγοντες ἐνίοτε
ἐξαπατῶσιν, ὑμῖν ἀποδεικνύντες ὡς στρατιῶται ἀγαθοί
εἰσιν, ἢ ὡς πολλὰς τῶν πολεμίων ναῦς ἔλαβον τριηραρ-
χήσαντες, ἢ πόλεις πολεμίας οὔσας φίλας ἐποίησαν· ἐπεὶ 39
κελεύετε αὐτὸν ἀποδεῖξαι, ὅπου τοσούτους τῶν πολε-
μίων ἀπέκτειναν ὅσους τῶν πολιτῶν, ἢ ναῦς ὅπου το-
σαύτας ἔλαβον ὅσας αὐτοὶ παρέδοσαν, ἢ πόλιν ἥν τινα
τοιαύτην προσεκτήσαντο οἵαν τὴν ὑμετέραν κατεδουλώ-
σαντο. ἀλλὰ γὰρ ὅπλα τῶν πολεμίων ἐσκύλευσαν ὅσα 40
περ ὑμῶν ἀφείλοντο; ἀλλὰ τείχη τοιαῦτα εἷλον οἷα τῆς
410

124
ἑαυτῶν πατρίδος κατέσκαψαν; οἵτινες καὶ τὰ περὶ τὴν Ἀττικὴν φρούρια καθεῖλον, καὶ ὑμῖν ἐδήλωσαν, ὅτι οὐδὲ τὸν Πειραιᾶ Λακεδαιμονίων προσταττόντων περιεῖλον, ἀλλ᾽ ὅτι αὑτοῖς τὴν ἀρχὴν οὕτω βεβαιοτέραν ἐνόμιζον εἶναι.

41 Πολλάκις οὖν ἐθαύμασα τῆς τόλμης τῶν λεγόντων ὑπὲρ αὐτῶν, πλὴν ὅταν ἐνθυμηθῶ ὅτι τῶν αὐτῶν ἐστιν αὐτούς τε πάντα τὰ κακὰ ἐργάζεσθαι καὶ τοὺς τοιούτους
42 ἐπαινεῖν. οὐ γὰρ νῦν πρῶτον τῷ ὑμετέρῳ πλήθει τὰ ἐναντία ἔπραξεν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν τετρακοσίων ἐν τῷ στρατοπέδῳ ὀλιγαρχίαν καθιστὰς ἔφευγεν ἐξ Ἑλλησπόντου τριήραρχος καταλιπὼν τὴν ναῦν, μετὰ Ἰατροκλέους καὶ ἑτέρων, ὧν τὰ ὀνόματα οὐδὲν δέομαι λέγειν, ἀφικόμενος δὲ δεῦρο τἀναντία τοῖς βουλομένοις δημοκρατίαν εἶναι ἔπραττεν. καὶ τούτων μάρτυρας ὑμῖν παρέξομαι.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

43 Τὸν μὲν τοίνυν μεταξὺ βίον αὐτοῦ παρήσω· ἐπειδὴ δὲ ἡ ναυμαχία καὶ ἡ συμφορὰ τῇ πόλει ἐγένετο, δημοκρατίας ἔτι οὔσης, ὅθεν τῆς στάσεως ἦρξαν, πέντε ἄνδρες ἔφοροι κατέστησαν ὑπὸ τῶν καλουμένων ἑταίρων, συναγωγεῖς μὲν τῶν πολιτῶν, ἄρχοντες δὲ τῶν συνωμοτῶν, ἐναντία δὲ τῷ ὑμετέρῳ πλήθει πράττοντες· ὧν Ἐρατο-
44 σθένης καὶ Κριτίας ἦσαν. οὗτοι δὲ φυλάρχους τε ἐπὶ τὰς φυλακὰς κατέστησαν, καὶ ὅ τι δέοι χειροτονεῖσθαι καὶ οὕστινας χρείη ἄρχειν παρήγγελλον, καὶ εἴ τι ἄλλο πράττειν βούλοιντο, κύριοι ἦσαν· οὕτως οὐχ ὑπὸ τῶν πολεμίων μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τούτων πολιτῶν ὄντων ἐπεβουλεύεσθε, ὅπως μήτ᾽ ἀγαθὸν μηδὲν ψηφίσαισθε,
45 πολλῶν τε ἐνδεεῖς ἔσεσθε. τοῦτο γὰρ καὶ ἠπίσταντο, ὅτι ἄλλως μὲν οὐχ οἷοί τε ἔσονται περιγενέσθαι, κακῶς δὲ πραττόντων δυνήσονται, καὶ ὑμᾶς ἡγοῦντο τῶν παρόντων κακῶν ἐπιθυμοῦντας ἀπαλλαγῆναι περὶ τῶν μελλόν-
46 των οὐκ ἐνθυμήσεσθαι. ὡς τοίνυν τῶν ἐφόρων ἐγένετο, μάρτυρας ὑμῖν παρέξομαι, οὐ τοὺς τότε συμπράττοντας (οὐ γὰρ ἂν δυναίμην), ἀλλὰ τοὺς αὐτοῦ Ἐρατοσθένους
47 ἀκούσαντας. καίτοι εἰ ἐσωφρόνουν, κατεμαρτύρουν ἂν
410

αὐτῶν, καὶ τοὺς διδασκάλους τῶν σφετέρων ἁμαρτημάτων σφόδρ' ἂν ἐκόλαζον, καὶ τοὺς ὅρκους, εἰ ἐσωφρόνουν, οὐκ ἂν ἐπὶ μὲν τοῖς τῶν πολιτῶν κακοῖς πιστοὺς ἐνόμιζον, ἐπὶ δὲ τοῖς τῆς πόλεως ἀγαθοῖς ῥαδίως παρέβαινον. πρὸς μὲν οὖν τούτους τοσαῦτα λέγω, τοὺς δὲ μάρτυράς μοι κάλει. καὶ ὑμεῖς ἀνάβητε.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

Τῶν μὲν μαρτύρων ἀκηκόατε. τὸ δὲ τελευταῖον εἰς 48
τὴν ἀρχὴν καταστὰς ἀγαθοῦ μὲν οὐδενὸς μετέσχεν, ἄλλων δὲ πολλῶν. καίτοι εἴπερ ἦν ἀνὴρ ἀγαθός, ἐχρῆν ἂν πρῶτον μὲν μὴ παρανόμως ἄρχειν, ἔπειτα τῇ βουλῇ μηνυτὴν γίνεσθαι περὶ τῶν εἰσαγγελιῶν ἁπασῶν, ὅτι ψευδεῖς εἶεν, καὶ Βάτραχος καὶ Αἰσχυλίδης οὐ τἀληθῆ μηνύουσιν, ἀλλὰ τὰ ὑπὸ τῶν τριάκοντα πλασθέντα εἰσαγγέλλουσι, συγκείμενα ἐπὶ τῇ τῶν πολιτῶν βλάβῃ. καὶ μὲν δή, ὦ ἄνδρες 49
δικασταί, ὅσοι κακόνοι ἦσαν τῷ ὑμετέρῳ πλήθει, οὐδὲν ἔλαττον εἶχον σιωπῶντες· ἕτεροι γὰρ ἦσαν οἱ λέγοντες καὶ πράττοντες, ὧν οὐχ οἷόν τ' ἦν μείζω κακὰ γενέσθαι τῇ πόλει. ὁπόσοι δ' εὖνοί φασιν εἶναι, πῶς οὐκ ἐνταῦθα ἔδειξαν, αὐτοί τε τὰ βέλτιστα λέγοντες καὶ τοὺς ἐξαμαρτάνοντας ἀποτρέποντες;

Ἴσως δ' ἂν ἔχοι εἰπεῖν ὅτι ἐδεδοίκει, καὶ ὑμῶν τοῦτο 50
ἐνίοις ἱκανὸν ἔσται. ὅπως τοίνυν μὴ φανήσεται ἐν τῷ λόγῳ τοῖς τριάκοντα ἐναντιούμενος· εἰ δὲ μή, ἐνταυθοῖ δῆλος ἔσται, ὅτι ἐκεῖνά τε αὐτῷ ἤρεσκε καὶ τοσοῦτον ἐδύνατο, ὥστε ἐναντιούμενος μηδὲν κακὸν παθεῖν ὑπ' αὐτῶν. χρῆν δ' αὐτὸν ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ταύτην τὴν προθυμίαν ἔχειν, ἀλλὰ μὴ ὑπὲρ Θηραμένους, ὃς εἰς ὑμᾶς πολλὰ ἐξήμαρτεν. ἀλλ' οὗτος τὴν μὲν πόλιν 51
ἐχθρὰν ἐνόμιζεν εἶναι, τοὺς δ' ὑμετέρους ἐχθροὺς φίλους, ὡς ἀμφότερα ταῦτα ἐγὼ πολλοῖς τεκμηρίοις παραστήσω, καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους διαφορὰς οὐχ ὑπὲρ ὑμῶν, ἀλλ' ὑπὲρ ἑαυτῶν γινομένας, ὁπότεροι ταῦτα πράξουσι καὶ τῆς πόλεως ἄρξουσιν. εἰ γὰρ ὑπὲρ τῶν ἀδικουμένων 52
ἐστασίαζον, ποῦ κάλλιον ἂν ἦν ἀνδρὶ ἄρχοντι ἢ Θρασυβούλου Φυλὴν κατειληφότος τότ' ἐπιδείξασθαι τὴν αὑτοῦ

125
συνουσίαν; ὁ δ᾽ ἀντὶ τοῦ ἐπαγγείλασθαί τι ἢ πρᾶξαι ἀγα-
θὸν πρὸς τοὺς ἐπὶ Φυλῇ, ἐλθὼν μετὰ τῶν συναρχόντων
εἰς Σαλαμῖνα καὶ Ἐλευσῖνάδε τριακοσίους τῶν πολιτῶν
ἀπήγαγεν εἰς τὸ δεσμωτήριον, καὶ μιᾷ ψήφῳ αὐτῶν
53 ἁπάντων θάνατον κατεψηφίσατο. ἐπειδὴ δὲ εἰς τὸν Πει-
ραιᾶ ἤλθομεν καὶ αἱ ταραχαὶ γεγενημέναι ἦσαν καὶ περὶ
τῶν διαλλαγῶν οἱ λόγοι ἐγίνοντο, πολλὰς ἑκάτεροι ἐλπί-
δας εἴχομεν πρὸς ἀλλήλους ἔσεσθαι ὡς ἀμφότεροι ἔδοξαν.
οἱ μὲν γὰρ ἐκ Πειραιῶς κρείττους ὄντες εἴασαν αὐτοὺς
54 ἀπελθεῖν, οἱ δὲ εἰς τὸ ἄστυ ἐλθόντες τοὺς μὲν τριάκοντα
ἐξέβαλον πλὴν Φείδωνος καὶ Ἐρατοσθένους, ἄρχοντας δὲ
τοὺς ἐκείνοις ἐχθίστους εἵλοντο, ἡγούμενοι δικαίως ἂν
ὑπὸ τῶν αὐτῶν τούς τε τριάκοντα μισεῖσθαι καὶ τοὺς ἐν
55 Πειραιεῖ φιλεῖσθαι. τούτων τοίνυν Φείδων ὁ τῶν τριά-
κοντα γενόμενος καὶ Ἱπποκλῆς καὶ Ἐπιχάρης ὁ Λαμπτρεὺς
καὶ ἕτεροι οἱ δοκοῦντες εἶναι ἐναντιώτατοι Χαρικλεῖ καὶ
Κριτίᾳ καὶ τῇ ἐκείνων ἑταιρείᾳ, ἐπειδὴ αὐτοὺς εἰς τὴν
ἀρχὴν κατέστησαν, πολὺ μείζω στάσιν καὶ πόλεμον ἐπὶ
56 τοὺς ἐν Πειραιεῖ τοῖς ἐξ ἄστεος ἐποίησαν· οἳ καὶ φανε-
ρῶς ἐπεδείξαντο, ὅτι οὐχ ὑπὲρ τῶν ἐν Πειραιεῖ, οὐδ᾽
ὑπὲρ τῶν ἀδίκως ἀπολλυμένων ἐστασίαζον, οὐδ᾽ οἱ τε-
θνεῶτες αὐτοὺς ἐλύπουν, οὐδ᾽ οἱ μέλλοντες ἀποθανεῖ-
σθαι, ἀλλ᾽ οἱ μεῖζον δυνάμενοι καὶ θᾶσσον πλουτοῦντες.
57 λαβόντες γὰρ τὰς ἀρχὰς καὶ τὴν πόλιν ἀμφοτέροις ἐπο-
λέμουν, τοῖς τε τριάκοντα πάντα κακὰ εἰργασμένοις καὶ
ὑμῖν πάντα κακὰ πεπονθόσι. καίτοι τοῦτο πᾶσι δῆλον
ἦν ὅτι, εἰ μὲν ἐκεῖνοι δικαίως ἔφευγον, ὑμεῖς ἀδίκως, εἰ
δ᾽ ὑμεῖς δικαίως, οἱ τριάκοντα ἀδίκως· οὐ γὰρ δὴ ἑτέρων
ἔργων αἰτίαν λαβόντες ἐκ τῆς πόλεως ἐξέπεσον, ἀλλὰ
58 τούτων. ὥστε σφόδρα χρὴ ὀργίζεσθαι, ὅτι Φείδων αἱρε-
θεὶς ὑμᾶς διαλλάξαι καὶ καταγαγεῖν τῶν αὐτῶν ἔργων
Ἐρατοσθένει μετεῖχε, καὶ τῇ αὐτῇ γνώμῃ τοὺς μὲν κρείτ-
τους αὐτῶν δι᾽ ὑμᾶς κακῶς ποιεῖν ἕτοιμος ἦν, ὑμῖν δὲ
ἀδίκως φεύγουσιν οὐκ ἠθέλησεν ἀποδοῦναι τὴν πόλιν,
ἀλλ᾽ ἐλθὼν εἰς Λακεδαίμονα ἔπειθεν αὐτοὺς στρατεύσα-
σθαι, διαβάλλων ὅτι Βοιωτῶν ἡ πόλις ἔσται, καὶ ἄλλα
418

126
λέγων, οἷς ᾤετο πείσειν μάλιστα. οὐ δυνάμενος δὲ τού- 59
των τυχεῖν, εἴτε καὶ τῶν ἱερῶν ἐμποδὼν ὄντων, εἴτε καὶ
αὐτῶν οὐ βουλομένων, ἑκατὸν τάλαντα ἐδανείσατο, ἵνα
ἔχοι ἐπικούρους μισθοῦσθαι. καὶ Λύσανδρον ἄρχοντα
ᾐτήσαντο, εὐνούστατον μὲν ὄντα τῇ ὀλιγαρχίᾳ, κακονού-
στατον δὲ τῇ πόλει, μισοῦντα δὲ μάλιστα τοὺς ἐν Πει-
ραιεῖ. μισθωσάμενοι δὲ πάντας ἀνθρώπους ἐπ᾽ ὀλέθρῳ 60
τῆς πόλεως, καὶ πόλεις ἐπάγοντες, καὶ τελευτῶντες Λα-
κεδαιμονίους καὶ τῶν συμμάχων ὁπόσους ἐδύναντο πεῖσαι,
οὐ διαλλάξαι, ἀλλ᾽ ἀπολέσαι παρεσκευάζοντο τὴν πόλιν,
εἰ μὴ δι᾽ ἄνδρας ἀγαθούς, οἷς ὑμεῖς δηλώσατε παρὰ τῶν
ἐχθρῶν δίκην λαβόντες, ὅτι καὶ ἐκείνοις χάριν ἀποδώσετε.
ταῦτα δὲ ἐπίστασθε μὲν καὶ αὐτοί, καὶ οἶδ᾽ ὅτι οὐ δεῖ. 61
μάρτυρας παρασχέσθαι· ὅμως δ᾽· ἐγώ τε γὰρ δέομαι
ἀναπαύσασθαι, ὑμῶν τ᾽ ἐνίοις ἥδιον ὡς πλείστων τοὺς
αὐτοὺς λόγους ἀκούειν.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

Φέρε δὴ καὶ περὶ Θηραμένους ὡς ἂν δύνωμαι διὰ βραχυ- 62
τάτων διδάξω. δέομαι δ᾽ ὑμῶν ἀκοῦσαι ὑπέρ τ᾽ ἐμαυτοῦ
καὶ τῆς πόλεως. καὶ μηδενὶ τοῦτο παραστῇ, ὡς Ἐρατο-
σθένους κινδυνεύοντος Θηραμένους κατηγορῶ· πυνθάνο-
μαι γὰρ ταῦτα ἀπολογήσεσθαι αὐτόν, ὅτι ἐκείνῳ φίλος
ἦν καὶ τῶν αὐτῶν ἔργων μετεῖχε. καίτοι σφόδρ᾽ ἂν αὐτὸν 63
οἶμαι μετὰ Θεμιστοκλέους πολιτευόμενον προσποιεῖσθαι
πράττειν ὅπως οἰκοδομηθήσεται τὰ τείχη, ὁπότε καὶ
μετὰ Θηραμένους ὅπως καθαιρεθήσεται. οὐ γάρ μοι δο-
κοῦσιν ἴσου ἄξιοι γεγενῆσθαι· ὁ μὲν γὰρ Λακεδαιμονίων
ἀκόντων ᾠκοδόμησεν αὐτά, οὗτος δὲ τοὺς πολίτας ἐξα-
πατήσας καθεῖλε. περιέστηκεν οὖν τῇ πόλει τοὐναντίον 64
ἢ ὡς εἰκὸς ἦν. ἄξιον μὲν γὰρ καὶ τοὺς φίλους τοὺς Θηρα-
μένους προσαπολωλέναι, πλὴν εἴ τις ἐτύγχανεν ἐκείνῳ
τἀναντία πράττων· νῦν δὲ ὁρῶ τάς τε ἀπολογίας εἰς ἐκεῖ-
νον ἀναφερομένας, τούς τ᾽ ἐκείνῳ συνόντας τιμᾶσθαι
πειρωμένους, ὥσπερ πολλῶν ἀγαθῶν αἰτίου, ἀλλ᾽ οὐ
μεγάλων κακῶν γεγενημένου. ὃς πρῶτον μὲν τῆς προ- 65
τέρας ὀλιγαρχίας αἰτιώτατος ἐγένετο, πείσας ὑμᾶς τὴν
426

ἐπὶ τῶν τετρακοσίων πολιτείαν ἐλέσθαι. καὶ ὁ μὲν πατὴρ αὐτοῦ τῶν προβούλων ὢν ταῦτ' ἔπραττεν, αὐτὸς δὲ δοκῶν εὐνούστατος εἶναι τοῖς πράγμασι στρατηγὸς ὑπ' 126
66 αὐτῶν ᾑρέθη. καὶ ἕως μὲν ἐτιμᾶτο, πιστὸν ἑαυτὸν τῇ πόλει παρεῖχεν· ἐπειδὴ δὲ Πείσανδρον μὲν καὶ Κάλλαισχρον καὶ ἑτέρους ἑώρα προτέρους αὐτοῦ γινομένους, τὸ δὲ ὑμέτερον πλῆθος οὐκέτι βουλόμενον τούτων ἀκροᾶσθαι, τότ' ἤδη διά τε τὸν πρὸς ἐκείνους φθόνον καὶ τὸ
67 παρ' ὑμῶν δέος μετέσχε τῶν Ἀριστοκράτους ἔργων. βουλόμενος δὲ τῷ ὑμετέρῳ πλήθει δοκεῖν πιστὸς εἶναι Ἀντιφῶντα καὶ Ἀρχεπτόλεμον φιλτάτους ὄντας αὐτῷ κατηγορῶν ἀπέκτεινεν, εἰς τοσοῦτον δὲ κακίας ἦλθεν, ὥστε ἅμα μὲν διὰ τὴν πρὸς ἐκείνους πίστιν ὑμᾶς κατεδουλώσατο, διὰ δὲ τὴν πρὸς ὑμᾶς τοὺς φίλους ἀπώλεσεν.
68 τιμώμενος δὲ καὶ τῶν μεγίστων ἀξιούμενος, αὐτὸς ἐπαγγειλάμενος σώσειν τὴν πόλιν αὐτὸς ἀπώλεσε, φάσκων πρᾶγμα εὑρηκέναι μέγα καὶ πολλοῦ ἄξιον. ὑπέσχετο δὲ εἰρήνην ποιήσειν μήτε ὅμηρα δούς, μήτε τὰ τείχη καθελών, μήτε τὰς ναῦς παραδούς· ταῦτα δὲ εἰπεῖν μὲν οὐδενὶ
69 ἠθέλησεν, ἐκέλευσε δὲ αὐτῷ πιστεύειν. ὑμεῖς δέ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πραττούσης μὲν τῆς ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλῆς σωτηρίαν, ἀντιλεγόντων δὲ πολλῶν Θηραμένει, εἰδότες δὲ ὅτι οἱ μὲν ἄλλοι ἄνθρωποι τῶν πολεμίων ἕνεκεν τἀπόρρητα ποιοῦνται, ἐκεῖνος δ' ἐν τοῖς αὑτοῦ πολίταις οὐκ ἠθέλησεν εἰπεῖν ταῦθ', ἃ πρὸς τοὺς πολεμίους ἔμελλεν ἐρεῖν, ὅμως ἐπετρέψατε αὐτῷ πατρίδα καὶ παῖδας
70 καὶ γυναῖκας καὶ ὑμᾶς αὐτούς. ὁ δὲ ὧν μὲν ὑπέσχετο οὐδὲν ἔπραξεν, οὕτω δὲ ἐνετεθύμητο ὡς χρὴ μικρὰν καὶ ἀσθενῆ γενέσθαι τὴν πόλιν, ὥστε περὶ ὧν οὐδεὶς πώποτε οὔτε τῶν πολεμίων ἐμνήσθη, οὔτε τῶν πολιτῶν ἤλπισε, ταῦθ' ὑμᾶς ἔπεισε πρᾶξαι, οὐχ ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἀναγκαζόμενος, ἀλλ' αὐτὸς ἐκείνοις ἐπαγγελλόμενος, τοῦ τε Πειραιῶς τὰ τείχη περιελεῖν καὶ τὴν ὑπάρχουσαν πολιτείαν καταλῦσαι, εὖ εἰδὼς ὅτι, εἰ μὴ πασῶν τῶν ἐλπίδων ἀποστερηθήσεσθε, ταχεῖαν παρ' αὐτοῦ τὴν τιμωρίαν
71 κομιεῖσθε. καὶ τὸ τελευταῖον, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὐ 426

127

πρότερον εἴασε τὴν ἐκκλησίαν γενέσθαι, ἕως ὁ λεγόμενος ὑπ' ἐκείνου καιρὸς ἐπιμελῶς ὑπ' αὐτοῦ ἐτηρήθη, καὶ μετεπέμψατο μὲν τὰς μετὰ Λυσάνδρου ναῦς ἐκ Σάμου, ἐπεδήμησε δὲ τὸ τῶν πολεμίων στρατόπεδον. τότε δὲ 72 τούτων ὑπαρχόντων, καὶ παρόντων Λυσάνδρου καὶ Φιλοχάρους καὶ Μιλτιάδου, περὶ τῆς πολιτείας τὴν ἐκκλησίαν ἐποίουν, ἵνα μήτε ῥήτωρ αὐτοῖς μηδεὶς ἐναντιοῖτο, μηδὲ ἀπειλοῖ, ὑμεῖς τε μὴ τὰ τῇ πόλει συμφέροντα ἕλοισθε, ἀλλὰ τἀκείνοις δοκοῦντα ψηφίσαισθε. ἀναστὰς δὲ Θηρα- 73 μένης ἐκέλευσεν ὑμᾶς τριάκοντα ἀνδράσιν ἐπιτρέψαι τὴν πόλιν καὶ τῇ πολιτείᾳ χρῆσθαι, ἣν Δρακοντίδης ἀπέφαινεν. ὑμεῖς δ' ὅμως καὶ οὕτω διακείμενοι ἐθορυβεῖτε ὡς οὐ ποιήσοντες ταῦτα· ἐγινώσκετε γὰρ ὅτι περὶ δουλείας καὶ ἐλευθερίας ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐξεκλησιάζετε. Θηραμένης δέ, ὦ ἄνδρες δικασταί (καὶ τούτων ὑμᾶς 74 αὐτοὺς μάρτυρας παρέξομαι), εἶπεν, ὅτι οὐδὲν αὐτῷ μέλοι τοῦ ὑμετέρου θορύβου, ἐπειδὴ πολλοὺς μὲν Ἀθηναίων εἰδείη τοὺς τὰ ὅμοια πράττοντας αὑτῷ, δοκοῦντα δὲ Λυσάνδρῳ καὶ Λακεδαιμονίοις λέγοι. μετ' ἐκεῖνον δὲ Λύσανδρος ἀναστὰς ἄλλα τε πολλὰ εἶπε, καὶ ὅτι παρασπόνδους ὑμᾶς ἔχοι, καὶ ὅτι οὐ περὶ πολιτείας ὑμῖν ἔσται, ἀλλὰ περὶ σωτηρίας, εἰ μὴ ποιήσαιθ' ἃ Θηραμένης κελεύοι. τῶν δ' ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὅσοι ἄνδρες ἀγαθοὶ 75 ἦσαν, γνόντες τὴν παρασκευὴν καὶ τὴν ἀνάγκην, οἱ μὲν αὐτοῦ μένοντες ἡσυχίαν ἦγον, οἱ δ' ᾤχοντο ἀπιόντες, τοῦτο γοῦν σφίσιν αὐτοῖς συνειδότες, ὅτι οὐδὲν κακὸν τῇ πόλει ἐψηφίσαντο· ὀλίγοι δέ τινες καὶ πονηροὶ καὶ κακῶς βουλευόμενοι τὰ προσταχθέντα ἐχειροτόνησαν. παρηγ- 76 γέλλετο γὰρ αὐτοῖς δέκα μὲν οὓς Θηραμένης ἀπέδειξε χειροτονῆσαι, δέκα δὲ οὓς οἱ καθεστηκότες ἔφοροι κελεύοιεν, δέκα δ' ἐκ τῶν παρόντων· οὕτω γὰρ τὴν ὑμετέραν ἀσθένειαν ἑώρων καὶ τὴν αὑτῶν δύναμιν ἠπίσταντο, ὥστε πρότερον ᾔδεσαν τὰ μέλλοντα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πραχθήσεσθαι. ταῦτα δὲ οὐκ ἐμοὶ δεῖ πιστεῦσαι, ἀλλὰ ἐκείνῳ· πάντα 77 γὰρ τὰ ὑπ' ἐμοῦ εἰρημένα ἐν τῇ βουλῇ ἀπολογούμενος ἔλεγεν, ὀνειδίζων μὲν τοῖς φεύγουσιν, ὅτι δι' αὐτὸν κατ-

432

127
ἔλθοιεν οὐδὲν φροντιζόντων Λακεδαιμονίων, ὀνειδίζων
δὲ τοῖς τῆς πολιτείας μετέχουσιν, ὅτι πάντων τῶν πε-
πραγμένων τοῖς εἰρημένοις τρόποις ὑπ᾽ ἐμοῦ αὐτὸς αἴτιος
γεγενημένος τοιούτων τυγχάνοι, πολλὰς πίστεις αὐτὸς
78 ἔργῳ δεδωκὼς καὶ παρ᾽ ἐκείνων ὅρκους εἰληφώς. καὶ
τοσούτων καὶ ἑτέρων κακῶν καὶ αἰσχρῶν καὶ πάλαι καὶ
νεωστὶ καὶ μικρῶν καὶ μεγάλων αἰτίου γεγενημένου τολ-
μήσουσιν αὐτοὺς φίλους ὄντας ἀποφαίνειν, οὐχ ὑπὲρ
ὑμῶν ἀποθανόντος Θηραμένους, ἀλλ᾽ ὑπὲρ τῆς αὑτοῦ
πονηρίας, καὶ δικαίως μὲν ἐν ὀλιγαρχίᾳ δίκην δόντος (ἤδη
γὰρ αὐτὴν κατέλυσε), δικαίως δ᾽ ἂν ἐν δημοκρατίᾳ· δὶς
γὰρ ὑμᾶς κατεδουλώσατο, τῶν μὲν παρόντων καταφρονῶν,
τῶν δὲ ἀπόντων ἐπιθυμῶν, καὶ τῷ καλλίστῳ ὀνόματι
χρώμενος δεινοτάτων ἔργων διδάσκαλος καταστάς.
79 Περὶ μὲν τοίνυν Θηραμένους ἱκανά μοί ἐστι τὰ κατη-
γορημένα· ἥκει δ᾽ ὑμῖν ἐκεῖνος ὁ καιρός, ἐν ᾧ δεῖ συγ-
γνώμην καὶ ἔλεον μὴ εἶναι ἐν ταῖς ὑμετέραις γνώμαις, ἀλλὰ
παρὰ Ἐρατοσθένους καὶ τῶν τουτουὶ συναρχόντων δίκην
λαβεῖν, μηδὲ μαχομένους μὲν κρείττους εἶναι τῶν πο-
80 λεμίων, ψηφιζομένους δὲ ἥττους τῶν ἐχθρῶν. μηδ᾽
ὧν φασι μέλλειν πράξειν πλείω χάριν αὐτοῖς ἴστε ἢ
ὧν ἐποίησαν ὀργίζεσθε, μηδ᾽ ἀποῦσι μὲν τοῖς τριά-
κοντα ἐπιβουλεύετε, παρόντας δ᾽ ἀφῆτε, μηδὲ τῆς τύ-
χης, ἣ τούτους παρέδωκε τῇ πόλει, κάκιον ὑμῖν αὐτοῖς
βοηθήσητε.
81 Κατηγόρηται δὴ Ἐρατοσθένους καὶ τῶν τούτου φίλων,
οἷς τὰς ἀπολογίας ἀνοίσει καὶ μεθ᾽ ὧν αὐτῷ ταῦτα πέ-
πρακται. ὁ μέντοι ἀγὼν οὐκ ἐξ ἴσου τῇ πόλει καὶ Ἐρα-
τοσθένει· οὗτος μὲν γὰρ κατήγορος καὶ δικαστὴς αὐτὸς
ἦν τῶν γινομένων, ἡμεῖς δὲ νυνὶ εἰς κατηγορίαν καὶ ἀπο-
82 λογίαν καθέσταμεν. καὶ οὗτοι μὲν τοὺς οὐδὲν ἀδικοῦντας
ἀκρίτους ἀπέκτειναν, ὑμεῖς δὲ τοὺς ἀπολέσαντας τὴν
πόλιν κατὰ τὸν νόμον ἀξιοῦτε κρίνειν, παρ᾽ ὧν οὐδ᾽ ἂν
παρανόμως βουλόμενοι δίκην λαμβάνειν ἀξίαν τῶν ἀδι-
κημάτων ὧν τὴν πόλιν ἠδικήκασι λάβοιτε. τί γὰρ ἂν
παθόντες δίκην τὴν ἀξίαν εἴησαν τῶν ἔργων δεδωκότες;
432

128
πότερον εἰ αὐτοὺς ἀποκτείνοιτε καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν, 83
ἱκανὴν ἂν τοῦ φόνου δίκην λάβοιμεν, ὧν οὗτοι πατέρας
καὶ υἱεῖς καὶ ἀδελφοὺς ἀκρίτους ἀπέκτειναν; ἀλλὰ γὰρ εἰ
τὰ χρήματα τὰ φανερὰ δημεύσετε, καλῶς ἂν ἔχοι ἢ τῇ
πόλει, ἧς οὗτοι πολλὰ εἰλήφασιν, ἢ τοῖς ἰδιώταις, ὧν
οἰκίας ἐξεπόρθησαν; ἐπειδὴ τοίνυν πάντα ποιοῦντες δίκην 84
παρ᾽ αὐτῶν ἱκανὴν οὐκ ἂν δύναισθε λαβεῖν, πῶς οὐκ
αἰσχρὸν ὑμῖν καὶ ἡντινοῦν ἀπολιπεῖν, ἥντινά τις βούλοιτο
παρὰ τούτων λαμβάνειν; πᾶν δ᾽ ἄν μοι δοκεῖ τολμῆσαι,
ὅστις νυνὶ οὐχ ἑτέρων ὄντων τῶν δικαστῶν, ἀλλ᾽ αὐτῶν
τῶν κακῶς πεπονθότων, ἥκει ἀπολογησόμενος πρὸς αὐ-
τοὺς τοὺς μάρτυρας τῆς τούτου πονηρίας· τοσοῦτον ἢ
ὑμῶν καταπεφρόνηκεν ἢ ἑτέροις πεπίστευκεν. ὧν ἀμ- 85
φοτέρων ἄξιον ἐπιμεληθῆναι, ἐνθυμουμένους ὅτι οὔτ᾽ ἂν
ἐκεῖνα ἐδύναντο ποιεῖν μὴ ἑτέρων συμπραττόντων, οὔτ᾽
ἂν νῦν ἐπεχείρησαν ἐλθεῖν μὴ ὑπὸ τῶν αὐτῶν οἰόμενοι
σωθήσεσθαι, οἳ οὐ τούτοις ἥκουσι βοηθήσοντες, ἀλλὰ
ἡγούμενοι πολλὴν ἄδειαν σφίσιν ἔσεσθαι τῶν πεπραγμέ-
νων καὶ τοῦ λοιποῦ ποιεῖν ὅ τι ἂν βούλωνται, εἰ τοὺς
μεγίστων κακῶν αἰτίους λαβόντες ἀφήσετε.

Ἀλλὰ καὶ τῶν ξυνερούντων αὐτοῖς ἄξιον θαυμάζειν, 86
πότερον ὡς καλοὶ κἀγαθοὶ αἰτήσονται, τὴν αὑτῶν ἀρετὴν
πλείονος ἀξίαν ἀποφαίνοντες τῆς τούτων πονηρίας· ἐβου-
λόμην μέντ᾽ ἂν αὐτοὺς οὕτω προθύμους εἶναι σώζειν τὴν
πόλιν, ὥσπερ οὗτοι ἀπολλύναι· ἢ ὡς δεινοὶ λέγειν ἀπο-
λογήσονται καὶ τὰ τούτων ἔργα πολλοῦ ἄξια ἀποφανοῦσιν.
ἀλλ᾽ οὐχ ὑπὲρ ὑμῶν οὐδεὶς αὐτῶν οὐδὲ τὰ δίκαια πώποτε
ἐπεχείρησεν εἰπεῖν.

Ἀλλὰ τοὺς μάρτυρας ἄξιον ἰδεῖν, οἳ τούτοις μαρτυ- 87
ροῦντες αὐτῶν κατηγοροῦσι, σφόδρα ἐπιλήσμονας καὶ
εὐήθεις νομίζοντες ὑμᾶς εἶναι, εἰ διὰ μὲν τοῦ ὑμετέρου
πλήθους ἀδεῶς ἡγοῦνται τοὺς τριάκοντα σώσειν, διὰ δὲ
Ἐρατοσθένην καὶ τοὺς συνάρχοντας αὐτοῦ δεινὸν ἦν καὶ
τῶν τεθνεώτων ἐπ᾽ ἐκφορὰν ἐλθεῖν. καίτοι οὗτοι μὲν 88
σωθέντες πάλιν ἂν δύναιντο τὴν πόλιν ἀπολέσαι, ἐκεῖνοι
δέ, οὓς οὗτοι ἀπώλεσαν, τελευτήσαντες τὸν βίον πέρας
438

128
ἔχουσι τῆς παρὰ τῶν ἐχθρῶν τιμωρίας. οὐκ οὖν δεινόν,
εἰ τῶν μὲν ἀδίκως τεθνεώτων οἱ φίλοι συναπώλλυντο,
αὐτοῖς δὲ τοῖς τὴν πόλιν ἀπολέσασιν ἦ που ἐπ' ἐκφορὰν
πολλοὶ ἥξουσιν, ὁπότε βοηθεῖν τοσοῦτοι παρασκευάζονται;
89 καὶ μὲν δὴ πολὺ ῥᾴδιον ἡγοῦμαι εἶναι ὑπὲρ ὧν ὑμεῖς ἐπά-
σχετε ἀντειπεῖν ἢ ὑπὲρ ὧν οὗτοι πεποιήκασιν ἀπολογή-
σασθαι. καίτοι λέγουσιν ὡς Ἐρατοσθένει ἐλάχιστα τῶν
τριάκοντα κακὰ εἴργασται, καὶ διὰ τοῦτο αὐτὸν ἀξιοῦσι
σωθῆναι· ὅτι δὲ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων πλεῖστα εἰς ὑμᾶς
90 ἐξημάρτηκεν, οὐκ οἴονται χρῆναι αὐτὸν ἀπολέσθαι. ὑμεῖς
δὲ δείξατε ἥντινα γνώμην ἔχετε περὶ τῶν πραγμάτων. εἰ
μὲν γὰρ τούτου καταψηφιεῖσθε, δῆλοι ἔσεσθε ὡς ὀργι-
ζόμενοι τοῖς πεπραγμένοις, εἰ δὲ ἀποψηφιεῖσθε, ὀφθή-
σεσθε τῶν αὐτῶν ἔργων ἐπιθυμηταὶ τούτοις ὄντες, καὶ
οὐχ ἕξετε λέγειν, ὅτι τὰ ὑπὸ τῶν τριάκοντα προσταχθέντα
91 ποιεῖτε· νυνὶ μὲν γὰρ οὐδεὶς ὑμᾶς ἀναγκάζει παρὰ τὴν
ὑμετέραν γνώμην ἀποψηφίζεσθαι. ὥστε συμβουλεύω μὴ
τούτων ἀποψηφισαμένους ὑμῶν αὐτῶν καταψηφίσασθαι.
μηδ' οἴεσθε κρύβδην τὴν ψῆφον εἶναι· φανερὰν γὰρ τῇ
πόλει τὴν ὑμετέραν γνώμην ποιήσετε.

92 Βούλομαι δὲ ὀλίγα ἑκατέρους ἀναμνήσας καταβαίνειν,
τούς τε ἐξ ἄστεος καὶ τοὺς ἐκ Πειραιῶς, ἵνα τὰς ὑμῖν διὰ
τούτων γεγενημένας συμφορὰς παραδείγματα ἔχοντες τὴν
ψῆφον φέρητε. καὶ πρῶτον μὲν ὅσοι ἐξ ἄστεός ἐστε,
σκέψασθε ὅτι ὑπὸ τούτων οὕτω σφόδρα ἤρχεσθε, ὥστε
ἀδελφοῖς καὶ υἱέσι καὶ πολίταις ἠναγκάζεσθε πολεμεῖν
τοιοῦτον πόλεμον, ἐν ᾧ ἡττηθέντες μὲν τοῖς νικήσασι
93 τὸ ἴσον ἔχετε, νικήσαντες δ' ἂν τούτοις ἐδουλεύετε. καὶ
τοὺς ἰδίους οἴκους οὗτοι μὲν ἂν ἐκ τῶν πραγμάτων μεγά-
λους ἐκτήσαντο, ὑμεῖς δὲ διὰ τὸν πρὸς ἀλλήλους πόλεμον
ἐλάττους ἔχετε· συνωφελεῖσθαι μὲν γὰρ ὑμᾶς οὐκ ἠξίουν,
συνδιαβάλλεσθαι δ' ἠνάγκαζον, εἰς τοσοῦτον ὑπεροψίας
ἐλθόντες, ὥστε οὐ τῶν ἀγαθῶν κοινούμενοι πιστοὺς ὑμᾶς
ἐκτῶντο, ἀλλὰ τῶν ὀνειδῶν μεταδιδόντες εὔνους ᾤοντο
94 εἶναι. ἀνθ' ὧν ὑμεῖς νῦν ἐν τῷ θαρραλέῳ ὄντες, καθ'
ὅσον δύνασθε, καὶ ὑπὲρ ὑμῶν αὐτῶν καὶ ὑπὲρ τῶν ἐκ
438

129
Πειραιῶς τιμωρήσασθε, ἐνθυμηθέντες μὲν ὅτι ὑπὸ
τούτων πονηροτάτων ὄντων ἤρχεσθε, ἐνθυμηθέντες δὲ
ὅτι μετ᾽ ἀνδρῶν νῦν ἀρίστων πολιτεύεσθε καὶ τοῖς πολε-
μίοις μάχεσθε καὶ περὶ τῆς πόλεως βουλεύεσθε, ἀναμνη-
σθέντες δὲ τῶν ἐπικούρων, οὓς οὗτοι φύλακας τῆς σφε-
τέρας ἀρχῆς καὶ τῆς ὑμετέρας δουλείας εἰς τὴν ἀκρόπολιν
κατέστησαν. καὶ πρὸς ὑμᾶς μὲν ἔτι πολλῶν ὄντων εἰπεῖν 95
τοσαῦτα λέγω. ὅσοι δ᾽ ἐκ Πειραιῶς ἐστε, πρῶτον μὲν
τῶν ὅπλων ἀναμνήσθητε, ὅτι πολλὰς μάχας ἐν τῇ ἀλ-
λοτρίᾳ μαχεσάμενοι οὐχ ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἀλλ᾽ ὑπὸ
τούτων εἰρήνης οὔσης ἀφῃρέθητε τὰ ὅπλα, ἔπειθ᾽ ὅτι
ἐξεκηρύχθητε μὲν ἐκ τῆς πόλεως, ἣν ὑμῖν οἱ πατέρες
παρέδοσαν, φεύγοντας δὲ ὑμᾶς ἐκ τῶν πόλεων ἐξῃτοῦντο.
ἀνθ᾽ ὧν ὀργίσθητε μέν, ὥσπερ ὅτ᾽ ἐφεύγετε, ἀναμνήσθητε 96
δὲ καὶ τῶν ἄλλων κακῶν, ἃ πεπόνθατε ὑπ᾽ αὐτῶν, οἳ
τοὺς μὲν ἐκ τῆς ἀγορᾶς, τοὺς δ᾽ ἐκ τῶν ἱερῶν συναρπά-
ζοντες βιαίως ἀπέκτειναν, τοὺς δὲ ἀπὸ τέκνων καὶ γονέων
καὶ γυναικῶν ἀφέλκοντες φονέας αὑτῶν ἠνάγκασαν γενέ-
σθαι καὶ οὐδὲ ταφῆς τῆς νομιζομένης εἴασαν τυχεῖν,
ἡγούμενοι τὴν αὑτῶν ἀρχὴν βεβαιοτέραν εἶναι τῆς παρὰ
τῶν θεῶν τιμωρίας. ὅσοι δὲ τὸν θάνατον διέφυγον, 97
πολλαχοῦ κινδυνεύσαντες καὶ εἰς πολλὰς πόλεις πλανη-
θέντες καὶ πανταχόθεν ἐκκηρυττόμενοι, ἐνδεεῖς ὄντες τῶν
ἐπιτηδείων, οἱ μὲν ἐν πολεμίᾳ τῇ πατρίδι τοὺς παῖδας
καταλιπόντες, οἱ δ᾽ ἐν ξένῃ γῇ, πολλῶν ἐναντιουμένων
ἤλθετε εἰς τὸν Πειραιᾶ. πολλῶν δὲ καὶ μεγάλων κιν-
δύνων ὑπαρξάντων ἄνδρες ἀγαθοὶ γενόμενοι τοὺς μὲν
ἠλευθερώσατε, τοὺς δ᾽ εἰς τὴν πατρίδα κατηγάγετε. εἰ 98
δὲ ἐδυστυχήσατε καὶ τούτων ἡμάρτετε, αὐτοὶ μὲν ἂν δεί-
σαντες ἐφεύγετε, μὴ πάθητε τοιαῦτα οἷα καὶ πρότερον,
καὶ οὔτ᾽ ἂν ἱερὰ οὔτε βωμοὶ ὑμᾶς ἀδικουμένους διὰ τοὺς
τούτων τρόπους ὠφέλησαν, ἃ καὶ τοῖς ἀδικοῦσι σωτή-
ρια γίνεται· οἱ δὲ παῖδες ὑμῶν, ὅσοι μὲν ἐνθάδε ἦσαν,
ὑπὸ τούτων ἂν ὑβρίζοντο, οἱ δ᾽ ἐπὶ ξένης μικρῶν ἂν
ἕνεκα συμβολαίων ἐδούλευον ἐρημίᾳ τῶν ἐπικουρη-
σόντων.

129

99 Ἀλλὰ γὰρ οὐ τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι βούλομαι λέγειν, τὰ πραχθέντα ὑπὸ τούτων οὐ δυνάμενος εἰπεῖν· οὐδὲ γὰρ ἑνὸς κατηγόρου, οὐδὲ δυοῖν ἔργον ἐστίν, ἀλλὰ πολλῶν. ὅμως δὲ τῆς ἐμῆς προθυμίας οὐδὲν ἐλλέλειπται, ὑπέρ τε τῶν ἱερῶν, ἃ οὗτοι τὰ μὲν ἀπέδοντο, τὰ δ' εἰσιόντες ἐμίαινον, ὑπέρ τε τῆς πόλεως, ἣν μικρὰν ἐποίουν, ὑπέρ τε τῶν νεωρίων, ἃ καθεῖλον, καὶ ὑπὲρ τῶν τεθνεώτων, οἷς ὑμεῖς, ἐπειδὴ ζῶσιν ἐπαμῦναι οὐκ ἠδύ-
100 νασθε, ἀποθανοῦσι βοηθήσατε. οἶμαι δ' αὐτοὺς ἡμῶν τε ἀκροᾶσθαι καὶ ὑμᾶς εἴσεσθαι τὴν ψῆφον φέροντας, ἡγουμένους, ὅσοι μὲν ἂν τούτων ἀποψηφίσησθε, αὐτῶν θάνατον κατεψηφίσθαι, ὅσοι δ' ἂν παρὰ τούτων δίκην λάβωσιν, ὑπὲρ αὐτῶν τὰς τιμωρίας πεποιημένους.

Παύσομαι κατηγορῶν. ἀκηκόατε, ἑωράκατε, πεπόνθατε, ἔχετε. δικάζετε.

447

130

XIII.

ΚΑΤΑ ΑΓΟΡΑΤΟΥ ΕΝΔΕΙΞΕΩΣ.

*Προσήκει μέν, ὦ ἄνδρες δικασταί, πᾶσιν ὑμῖν τιμω-
ρεῖν ὑπὲρ τῶν ἀνδρῶν, οἳ ἀπέθανον εὖνοι ὄντες τῷ πλή-
θει τῷ ὑμετέρῳ, προσήκει δὲ κἀμοὶ οὐχ ἥκιστα· κηδεστὴς
γάρ μοι ἦν Διονυσόδωρος καὶ ἀνεψιός. τυγχάνει οὖν ἐμοὶ
ἡ αὐτὴ ἔχθρα πρὸς Ἀγόρατον τουτονὶ καὶ τῷ πλήθει τῷ
ὑμετέρῳ ὑπάρχουσα· ἔπραξε γὰρ οὗτος τοιαῦτα, δι᾽ ἃ
ὑπ᾽ ἐμοῦ νυνὶ εἰκότως μισεῖται, ὑπό τε ὑμῶν, ἂν θεὸς
θέλῃ, δικαίως τιμωρηθήσεται. Διονυσόδωρον γὰρ τὸν 2
κηδεστὴν τὸν ἐμὸν καὶ ἑτέρους πολλούς, ὧν δὴ τὰ ὀνό-
ματα ἀκούσεσθε, ἄνδρας ὄντας ἀγαθοὺς περὶ τὸ πλῆθος
τὸ ὑμέτερον, ἐπὶ τῶν τριάκοντα ἀπέκτεινε, μηνυτὴς κατ᾽
ἐκείνων γενόμενος. ποιήσας δὲ ταῦτα ἐμὲ μὲν ἰδίᾳ καὶ
ἕκαστον τῶν προσηκόντων μεγάλα ἐζημίωσε, τὴν δὲ πόλιν
κοινῇ πᾶσαν τοιούτων ἀνδρῶν ἀποστερήσας οὐ μικρά, ὡς
ἐγὼ νομίζω, ἔβλαψεν. ἐγὼ οὖν, ἄνδρες δικασταί, δίκαιον 3
καὶ ὅσιον ἡγοῦμαι εἶναι καὶ ἐμοὶ καὶ ὑμῖν ἅπασι τιμω-
ρεῖσθαι καθ᾽ ὅσον ἕκαστος δύναται· καὶ ποιοῦσι ταῦτα
νομίζω ἡμῖν καὶ παρὰ θεῶν καὶ παρ᾽ ἀνθρώπων ἄμεινον
ἂν γίγνεσθαι. δεῖ δ᾽ ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐξ ἀρχῆς
τῶν πραγμάτων ἁπάντων ἀκοῦσαι, ἵν᾽ εἰδῆτε πρῶτον μὲν 4
ᾧ τρόπῳ ὑμῖν ἡ δημοκρατία κατελύθη καὶ ὑφ᾽ ὅτου,
ἔπειτα ᾧ τρόπῳ οἱ ἄνδρες ὑπ᾽ Ἀγοράτου ἀπέθανον, καὶ δὴ
ὅ τι ἀποθνήσκειν μέλλοντες ἐπέσκηψαν. ἅπαντα γὰρ ταῦτα
ἀκριβῶς ἂν μαθόντες ἥδιον καὶ ὁσιώτερον Ἀγοράτου του-
τουὶ καταψηφίζοισθε. ὅθεν οὖν ἡμεῖς τε ῥᾷστα διδάξομεν
καὶ ὑμεῖς μαθήσεσθε, ἐντεῦθεν ὑμῖν ἄρξομαι διηγεῖσθαι.*

*Ἐπειδὴ γὰρ αἱ νῆες αἱ ὑμέτεραι διεφθάρησαν καὶ τὰ 5
πράγματα ἐν τῇ πόλει ἀσθενέστερα ἐγεγένητο, οὐ πολλῷ*

449

130
χρόνῳ ὕστερον αἵ τε νῆες αἱ Λακεδαιμονίων ἐπὶ τὸν Πει-
ραιᾶ ἀφικνοῦνται, καὶ ἅμα λόγοι πρὸς Λακεδαιμονίους
6 περὶ τῆς εἰρήνης ἐγίγνοντο. ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τούτῳ οἱ
βουλόμενοι νεώτερα πράγματα ἐν τῇ πόλει γίγνεσθαι
ἐπεβούλευον, νομίζοντες κάλλιστον καιρὸν εἰληφέναι καὶ
μάλιστα ἐν τῷ τότε χρόνῳ τὰ πράγματα, ὡς αὐτοὶ ἠβού-
7 λοντο, καταστήσασθαι. ἡγοῦντο δὲ οὐδὲν ἄλλο σφίσιν
ἐμποδὼν εἶναι ἢ τοὺς τοῦ δήμου προεστηκότας καὶ τοὺς
στρατηγοῦντας καὶ ταξιαρχοῦντας. τούτους οὖν ἐβούλοντο
ἀμωσγέπως ἐκποδὼν ποιήσασθαι, ἵνα ῥᾳδίως ἃ βούλοιντο
διαπράττοιντο. πρῶτον μὲν οὖν Κλεοφῶντι ἐπέθεντο ἐκ
8 τρόπου τοιούτου. ὅτε γὰρ ἡ πρώτη ἐκκλησία περὶ τῆς
εἰρήνης ἐγίγνετο, καὶ οἱ παρὰ Λακεδαιμονίων ἥκοντες
ἔλεγον ἐφ' οἷς ἕτοιμοι εἶεν τὴν εἰρήνην ποιεῖσθαι Λακε-
δαιμόνιοι, εἰ κατασκαφείη τῶν τειχῶν τῶν μακρῶν ἐπὶ
δέκα στάδια ἑκατέρου, τότε ὑμεῖς τε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι,
οὐκ ἠνέσχεσθε ἀκούσαντες περὶ τῶν τειχῶν τῆς κατασκα-
φῆς, Κλεοφῶν τε ὑπὲρ ὑμῶν πάντων ἀναστὰς ἀντεῖπεν,
9 ὡς οὐδενὶ τρόπῳ οἷόν τε εἴη ποιεῖν ταῦτα. μετὰ δὲ
ταῦτα Θηραμένης, ἐπιβουλεύων τῷ πλήθει τῷ ὑμετέρῳ,
ἀναστὰς λέγει ὅτι, ἐὰν αὐτὸν ἕλησθε περὶ τῆς εἰρήνης
πρεσβευτὴν αὐτοκράτορα, ποιήσειν ὥστε μήτε τῶν τειχῶν
διελεῖν, μήτε ἄλλο τὴν πόλιν ἐλαττῶσαι μηδέν· οἴοιτο δὲ
καὶ ἄλλο τι ἀγαθὸν παρὰ Λακεδαιμονίων τῇ πόλει εὑρή-
10 σεσθαι. πεισθέντες δὲ ὑμεῖς εἵλεσθε ἐκεῖνον πρεσβευτὴν
αὐτοκράτορα, ὃν τῷ προτέρῳ ἔτει στρατηγὸν χειροτονη-
θέντα ἀπεδοκιμάσατε, οὐ νομίζοντες εὔνουν εἶναι τῷ
11 πλήθει τῷ ὑμετέρῳ. ἐκεῖνος μὲν οὖν ἐλθὼν εἰς Λακε-
δαίμονα ἔμεινεν ἐκεῖ πολὺν χρόνον, καταλιπὼν ὑμᾶς πο-
λιορκουμένους, εἰδὼς τὸ ὑμέτερον πλῆθος ἐν ἀπορίᾳ
ἐχόμενον καὶ διὰ τὸν πόλεμον καὶ τὰ κακὰ τοὺς πολλοὺς
τῶν ἐπιτηδείων ἐνδεεῖς ὄντας, νομίζων, εἰ διαθείη ὑμᾶς
ἀπόρως, ὥσπερ διέθηκεν, ἀσμένως ὁποιαντινοῦν ἐθελῆ-
12 σαι ἂν εἰρήνην ποιήσασθαι. οἱ δ' ἐνθάδε ὑπομένοντες
καὶ ἐπιβουλεύοντες καταλῦσαι τὴν δημοκρατίαν εἰς ἀγῶνα
Κλεοφῶντα καθιστᾶσι, πρόφασιν μέν, ὅτι οὐκ ἦλθεν εἰς
450

131
τὰ ὅπλα ἀναπαυσόμενος, τὸ δ' ἀληθές, ὅτι ἀντεῖπεν
ὑπὲρ ὑμῶν μὴ καθαιρεῖν τὰ τείχη. ἐκείνῳ μὲν οὖν δικα-
στήριον παρασκευάσαντες καὶ εἰσελθόντες οἱ βουλόμενοι
ὀλιγαρχίαν καταστήσασθαι ἀπέκτειναν ἐν τῇ προφάσει
ταύτῃ. Θηραμένης δὲ ὕστερον ἀφικνεῖται ἐκ Λακεδαίμο- 13
νος. προσιόντες δ' αὐτῷ τῶν τε στρατηγῶν τινες καὶ
τῶν ταξιάρχων, ὧν ἦν Στρομβιχίδης καὶ Διονυσόδωρος,
καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν πολιτῶν εὐνοοῦντες ὑμῖν, ὥς γ' ἐδή-
λωσαν ὕστερον, ἠγανάκτουν σφόδρα. ἦλθε γὰρ φέρων
εἰρήνην τοιαύτην, ἣν ἡμεῖς ἔργῳ μαθόντες ἔγνωμεν· πολ-
λοὺς γὰρ τῶν πολιτῶν καὶ ἀγαθοὺς ἀπωλέσαμεν καὶ αὐ-
τοὶ ὑπὸ τῶν τριάκοντα ἐξηλάθημεν. ἦν γὰρ ἀντὶ μὲν 14
τοῦ ἐπὶ δέκα στάδια τῶν μακρῶν τειχῶν διελεῖν ὅλα τὰ
μακρὰ τείχη κατασκάψαι, ἀντὶ δὲ τοῦ ἄλλο τι ἀγαθὸν
τῇ πόλει εὑρέσθαι τάς τε ναῦς παραδοῦναι τοῖς Λακε-
δαιμονίοις καὶ τὸ περὶ τὸν Πειραιᾶ τεῖχος περιελεῖν.
ὁρῶντες δὲ οὗτοι οἱ ἄνδρες ὀνόματι μὲν εἰρήνην γενομέ- 15
νην, τῷ δ' ἔργῳ τὴν δημοκρατίαν καταλυομένην, οὐκ ἔφα-
σαν ἐπιτρέψαι ταῦτα γενέσθαι, οὐκ ἐλεοῦντες, ὦ ἄνδρες
Ἀθηναῖοι, τὰ τείχη, εἰ πεσεῖται, οὐδὲ κηδόμενοι τῶν
νεῶν, εἰ Λακεδαιμονίοις παραδοθήσονται (οὐδὲν γὰρ αὐ-
τοῖς τούτων πλεῖον ἢ ὑμῶν ἑκάστῳ προσῆκεν), ἀλλ' αἰσθό- 16
μενοι ἐκ τοῦ τρόπου τούτου τὸ ὑμέτερον πλῆθος κατα-
λυθησόμενον, οὐδ' (ὥς φασί τινες) οὐκ ἐπιθυμοῦντες
εἰρήνην γίγνεσθαι, ἀλλὰ βουλόμενοι βελτίω ταύτης εἰρή-
νην τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων ποιήσασθαι. ἐνόμιζον δὲ
δυνήσεσθαι, καὶ ἔπραξαν ἂν ταῦτα, εἰ μὴ ὑπ' Ἀγοράτου
τουτουὶ ἀπώλοντο. γνοὺς δὲ ταῦτα Θηραμένης καὶ οἱ 17
ἄλλοι οἱ ἐπιβουλεύοντες ὑμῖν, ὅτι εἰσί τινες οἳ κωλύσουσι
τὸν δῆμον καταλυθῆναι καὶ ἐναντιώσονται περὶ τῆς ἐλευ-
θερίας, εἵλοντο, πρὶν τὴν ἐκκλησίαν τὴν περὶ τῆς εἰρήνης
γενέσθαι, τούτους πρῶτον εἰς διαβολὰς καὶ κινδύνους
καταστῆσαι, ἵνα μηδεὶς ἐκεῖ ὑπὲρ τοῦ ὑμετέρου πλήθους
ἀντιλέγοι. ἐπιβουλὴν οὖν τοιαύτην ἐπιβουλεύουσι. πεί- 18
θουσι γὰρ Ἀγόρατον τουτονὶ μηνυτὴν κατὰ τῶν στρατη-
γῶν καὶ τῶν ταξιάρχων γενέσθαι, οὐ ξυνειδότα ἐκείνοις,
455

ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐδέν (οὐ γὰρ δήπου ἐκεῖνοι οὕτως 131
ἀνόητοι ἦσαν καὶ ἄφιλοι, ὥστε περὶ τηλικούτων ἂν πραγμά-
των πράττοντες Ἀγόρατον ὡς πιστὸν καὶ εὔνουν, δοῦλον καὶ
ἐκ δούλων ὄντα, παρεκάλεσαν), ἀλλ' ἐδόκει αὐτοῖς οὗτος
19 ἐπιτήδειος εἶναι μηνυτής. ἐβούλοντο οὖν ἄκοντα δοκεῖν
αὐτὸν καὶ μὴ ἑκόντα μηνύειν, ὅπως πιστότερα ὑμῖν ὑπο-
φαίνοιτο. ὡς δὲ ἑκὼν ἐμήνυσε, καὶ ὑμᾶς οἶμαι ἐκ τῶν πε-
πραγμένων αἰσθήσεσθαι. ἐκπέμπουσι γὰρ εἰς τὴν βουλὴν
[τὴν πρὸ τῶν τριάκοντα βουλεύουσαν] Θεόκριτον τὸν τοῦ
Ἐλαφοστίκτου καλούμενον· ὁ δὲ Θεόκριτος οὗτος ἑταῖρος
20 ἦν τῷ Ἀγοράτῳ καὶ ἐπιτήδειος. ἡ δὲ βουλὴ ἡ πρὸ τῶν
τριάκοντα βουλεύουσα διέφθαρτο καὶ ὀλιγαρχίας ἐπεθύ-
μει, ὡς ἴστε, μάλιστα. τεκμήριον δέ· οἱ γὰρ πολλοὶ ἐξ
ἐκείνης τῆς βουλῆς τὴν ὑστέραν βουλὴν τὴν ἐπὶ τῶν τριά-
κοντα ἐβούλευον. τοῦ δ' ἕνεκα ταῦτα λέγω ὑμῖν; ἵν' εἰδῆτε,
ὅτι τὰ ψηφίσματα τὰ ἐξ ἐκείνης τῆς βουλῆς οὐκ ἐπ' εὐνοίᾳ
τῇ ὑμετέρᾳ, ἀλλ' ἐπὶ καταλύσει τοῦ δήμου τοῦ ὑμετέρου
ἅπαντα ἐγένετο, καὶ ὡς τοιούτοις οὖσιν αὐτοῖς τὸν νοῦν
21 προσέχητε. εἰσελθὼν δὲ εἰς ταύτην τὴν βουλὴν ἐν ἀπορ-
ρήτῳ Θεόκριτος μηνύει, ὅτι συλλέγονταί τινες ἐναντιωσό-
μενοι τοῖς τότε καθισταμένοις πράγμασι. τὰ μὲν οὖν
ὀνόματα οὐκ ἔφη αὐτῶν ἐρεῖν καθ' ἕκαστον· ὅρκους τε
γὰρ ὀμωμοκέναι τοὺς αὐτοὺς ἐκείνοις, καὶ εἶναι ἑτέρους
οἳ ἐροῦσι τὰ ὀνόματα, αὐτὸς δὲ οὐκ ἄν ποτε ποιῆσαι
22 ταῦτα. καίτοι εἰ μὴ ἐκ παρασκευῆς ἐμηνύετο, πῶς οὐκ
ἂν ἠνάγκασεν ἡ βουλὴ εἰπεῖν τὰ ὀνόματα Θεόκριτον καὶ
μὴ ἀνώνυμον τὴν μήνυσιν ποιήσασθαι; νυνὶ δὲ τοῦτο τὸ
ψήφισμα ψηφίζεται.

ΨΗΦΙΣΜΑ.

23 Ἐπειδὴ τοίνυν τοῦτο τὸ ψήφισμα ἐψηφίσθη, κατέρ-
χονται ἐπὶ τὸν Ἀγόρατον εἰς τὸν Πειραιᾶ οἱ αἱρεθέντες
τῶν βουλευτῶν, καὶ περιτυχόντες αὐτῷ ἐν ἀγορᾷ ἐζήτουν
ἄγειν. παραγενόμενος δὲ Νικίας καὶ Νικομένης καὶ ἄλλοι
τινές, ὁρῶντες τὰ πράγματα οὐχ οἷα βέλτιστα ἐν τῇ πόλει
ὄντα, ἄγειν μὲν τὸν Ἀγόρατον οὐκ ἔφασαν προσήσεσθαι,
ἀφῃροῦντο δὲ καὶ ἠγγυῶντο καὶ ὡμολόγουν παρέξειν εἰς 455

132 τὴν βουλήν. γραψάμενοι δὲ οἱ βουλευταὶ τὰ ὀνόματα 24
τῶν ἐγγυωμένων καὶ κωλυόντων, ἀπιόντες ᾤχοντο εἰς
ἄστυ. ὁ δὲ Ἀγόρατος καὶ οἱ ἐγγυηταὶ καθίζουσιν ἐπὶ
τὸν βωμὸν Μουνυχίασιν· ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖ ἦσαν, ἐβουλεύοντο
τί χρὴ ποιεῖν. ἐδόκει οὖν τοῖς ἐγγυηταῖς καὶ τοῖς ἄλλοις
ἅπασιν ἐκποδὼν ποιήσασθαι τὸν Ἀγόρατον ὡς τάχιστα,
καὶ παρορμίσαντες δύο πλοῖα Μουνυχίασιν ἐδέοντο αὐτοῦ 25
παντὶ τρόπῳ ἀπελθεῖν Ἀθήνηθεν, καὶ αὐτοὶ ἔφασαν
συνεκπλευσεῖσθαι, ἕως τὰ πράγματα κατασταίη, λέγοντες
ὅτι, εἰ κομισθείη εἰς τὴν βουλήν, βασανιζόμενος ἴσως
ἀναγκασθήσεται ὀνόματα εἰπεῖν Ἀθηναίων ὧν ἂν ὑπο-
βάλωσιν οἱ βουλόμενοι κακόν τι ἐν τῇ πόλει ἐργάζεσθαι.
ταῦτα ἐκείνων δεομένων καὶ παρασκευασάντων πλοῖα καὶ 26
αὐτῶν ἑτοίμων ὄντων συνεκπλεῖν, οὐκ ἠθέλησε πείθε-
σθαι αὐτοῖς Ἀγόρατος οὑτοσί. καίτοι, ὦ Ἀγόρατε, εἰ
μή τί σοι ἦν παρεσκευασμένον καὶ ἐπίστευες μηδὲν κα-
κὸν πείσεσθαι, πῶς οὐκ ἂν ᾤχου καὶ πλοίων παρε-
σκευασμένων καὶ τῶν ἐγγυητῶν ἑτοίμων ὄντων σοι συνεκ-
πλεῖν; ἔτι γὰρ οἷόν τέ σοι ἦν καὶ οὔπω ἡ βουλή σου
ἐκράτει. ἀλλὰ μὲν δὴ οὐχ ὅμοιά γε σοὶ καὶ ἐκείνοις 27
ὑπῆρχε. πρῶτον μέν γε Ἀθηναῖοι ἦσαν, ὥστε οὐκ ἐδε-
δίεσαν βασανισθῆναι· ἔπειτα πατρίδα σφετέραν αὐτῶν
καταλιπόντες ἕτοιμοι ἦσαν συνεκπλεῖν μετὰ σοῦ, ἡγησά-
μενοι ταῦτα μᾶλλον λυσιτελεῖν ἢ τῶν πολιτῶν πολλοὺς
καὶ ἀγαθοὺς ὑπὸ σοῦ ἀδίκως ἀπολέσθαι. σοὶ δὲ πρῶτον
μὲν κίνδυνος ἦν βασανισθῆναι ὑπομείναντι, ἔπειτα οὐ
πατρίδα ἂν σαυτοῦ ἀπέλιπες· ὥστ' ἐκ παντὸς τρόπου σοὶ 28
μᾶλλον ἢ ἐκείνοις ἐκπλεῦσαι συνέφερεν, εἰ μή τι ἦν ᾧ
ἐπίστευες. νῦν δὲ ἄκων μὲν προσποιῇ, ἑκὼν δὲ πολλοὺς
καὶ ἀγαθοὺς Ἀθηναίων ἀπέκτεινας. ὡς δὲ παρεσκευά-
σθη ἅπαντα ἃ ἐγὼ λέγω, καὶ μάρτυρές εἰσι καὶ αὐτὸ τὸ
ψήφισμα σοῦ τὸ τῆς βουλῆς καταμαρτυρήσει.

ΨΗΦΙΣΜΑ.

Ἐπειδὴ τοίνυν τοῦτο τὸ ψήφισμα ἐψηφίσθη καὶ ἦλθον 29
οἱ ἐκ τῆς βουλῆς Μουνυχίαζε, ἑκὼν ἀνέστη Ἀγόρατος ἀπὸ
τοῦ βωμοῦ· καίτοι νῦν γε βίᾳ φησὶν ἀφαιρεθῆναι.
463

132

30 ἐπειδὴ δὲ εἰς τὴν βουλὴν ἐκομίσθη, ἀπογράφει Ἀγόρατος πρῶτον μὲν τῶν αὑτοῦ ἐγγυητῶν τὰ ὀνόματα, ἔπειτα τῶν στρατηγῶν καὶ τῶν ταξιάρχων, ἔπειτα δὲ καὶ ἄλλων τινῶν πολιτῶν. ἡ δὲ ἀρχὴ αὕτη τοῦ παντὸς κακοῦ ἐγένετο. ὡς δὲ ἀπέγραψε τὰ ὀνόματα, οἶμαι μὲν καὶ αὐτὸν ὁμολογήσειν· εἰ δὲ μή, ἐπ' αὐτοφώρῳ ἐγὼ αὐτὸν ἐξελέγξω. ἀπόκριναι δή μοι.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ.

31 Ἐβούλοντο τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἔτι πλειόνων αὐτὸν τὰ ὀνόματα ἀπογράψαι· οὕτω σφόδρα ἔρρωτο ἡ βουλὴ κακόν τι ἐργάζεσθαι, καὶ αὐτὸς οὐκ ἐδόκει αὐτοῖς ἅπαντα τἀληθῆ πω κατηγορηκέναι. τούτους μὲν οὖν ἅπαντας ἑκὼν ἀπογράφει, οὐδεμιᾶς αὐτῷ ἀνάγκης οὔσης.

32 [μετὰ τοῦτο προσαπογράφει ἑτέρους τῶν πολιτῶν.] ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐκκλησία Μουνυχίασιν ἐν τῷ θεάτρῳ ἐγίγνετο, οὕτω σφόδρα τινὲς ἐπεμελοῦντο ὅπως καὶ ἐν τῷ δήμῳ περὶ τῶν στρατηγῶν καὶ τῶν ταξιάρχων μήνυσις γένοιτο (περὶ δὲ τῶν ἄλλων ἀπέχρη ἐν τῇ βουλῇ μήνυσις μόνη γεγενημένη), ὥστε καὶ ἐκεῖ παράγουσιν εἰς τὸν δῆμον. καί μοι ἀπόκριναι, ὦ Ἀγόρατε· οὐ γὰρ ἂν οἶμαί σε ἔξαρνον γενέσθαι ἃ ἐναντίον Ἀθηναίων ἁπάντων ἐποίησας.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ.

33 Ὁμολογεῖ μὲν καὶ αὐτός, ὅμως δὲ καὶ τὰ ψηφίσματα ὑμῖν τοῦ δήμου ἀναγνώσεται.

ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ.

Ὅτι μὲν ἀπέγραψεν Ἀγόρατος οὑτοσὶ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τὰ ὀνόματα, καὶ τὰ ἐν τῇ βουλῇ καὶ τὰ ἐν τῷ δήμῳ, καὶ ἔστι φονεὺς ἐκείνων, σχεδόν τι οἶμαι ὑμᾶς ἐπίστασθαι· ὡς τοίνυν ἁπάντων τῶν κακῶν αἴτιος τῇ πόλει ἐγένετο καὶ οὐδ' ὑφ' ἑνὸς αὐτὸν προσήκει ἐλεεῖσθαι,

34 ἐγὼ οἶμαι ὑμῖν ἐν κεφαλαίοις ἀποδείξειν. ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖνοι συλληφθέντες ἐδέθησαν, τότε καὶ ὁ Λύσανδρος εἰς τοὺς λιμένας τοὺς ὑμετέρους εἰσέπλευσε, καὶ αἱ νῆες αἱ ὑμέτεραι Λακεδαιμονίοις παρεδόθησαν, καὶ τὰ τείχη κατεσκάφη, καὶ οἱ τριάκοντα κατέστησαν, καὶ τί οὐ τῶν

35 δεινῶν τῇ πόλει ἐγένετο; ἐπειδὴ τοίνυν οἱ τριάκοντα κατ-

463

133

εστάθησαν, εὐθέως κρίσιν τοῖς ἀνδράσι τούτοις ἐποίουν ἐν τῇ βουλῇ, ὁ δὲ δῆμος ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἐν δισχιλίοις ἐψηφίσατο. καί μοι ἀνάγνωθι τὸ ψήφισμα.

ΨΗΦΙΣΜΑ.

Εἰ μὲν οὖν ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἐκρίνοντο, ῥᾳδίως ἂν 36
ἐσώζοντο· ἅπαντες γὰρ ἤδη ἐγνωκότες ἦτε οὗ ἦν κακοῦ ἡ πόλις, ἐν ᾧ οὐδὲν ἔτι ὠφελεῖν ἐδύνασθε· νῦν δ' εἰς τὴν βουλὴν αὐτοὺς τὴν ἐπὶ τῶν τριάκοντα εἰσάγουσιν. ἡ δὲ κρίσις τοιαύτη ἐγίγνετο, οἵαν καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ ἐπίστασθε. οἱ μὲν γὰρ τριάκοντα ἐκάθηντο ἐπὶ τῶν βά- 37
θρων, οὗ νῦν οἱ πρυτάνεις καθέζονται, δύο δὲ τράπεζαι ἐν τῷ πρόσθεν τῶν τριάκοντα ἐκείσθην, τὴν δὲ ψῆφον οὐκ εἰς καδίσκους, ἀλλὰ φανερὰν ἐπὶ τὰς τραπέζας ταύτας ἔδει τίθεσθαι, τὴν μὲν ἐπὶ τὴν πρώτην, τὴν δὲ καθαιροῦσαν ἐπὶ τὴν ὑστέραν. ὥστ' ἐκ τίνος τρόπου ἔμελλέ τις αὐτῶν σωθήσεσθαι; ἑνὶ δὲ λόγῳ, ὅσοι εἰς τὸ βουλευ- 38
τήριον ἐπὶ τῶν τριάκοντα εἰσῆλθον κριθησόμενοι, ἁπάντων θάνατος κατεγινώσκετο, καὶ οὐδενὸς ἀπεψηφίσαντο πλὴν Ἀγοράτου τουτουί· τοῦτον δὲ ἀφεῖσαν ὡς εὐεργέτην ὄντα. ἵνα δὲ εἰδῆτε ὡς πολλοὶ ὑπὸ τούτου τεθνᾶσι, βούλομαι ὑμῖν τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἀναγνῶναι.

ΟΝΟΜΑΤΑ.

Ἐπειδὴ τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί, θάνατος αὐτῶν 39
κατεγνώσθη καὶ ἔδει αὐτοὺς ἀποθνήσκειν, μεταπέμπονται εἰς τὸ δεσμωτήριον ὁ μὲν ἀδελφήν, ὁ δὲ μητέρα, ὁ δὲ γυναῖκα, ὁ δ' ἥ τις ἦν ἑκάστῳ αὐτῶν προσήκουσα, ἵνα τὰ ὕστατα ἀσπασάμενοι τοὺς αὑτῶν οὕτω τὸν βίον τελευτήσειαν. καὶ δὴ καὶ Διονυσόδωρος μεταπέμπεται 40
τὴν ἀδελφὴν τὴν ἐμὴν εἰς τὸ δεσμωτήριον, γυναῖκα ἑαυτοῦ οὖσαν. πυθομένη δ' ἐκείνη ἀφικνεῖται, μέλαν τὸ ἱμάτιον ἠμφιεσμένη, ὡς εἰκὸς ἦν ἐπὶ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς τοιαύτῃ συμφορᾷ κεχρημένῳ. ἐναντίον δὲ τῆς ἀδελφῆς 41
τῆς ἐμῆς Διονυσόδωρος τά τε οἰκεῖα τὰ ἑαυτοῦ διέθετο, ὅπως αὐτῷ ἐδόκει, καὶ περὶ Ἀγοράτου τουτουὶ ἔλεγεν ὅτι αἴτιος ἦν τοῦ θανάτου, καὶ ἐπέσκηπτεν ἐμοὶ καὶ Διονυσίῳ τουτῳί, τῷ ἀδελφῷ τῷ αὐτοῦ, καὶ τοῖς φίλοις

133
42 πᾶσι τιμωρεῖν ὑπὲρ αὑτοῦ Ἀγόρατον· καὶ τῇ γυναικὶ τῇ
αὑτοῦ ἐπέσκηπτε, νομίζων αὐτὴν κυεῖν ἐξ αὐτοῦ, ἐὰν γέ-
νηται αὐτῇ παιδίον, φράζειν τῷ γενομένῳ, ὅτι τὸν πα-
τέρα αὐτοῦ Ἀγόρατος ἀπέκτεινε, καὶ κελεύειν τιμωρεῖν
ὑπὲρ αὑτοῦ ὡς φονέα ὄντα. ὡς οὖν ἀληθῆ λέγω, μάρ-
τυρας τούτων παρέξομαι.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

43 Οὗτοι μὲν τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὑπ' Ἀγοράτου
ἀπογραφέντες ἀπέθανον. ἐπεὶ δὲ τούτους ἐκποδὼν ἐποιή-
σαντο οἱ τριάκοντα, σχεδὸν οἶμαι ὑμᾶς ἐπίστασθαι ὡς
πολλὰ καὶ δεινὰ μετὰ ταῦτα τῇ πόλει ἐγένετο· ὧν οὗτος
ἁπάντων αἴτιός ἐστιν, ἀποκτείνας ἐκείνους. ἀνιῶμαι μὲν
οὖν ὑπομιμνήσκων τὰς γεγενημένας συμφορὰς τῇ πόλει,
44 ἀνάγκη δ' ἐστίν, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἐν τῷ παρόντι
καιρῷ, ἵν' εἰδῆτε ὡς σφόδρα ὑμῖν ἐλεεῖν προσήκει Ἀγό-
ρατον. ἴστε μὲν γὰρ τοὺς ἐκ Σαλαμῖνος τῶν πολιτῶν
κομισθέντας, οἷοι ἦσαν καὶ ὅσοι καὶ οἵῳ ὀλέθρῳ ὑπὸ
τῶν τριάκοντα ἀπώλοντο, ἴστε δὲ τοὺς ἐξ Ἐλευσῖνος, ὡς
πολλοὶ ταύτῃ τῇ συμφορᾷ ἐχρήσαντο, μέμνησθε δὲ καὶ
τοὺς ἐνθάδε διὰ τὰς ἰδίας ἔχθρας ἀπαγομένους εἰς τὸ
45 δεσμωτήριον, οἳ οὐδὲν κακὸν τὴν πόλιν ποιήσαντες
ἠναγκάζοντο αἰσχίστῳ καὶ ἀκλεεστάτῳ ὀλέθρῳ ἀπόλ-
λυσθαι, οἱ μὲν γονέας σφετέρους αὐτῶν πρεσβύτας κατα-
λείποντες, οἳ ἤλπιζον ὑπὸ τῶν σφετέρων αὐτῶν παίδων
γηροτροφηθέντες, ἐπειδὴ τελευτήσαιεν τὸν βίον, ταφή-
σεσθαι, οἱ δὲ ἀδελφὰς ἀνεκδότους, οἱ δὲ παῖδας μικροὺς
46 πολλῆς ἔτι θεραπείας δεομένους· οὕς, ὦ ἄνδρες δικασταί,
ποίαν τινὰ οἴεσθε γνώμην περὶ τούτου ἔχειν ἢ ποίαν
τινὰ ἂν ψῆφον θέσθαι, εἰ ἐπ' ἐκείνοις γένοιτο, ἀποστε-
ρηθέντας διὰ τοῦτον τῶν ἡδίστων; ἔτι δὲ τὰ τείχη ὡς
κατεσκάφη καὶ αἱ νῆες τοῖς πολεμίοις παρεδόθησαν καὶ
τὰ νεώρια καθῃρέθη καὶ Λακεδαιμόνιοι τὴν ἀκρόπολιν
ὑμῶν εἶχον καὶ ἡ δύναμις ἅπασα τῆς πόλεως παρελύθη,
ὥστε μηδὲν διαφέρειν τῆς ἐλαχίστης πόλεως τὴν πόλιν.
47 πρὸς δὲ τούτοις τὰς ἰδίας οὐσίας ἀπωλέσατε, καὶ τὸ
τελευταῖον συλλήβδην ἅπαντες ὑπὸ τῶν τριάκοντα ἐκ τῆς
469

134 πατρίδος ἐξηλάθητε. ταῦτα ἐκεῖνοι οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες αἰσθόμενοι οὐκ ἔφασαν ἐπιτρέψαι τὴν εἰρήνην, ὦ ἄνδρες δικασταί, ποιήσασθαι· οὓς σύ, Ἀγόρατε, βουλομένους 48
ἀγαθόν τι πρᾶξαι τῇ πόλει ἀπέκτεινας, μηνύσας αὐτοὺς τῇ βουλῇ ἐπιβουλεύειν τῷ πλήθει τῷ ὑμετέρῳ, καὶ αἴτιος εἶ ἁπάντων τῇ πόλει τῶν κακῶν τῶν γεγενημένων. νῦν οὖν μνησθέντες καὶ τῶν ἰδίων ἕκαστος δυστυχημάτων καὶ τῶν κοινῶν τῆς πόλεως τιμωρεῖσθε τὸν αἴτιον τούτων.

Θαυμάζω δ' ἔγωγε, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὅ τί ποτε 49
τολμήσει πρὸς ὑμᾶς ἀπολογεῖσθαι· δεῖ γὰρ αὐτὸν ἀποδεῖξαι, ὡς οὐ κατεμήνυσε τῶν ἀνδρῶν τούτων, οὐδ' αἴτιος αὐτοῖς ἐστι τοῦ θανάτου, ὅπερ οὐκ ἂν δύναιτο οὐδέποτε ἀποδεῖξαι. πρῶτον μὲν γὰρ τὰ ψηφίσματα αὐτοῦ τὰ ἐκ 50
τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου καταμαρτυρεῖ, διαρρήδην ἀγορεύοντα περὶ ὧν Ἀγόρατος κατείρηκεν· ἔπειτα ἡ κρίσις, ἣν ἐκρίθη ἐπὶ τῶν τριάκοντα καὶ ἀφείθη, διαρρήδην λέγει „διότι“ φησίν „ἔδοξε τἀληθῆ εἰσαγγεῖλαι.“ καί μοι ἀνάγνωθι.

ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ. ΓΝΩΣΙΣ. ΓΡΑΦΑΙ.

Ὡς μὲν οὖν οὐκ ἀπέγραψεν, οὐδενὶ τρόπῳ δύναιτ' ἂν 51
ἀποδεῖξαι. δεῖ τοίνυν αὐτὸν ὡς δικαίως ἐμήνυσε ταῦτα ἀποφαίνειν, ὁρῶν αὐτοὺς πονηρὰ καὶ οὐκ ἐπιτήδεια τῷ δήμῳ τῷ ὑμετέρῳ πράττοντας. οἴομαι δ' οὐδ' ἂν τοῦτο αὐτὸν ἐπιχειρῆσαι ἀποδεικνύναι. οὐ γὰρ δήπου, εἴ τι κακὸν τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων εἰργάσαντο, οἱ τριάκοντα, δεδιότες μὴ καταλυθείη ἂν ὁ δῆμος, τιμωροῦντες ὑπὲρ τοῦ δήμου ἂν αὐτοὺς ἀπέκτειναν, ἀλλ' οἶμαι πολὺ τοὐναντίον τούτου.

Ἀλλ' ἴσως φήσει ἄκων τοσαῦτα κακὰ ἐργάσασθαι. 52
ἐγὼ δ' οὐκ οἶμαι, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὐδ' ἐάν τις ὑμᾶς ὡς μάλιστα ἄκων μεγάλα κακὰ ἐργάσηται, ὧν μὴ οἷόν τε γενέσθαι ἐστὶν ὑπερβολήν, οὐ τούτου ἕνεκα οὐ δεῖν ὑμᾶς ἀμύνεσθαι. εἶτα δὲ καὶ ἐκεῖνο μέμνησθε, ὅτι ἐξῆν Ἀγοράτῳ τουτωί, πρὶν εἰς τὴν βουλὴν κομισθῆναι, ὅτ' ἐπὶ τοῦ βωμοῦ ἐκάθητο Μουνυχίασι, σωθῆναι· καὶ γὰρ

134

πλοῖα παρεσκεύαστο καὶ οἱ ἐγγυηταὶ ἕτοιμοι ἦσαν συναπ-
53 ιέναι. καίτοι εἰ ἐκείνοις ἐπίθου καὶ ἠθέλησας ἐκπλεῦσαι
μετ᾽ ἐκείνων, οὔτ᾽ ἂν ἑκὼν οὔτε ἄκων τοσούτους Ἀθη-
ναίους ἀπέκτεινας· νῦν δὲ πεισθεὶς ὑφ᾽ ὧν τότε ἐπείσθης,
εἰ τῶν στρατηγῶν καὶ τῶν ταξιάρχων τὰ ὀνόματα μόνον
εἴποις, μέγα τι ᾤου παρ᾽ αὐτῶν διαπράξασθαι. οὔκουν
τούτου ἕνεκα δεῖ σε παρ᾽ ἡμῶν συγγνώμης τινὸς τυχεῖν, ἐπεὶ
54 οὐδὲ ἐκεῖνοι παρὰ σοῦ οὐδεμιᾶς ἔτυχον, οὓς σὺ ἀπέκτεινας.
καὶ Ἱππίας μὲν ὁ Θάσιος καὶ Ξενοφῶν ὁ Κουριεύς, οἳ ἐπὶ
τῇ αὐτῇ αἰτίᾳ τούτῳ ὑπὸ τῆς βουλῆς μετεπέμφθησαν, οὗτοι
μὲν ἀπέθανον, ὁ μὲν στρεβλωθείς, Ξενοφῶν, ὁ δὲ Ἱππίας
οὕτω, διότι οὐκ ἄξιοι ἐδόκουν τοῖς τριάκοντα σωτηρίας
εἶναι (οὐδένα γὰρ Ἀθηναίων ἀπώλλυσαν), Ἀγόρατος δὲ
ἀφείθη, διότι ἐδόκει ἐκείνοις τὰ ἥδιστα πεποιηκέναι.
55 Ἀκούω δ᾽ αὐτὸν καὶ εἰς Μενέστρατον ἀναφέρειν τι
περὶ τῶν γραφῶν τούτων. τὸ δὲ τοῦ Μενεστράτου πρᾶ-
γμα τοιοῦτον ἐγένετο. ὁ Μενέστρατος οὗτος ἀπεγράφη
ὑπὸ τοῦ Ἀγοράτου καὶ συλληφθεὶς ἐδέδετο. Ἁγνόδωρος
δ᾽ ἦν Ἀμφιτροπαιεύς, δημότης τοῦ Μενεστράτου, Κριτίου
κηδεστὴς τοῦ τῶν τριάκοντα. οὗτος οὖν, ὅτε ἡ ἐκκλησία
Μουνυχίασιν ἐν τῷ θεάτρῳ ἐγίνετο, ἅμα μὲν βουλόμενος
τὸν Μενέστρατον σωθῆναι, ἅμα δὲ ὡς πλείστους ἀπο-
γραφέντας ἀπολέσθαι, παράγει αὐτὸν εἰς τὸν δῆμον, καὶ
εὑρίσκονται αὐτῷ κατὰ τὸ ψήφισμα τουτὶ ἄδειαν.

ΨΗΦΙΣΜΑ.

56 Ἐπειδὴ δὲ τοῦτο τὸ ψήφισμα ἐγένετο, μηνύει ὁ Μενέ-
στρατος καὶ προσαπογράφει ἑτέρους τῶν πολιτῶν. τοῦ-
τον μέντοι οἱ μὲν τριάκοντα ἀφεῖσαν ὥσπερ Ἀγόρατον
τουτονί, δόξαντα ἀληθῆ εἰσαγγεῖλαι, ὑμεῖς δὲ πολλῷ
χρόνῳ ὕστερον λαβόντες ἐν δικαστηρίῳ ὡς ἀνδροφόνον
ὄντα, θάνατον δικαίως καταψηφισάμενοι τῷ δημίῳ παρ-
57 έδοτε, καὶ ἀπετυμπανίσθη. καίτοι εἰ ἐκεῖνος ἀπέθανεν,
ἦ που Ἀγόρατός γε δικαίως ἀποθανεῖται, ὅς γε τόν τε
Μενέστρατον ἀπογράψας αἴτιος ἐκείνῳ ἐστὶ τοῦ θανάτου,
καὶ τοῖς ὑπὸ Μενεστράτου ἀπογραφεῖσι τίς αἰτιώτερος
ἢ ὁ εἰς τοιαύτην ἀνάγκην ἐκεῖνον καταστήσας;

477

135

Ἀνόμοιος δέ μοι δοκεῖ Ἀριστοφάνει γενέσθαι τῷ Χολλείδῃ, ὃς ἐγγυητὴς τότε τούτου ἐγένετο καὶ τὰ πλοῖα παρασκευάσας Μουνυχίασιν ἕτοιμος ἦν συνεκπλεῖν μετὰ τούτου. καὶ τό γε ἐπ᾽ ἐκεῖνον εἶναι ἐσώθης, καὶ οὔτ᾽ ἂν Ἀθηναίων οὐδένα ἀπώλεσας, οὔτ᾽ ἂν αὐτὸς σὺ εἰς τοιούτους κινδύνους κατέστης· νῦν δὲ καὶ τὸν σωτῆρα τὸν σαυτοῦ ἐτόλμησας ἀπογράψαι, καὶ ἀπογράψας * καὶ ἐκεῖνον καὶ τοὺς ἄλλους ἐγγυητάς. τοῦτον μέντοι ὡς οὐ καθαρῶς Ἀθηναῖον ὄντα ἐβούλοντό τινες βασανισθῆναι, καὶ τουτὶ τὸ ψήφισμα τὸν δῆμον ἀναπείθουσι ψηφίζεσθαι. 58 59

ΨΗΦΙΣΜΑ.

Μετὰ τοῦτο τοίνυν προσιόντες τῷ Ἀριστοφάνει οἱ πράττοντες τότε τὰ πράγματα ἐδέοντο αὐτοῦ κατειπεῖν καὶ σώζεσθαι, καὶ μὴ κινδυνεύειν ἀγωνισάμενον τῆς ξενίας τὰ ἔσχατα παθεῖν. ὁ δὲ οὐκ ἔφη οὐδέποτε· οὕτω χρηστὸς ἦν καὶ περὶ τοὺς δεδεμένους καὶ περὶ τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων, ὥστε εἵλετο μᾶλλον ἀποθανεῖν ἢ κατειπεῖν καὶ ἀδίκως τινὰς ἀπολέσαι. ἐκεῖνος μὲν τοίνυν καὶ ὑπὸ σοῦ ἀπολλύμενος τοιουτοσὶ ἐγένετο [καὶ Ξενοφῶν ὁ στρεβλωθεὶς καὶ Ἱππίας ὁ Θάσιος], σὺ δ᾽ οὐδὲν τοῖς ἀνδράσιν ἐκείνοις συνειδώς, πεισθεὶς δὲ ὡς σύ γε, ἂν ἐκεῖνοι ἀπόλωνται, μεθέξεις τῆς τότε πολιτείας καθισταμένης, ἀπέγραφες καὶ ἀπέκτεινας Ἀθηναίων πολλοὺς καὶ ἀγαθούς. 60 61

Βούλομαι δ᾽ ὑμῖν, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἐπιδεῖξαι οἵων ἀνδρῶν ὑπ᾽ Ἀγοράτου ἀπεστέρησθε. εἰ μὲν οὖν οὐ πολλοὶ ἦσαν, καθ᾽ ἕκαστον ἂν περὶ αὐτῶν ἠκούετε, νῦν δὲ συλλήβδην περὶ πάντων. οἱ μὲν γὰρ στρατηγήσαντες ὑμῖν πολλάκις μείζω τὴν πόλιν τοῖς διαδεχομένοις στρατηγοῖς παρεδίδοσαν, οἱ δ᾽ ἑτέρας μεγάλας ἀρχὰς ἄρξαντες καὶ τριηραρχίας πολλὰς τριηραρχήσαντες οὐδεπώποτε ὑφ᾽ ὑμῶν οὐδεμίαν αἰτίαν αἰσχρὰν ἔσχον. οἱ δ᾽ αὐτῶν περιγενόμενοι καὶ σωθέντες, οὓς οὗτος μὲν ἀπέκτεινεν ὠμῶς καὶ θάνατος αὐτῶν κατεγνώσθη, ἡ δὲ τύχη καὶ ὁ δαίμων περιεποίησε· φυγόντες γὰρ ἐνθένδε καὶ οὐ συλληφθέντες οὐδὲ ὑπομείναντες τὴν κρίσιν, κατελθόντες ἀπὸ Φυλῆς τιμῶνται ὑφ᾽ ὑμῶν ὡς ἄνδρες ἀγαθοὶ ὄντες. 62 63

487

135

64 Τούτους μέντοι τοιούτους ὄντας Ἀγόρατος τοὺς μὲν ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ φυγάδας ἐντεῦθεν ἐποίησε, τίς ὢν αὐτός; δεῖ γὰρ ὑμᾶς εἰδέναι ὅτι δοῦλος καὶ ἐκ δούλων ἐστίν, ἵν᾽ εἰδῆτε οἷος ὢν ὑμᾶς ἐλυμαίνετο. τούτῳ μὲν γὰρ πατὴρ ἦν Εὐμάρης, ἐγένετο δὲ ὁ Εὐμάρης οὗτος Νικοκλέους καὶ Ἀντικλέους. καί μοι ἀνάβητε μάρτυρες.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

65 Τἆλλα τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὅσα κακὰ καὶ αἰσχρὰ καὶ τούτῳ καὶ τοῖς τούτου ἀδελφοῖς ἐπιτετήδευται, πολὺ ἂν εἴη ἔργον λέγειν. περὶ δὲ συκοφαντίας, ὅσας οὗτος ἢ δίκας ἰδίας συκοφαντῶν ἐδικάζετο ἢ γραφὰς ὅσας ἐγράφετο ἢ ἀπογραφὰς ἀπέγραφεν, οὐδέν με δεῖ καθ᾽ ἕκαστον λέγειν· συλλήβδην γὰρ ὑμεῖς ἅπαντες καὶ ἐν τῷ δήμῳ καὶ ἐν τῷ δικαστηρίῳ συκοφαντίας αὐτοῦ
66 κατέγνωτε, καὶ ὤφλησεν ὑμῖν μυρίας δραχμάς, ὥστε τοῦτο μὲν ἱκανῶς ὑπὸ ὑμῶν ἁπάντων μεμαρτύρηται. γυναῖκας τοίνυν τῶν πολιτῶν τοιοῦτος ὢν μοιχεύειν καὶ διαφθείρειν ἐλευθέρας ἐπεχείρησε, καὶ ἐλήφθη μοιχός· καὶ τούτου θάνατος ἡ ζημία ἐστίν. ὡς δὲ ἀληθῆ λέγω, μάρτυρας κάλει.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

67 Ἦσαν τοίνυν οὗτοι, ὦ ἄνδρες δικασταί, τέτταρες ἀδελφοί. τούτων εἷς μὲν ὁ πρεσβύτερος ἐν Σικελίᾳ παραφρυκτωρευόμενος τοῖς πολεμίοις ληφθεὶς ὑπὸ Λαμάχου ἀπετυμπανίσθη, ὁ δὲ ἕτερος εἰς Κόρινθον μὲν ἐντευθενὶ ἀνδράποδον ἐξήγαγεν, ἐκεῖθεν δὲ παιδίσκην ἀστῆς ἐξαγαγὼν ἁλίσκεται, καὶ ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ δεδεμένος
68 ἀπέθανε. τὸν δὲ τρίτον Φαινιππίδης ἐνθάδε λωποδύτην ἀπήγαγε, καὶ ὑμεῖς κρίναντες αὐτὸν ἐν τῷ δικαστηρίῳ καὶ καταγνόντες αὐτοῦ θάνατον ἀποτυμπανίσαι παρέδοτε. ὡς δὲ ἀληθῆ λέγω, καὶ αὐτὸν οἶμαι ὁμολογήσειν τοῦτον καὶ μάρτυρας παρεξόμεθα.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

69 Πῶς οὖν οὐχ ἅπασι προσήκει ὑμῖν τούτου καταψηφίζεσθαι; εἰ γὰρ τούτων ἕκαστος δι᾽ ἓν ἁμάρτημα θανάτου ἠξιώθη, ἦ που τοῦ γε πολλὰ ἐξημαρτηκότος καὶ

487

136
δημοσίᾳ εἰς τὴν πόλιν καὶ ἰδίᾳ εἰς ἕκαστον ὑμῶν, ὧν ἑκάστου ἁμαρτήματος ἐν τοῖς νόμοις θάνατος ἡ ζημία ἐστί, δεῖ ὑμᾶς σφόδρα θάνατον αὐτοῦ καταψηφίσασθαι.

Λέξει δέ, ὦ ἄνδρες δικασταί, καὶ ἐξαπατῆσαι ὑμᾶς 70
πειράσεται, ὡς ἐπὶ τῶν τετρακοσίων Φρύνιχον ἀπέκτεινε, καὶ ἀντὶ τούτου φησὶν αὐτὸν Ἀθηναῖον τὸν δῆμον ποιήσασθαι, ψευδόμενος, ὦ ἄνδρες δικασταί· οὔτε γὰρ Φρύνιχον ἀπέκτεινεν, οὔτε Ἀθηναῖον αὐτὸν ὁ δῆμος ἐποιήσατο.
Φρυνίχῳ γάρ, ὦ ἄνδρες δικασταί, κοινῇ Θρασύβουλός τε 71
ὁ Καλυδώνιος καὶ Ἀπολλόδωρος ὁ Μεγαρεὺς ἐπεβουλευσαν· ἐπειδὴ δὲ ἐπετυχέτην αὐτῷ βαδίζοντι, ὁ μὲν Θρασύβουλος τύπτει τὸν Φρύνιχον καὶ καταβάλλει πατάξας, ὁ δὲ Ἀπολλόδωρος οὐχ ἥψατο, ἀλλ' ἐν τούτῳ κραυγὴ γίνεται καὶ ᾤχοντο φεύγοντες. Ἀγόρατος δὲ οὑτοσὶ οὔτε παρεκλήθη οὔτε παρεγένετο οὔτε οἶδε τοῦ πράγματος οὐδέν. ὡς δὲ ἀληθῆ λέγω, αὐτὸ ὑμῖν τὸ ψήφισμα δηλώσει.

ΨΗΦΙΣΜΑ.

Ὅτι μὲν οὐκ ἀπέκτεινε Φρύνιχον, ἐξ αὐτοῦ τοῦ ψηφί- 72
σματος δῆλον· οὐδαμοῦ γάρ ἐστιν Ἀγόρατον Ἀθηναῖον εἶναι, ὥσπερ Θρασύβουλον καὶ Ἀπολλόδωρον. καίτοι εἴπερ ἀπέκτεινε Φρύνιχον, ἔδει αὐτὸν ἐν τῇ αὐτῇ στήλῃ, ἵνα περ Θρασύβουλον καὶ Ἀπολλόδωρον, Ἀθηναῖον πεποιημένον *****. τὰ μέντοι ὀνόματα διαπράττονται σφῶν αὐτῶν, δόντες ἀργύριον τῷ ῥήτορι, προσγραφῆναι εἰς τὴν στήλην ὡς εὐεργέτας ὄντας. καὶ ὡς ἀληθῆ λέγω, τοῦτο τὸ ψήφισμα ἐλέγξει.

ΨΗΦΙΣΜΑ.

Οὕτω μέντοι οὗτος πολὺ ὑμῶν καταφρονεῖ, ὥστε οὐκ 73
ὢν Ἀθηναῖος καὶ ἐδίκαζε καὶ ἐξεκλησίαζε καὶ γραφὰς τὰς ἐξ ἀνθρώπων ἐγράφετο, ἐπιγραφόμενος Ἀναγυράσιος εἶναι. ἔπειτα δὲ καὶ ἕτερον μέγα τεκμήριον ὡς οὐκ ἂν ἀπέκτεινε Φρύνιχον, δι' ὃ Ἀθηναῖός φησι γεγενῆσθαι. ὁ Φρύνιχος γὰρ οὗτος τοὺς τετρακοσίους κατέστησεν· ἐπειδὴ δ' ἐκεῖνος ἀπέθανεν, οἱ πολλοὶ τῶν τετρακοσίων ἔφυγον. πότε- 74
ρον οὖν δοκοῦσιν ὑμῖν οἱ τριάκοντα καὶ ἡ βουλὴ ἡ ἐπὶ τῶν τριάκοντα βουλεύουσα, οἳ αὐτοὶ ἦσαν ἅπαντες τῶν
495

136

τετρακοσίων τῶν φυγόντων, ἀφεῖναι ἂν λαβόντες τὸν
Φρύνιχον ἀποκτείναντα, ἢ τιμωρήσασθαι ὑπὲρ Φρυνίχου
καὶ τῆς φυγῆς ἧς αὐτοὶ ἔφυγον; ἐγὼ μὲν οἶμαι τιμωρεῖ-
75 σθαι ἄν. εἰ μὲν οὖν μὴ ἀποκτείνας προσποιεῖται, ἀδικεῖ,
ὡς ἐγώ φημι· εἰ δὲ ἀμφισβητεῖς καὶ φῂς Φρύνιχον ἀπο-
κτεῖναι, δῆλον ὅτι μείζω τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων κακὰ
ποιήσας τὴν ὑπὲρ Φρυνίχου αἰτίαν πρὸς τοὺς τριάκοντα
ἀπελύσω. οὐδέποτε γὰρ πείσεις οὐδένα ἀνθρώπων, ὡς
Φρύνιχον ἀποκτείνας ἀφείθης ἂν ὑπὸ τῶν τριάκοντα, εἰ
μὴ μεγάλα τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων καὶ ἀνήκεστα κακὰ
76 εἰργάσω. ἐὰν μὲν οὖν φάσκῃ Φρύνιχον ἀποκτεῖναι, τού-
των μέμνησθε, καὶ τοῦτον τιμωρεῖσθε ἀνθ᾽ ὧν ἐποίησεν·
ἐὰν δ᾽ οὐ φάσκῃ, ἔρεσθε αὐτόν, δι᾽ ὅ τι φησὶν Ἀθηναῖος
ποιηθῆναι. ἐὰν δὲ μὴ ἔχῃ ἀποδεῖξαι, τιμωρεῖσθε αὐτόν,
ὅτι καὶ ἐδίκαζε καὶ ἐξεκλησίαζε καὶ ἐσυκοφάντει πολλοὺς
ὡς Ἀθηναῖος τοὔνομα ἐπιγραφόμενος.

77 Ἀκούω δ᾽ αὐτὸν παρασκευάζεσθαι ἀπολογεῖσθαι ὡς
ἐπὶ Φυλήν τε ᾤχετο καὶ συγκατῆλθε τοῖς ἀπὸ Φυλῆς, καὶ
τοῦτο μέγιστον ἀγώνισμα εἶναι. ἐγένετο δὲ τοιοῦτον.
ἦλθεν οὗτος ἐπὶ Φυλήν· καίτοι πῶς ἂν γένοιτο ἄνθρωπος
μιαρώτερος, ὅστις εἰδώς, ὅτι εἰσί τινες ἐπὶ Φυλὴν τῶν
ὑπὸ τούτου ἐκπεπτωκότων, ἐτόλμησεν ἐλθεῖν ὡς τούτους;
78 ἐπειδὴ δὲ εἶδον αὐτὸν τάχιστα, συλλαβόντες ἄγουσιν ἄντι-
κρυς ὡς ἀποκτενοῦντες, οὗπερ καὶ τοὺς ἄλλους ἀπέσφατ-
τον, εἴ τινα λῃστὴν ἢ κακοῦργον συλλάβοιεν. στρατηγῶν
δὲ Ἄνυτος ἐπὶ Φυλὴν οὐκ ἔφη χρῆναι ποιεῖν αὐτοὺς ταῦτα,
λέγων ὅτι οὔπω οὕτω διακέοιντο, ὥστε τιμωρεῖσθαί τινας
τῶν ἐχθρῶν, ἀλλὰ νῦν μὲν δεῖν αὐτοὺς ἡσυχίαν ἔχειν, εἰ
δέ ποτε οἴκαδε κατέλθοιεν, τότε καὶ τιμωρήσοιντο τοὺς
79 ἀδικοῦντας. ταῦτα λέγων αἴτιος ἐγένετο τοῦ ἀποφυγεῖν
τοῦτον ἐπὶ Φυλήν· ἀνάγκη δὲ ἦν τοῦ στρατηγοῦ ἀνδρὸς
ἀκροᾶσθαι, εἴπερ ἔμελλον σωθήσεσθαι. ἀλλ᾽ ἕτερον·
οὔτε γὰρ συσσιτήσας τούτῳ οὐδεὶς φανήσεται οὔτε σύ-
σκηνος γενόμενος, οὔτε ταξίαρχος εἰς τὴν φυλὴν κατα-
τάξας, ἀλλ᾽ ὥσπερ ἀλιτηρίῳ οὐδεὶς ἀνθρώπων αὐτῷ
διελέγετο. καί μοι κάλει τὸν ταξίαρχον.

495

137

ΜΑΡΤΥΣ.

Ἐπειδὴ δὲ διαλλαγαὶ πρὸς ἀλλήλους ἐγένοντο καὶ ἔπεμ- 80
ψαν οἱ πολῖται ἐκ Πειραιῶς τὴν πομπὴν εἰς πόλιν, ἡγεῖτο
μὲν Αἴσιμος τῶν πολιτῶν, οὗτος δὲ οὕτω τολμηρὸς καὶ
ἐκεῖ ἐγένετο· συνηκολούθει γὰρ λαβὼν τὰ ὅπλα καὶ συνέ-
πεμπε τὴν πομπὴν μετὰ τῶν πολιτῶν πρὸς τὸ ἄστυ.
ἐπειδὴ δὲ πρὸς ταῖς πύλαις ἦσαν καὶ ἔθεντο τὰ ὅπλα, 81
πρὶν εἰσιέναι εἰς τὸ ἄστυ, ὁ μὲν Αἴσιμος αἰσθάνεται, καὶ
προσελθὼν τήν τε ἀσπίδα αὐτοῦ λαβὼν ἔρριψε καὶ ἀπιέ-
ναι ἐκέλευσεν ἐς κόρακας ἐκ τῶν πολιτῶν· οὐ γὰρ ἔφη
δεῖν ἀνδροφόνον αὐτὸν ὄντα συμπέμπειν τὴν πομπὴν τῇ
Ἀθηνᾷ. τούτῳ τῷ τρόπῳ ὑπὸ Αἰσίμου ἀπηλάθη. ὡς δ'
ἀληθῆ λέγω, κάλει μοι τοὺς μάρτυρας.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

Τούτῳ τῷ τρόπῳ, ὦ ἄνδρες δικασταί, καὶ ἐπὶ Φυλῇ 82
καὶ ἐν Πειραιεῖ πρὸς τοὺς πολίτας διέκειτο· οὐδεὶς γὰρ
αὐτῷ διελέγετο ὡς ἀνδροφόνῳ ὄντι, τοῦ τε μὴ ἀποθανεῖν
Ἄνυτος ἐγένετο αὐτῷ αἴτιος. ἐὰν οὖν τῇ ἐπὶ Φυλὴν ὁδῷ
ἀπολογίᾳ χρῆται, ὑπολαμβάνειν χρή, εἰ Ἄνυτος αὐτῷ
ἐγένετο αἴτιος μὴ ἀποθανεῖν ἑτοίμων ὄντων τιμωρεῖ-
σθαι, καὶ ἔρριψεν αὐτοῦ Αἴσιμος τὴν ἀσπίδα καὶ οὐκ
εἴα μετὰ τῶν πολιτῶν πέμπειν τὴν πομπήν, καὶ εἴ τις
αὐτὸν ταξίαρχος εἰς τάξιν τινὰ κατέταξεν.

Μήτε οὖν ταῦτα αὐτοῦ ἀποδέχεσθε, μήτε ἂν λέγῃ ὅτι 83
πολλῷ χρόνῳ ὕστερον τιμωρούμεθα. οὐ γὰρ οἶμαι οὐδε-
μίαν τῶν τοιούτων ἀδικημάτων προθεσμίαν εἶναι, ἀλλ'
ἐγὼ μὲν οἶμαι, εἴτ' εὐθὺς εἴτε χρόνῳ τις τιμωρεῖται,
τοῦτον δεῖν ἀποδεικνύναι, ὡς οὐ πεποίηκε περὶ ὧν ἐστιν
ἡ αἰτία. οὗτος τοίνυν τοῦτο ἀποφαινέτω, ἢ ὡς οὐκ ἀπέ- 84
κτεινεν ἐκείνους ἢ ὡς δικαίως, κακόν τι ποιοῦντας τὸν
δῆμον τῶν Ἀθηναίων. εἰ δὲ πάλαι δέον τιμωρεῖσθαι
ὕστερον ἡμεῖς τιμωρούμεθα, τὸν χρόνον κερδαίνει ὃν ἔζη
οὐ προσῆκον αὐτῷ, οἱ δὲ ἄνδρες ὑπὸ τούτου οὐδὲν ἧττον
τεθνήκασιν.

Ἀκούω δ' αὐτὸν καὶ διισχυρίζεσθαι, ὅτι ἐπ' αὐτο- 85
φώρῳ τῇ ἀπαγωγῇ ἐπιγέγραπται, ὃ πάντων ἐγὼ οἶμαι

503

138

εὐηθέστατον· ὡς εἰ μὲν τὸ ἐπ᾽ αὐτοφώρῳ μὴ προσεγέ-
γραπτο, ἔνοχος ὢν τῇ ἀπαγωγῇ, διότι δὲ τοῦτο προσγέ-
γραπται, [ἔνοχος ὢν] ῥᾳστώνην τινὰ οἴεται αὑτῷ εἶναι.
τοῦτο δὲ οὐδενὶ ἄλλῳ ἔοικεν ἢ ὁμολογεῖν ἀποκτεῖναι, μὴ
ἐπ᾽ αὐτοφώρῳ δέ, καὶ περὶ τούτου διισχυρίζεσθαι, ὥσπερ,
εἰ μὴ ἐπ᾽ αὐτοφώρῳ μέν, ἀπέκτεινε δέ, τούτου ἕνεκα δέον
86 αὐτὸν σῴζεσθαι. δοκοῦσι δ᾽ ἔμοιγε οἱ ἕνδεκα οἱ παρα-
δεξάμενοι τὴν ἀπαγωγὴν ταύτην, οὐκ οἰόμενοι Ἀγοράτῳ
συμπράττειν τότε καὶ διισχυριζόμενοι σφόδρα ὀρθῶς
ποιῆσαι Διονύσιον, τὴν ἀπαγωγὴν εἰσάγειν, ἀναγκάζοντες
προσγράψασθαι τό γε ἐπ᾽ αὐτοφώρῳ τῇ ἀπαγωγῇ· ὃς
πρῶτον μὲν ἐναντίον πεντακοσίων ἐν τῇ βουλῇ, εἶτα
πάλιν ἐναντίον Ἀθηναίων ἁπάντων ἐν τῷ δήμῳ ἀπο-
γράψας τινὰς ἀποκτείνειε καὶ αἴτιος γένοιτο τοῦ θανάτου.
87 οὐ γὰρ δήπου τοῦτο μόνον οἴεται ἐπ᾽ αὐτοφώρῳ, ἐάν τις
ξύλῳ ἢ μαχαίρᾳ πατάξας καταβάλῃ, ἐπεὶ ἔκ γε τοῦ σοῦ
λόγου οὐδεὶς φανήσεται ἀποκτείνας τοὺς ἄνδρας, οὓς σὺ
ἀπέγραψας· οὔτε γὰρ ἐπάταξεν αὐτοὺς οὐδεὶς οὔτ᾽ ἀπέ-
σφαξεν, ἀλλ᾽ ἀναγκασθέντες ὑπὸ τῆς σῆς ἀπογραφῆς
ἀπέθανον. οὐκ οὖν ὁ αἴτιος τοῦ θανάτου οὗτος ἐπ᾽
αὐτοφώρῳ ἐστί; τίς οὖν ἄλλος αἴτιος ἢ σὺ ἀπογράψας;
ὥστε πῶς οὐκ ἐπ᾽ αὐτοφώρῳ σὺ εἶ ὁ ἀποκτείνας;
88 Πυνθάνομαι δ᾽ αὐτὸν καὶ περὶ τῶν ὅρκων καὶ περὶ
τῶν συνθηκῶν μέλλειν λέγειν, ὡς παρὰ τοὺς ὅρκους καὶ
τὰς συνθήκας ἀγωνίζεται, ἃς συνεθέμεθα πρὸς τοὺς ἐν
ἄστει οἱ ἐν τῷ Πειραιεῖ. σχεδὸν μὲν οὖν τούτοις ἰσχυ-
ριζόμενος ὁμολογεῖ ἀνδροφόνος εἶναι· ἐμποδὼν γοῦν ἢ
ὅρκους ἢ συνθήκας ἢ χρόνον ἢ ἐπ᾽ αὐτοφώρῳ τι ποιεῖται,
αὐτῷ δὲ τῷ πράγματι οὔ τι πιστεύει καλῶς ἀγωνιεῖσθαι.
89 ὑμῖν δέ, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὐ προσήκει περὶ τούτων
ἀποδέχεσθαι, ἀλλ᾽ ὡς οὐκ ἀπέγραψεν, οὐδὲ οἱ ἄνδρες
τεθνᾶσι, περὶ τούτων κελεύετε αὐτὸν ἀπολογεῖσθαι.
ἔπειτα τοὺς ὅρκους καὶ τὰς συνθήκας οὐδὲν ἡγοῦμαι
προσήκειν ἡμῖν πρὸς τοῦτον. οἱ γὰρ ὅρκοι τοῖς ἐν ἄστει
90 πρὸς τοὺς ἐν Πειραιεῖ γενένηνται. εἰ μὲν οὖν οὗτος μὲν
ἐν ἄστει, ἡμεῖς δ᾽ ἐν Πειραιεῖ ἦμεν, εἶχόν τινα λόγον

503

139
αὐτῷ αἱ συνθῆκαι· νῦν δὲ καὶ οὗτος ἐν Πειραιεῖ ἦν καὶ ἐγὼ καὶ Διονύσιος καὶ οὗτοι ἅπαντες οἱ τοῦτον τιμωρούμενοι, ὥστε οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἐμποδὼν οὐδέν· οὐδένα γὰρ ὅρκον οἱ ἐν Πειραιεῖ ἢ τοῖς ἐν ἄστει ὤμοσαν.

Ἐκ παντὸς δὲ τρόπου ἔμοιγε δοκεῖ οὐχ ἑνὸς θανάτου 91
ἄξιος εἶναι, ὅστις φησὶ μὲν ὑπὸ τοῦ δήμου *****, τὸν δὲ δῆμον, ὃν αὐτός φησι πατέρα αὐτοῦ εἶναι, φαίνεται κακώσας, καὶ ἀφεὶς καὶ προδοὺς ἐξ ὧν ἐκεῖνος μείζων καὶ ἰσχυρότερος ἐγίγνετο. ὅστις οὖν τόν τε γόνῳ πατέρα τὸν αὑτοῦ ἔτυπτε καὶ οὐδὲν παρεῖχε τῶν ἐπιτηδείων, τόν τε ποιητὸν πατέρα ἀφείλετο ἃ ἦν ὑπάρχοντα ἐκείνῳ ἀγαθά, πῶς οὐ καὶ διὰ τοῦτο κατὰ τὸν τῆς κακώσεως νόμον ἄξιός ἐστι θανάτῳ ζημιωθῆναι;

Προσήκει δ' ὑμῖν, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἅπασι τιμω- 92
ρεῖν ὑπὲρ ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν ὁμοίως ὥσπερ ἡμῶν ἑνὶ ἑκάστῳ. ἀποθνήσκοντες γὰρ ἡμῖν ἐπέσκηψαν καὶ ὑμῖν καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι τιμωρεῖν ὑπὲρ σφῶν αὐτῶν Ἀγόρατον τουτονὶ ὡς φονέα ὄντα, καὶ κακῶς ποιεῖν καθ' ὅσον ἂν ἔμβραχυ ἕκαστος δύνηται. εἰ τοίνυν τι ἐκεῖνοι ἀγαθὸν τὴν πόλιν ἢ τὸ πλῆθος τὸ ὑμέτερον φανεροί εἰσι πεποιηκότες, ἃ καὶ αὐτοὶ ὑμεῖς ὁμολογεῖτε, ἀνάγκη ὑμᾶς ἐστι πάντας ἐκείνοις φίλους καὶ ἐπιτηδείους εἶναι, ὥστε οὐδὲν μᾶλλον ἡμῖν ἢ καὶ ὑμῶν ἑνὶ ἑκάστῳ ἐπέσκηψαν.
οὔκουν οὔτε ὅσιον οὔτε νόμιμον ὑμῖν ἐστιν ἀνεῖναι Ἀγό- 93
ρατον τουτονί. ὑμεῖς τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, νυνὶ δή, ἐπεὶ ἐν τῷ τότε χρόνῳ, ἐν ᾧ ἐκεῖνοι ἀπέθνησκον, οὐχ οἷοί τε ἐκείνοις ἐπαρκέσαι γεγόνατε διὰ τὰ πράγματα τὰ περιεστηκότα, νυνί, ἐν ᾧ δύνασθε, τιμωρήσατε τὸν ἐκείνων φονέα. ἐνθυμεῖσθε δ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅπως μὴ πάντων ἔργον σχετλιώτατον ἐργάσησθε. εἰ γὰρ ἀποψηφιεῖσθε Ἀγοράτου τουτουί, οὐ μόνον τοῦτο διαπράττεσθε, ἀλλὰ καὶ ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν, οὓς ὁμολογεῖτε ὑμῖν εὔνους εἶναι, ἅμα τῇ αὐτῇ ψήφῳ ταύτῃ θάνατον
καταψηφίζεσθε· ἀπολύοντες γὰρ τὸν αἴτιον ὄντα ἐκεί- 94
νοις τοῦ θανάτου οὐδὲν ἄλλο γιγνώσκετε ἢ ἐκείνους δικαίως ὑπὸ τούτου τεθνηκέναι. καὶ οὕτως ἂν δεινότατα
512

139
πάντων πάθοιεν, εἰ οἷς ἐπέσκηπτον ἐκεῖνοι ὡς φίλοις
οὖσι τιμωρεῖν ὑπὲρ αὐτῶν, οὗτοι ὁμόψηφοι κατ' ἐκείνων
95 τῶν ἀνδρῶν τοῖς τριάκοντα γενήσονται. μηδαμῶς, ὦ
ἄνδρες δικασταί, πρὸς θεῶν Ὀλυμπίων, μήτε τέχνῃ μήτε
μηχανῇ μηδεμιᾷ θάνατον ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν καταψη-
φίσησθε, οἳ πολλὰ κἀγαθὰ ὑμᾶς ποιήσαντες διὰ ταῦτα
ὑπὸ τῶν τριάκοντα καὶ Ἀγοράτου τουτουὶ ἀπέθανον.
ἀναμνησθέντες οὖν ἁπάντων τῶν δεινῶν, καὶ τῶν κοινῶν
τῇ πόλει καὶ τῶν ἰδίων, ὅσα ἑκάστῳ ἐγένετο, ἐπειδὴ
ἐκεῖνοι οἱ ἄνδρες ἐτελεύτησαν, τιμωρήσατε τὸν αἴτιον
τούτων. ἀποδέδεικται δ' ὑμῖν ἅπαντα καὶ ἐκ τῶν ψηφι-
σμάτων καὶ ἐκ τῶν ἀπογραφῶν καὶ ἐκ τῶν ἄλλων ἁπάν-
96 των Ἀγόρατος ὢν αὐτοῖς αἴτιος τοῦ θανάτου. ἔτι δὲ καὶ
προσήκει ὑμῖν ἐναντία τοῖς τριάκοντα ψηφίζεσθαι. ὧν
μὲν τοίνυν ἐκεῖνοι θάνατον κατέγνωσαν, ὑμεῖς ἀποψηφί-
σασθε, ὧν δ' ἐκεῖνοι θάνατον οὐ κατέγνωσαν, ὑμεῖς κατα-
γινώσκετε. οἱ τριάκοντα τοίνυν τῶν μὲν ἀνδρῶν τούτων,
οἳ ἦσαν ὑμέτεροι φίλοι, θάνατον κατέγνωσαν, ὧν δεῖ
ὑμᾶς ἀποψηφίζεσθαι· Ἀγοράτου δὲ ἀπεψηφίσαντο, διότι
ἐδόκει προθύμως τούτους ἀπολλύναι· οὗ προσήκει κατα-
97 ψηφίζεσθαι. ἐὰν οὖν τὰ ἐναντία τοῖς τριάκοντα ψηφί-
ζησθε, πρῶτον μὲν οὐχ ὁμόψηφοι γίγνεσθε, ἔπειτα τοῖς
ὑμετέροις αὐτῶν φίλοις τετιμωρηκότες ἔσεσθε, ἔπειτα τοῖς
πᾶσιν ἀνθρώποις δόξετε δίκαια καὶ ὅσια ψηφίσασθαι.
514

139

XIV.

ΚΑΤΑ ΑΛΚΙΒΙΑΔΟΥ ΛΕΙΠΟΤΑΞΙΟΥ.

Ἡγοῦμαι μέν, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὐδεμίαν ὑμᾶς ποθεῖν ἀκοῦσαι πρόφασιν παρὰ τῶν βουλομένων Ἀλκιβιάδου κατηγορεῖν· τοιοῦτον γὰρ πολίτην ἑαυτὸν ἐξ ἀρχῆς παρέσχεν, ὥστε καὶ εἰ μή τις ἰδίᾳ ἀδικούμενος ὑπ' αὐτοῦ τυγχάνει, οὐδὲν ἧττον προσήκει ἐκ τῶν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων ἐχθρὸν αὐτὸν ἡγεῖσθαι. οὐ γὰρ μικρὰ τὰ ἁμαρ- 2
τήματα, οὐδὲ συγγνώμης ἄξια, οὐδ' ἐλπίδα παρέχοντα ὡς ἔσται τοῦ λοιποῦ βελτίων, ἀλλ' οὕτω πεπραγμένα καὶ εἰς τοσοῦτο κακίας ἀφιγμένα, ὥστ' ἐπ' ἐνίοις ὧν οὗτος φιλοτιμεῖται τοὺς ἐχθροὺς αἰσχύνεσθαι. ἐγὼ μέντοι, ὦ ἄνδρες δικασταί, καὶ πρότερον πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῖν διαφορᾶς ὑπαρχούσης καὶ πάλαι τοῦτον ἐχθρὸν ἡγούμενος καὶ νῦν ὑπ' αὐτοῦ πεπονθὼς κακῶς πειράσομαι περὶ πάντων τῶν πεπραγμένων μεθ' ὑμῶν αὐτὸν τιμωρήσασθαι. περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων Ἀρχεστρατίδης ἱκα- 3
νῶς κατηγόρησε· καὶ γὰρ τοὺς νόμους ἐπέδειξε καὶ μάρτυρας πάντων παρέσχετο· ὅσα δ' οὗτος παραλέλοιπεν, ἐγὼ καθ' ἕκαστον ὑμᾶς διδάξω. [ἀνάγνωθι δέ μοι τὸν νόμον.

ΝΟΜΟΣ.]

Εἰκὸς τοίνυν ἐστίν, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἐξ οὗ τὴν 4
εἰρήνην ἐποιησάμεθα, πρῶτον περὶ τούτων νυνὶ δικάζοντας μὴ μόνον δικαστάς, ἀλλὰ καὶ νομοθέτας αὐτοὺς γενέσθαι, εὖ εἰδότας ὅτι, ὅπως ἂν ὑμεῖς νυνὶ περὶ αὐτῶν γνῶτε, οὕτω καὶ τὸν ἄλλον χρόνον ἡ πόλις αὐτοῖς χρήσεται. δοκεῖ δέ μοι καὶ πολίτου χρηστοῦ καὶ δικαστοῦ δικαίου ἔργον εἶναι ταύτῃ τοὺς νόμους διαλαμβάνειν, ὅπῃ εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον μέλλει συνοίσειν τῇ πόλει. τολμῶσι 5

520

140
γάρ τινες λέγειν ὡς οὐδεὶς ἔνοχός ἐστι λειποταξίου οὐδὲ
δειλίας· μάχην γὰρ οὐδεμίαν γεγονέναι, τὸν δὲ νόμον κε-
λεύειν, ἐάν τις λίπῃ τὴν τάξιν εἰς τοὐπίσω δειλίας ἕνεκα,
μαχομένων τῶν ἄλλων, περὶ τούτου τοὺς στρατιώτας
δικάζειν. ὁ δὲ νόμος οὐ περὶ τούτων κελεύει μόνον, ἀλλὰ
καὶ ὁπόσοι ἂν μὴ παρῶσιν ἐν τῇ πεζῇ στρατιᾷ. ἀνάγνωθί
μοι τὸν νόμον.

ΝΟΜΟΣ.

6 Ἀκούετε, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὅτι περὶ ἀμφοτέρων
κεῖται, καὶ ὅσοι ἂν μάχης οὔσης εἰς τοὐπίσω ἀναχωρή-
σωσι καὶ ὅσοι ἂν ἐν τῇ πεζῇ στρατιᾷ μὴ παρῶσι.
σκέψασθε δέ, τίνες εἰσὶν οὓς δεῖ παρεῖναι. οὐχ οἵτινες
7 ἂν τὴν ἡλικίαν ταύτην ἔχωσιν; οὐχ οὓς ἂν οἱ στρατηγοὶ
καταλέξωσιν; ἡγοῦμαι δ᾽, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὅλῳ τῷ
νόμῳ μόνον αὐτὸν τῶν πολιτῶν ἔνοχον εἶναι. ἀστρα-
τείας μὲν γὰρ δικαίως ἂν αὐτὸν ἁλῶναι, ὅτι καταλεγεὶς
οὐ παρῆν, λειποταξίου δέ, ὅτι οὐκ ἐξῆλθε μεθ᾽ ὑμῶν
στρατοπεδευόμενος, οὐδὲ παρέσχε μετὰ τῶν ἄλλων ἑαυ-
τὸν τάξαι, δειλίας δέ, ὅτι δέον αὐτὸν μετὰ τῶν ὁπλιτῶν
8 κινδυνεύειν ἱππεύειν εἵλετο. καίτοι φασὶν αὐτὸν ταύτην
τὴν ἀπολογίαν ποιήσεσθαι, ὡς, ἐπειδήπερ ἵππευεν, οὐδὲν
ἠδίκει τὴν πόλιν. ἐγὼ δ᾽ ἡγοῦμαι διὰ τοῦθ᾽ ὑμᾶς δι-
καίως ἂν αὐτῷ ὀργίζεσθαι, ὅτι τοῦ νόμου κελεύοντος,
ἐάν τις ἀδοκίμαστος ἱππεύῃ, ἄτιμον εἶναι, ἐτόλμησεν
ἀδοκίμαστος ἱππεύειν. καί μοι ἀνάγνωθι τὸν νόμον.

ΝΟΜΟΣ.

9 Οὗτος τοίνυν εἰς τοῦτ᾽ ἦλθε πονηρίας, καὶ οὕτως
ὑμῶν κατεφρόνησε καὶ τοὺς πολεμίους ἔδεισε καὶ ἱππεύειν
ἐπεθύμησε καὶ τῶν νόμων οὐκ ἐφρόντισεν, ὥστε οὐδὲν
αὐτῷ τούτων τῶν κινδύνων ἐμέλησεν, ἀλλ᾽ ἐβουλήθη καὶ
ἄτιμος εἶναι καὶ τὰ χρήματ᾽ αὐτοῦ δημευθῆναι καὶ πά-
σαις ταῖς κειμέναις ζημίαις ἔνοχος γενεσθαι μᾶλλον ἢ
10 μετὰ τῶν πολιτῶν εἶναι καὶ ὁπλίτης γενέσθαι. καὶ ἕτε-
ροι μὲν οὐδεπώποτε ὁπλιτεύσαντες, ἱππεύσαντες δὲ
τὸν ἄλλον χρόνον καὶ πολλὰ κακὰ τοὺς πολεμίους πε-
ποιηκότες, οὐκ ἐτόλμησαν ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀναβῆναι,
520

141
δεδιότες ὑμᾶς καὶ τὸν νόμον· οὕτω γὰρ ἦσαν παρεσκευα-
σμένοι, οὐχ ὡς ἀπολουμένης τῆς πόλεως, ἀλλ' ὡς σωθη-
σομένης καὶ μεγάλης ἐσομένης καὶ τιμωρησομένης τοὺς
ἀδικοῦντας. Ἀλκιβιάδης δ' ἐτόλμησεν ἀναβῆναι, οὔτε
εὔνους ὢν τῷ πλήθει, οὔτε πρότερον ἱππεύσας, οὔτε
νῦν ἐπιστάμενος, οὔτε ὑφ' ὑμῶν δοκιμασθείς, ὡς οὐκ
ἐξεσόμενον τῇ πόλει δίκην παρὰ τῶν ἀδικούντων λαμβά-
νειν. ἐνθυμηθῆναι δὲ χρὴ ὅτι, εἰ ἐξέσται ὅ τι ἂν τις 11
βούληται ποιεῖν, οὐδὲν ὄφελος νόμους κεῖσθαι ἢ ὑμᾶς
συλλέγεσθαι ἢ στρατηγοὺς αἱρεῖσθαι. θαυμάζω δέ, ὦ
ἄνδρες δικασταί, εἴ τις ἀξιοῖ, ἐὰν μέν τις προσιόντων
τῶν πολεμίων τῆς πρώτης τάξεως τεταγμένος τῆς δευτέ-
ρας γένηται, τούτου μὲν δειλίαν καταψηφίζεσθαι, ἐὰν δέ
τις ἐν τοῖς ὁπλίταις τεταγμένος ἐν τοῖς ἱππεῦσιν ἀνα-
φανῇ, τούτῳ συγγνώμην ἔχειν. καὶ μὲν δή, ὦ ἄνδρες 12
δικασταί, ἡγοῦμαι δικάζειν ὑμᾶς οὐ μόνον τῶν ἐξαμαρ-
τανόντων ἕνεκα, ἀλλ' ἵνα καὶ τοὺς ἄλλους τῶν ἀκοσμούν-
των σωφρονεστέρους ποιῆτε. ἐὰν μὲν τοίνυν τοὺς ἀγνῶτας
κολάζητε, οὐδεὶς ἔσται τῶν ἄλλων βελτίων· οὐδεὶς γὰρ
εἴσεται τὸν ὑφ' ὑμῶν καταψηφισθέντα· ἐὰν δὲ τοὺς
ἐπιφανεστάτους τῶν ἐξαμαρτανόντων τιμωρῆσθε, πάντες
πεύσονται, ὥστε τούτῳ παραδείγματι χρώμενοι βελτίους
ἔσονται οἱ πολῖται. ἐὰν τοίνυν τούτου καταψηφίσησθε, 13
οὐ μόνον οἱ ἐν τῇ πόλει εἴσονται, ἀλλὰ καὶ οἱ σύμμαχοι
αἰσθήσονται καὶ οἱ πολέμιοι πεύσονται, καὶ ἡγήσονται
πολὺ πλείονος ἀξίαν εἶναι τὴν πόλιν, ἐὰν ὁρῶσιν ἐπὶ
τοῖς τοιούτοις τῶν ἁμαρτημάτων μάλισθ' ὑμᾶς ὀργιζο-
μένους καὶ μηδεμιᾶς συγγνώμης τοὺς ἀκοσμοῦντας ἐν τῷ
πολέμῳ τυγχάνοντας. ἐνθυμεῖσθε δ', ὦ ἄνδρες δικασταί, 14
ὅτι τῶν στρατιωτῶν οἱ μὲν κάμνοντες ἐτύγχανον, οἱ δὲ
ἐνδεεῖς ὄντες τῶν ἐπιτηδείων, καὶ ἡδέως ἂν οἱ μὲν ἐν
ταῖς πόλεσι καταμείναντες ἐθεραπεύοντο, οἱ δὲ οἴκαδ'
ἀπελθόντες τῶν οἰκείων ἐπεμέλοντο, οἱ δὲ ψιλοὶ
ἐστρατεύοντο, οἱ δ' ἐν τοῖς ἱππεῦσιν ἐκινδύνευον· ἀλλ'
ὅμως οὐκ ἐτολμᾶτε ἀπολιπεῖν τὰς τάξεις, οὐδὲ τὰ 15
ἀρεστὰ ὑμῖν αὐτοῖς αἱρεῖσθαι, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον
526

141
ἐφοβεῖσθε τοὺς τῆς πόλεως νόμους ἢ τὸν πρὸς τοὺς
πολεμίους κίνδυνον. ὧν χρὴ μεμνημένους ὑμᾶς νυνὶ τὴν
ψῆφον φέρειν, καὶ πᾶσι φανερὸν ποιεῖν, ὅτι Ἀθηναίων
οἱ μὴ βουλόμενοι τοῖς πολεμίοις μάχεσθαι ὑφ' ὑμῶν
κακῶς πείσονται.
16 Ἡγοῦμαι δ', ὦ ἄνδρες δικασταί, περὶ μὲν τοῦ νόμου
καὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος οὐχ ἕξειν αὐτοὺς ὅ τι λέξου-
σιν· ἀναβαίνοντες δ' ὑμᾶς ἐξαιτήσονται καὶ ἀντιβολήσου-
σιν, οὐκ ἀξιοῦντες τοῦ Ἀλκιβιάδου υἱέος τοσαύτην δειλίαν
καταγνῶναι, ὡς ἐκεῖνον πολλῶν ἀγαθῶν, ἀλλ' οὐχὶ πολλῶν
κακῶν αἴτιον γεγενημένον, ὃν εἰ τηλικοῦτον ὄντα ἀπεκτεί-
νατε, ὅτε πρῶτον εἰς ὑμᾶς ἐλάβετε ἐξαμαρτάνοντα, οὐκ
17 ἂν ἐγένοντο συμφοραὶ τοσαῦται τῇ πόλει. δεινὸν δέ μοι
δοκεῖ, ὦ ἄνδρες δικασταί, εἶναι, εἰ αὐτοῦ μὲν ἐκείνου
θάνατον κατέγνωτε, τοῦ δὲ υἱοῦ ἀδικοῦντος δι' ἐκεῖνον
ἀποψηφιεῖσθε, ὃς αὐτὸς μὲν οὐκ ἐτόλμα μεθ' ὑμῶν
μάχεσθαι, ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ μετὰ τῶν πολεμίων ἠξίου
στρατεύεσθαι. καὶ ὅτε μὲν παῖς ὢν οὔπω δῆλος ἦν ὁποῖός
τις ἔσται, διὰ τὰ τοῦ πατρὸς ἁμαρτήματα ὀλίγου τοῖς
ἕνδεκα παρεδόθη· ἐπειδὴ δὲ πρὸς τοῖς ἐκείνῳ πεπρα-
γμένοις ἐπίστασθε καὶ τὴν τούτου πονηρίαν, διὰ τὸν
18 πατέρα ἐλεεῖν αὐτὸν ἀξιώσετε; οὐκ οὖν δεινόν, ὦ ἄνδρες
δικασταί, τούτους μὲν οὕτως εὐτυχεῖς εἶναι, ὥστ', ἐπει-
δὰν ἐξαμαρτάνοντες ληφθῶσι, διὰ τὸ αὐτῶν γένος σώ-
ζεσθαι, ἡμᾶς δέ, εἰ ἐδυστυχήσαμεν διὰ τοὺς οὕτως
ἀτακτοῦντας, μηδένα ἂν δύνασθαι παρὰ τῶν πολεμίων
19 ἐξαιτήσασθαι μηδὲ διὰ τὰς τῶν προγόνων ἀρετάς; καί-
τοι πολλαὶ καὶ μεγάλαι καὶ ὑπὲρ ἁπάντων τῶν Ἑλλήνων
γεγόνασι, καὶ οὐδὲν ὅμοιαι τοῖς ὑπὸ τούτων περὶ τὴν
πόλιν πεπραγμένοις, ὦ ἄνδρες δικασταί. εἰ δ' ἐκεῖνοι
δοκοῦσι βελτίους εἶναι σώζοντες τοὺς φίλους, δῆλον ὅτι
καὶ ὑμεῖς ἀμείνους δόξετε εἶναι τιμωρούμενοι τοὺς
20 ἐχθρούς. ἀξιῶ δ', ὦ ἄνδρες δικασταί, ἐὰν μέν τινες τῶν
συγγενῶν αὐτὸν ἐξαιτῶνται, ὀργίζεσθαι, ὅτι τούτου μὲν
οὐκ ἐπεχείρησαν δεηθῆναι, ἢ δεηθέντες οὐκ ἐδύναντο
εὑρέσθαι, ποιεῖν τὰ ὑπὸ τῆς πόλεως προσταττόμενα,
526

142

ὑμᾶς δὲ πείθειν πειρῶνται, ὡς οὐ χρὴ παρὰ τῶν ἀδικούντων δίκην λαμβάνειν· ἐὰν δέ τινες τῶν ἀρχόντων 21
βοηθῶσιν αὐτῷ ἐπίδειξιν μὲν τῆς ἑαυτῶν δυνάμεως ποιούμενοι, φιλοτιμούμενοι δὲ ὅτι καὶ τοὺς φανερῶς ἡμαρτηκότας σῴζειν δύνανται, ὑμᾶς δὲ χρὴ ὑπολαμβάνειν πρῶτον μὲν ὅτι, εἰ πάντες Ἀλκιβιάδῃ ὅμοιοι ἐγένοντο, οὐδὲν ἂν ἔδει τοῦ στρατηγεῖν (οὐδὲ γὰρ ἂν εἶχον ὅτου ἡγοῖντο), ἔπειθ᾽ ὅτι πολὺ μᾶλλον αὐτοὺς προσήκει τῶν λιπόντων τὴν τάξιν κατηγορεῖν ἢ ὑπὲρ τῶν τοιούτων ἀπολογεῖσθαι. τίς γάρ ἐστιν ἐλπὶς τοὺς ἄλλους ἐθελήσειν ποιεῖν τὰ ὑπὸ τῶν στρατηγῶν προσταττόμενα, ὅταν αὐτοὶ οὗτοι τοὺς ἀκοσμοῦντας σῴζειν πειρῶνται; ἐγὼ 22
τοίνυν ἀξιῶ, ἂν μὲν ἀποδείξωσιν οἱ λέγοντες καὶ αἰτούμενοι ὑπὲρ Ἀλκιβιάδου, ὡς ἐστρατεύσατο ἐν τοῖς ὁπλίταις ἢ ὡς ἱππεύει δεδοκιμασμένος, ἀποψηφίσασθαι· ἐὰν δὲ μηδὲν ἔχοντες δίκαιον κελεύωσιν αὑτοῖς χαρίζεσθαι, μεμνῆσθαι χρὴ ὅτι διδάσκουσιν ὑμᾶς ἐπιορκεῖν καὶ τοῖς νόμοις μὴ πείθεσθαι, καὶ ὅτι λίαν προθύμως τοῖς ἀδικοῦσι βοηθοῦντες πολλοὺς τῶν αὐτῶν ἔργων ἐπιθυμεῖν ποιήσουσιν.

Θαυμάζω δὲ μάλιστα, ὦ ἄνδρες δικασταί, εἴ τις ὑμῶν 23
τὸν Ἀλκιβιάδην ἀξιώσει διὰ μὲν τοὺς βοηθοῦντας σῴζεσθαι, διὰ δὲ τὴν αὑτοῦ πονηρίαν μὴ ἀπολέσθαι. ἧς ἄξιον ὑμᾶς ἀκοῦσαι, ἵν᾽ ἐπίστησθε ὅτι οὐκ ἂν εἰκότως αὐτοῦ ἀποψηφίζοισθε, ὡς ταῦτα μὲν ἡμαρτηκότος, τὰ δ᾽ ἄλλα πολίτου χρηστοῦ γεγενημένου· ἐκ γὰρ τῶν ἄλλων τῶν τούτῳ πεπραγμένων δικαίως ἂν αὐτοῦ θάνατον καταψηφίζοισθε. προσήκει δ᾽ ὑμῖν περὶ αὐτῶν εἰδέναι· 24
ἐπειδὴ γὰρ καὶ τῶν ἀπολογουμένων ἀποδέχεσθε λεγόντων τὰς σφετέρας αὐτῶν ἀρετὰς καὶ τὰς τῶν προγόνων εὐεργεσίας, εἰκὸς ὑμᾶς καὶ τῶν κατηγόρων ἀκροᾶσθαι, ἐὰν ἀποφαίνωσι τοὺς φεύγοντας πολλὰ εἰς ὑμᾶς ἡμαρτηκότας καὶ τοὺς προγόνους αὐτῶν πολλῶν κακῶν αἰτίους γεγενημένους. οὗτος γὰρ παῖς μὲν ὢν παρ᾽ Ἀρχεδήμῳ 25
τῷ γλάμωνι, οὐκ ὀλίγα τῶν ὑμετέρων ὑφῃρημένῳ, πολλῶν ὁρώντων ἔπινε μὲν ὑπὸ τῷ ἀετώματι κατακείμενος,

142
ἐκώμαζε δὲ μεθ' ἡμέραν, ἄνηβος ἑταίραν ἔχων, μιμούμενος τοὺς ἑαυτοῦ προγόνους, καὶ ἡγούμενος οὐκ ἂν δύνασθαι πρεσβύτερος ὢν λαμπρὸς γενέσθαι, εἰ μὴ νέος ὢν
26 πονηρότατος δόξει εἶναι. μετεπέμφθη δ' ὑπὸ Ἀλκιβιάδου, ἐπειδὴ φανερῶς ἐξημάρτανε. καίτοι ποῖόν τινα χρὴ αὐτὸν ὑφ' ὑμῶν νομίζεσθαι εἶναι, ὅστις κἀκείνῳ τοιαῦτ' ἐπιτηδεύων διεβέβλητο, ὃς τοὺς ἄλλους ταῦτ' ἐδίδασκε; μετὰ Θεοτίμου δὲ ἐπιβουλεύσας τῷ πατρὶ Ὠρεοὺς προὔδωκεν. ὁ δὲ παραλαβὼν τὸ χωρίον πρότερον μὲν ὕβριζεν
27 αὐτὸν ὡραῖον ὄντα, τελευτῶν δὲ δήσας ἀργύριον εἰσεπράττετο. ὁ δὲ πατὴρ αὐτὸν οὕτως ἐμίσει σφόδρα, ὥστ' οὐδ' ἂν ἀποθανόντος ἔφασκε τὰ ὀστᾶ κομίσασθαι. τελευτήσαντος δ' ἐκείνου ἐραστὴς γενόμενος Ἀρχεβιάδης αὐτὸν ἐλύσατο. οὐ πολλῷ δὲ χρόνῳ ὕστερον κατακυβεύσας τὰ ὄντα ἐκ Λευκῆς ἀκτῆς ὁρμώμενος τοὺς φίλους κατεπόν-
28 τιζεν. ὅσα μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἢ εἰς τοὺς πολίτας ἢ εἰς τοὺς οἰκείους ἢ περὶ τοὺς αὑτοῦ ξένους ἢ περὶ τοὺς ἄλλους ἡμάρτηκε, μακρὸν ἂν εἴη λέγειν· Ἱππόνικος δὲ πολλοὺς παρακαλέσας ἐξέπεμψε τὴν αὑτοῦ γυναῖκα, φάσκων τοῦτον ὡς οὐκ ἀδελφὸν αὐτῆς, ἀλλ' ὡς
29 ἄνδρα ἐκείνης εἰς τὴν οἰκίαν εἰσιέναι τὴν αὑτοῦ. καὶ τοιαῦθ' ἡμαρτηκότι καὶ οὕτω δεινὰ καὶ πολλὰ καὶ μεγάλα πεποιηκότι οὔτε τῶν πεπραγμένων αὐτῷ μεταμέλει, οὔτε τῶν μελλόντων ἔσεσθαι, ἀλλ' ὃν ἔδει κοσμιώτατον εἶναι τῶν πολιτῶν, ἀπολογίαν ποιούμενον τὸν ἑαυτοῦ βίον τῶν τοῦ πατρὸς ἁμαρτημάτων, οὗτος ἑτέρους ὑβρίζειν πειρᾶται, ὥσπερ δυνάμενος ἂν πολλοστὸν μέρος τῶν ὀνειδῶν τῶν ἑαυτῷ προσόντων τοῖς ἄλλοις μετα-
30 δοῦναι, καὶ ταῦθ' υἱὸς ὢν Ἀλκιβιάδου, ὃς ἔπεισε μὲν Δεκέλειαν Λακεδαιμονίους ἐπιτειχίσαι, ἐπὶ δὲ τὰς νήσους ἀποστήσων ἔπλευσε, διδάσκαλος δὲ τῶν τῆς πόλεως κακῶν ἐγένετο, πλεονάκις δὲ μετὰ τῶν ἐχθρῶν ἐπὶ τὴν πατρίδα ἐστρατεύσατο ἢ μετὰ τῶν πολιτῶν ἐπ' ἐκείνους. ἀνθ' ὧν καὶ ὑμῖν καὶ τοῖς μέλλουσιν ἔσεσθαι τιμω-
31 ρεῖσθαι προσήκει ὅντινα λαμβάνετε τούτων. καίτοι σφόδρα εἴθισται λέγειν, ὡς οὐκ εἰκός ἐστι τὸν μὲν πα-
536

143

τέρα αὐτοῦ κατελθόντα δωρεὰς παρὰ τοῦ δήμου λαβεῖν,
τοῦτον δ' ἀδίκως διὰ τὴν φυγὴν τὴν ἐκείνου διαβεβλῆ-
σθαι. ἐμοὶ δὲ δοκεῖ δεινὸν εἶναι, εἰ τὰς μὲν δωρεὰς
αὐτοῦ ἀφείλεσθε ὡς οὐ δικαίως δεδωκότες, τούτου δὲ
ἀδικοῦντος ἀποψηφιεῖσθε ὡς τοῦ πατρὸς χρηστοῦ περὶ
τὴν πόλιν γεγενημένου. καὶ μὲν δή, ὦ ἄνδρες δικασταί, 32
ἄλλων τε πολλῶν ἄξιον ἕνεκεν αὐτοῦ καταψηφίσασθαι,
καὶ ὅτι ταῖς ὑμετέραις ἀρεταῖς χρῆται παραδείγματι
περὶ τῆς ἑαυτοῦ πονηρίας. τολμᾷ γὰρ λέγειν, ὡς Ἀλκι-
βιάδης οὐδὲν δεινὸν εἴργασται ἐπὶ τὴν πατρίδα στρα-
τεύσας· καὶ γὰρ ὑμᾶς φεύγοντας Φυλὴν καταλαβεῖν καὶ 33
δένδρα τεμεῖν καὶ πρὸς τὰ τείχη προσβαλεῖν, καὶ ταῦτα
ποιήσαντας οὐκ ὄνειδος τοῖς παισὶ καταλιπεῖν, ἀλλὰ
τιμὴν παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις κτήσασθαι, ὡς τῶν αὐτῶν
ὄντας ἀξίους, ὅσοι φυγόντες μετὰ τῶν πολεμίων ἐπὶ τὴν
χώραν ἐστράτευσαν καὶ ὅσοι κατῄεσαν Λακεδαιμονίων
ἐχόντων τὴν πόλιν. καὶ μὲν δὴ πᾶσιν ἡγοῦμαι δῆλον 34
εἶναι, ὅτι οὗτοι μὲν ἐζήτουν κατιέναι ὡς τὴν μὲν τῆς
θαλάττης ἀρχὴν Λακεδαιμονίοις παραδώσοντες, αὐτοὶ δ'
ὑμῶν ἄρξοντες, τὸ δ' ὑμέτερον πλῆθος κατελθὸν τοὺς
μὲν πολεμίους ἐξήλασε, τῶν δὲ πολιτῶν καὶ τοὺς βουλο-
μένους δουλεύειν ἠλευθέρωσεν· ὥστ' οὐχ ὁμοίων τῶν
ἔργων ἀμφοτέροις γεγενημένων τοὺς λόγους ποιεῖται.
ἀλλ' ὅμως τοσούτων συμφορῶν καὶ οὕτως αὐτῷ μεγάλων 35
ὑπαρχουσῶν ἐπὶ τῇ τοῦ πατρὸς πονηρίᾳ φιλοτιμεῖται,
καὶ λέγει ὡς οὕτως ἐκεῖνος μέγα ἐδύνατο, ὥστε τῇ πόλει
πάντων κακῶν αἴτιος γεγένηται. καίτοι τίς οὕτως ἄπει-
ρος τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος, ὃς οὐκ ἂν βουλόμενος εἶναι
πονηρὸς εἰσηγήσαιτο μὲν τοῖς πολεμίοις ἃ χρὴ καταλα-
βεῖν τῶν χωρίων, δηλώσειε δ' ἂν ἃ κακῶς φυλάττεται
τῶν φρουρίων, διδάξειε δ' ἂν ἃ πονηρῶς ἔχει τῶν πρα-
γμάτων, μηνύσειε δ' ἂν τοὺς βουλομένους ἀφίστασθαι
τῶν συμμάχων; οὐ γὰρ δήπου, ὅτε μὲν ἔφευγε, διὰ τὴν 36
δύναμιν κακῶς οἷός τ' ἦν ποιεῖν τὴν πόλιν, ἐπειδὴ δὲ
ὑμᾶς ἐξαπατήσας κατῆλθε καὶ πολλῶν ἦρξε τριήρων,
οὔτε τοὺς πολεμίους ἐδύνατο ἐκ τῆς χώρας ἐκβαλεῖν, οὔτε

143
Χίους, οὓς ἀπέστησε, πάλιν φίλους ποιῆσαι, οὔτε ἄλλο
37 οὐδὲν ἀγαθὸν ὑμᾶς ἐργάσασθαι. ὥστ᾽ οὐ χαλεπὸν γνῶναι,
ὅτι Ἀλκιβιάδης δυνάμει μὲν οὐδὲν τῶν ἄλλων διέφερε,
πονηρίᾳ δὲ τῶν πολιτῶν πρῶτος ἦν. ἃ μὲν γὰρ ᾔδει
τῶν ὑμετέρων κακῶς ἔχοντα, μηνυτὴς αὐτῶν τοῖς Λακε-
δαιμονίοις ἐγένετο· ἐπειδὴ δ᾽ ἔδει αὐτὸν στρατηγεῖν, οὐ-
δὲν κακὸν ποιεῖν ἐκείνους ἐδύνατο, ἀλλ᾽ ὑποσχόμενος δι᾽
ἑαυτὸν παρέξειν βασιλέα χρήματα, πλέον ἢ διακόσια
38 τάλαντα τῆς πόλεως ὑφείλετο. καὶ οὕτω πολλὰ ἐνόμιζεν
εἰς ὑμᾶς ἡμαρτηκέναι, ὥστε λέγειν δυνάμενος καὶ φίλων
ὄντων καὶ χρήματα κεκτημένος οὐδέποτ᾽ ἐλθὼν εὐθύνας
ἐτόλμησε δοῦναι, ἀλλὰ φυγὴν αὑτοῦ καταγνοὺς καὶ Θρᾴκης
καὶ πάσης πόλεως ἐβούλετο πολίτης γενέσθαι μᾶλλον ἢ
τῆς πατρίδος εἶναι τῆς ἑαυτοῦ. καὶ τὸ τελευταῖον, ὦ
ἄνδρες δικασταί, ὑπερβολὴν ποιησάμενος τῆς προτέρας
πονηρίας ἐτόλμησε τὰς ναῦς Λυσάνδρῳ μετὰ Ἀδειμάντου
39 προδοῦναι. ὥστε εἴ τις ὑμῶν ἢ τοὺς τεθνεῶτας ἐν τῇ
ναυμαχίᾳ ἐλεεῖ ἢ ὑπὲρ τῶν δουλευσάντων τοῖς πολεμίοις
αἰσχύνεται ἢ τῶν τειχῶν καθῃρημένων ἀγανακτεῖ ἢ Λακε-
δαιμονίους μισεῖ ἢ τοῖς τριάκοντα ὀργίζεται, τούτων
ἁπάντων χρὴ τὸν τούτου πατέρα αἴτιον ἡγεῖσθαι, καὶ
ἐνθυμηθῆναι ὅτι Ἀλκιβιάδην μὲν τὸν πρόπαππον αὐτοῦ
καὶ τὸν ** μητρὸς Μεγακλέα οἱ ὑμέτεροι πρόγονοι δὶς
ἀμφοτέρους ἐξωστράκισαν, τοῦ δὲ πατρὸς αὐτοῦ οἱ πρε-
40 σβύτεροι ὑμῶν θάνατον κατέγνωσαν. ὥστε νῦν χρὴ ἡγη-
σαμένους πατρικὸν ἐχθρὸν τοῦτον εἶναι τῇ πόλει κατα-
ψηφίσασθαι, καὶ μήτε ἔλεον μήτε συγγνώμην μήτε χάριν
μηδεμίαν περὶ πλείονος ποιήσασθαι τῶν νόμων τῶν κει-
μένων καὶ τῶν ὅρκων οὓς ὠμόσατε.

41 Σκέψασθαι δὲ χρή, ὦ ἄνδρες δικασταί, διὰ τί ἄν τις
τοιούτων ἀνδρῶν φείσαιτο; πότερον ὡς πρὸς μὲν τὴν
πόλιν δεδυστυχήκασιν, ἄλλως δὲ κόσμιοί εἰσι καὶ σω-
φρόνως βεβιώκασιν; οὐχ οἱ μὲν πολλοὶ αὐτῶν ἡταιρή-
κασιν, οἱ δ᾽ ἀδελφαῖς συγγεγόνασι, τοῖς δ᾽ ἐκ θυγατέρων
42 παῖδες γεγόνασιν, οἱ δὲ μυστήρια πεποιήκασι καὶ τοὺς
Ἑρμᾶς περικεκόφασι καὶ περὶ πάντας τοὺς θεοὺς ἠσεβή-

547

144
κασι καὶ εἰς ἅπασαν τὴν πόλιν ἡμαρτήκασιν, ἀδίκως καὶ παρανόμως καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους διακείμενοι καὶ πρὸς σφᾶς αὐτοὺς πολιτευόμενοι, οὐδεμιᾶς τόλμης ἀπεχόμενοι, οὐδὲ ἔργου δεινοῦ ἄπειροι γεγενημένοι; ἀλλὰ καὶ πεπόνθασι καὶ πεποιήκασιν ἅπαντα. οὕτω γὰρ διάκεινται, ὥστ' ἐπὶ μὲν τοῖς καλοῖς αἰσχύνεσθαι, ἐπὶ δὲ τοῖς κακοῖς
φιλοτιμεῖσθαι. καὶ μὲν δή, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἤδη 43
τινῶν ἀπεψηφίσασθε ἀδικεῖν μὲν νομίσαντες, οἰόμενοι δ' εἰς τὸ λοιπὸν χρησίμους ὑμῖν ἔσεσθαι. τίς οὖν ἐλπὶς ὑπὸ τούτου τι ἀγαθὸν πείσεσθαι τὴν πόλιν, ὃν ὑμεῖς, ὅτι μὲν οὐδενὸς ἄξιός ἐστιν, ἐπειδὰν ἀπολογῆται, εἴσεσθε, ὅτι δὲ πονηρός ἐστιν, ἐκ τῶν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων
ᾔσθησθε; ἀλλὰ μὲν δὴ οὐδ' ἂν ἐξελθὼν ἐκ τῆς πόλεως 44
οὐδὲν δύναιτο κακὸν ὑμᾶς ἐργάσασθαι, δειλὸς ὢν καὶ πένης καὶ πράττειν ἀδύνατος καὶ τοῖς οἰκείοις διάφορος καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων μισούμενος. ὥστ' οὐδὲ τούτων ἕνεκα
αὐτὸν ἄξιον φυλάττεσθαι, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον παράδειγμα 45
ποιῆσαι καὶ τοῖς ἄλλοις καὶ τοῖς τούτου φίλοις, οἳ τὰ μὲν προσταττόμενα ποιεῖν οὐκ ἐθέλουσι, τοιούτων δ' ἔργων ἐπιθυμοῦσι, καὶ περὶ τῶν σφετέρων αὐτῶν κακῶς βουλευσάμενοι περὶ τῶν ὑμετέρων δημηγοροῦσιν.

Ἐγὼ μὲν οὖν ὡς ἐδυνάμην ἄριστα κατηγόρηκα, ἐπί- 46
σταμαι δ' ὅτι οἱ μὲν ἄλλοι τῶν ἀκροωμένων θαυμάζουσιν, ὅπως ποθ' οὕτως ἀκριβῶς ἐδυνήθην ἐξευρεῖν τὰ τούτων ἁμαρτήματα, οὗτος δέ μου καταγελᾷ, ὅτι οὐδὲ πολλοστὸν μέρος εἴρηκα τῶν τούτοις ὑπαρχόντων κακῶν.
ὑμεῖς οὖν καὶ τὰ εἰρημένα καὶ τὰ παραλελειμμένα ἀνα- 47
λογισάμενοι πολὺ μᾶλλον αὐτοῦ καταψηφίσασθε, ἐνθυμηθέντες ὅτι ἔνοχος μέν ἐστι τῇ γραφῇ, μεγάλη δ' εὐτυχία τὸ τοιούτων πολιτῶν ἀπαλλαγῆναι πόλει. ἀνάγνωθι δ' αὐτοῖς τοὺς νόμους καὶ τοὺς ὅρκους καὶ τὴν γραφήν· καὶ τούτων μεμνημένοι ψηφιοῦνται τὰ δίκαια.

ΝΟΜΟΙ. ΟΡΚΟΙ. ΓΡΑΦΗ.

553

144

XV.

ΚΑΤΑ ΑΛΚΙΒΙΑΔΟΥ ΑΣΤΡΑΤΕΙΑΣ.

*Ἐγὼ μέν, ὦ ἄνδρες δικασταί, καὶ ὑμᾶς αἰτοῦμαι τὰ
δίκαια ψηφίσασθαι, καὶ τῶν στρατηγῶν δέομαι, ἐπεὶ καὶ
ἐν τῇ ἄλλῃ ἀρχῇ πολλοῦ ἄξιοι τῇ πόλει γεγόνασι, καὶ
περὶ τῶν τῆς ἀστρατείας γραφῶν κοινοὺς εἶναι τῷ τε
διώκοντι καὶ τῷ φεύγοντι, καὶ μὴ βοηθοῦντας οἷς ἂν
βούλωνται πᾶσαν προθυμίαν ἔχειν παρὰ τὸ δίκαιον ὑμᾶς
2 ψηφίσασθαι, ἐνθυμουμένους ὅτι σφόδρ' ἂν ἠγανακτεῖτε,
εἰ ἐν τῇ ὑμετέρᾳ δοκιμασίᾳ οἱ θεσμοθέται ἀναβάντες
ὑμῶν ἐδέοντο καταψηφίσασθαι, ἡγούμενοι δεινὸν εἶναι,
εἰ οἱ τιθέντες τὸν ἀγῶνα καὶ τὴν ψῆφον διδόντες παρα-
κελεύσονται τῶν μὲν μὴ καταψηφίζεσθαι, τῶν δὲ κατα-
3 ψηφίζεσθαι. τί δ' ἂν αἴσχιον ἔθος ἢ δεινότερον πρᾶγμα
τούτου τῇ πόλει γένοιτο, εἰ τολμήσει ὁ μὲν ἄρχων ἐν ταῖς
τῶν ἐπικλήρων δίκαις ἀντιβολεῖν καὶ ἱκετεύειν τοὺς δικα-
στὰς ὅ τι ἂν βούληται πραχθῆναι, ὁ δὲ πολέμαρχος καὶ
οἱ ἕνδεκα δεήσονται ἐν ταῖς δίκαις ταῖς ὑφ' ἑαυτῶν εἰσα-
4 γομέναις, ὥσπερ καὶ νῦν; χρὴ τοίνυν καὶ ὑπὲρ ὑμῶν
αὐτῶν τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν, ἐνθυμουμένους ὅτι οὐδὲν
διοίσει ὑμᾶς ἰδίᾳ περὶ τῆς ἀστρατείας βοηθεῖν ἢ τούτων
5 τινὰς δεῖσθαι αὐτοὺς τὴν ψῆφον διδόντας. σκέψασθε
δέ, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἐὰν ἱκανὸν γένηται τεκμήριον, ὅτι
οὐδείς πω τῶν ἀρχόντων ἐν τῷ στρατοπέδῳ Ἀλκιβιάδῃ
ἦν παρεσκευασμένος. ἐχρῆν γὰρ αὐτούς, εἴπερ ἀληθῆ
λέγουσιν, ἀνακαλεῖν μὲν Πάμφιλον, ὅτι ἀφαιρῶν τὸν ἵπ-
πον ἱππέως ἀπεστέρει τὴν πόλιν, ἐπιβάλλειν δὲ τῷ φυ-
λάρχῳ, ὅτι ἐξελαύνων Ἀλκιβιάδην ἐκ τῆς φυλῆς ἄκυρον
ἐποίει τὴν τούτων τάξιν, κελεύειν δὲ τὸν ταξίαρχον ἐξα-
6 λείφειν αὐτὸν ἐκ τοῦ τῶν ὁπλιτῶν καταλόγου. νῦν δὲ*

557

145
τούτων οὐδὲν ἐποίησαν, ἀλλ' ἐν μὲν τῷ στρατοπέδῳ πε-
ριεώρων αὐτὸν ὑπὸ πάντων προπηλακιζόμενον κἂν τοῖς
ἱπποτοξόταις ἱππεύοντα, ἐπειδὴ δὲ ὑμᾶς δεῖ παρὰ τῶν
ἀδικούντων δίκην λαμβάνειν, χαριζόμενοι μαρτυροῦσιν ὑφ'
ἑαυτῶν αὐτὸν τετάχθαι. καίτοι δεινόν, ὦ ἄνδρες δικα-
σταί, αὐτοὺς μὲν τοὺς στρατηγοὺς ὑπὸ τοῦ δήμου χειρο-
τονηθέντας μὴ ἂν τολμῆσαι πρότερον ἡμῶν ἡγήσασθαι,
ἕως ἂν ἐδοκιμάσθησαν κατὰ τοὺς νόμους, Ἀλκιβιάδην δὲ
τολμᾶν παρὰ τοὺς τῆς πόλεως νόμους ὑπ' αὐτῶν ταχθῆ-
ναι. δεινὸν δέ μοι δοκεῖ εἶναι, ὦ ἄνδρες δικασταί, εἰ τῶν 7
μὲν δεδοκιμασμένων ἱππέων οὐκ ἐπὶ τούτοις ἐστὶν ὅντινα
βούλονται αὐτοὶ εἰς τοὺς ὁπλίτας καταλέξαι, τῶν δὲ
ὁπλιτῶν ἀδοκιμάστων ὄντων ἐπὶ τούτοις ἔσται ὅντιν' ἂν
βούλωνται ἱππεύειν. εἰ μὲν τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί, 8
ὄντες κύριοι πολλῶν βουλομένων μηδένα τῶν ἄλλων ἱπ-
πεύειν εἴασαν, οὐκ ἂν δικαίως ὀργίζοισθε αὐτοῖς· εἰ δ'
ἄκυροι ὄντες ὁμολογήσουσι τάξαι, ἐνθυμεῖσθαι χρὴ ὅτι
ὀμωμόκατε τὰ δίκαια γνώσεσθαι, ἀλλ' οὐχ ὅ τι ἂν οὗτοι
κελεύωσι ψηφιεῖσθαι, ὥστε οὐδένα χρὴ τῶν δεομένων
περὶ πλείονος ὑμῶν αὐτῶν καὶ τῶν ὅρκων ποιεῖσθαι.
καὶ μὲν δή, ὦ ἄνδρες δικασταί, εἴ τῳ δοκεῖ μεγάλη ἡ ζη- 9
μία εἶναι καὶ λίαν ἰσχυρὸς ὁ νόμος, μεμνῆσθαι χρὴ ὅτι
οὐ νομοθετήσοντες περὶ αὐτῶν ἥκετε, ἀλλὰ κατὰ τοὺς
κειμένους νόμους ψηφιούμενοι, οὐδὲ τοὺς ἀδικοῦντας
ἐλεήσοντες, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον αὐτοῖς ὀργιούμενοι καὶ
ὅλῃ τῇ πόλει βοηθήσοντες, εὖ εἰδότες ὅτι ὑπὲρ τῶν
παρεληλυθότων ὀλίγους τιμωρησάμενοι πολλοὺς ποιή-
σετε κοσμιωτέρους ἐν τοῖς μέλλουσι κινδυνεύειν. χρὴ δέ, 10
ὦ ἄνδρες δικασταί, ὥσπερ οὗτος ἀμελήσας τῆς πόλεως
τὴν αὐτοῦ σωτηρίαν ἐσκέψατο, οὕτως ὑμᾶς ἀμελήσαντας
τούτου τῇ πόλει τὰ βέλτιστα ψηφίσασθαι, ἄλλως τε καὶ
ὅρκους ὀμωμοκότας καὶ περὶ Ἀλκιβιάδου μέλλοντας ψη-
φίσασθαι, ὃς ἂν ὑμᾶς ἐξαπατήσῃ, καταγελῶν τῆς πόλεως
ἄπεισιν· οὐ γὰρ δὴ χάριν γε ὑμῖν ἀποδώσει τῇ ψήφῳ
κρύβδην εὖ παθών, ὃς τῶν φίλων τοὺς φανερῶς αὐτὸν
εὖ ποιήσαντας κακῶς ποιεῖ. ὑμεῖς οὖν, ὦ ἄνδρες δικα- 11

568

σταί, τὰς τούτων δεήσεις περὶ ἐλάττονος ποιησάμενοι 145
τὰ δίκαια ψηφίσασθε. ἀποδέδεικται δὲ καταλεγεὶς εἰς τοὺς ὁπλίτας καὶ λιπὼν τὴν τάξιν καὶ τῶν νόμων κωλυόντων ἀδοκίμαστος ἱππεύσας, καὶ περὶ ὧν οἱ νόμοι διαρρήδην οὔτε στρατηγὸν οὔτε ἵππαρχον οὔτε ἄλλον οὐδένα κυριώτερον ἐκείνων ἀποδεικνύουσι, περὶ τούτων ἰδιώτης
12 ὢν τὴν ἐξουσίαν αὑτῷ δεδωκώς. ἐγὼ μὲν οὖν καὶ φίλῳ ὄντι Ἀρχεστρατίδῃ βοηθῶν καὶ Ἀλκιβιάδην ἐχθρὸν ὄντα ἐμαυτοῦ τιμωρούμενος δέομαι τὰ δίκαια ψηφίσασθαι· ὑμᾶς δὲ χρὴ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχοντας τὴν ψῆφον φέρειν, ἥνπερ ὅτε ᾤεσθε πρὸς τοὺς πολεμίους διακινδυνεύειν.
568

146

XVI.

ΕΝ ΒΟΥΛΗΙ ΜΑΝΤΙΘΕΩΙ ΔΟΚΙΜΑΖΟΜΕΝΩΙ ΑΠΟΛΟΓΙΑ.

Εἰ μὴ συνῄδειν, ὦ βουλή, τοῖς κατηγόροις βουλομένοις ἐκ παντὸς τρόπου κακῶς ἐμὲ ποιεῖν, πολλὴν ἂν αὐτοῖς χάριν εἶχον ταύτης τῆς κατηγορίας· ἡγοῦμαι γὰρ τοῖς ἀδίκως διαβεβλημένοις τούτους εἶναι μεγίστων ἀγαθῶν αἰτίους, οἵτινες ἂν αὐτοὺς ἀναγκάζωσιν εἰς ἔλεγχον τῶν αὐτοῖς βεβιωμένων καταστῆναι. ἐγὼ γὰρ οὕτω σφόδρα 2
ἐμαυτῷ πιστεύω, ὥστ᾽ ἐλπίζω καὶ εἴ τις πρός με τυγχάνει ἀηδῶς ἢ κακῶς διακείμενος, ἐπειδὰν ἐμοῦ λέγοντος ἀκούσῃ περὶ τῶν πεπραγμένων, μεταμελήσειν αὐτῷ καὶ πολὺ βελτίω με εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον ἡγήσεσθαι. ἀξιῶ δέ, ὦ 3
βουλή, ἐὰν μὲν τοῦτο μόνον ὑμῖν ἐπιδείξω, ὡς εὔνους εἰμὶ τοῖς καθεστηκόσι πράγμασι καὶ ὡς ἠνάγκασμαι τῶν αὐτῶν κινδύνων μετέχειν ὑμῖν, μηδέν πώ μοι πλέον εἶναι· ἐὰν δὲ φαίνωμαι περὶ τὰ ἄλλα μετρίως βεβιωκὼς καὶ πολὺ παρὰ τὴν δόξαν καὶ παρὰ τοὺς λόγους τοὺς τῶν ἐχθρῶν, δέομαι ὑμῶν ἐμὲ μὲν δοκιμάζειν, τούτους δὲ ἡγεῖσθαι χείρους εἶναι. πρῶτον δὲ ἀποδείξω, ὡς οὐχ ἵππευον οὔτ᾽ ἐπεδήμουν ἐπὶ τῶν τριάκοντα, οὐδὲ μετέσχον τῆς τότε πολιτείας.

Ἡμᾶς γὰρ ὁ πατὴρ πρὸ τῆς ἐν Ἑλλησπόντῳ συμφορᾶς 4
ὡς Σάτυρον τὸν ἐν τῷ Πόντῳ διαιτησομένους ἐξέπεμψε, καὶ οὔτε τῶν τειχῶν καθαιρουμένων, οὔτε μεθισταμένης τῆς πολιτείας, ἀλλ᾽ ἤλθομεν πρὶν τοὺς ἀπὸ Φυλῆς εἰς τὸν Πειραιᾶ κατελθεῖν πρότερον πένθ᾽ ἡμέραις. καίτοι οὔτε 5
ἡμᾶς εἰκὸς ἦν εἰς τοιοῦτον καιρὸν ἀφιγμένους ἐπιθυμεῖν μετέχειν τῶν ἀλλοτρίων κινδύνων, οὔτ᾽ ἐκεῖνοι φαίνονται τοιαύτην γνώμην ἔχοντες, ὥστε καὶ τοῖς ἀποδημοῦσι καὶ

573

146
τοῖς μηδὲν ἐξαμαρτάνουσι μεταδιδόναι τῆς πολιτείας,
ἀλλὰ μᾶλλον ἠτίμαζον καὶ τοὺς συγκαταλύσαντας τὸν
6 δῆμον. ἔπειτα δὲ ἐκ μὲν τοῦ σανιδίου τοὺς ἱππεύσαντας
σκοπεῖν εὔηθές ἐστιν· ἐν τούτῳ γὰρ πολλοὶ μὲν τῶν ὁμο-
λογούντων ἱππεύειν οὐκ ἔνεισιν, ἔνιοι δὲ τῶν ἀποδημούν-
των ἐπιγεγραμμένοι εἰσίν. ἐκεῖνος δ' ἐστὶν ἔλεγχος μέγι-
στος· ἐπειδὴ γὰρ κατήλθετε, ἐψηφίσασθε τοὺς φυλάρχους
ἀπενεγκεῖν τοὺς ἱππεύσαντας, ἵνα τὰς καταστάσεις ἀνα-
7 πράττητε παρ' αὐτῶν. ἐμὲ τοίνυν οὐδεὶς ἂν ἀποδείξειεν
οὔτ' ἀπενεχθέντα ὑπὸ τῶν φυλάρχων οὔτε παραδοθέντα
τοῖς συνδίκοις οὔτε κατάστασιν παραλαβόντα. καίτοι
πᾶσι ῥᾴδιον τοῦτο γνῶναι, διότι ἀναγκαῖον ἦν τοῖς φυ-
λάρχοις, εἰ μὴ ἀποδείξαιεν τοὺς ἔχοντας τὰς καταστάσεις,
αὐτοῖς ζημιοῦσθαι. ὥστε πολὺ ἂν δικαιότερον ἐκείνοις
τοῖς γράμμασιν ἢ τούτοις πιστεύοιτε· ἐκ μὲν γὰρ τούτων
ῥᾴδιον ἦν ἐξαλειφθῆναι τῷ βουλομένῳ, ἐν ἐκείνοις δὲ
τοὺς ἱππεύσαντας ἀναγκαῖον ἦν ὑπὸ τῶν φυλάρχων ἀπε-
8 νεχθῆναι. ἔτι δέ, ὦ βουλή, εἴπερ ἵππευσα, οὐκ ἂν ἦν
ἔξαρνος ὡς δεινόν τι πεποιηκώς, ἀλλ' ἠξίουν, ἀποδείξας
ὡς οὐδεὶς ὑπ' ἐμοῦ τῶν πολιτῶν κακῶς πέπονθε, δοκι-
μάζεσθαι. ὁρῶ δὲ καὶ ὑμᾶς ταύτῃ τῇ γνώμῃ χρωμένους,
καὶ πολλοὺς μὲν τῶν τότε ἱππευσάντων βουλεύοντας,
πολλοὺς δ' αὐτῶν στρατηγοὺς καὶ ἱππάρχους κεχειροτο-
νημένους. ὥστε μηδὲν δι' ἄλλο με ἡγεῖσθε ταύτην ποιεῖ-
σθαι τὴν ἀπολογίαν ἢ ὅτι περιφανῶς ἐτόλμησάν μου κα-
ταψεύσασθαι. ἀνάβηθι δέ μοι καὶ μαρτύρησον.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

9 Περὶ μὲν τοίνυν ταύτης τῆς αἰτίας οὐκ οἶδ' ὅ τι δεῖ
πλείω λέγειν· δοκεῖ δέ μοι, ὦ βουλή, ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις
ἀγῶσι περὶ αὐτῶν μόνων τῶν κατηγορημένων προσήκειν
ἀπολογεῖσθαι, ἐν δὲ ταῖς δοκιμασίαις δίκαιον εἶναι παν-
τὸς τοῦ βίου λόγον διδόναι. δέομαι οὖν ὑμῶν μετ' εὐνοίας
ἀκροάσασθαί μου. ποιήσομαι δὲ τὴν ἀπολογίαν ὡς ἂν
δύνωμαι διὰ βραχυτάτων.

10 Ἐγὼ γὰρ πρῶτον μὲν οὐσίας μοι οὐ πολλῆς κατα-
λειφθείσης διὰ τὰς συμφορὰς καὶ τὰς τοῦ πατρὸς καὶ
573

147
τὰς τῆς πόλεως, δύο μὲν ἀδελφὰς ἐξέδωκα, ἐπιδοὺς τριάκοντα μνᾶς ἑκατέρᾳ, πρὸς τὸν ἀδελφὸν δ' οὕτως ἐνειμάμην, ὥστ' ἐκεῖνον πλέον ὁμολογεῖν ἔχειν ἐμοῦ τῶν πατρῴων, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἅπαντας οὕτω βεβίωκα, ὥστε μηδεπώποτέ μοι μηδὲ πρὸς ἕνα μηδὲν ἔγκλημα γενέσθαι.
καὶ τὰ μὲν ἴδια οὕτω διῴκηκα· περὶ δὲ τῶν κοινῶν μοι 11
μέγιστον ἡγοῦμαι τεκμήριον εἶναι τῆς ἐμῆς ἐπιεικείας, ὅτι τῶν νεωτέρων ὅσοι περὶ κύβους ἢ πότους ἢ περὶ τὰς τοιαύτας ἀκολασίας τυγχάνουσι τὰς διατριβὰς ποιούμενοι, πάντας αὐτοὺς ὄψεσθέ μοι διαφόρους ὄντας, καὶ πλεῖστα τούτους περὶ ἐμοῦ λογοποιοῦντας καὶ ψευδομένους. καίτοι δῆλον ὅτι, εἰ τῶν αὐτῶν ἐπεθυμοῦμεν, οὐκ ἂν τοιαύτην γνώμην εἶχον περὶ ἐμοῦ. ἔτι δ', ὦ βουλή, οὐδεὶς ἂν απο- 12
δεῖξαι περὶ ἐμοῦ δύναιτο οὔτε δίκην αἰσχρὰν οὔτε γραφὴν οὔτε εἰσαγγελίαν γεγενημένην· καίτοι ἑτέρους ὁρᾶτε πολλάκις εἰς τοιούτους ἀγῶνας καθεστηκότας. πρὸς τοίνυν τὰς στρατείας καὶ τοὺς κινδύνους τοὺς πρὸς τοὺς πολεμίους σκέψασθε οἷον ἐμαυτὸν παρέχω τῇ πόλει. πρῶτον 13
μὲν γάρ, ὅτε τὴν συμμαχίαν ἐποιήσασθε πρὸς τοὺς Βοιωτοὺς καὶ εἰς Ἁλίαρτον ἔδει βοηθεῖν, ὑπὸ Ὀρθοβούλου κατειλεγμένος ἱππεύειν, ἐπειδὴ πάντας ἑώρων τοῖς μὲν ἱππεύουσιν ἀσφάλειαν εἶναι δεῖν νομίζοντας, τοῖς δ' ὁπλίταις κίνδυνον ἡγουμένους, ἑτέρων ἀναβάντων ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀδοκιμάστων παρὰ τὸν νόμον ἐγὼ προσελθὼν ἔφην τῷ Ὀρθοβούλῳ ἐξαλεῖψαί με ἐκ τοῦ καταλόγου, ἡγούμενος αἰσχρὸν εἶναι τοῦ πλήθους μέλλοντος κινδυνεύειν ἄδειαν ἐμαυτῷ παρασκευάσαντι στρατεύεσθαι. καί μοι ἀνάβηθι, Ὀρθόβουλε.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

Συλλεγέντων τοίνυν τῶν δημοτῶν πρὸ τῆς ἐξόδου, 14
εἰδὼς αὐτῶν ἐνίους πολίτας μὲν χρηστοὺς ὄντας καὶ προθύμους, ἐφοδίων δὲ ἀποροῦντας, εἶπον ὅτι χρὴ τοὺς ἔχοντας παρέχειν τὰ ἐπιτήδεια τοῖς ἀπόρως διακειμένοις. καὶ οὐ μόνον τοῦτο συνεβούλευον τοῖς ἄλλοις, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἔδωκα δυοῖν ἀνδροῖν τριάκοντα δραχμὰς ἑκατέρῳ, οὐχ ὡς πολλὰ κεκτημένος, ἀλλ' ἵνα παρά-
578

147

δειγμα τοῦτο τοῖς ἄλλοις γένηται. καί μοι ἀνάβητε, μάρτυρες.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

15 Μετὰ ταῦτα τοίνυν, ὦ βουλή, εἰς Κόρινθον ἐξόδου γενομένης καὶ πάντων προειδότων ὅτι δεήσει κινδυνεύειν, ἑτέρων ἀναδυομένων ἐγὼ διεπραξάμην, ὥστε τῆς πρώτης τεταγμένος μάχεσθαι τοῖς πολεμίοις· καὶ μάλιστα τῆς ἡμετέρας φυλῆς δυστυχησάσης καὶ πλείστων ἐνθανόντων ὕστερον ἀνεχώρησα τοῦ σεμνοῦ Στειριέως τοῦ πᾶσιν

16 ἀνθρώποις δειλίαν ὠνειδικότος. καὶ οὐ πολλαῖς ἡμέραις ὕστερον μετὰ ταῦτα ἐν Κορίνθῳ χωρίων ἰσχυρῶν κατειλημμένων, ὥστε τοὺς πολεμίους μὴ δύνασθαι προσιέναι, Ἀγησιλάου δ' εἰς τὴν Βοιωτίαν ἐμβαλόντος, ψηφισαμένων τῶν ἀρχόντων ἀποχωρίσαι τάξεις αἵτινες βοηθήσουσι, φοβουμένων ἁπάντων (εἰκότως, ὦ βουλή· δεινὸν γὰρ ἦν ἀγαπητῶς ὀλίγῳ πρότερον σεσωσμένους ἐφ' ἕτερον κίνδυνον ἰέναι) προσελθὼν ἐγὼ τὸν ταξίαρχον

17 ἐκέλευον ἀκληρωτὶ τὴν ἡμετέραν τάξιν πέμπειν. ὥστ' εἴ τινες ὑμῶν ὀργίζονται τοῖς τὰ μὲν τῆς πόλεως ἀξιοῦσι πράττειν, ἐκ δὲ τῶν κινδύνων ἀποδιδράσκουσιν, οὐκ ἂν δικαίως περὶ ἐμοῦ τὴν γνώμην ταύτην ἔχοιεν· οὐ γὰρ μόνον τὰ προσταττόμενα ἐποίουν προθύμως, ἀλλὰ καὶ κινδυνεύειν ἐτόλμων. καὶ ταῦτ' ἐποίουν οὐχ ὡς οὐ δεινὸν ἡγούμενος εἶναι Λακεδαιμονίοις μάχεσθαι, ἀλλ' ἵνα, εἴ ποτε ἀδίκως εἰς κίνδυνον καθισταίμην, διὰ ταῦτα βελτίων ὑφ' ὑμῶν νομιζόμενος ἁπάντων τῶν δικαίων τυγχάνοιμι. καί μοι ἀνάβητε τούτων μάρτυρες.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

18 Τῶν τοίνυν ἄλλων στρατειῶν καὶ φρουρῶν οὐδεμιᾶς ἀπελείφθην πώποτε, ἀλλὰ πάντα τὸν χρόνον διατετέλεκα μετὰ τῶν πρώτων μὲν τὰς ἐξόδους ποιούμενος, μετὰ τῶν τελευταίων δὲ ἀναχωρῶν. καίτοι χρὴ τοὺς φιλοτίμως καὶ κοσμίως πολιτευομένους ἐκ τῶν τοιούτων σκοπεῖν, ἀλλ' οὐκ εἴ τις τολμᾷ, διὰ τοῦτο μισεῖν· τὰ μὲν γὰρ τοιαῦτα ἐπιτηδεύματα οὔτε τοὺς ἰδιώτας οὔτε τὸ κοινὸν τῆς πόλεως βλάπτει, ἐκ δὲ τῶν κινδυνεύειν ἐθελόν-

579

147

των πρὸς τοὺς πολεμίους ἅπαντες ὑμεῖς ὠφελεῖσθε. ὥστε οὐκ ἄξιον ἀπ' ὄψεως, ὦ βουλή, οὔτε φιλεῖν οὔτε 19
μισεῖν οὐδένα, ἀλλ' ἐκ τῶν ἔργων σκοπεῖν· πολλοὶ μὲν γὰρ μικρὸν διαλεγόμενοι καὶ κοσμίως ἀμπεχόμενοι μεγάλων κακῶν αἴτιοι γεγόνασιν, ἕτεροι δὲ τῶν τοιούτων ἀμελοῦντες πολλὰ κἀγαθὰ ὑμᾶς εἰσιν εἰργασμένοι.

Ἤδη δέ τινων ᾐσθόμην, ὦ βουλή, καὶ διὰ ταῦτα ἀχθο- 20
μένων μοι, ὅτι νεώτερος ὢν ἐπεχείρησα λέγειν ἐν τῷ δήμῳ. ἐγὼ δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἠναγκάσθην ὑπὲρ τῶν ἐμαυτοῦ πραγμάτων δημηγορῆσαι, ἔπειτα μέντοι καὶ ἐμαυτῷ δοκῶ φιλοτιμότερον διατεθῆναι τοῦ δέοντος, ἅμα μὲν τῶν προγόνων ἐνθυμούμενος, ὅτι οὐδὲν πέπαυνται τὰ τῆς πόλεως πράττοντες, ἅμα δὲ ὑμᾶς ὁρῶν (τὰ γὰρ 21
ἀληθῆ χρὴ λέγειν) τούτους μόνους ἀξίους νομίζοντας εἶναι, ὥστε ὁρῶν ὑμᾶς ταύτην τὴν γνώμην ἔχοντας τίς οὐκ ἂν ἐπαρθείη πράττειν καὶ λέγειν ὑπὲρ τῆς πόλεως; ἔτι δὲ τί ἂν τοῖς τοιούτοις ἄχθοισθε; οὐ γὰρ ἕτεροι περὶ αὐτῶν κριταί εἰσιν, ἀλλ' ὑμεῖς.

585

148

XVII.

ΠΕΡΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΑΔΙΚΗΜΑΤΩΝ.

Ἴσως τινὲς ὑμῶν, ὦ ἄνδρες δικασταί, διὰ τὸ βούλεσθαί με ἄξιον εἶναί τινος ἡγοῦνται καὶ εἰπεῖν ἂν μᾶλλον ἑτέρου δύνασθαι· ἐγὼ δὲ τοσούτου δέω περὶ τῶν μὴ προσηκόντων ἱκανὸς εἶναι λέγειν, ὥστε δέδοικα μὴ καὶ περὶ ὧν ἀναγκαῖόν μοί ἐστι λέγειν ἀδύνατος ὦ τὰ δέοντα εἰπεῖν. οἴομαι μὲν οὖν, ἂν πάντα διηγήσωμαι τὰ πεπραγμένα ἡμῖν πρὸς Ἐράτωνα καὶ τοὺς ἐκείνου παῖδας, ῥᾳδίως ἐξ αὐτῶν ὑμᾶς εὑρήσειν ἃ προσήκει σκέψασθαι περὶ ταύτης τῆς διαδικασίας. ἐξ ἀρχῆς οὖν ἀκούσατε.

2 Ἐράτων ὁ Ἐρασιφῶντος πατὴρ ἐδανείσατο παρὰ τοῦ ἐμοῦ πάππου τάλαντα δύο. ὅτι μὲν οὖν ἔλαβε τἀργύριον καὶ ὡς τοσοῦτόν γε ἐδεήθη δανεῖσαι, ὧν ἐναντίον ἐδόθη, μάρτυρας ὑμῖν παρέξομαι· ὡς δ' ἐχρήσατο αὐτῷ καὶ ὅσα ὠφελήθη, οἱ μᾶλλόν τε ἐμοῦ εἰδότες καὶ παραγεγενημένοι οἷς ἐκεῖνος ἔπραττε διηγήσονται ὑμῖν καὶ μαρτυρήσουσι. καί μοι κάλει μάρτυρας.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

3 Ἕως τοίνυν ὁ Ἐράτων ἔζη, τούς τε τόκους ἀπελάμβανον ἐγὼ καὶ τἆλλα τὰ συγκείμενα· ἐπειδὴ δὲ ἐτελεύτησε καταλιπὼν υἱοὺς τρεῖς, Ἐρασιφῶντα καὶ Ἐράτωνα καὶ Ἐρασίστρατον, οὗτοι οὐδὲν ἔτι ἡμῖν τῶν δικαίων ἐποίουν. ἐν μὲν οὖν τῷ πολέμῳ, διότι οὐκ ἦσαν δίκαι, οὐ δυνατοὶ ἦμεν παρ' αὐτῶν ἃ ὤφειλον πράξασθαι· ἐπειδὴ δὲ εἰρήνη ἐγένετο, ὅτε περ πρῶτον αἱ ἀστικαὶ δίκαι ἐδικάζοντο, λαχὼν ὁ πατὴρ παντὸς τοῦ συμβολαίου Ἐρασιστράτῳ, ὅσπερ μόνος τῶν ἀδελφῶν ἐπεδήμει, κατεδικάσατο ἐπὶ Ξεναινέτου ἄρχοντος. μάρτυρας δὲ καὶ τούτων παρέξομαί ὑμῖν. καί μοι κάλει μάρτυρας.

586

149

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

Ὅτι μὲν τὰ Ἐράτωνος δικαίως ἂν ἡμέτερα εἴη, ἐκ 4
τούτων ῥᾴδιον εἰδέναι, ὅτι δὲ πάντα δημεύεται, ἐξ αὐτῶν
τῶν ἀπογραφῶν· τρεῖς γὰρ καὶ τέσσαρες ἕκαστα ἀπογε-
γράφασι. καίτοι τοῦτό γε παντὶ εὔγνωστον, ὅτι οὐκ ἂν
παραλιπόντες, εἴ τι ἄλλο τῶν Ἐράτωνος οἷόν τε ἦν δη-
μεύειν, πάντα τὰ Ἐράτωνος ἀπέγραφον, οἳ καὶ ἃ ἐγὼ
πολὺν ἤδη χρόνον κέκτημαι. ὡς μὲν οὖν ἡμῖν οὐδ' ἑτέ-
ρωθεν εἰσπράξασθαι οἷόν τε, ἂν ὑμεῖς ταῦτα δημεύσητε,
εὔγνωστόν μοι δοκεῖ εἶναι· ὡς δὲ τὴν ἀμφισβήτησιν 5
ἐποιησάμην πρός τε ὑμᾶς καὶ τοὺς ἰδιώτας, ἔτι ἀκού-
σατε. ἕως μὲν γὰρ ἡμῖν οἱ Ἐρασιφῶντος οἰκεῖοι τούτων
τῶν χρημάτων ἠμφισβήτουν, ἅπαντα ἠξίουν ἐμὰ εἶναι,
διότι ὑπὲρ ἅπαντος τοῦ χρέους ἀντιδικῶν πρὸς τὸν
πατέρα ὁ Ἐρασίστρατος ἡττήθη· καὶ τὰ μὲν Σφηττοῖ
ἤδη τρία ἔτη μεμίσθωκα, τῶν δὲ Κικυνοῖ καὶ τῆς οἰκίας
ἐδικαζόμην τοῖς ἔχουσι. πέρυσι μὲν οὖν διεγράψαντό μου
τὰς δίκας, ἔμποροι φάσκοντες εἶναι, νυνὶ δὲ λαχόντος ἐν
τῷ γαμηλιῶνι μηνὶ οἱ ναυτοδίκαι οὐκ ἐξεδίκασαν. ἐπειδὴ 6
δ' ὑμῖν τὰ Ἐρασιφῶντος δημεύειν ἔδοξε, ἀφεὶς τῇ πόλει
τὰ δύο μέρη τὰ Ἐρασιστράτου ἀξιῶ μοι ψηφισθῆναι, διότι
ταῦτά γε ἤδη καὶ πρότερον ἐγνώκατε ἡμέτερα εἶναι. ὡρι-
σάμην οὖν ἐμαυτῷ τὸ τρίτον μέρος τῆς ἐκείνων οὐσίας,
οὐ τὴν ἀκρίβειαν ἐπισκεψάμενος, ἀλλὰ πολλῷ πλέον ἢ
τὰ δύο μέρη τῷ δημοσίῳ ὑπολιπών. ῥᾴδιον δὲ γνῶναι 7
ἐκ τοῦ τιμήματος τοῦ ἐπιγεγραμμένου τοῖς χρήμασιν.
ἅπαντα μὲν γὰρ πλείονος ἢ ταλάντου τετίμηνται, ὧν
δ' ἐγὼ ἀμφισβητῶ τῷ μὲν πέντε μνᾶς, τῷ δὲ χιλίας
δραχμὰς ἐπεγραψάμην, καὶ εἰ πλείονος ἄξιά ἐστιν ἢ το-
σούτου, ἀποκηρυχθέντων τὸ περιττὸν ἡ πόλις λήψεται.
ἵνα οὖν εἰδῆτε ὅτι ταῦτα ἀληθῆ ἐστι, μάρτυρας ὑμῖν 8
παρέξομαι πρῶτον μὲν τοὺς μεμισθωμένους παρ' ἐμοῦ
τὸ Σφηττοῖ χωρίον, ἔπειτα τοῦ Κικυνοῖ τοὺς γείτονας,
οἳ ἴσασιν ἡμᾶς ἤδη τρία ἔτη ἀμφισβητοῦντας, ἔτι δὲ
τούς τε πέρυσιν ἄρξαντας, πρὸς οὓς αἱ δίκαι ἐλήχθησαν,
καὶ τοὺς νῦν ναυτοδίκας. ἀναγνωσθήσονται δὲ ὑμῖν καὶ 9
596

149

αὐταὶ αἱ ἀπογραφαί· ἐκ τούτων γὰρ μάλιστα γνώσεσθε, ὅτι οὔτε νεωστὶ ταῦτα τὰ χρήματα ἀξιοῦμεν ἡμέτερα εἶναι, οὔτε νυνὶ τῷ δημοσίῳ πλειόνων ἀμφισβητοῦμεν ἢ τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ τοῖς ἰδιώταις. καί μοι κάλει μάρτυρας.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

10 Ὅτι μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὐ παρὰ τὸ δίκαιον ἀξιῶ μοι ψηφίσασθαι τὸ διαδίκασμα, ἀλλ' αὐτὸς τῇ πόλει πολλὰ τῶν ἐμαυτοῦ ἀφεὶς τοῦτο ἀξιῶ μοι ἀποδοθῆναι, ἀποδέδεικται. ἤδη δέ μοι δοκεῖ δίκαιον εἶναι καὶ δεηθῆναι ὑμῶν τε καὶ τῶν συνδίκων ἐναντίον ὑμῶν.

596

149

XVIII.

ΠΕΡΙ ΔΗΜΕΥΣΕΩΣ ΤΩΝ ΤΟΥ ΝΙΚΙΟΥ ΑΔΕΛΦΟΥ ΕΠΙΛΟΓΟΣ.

*Ἐνθυμήθητε τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί, οἷοί τινες
ὄντες πολῖται καὶ αὐτοὶ καὶ ὧν προσήκοντες ἀδικούμενοι
ἀξιοῦμεν ἐλεεῖσθαι ὑφ᾽ ὑμῶν καὶ τῶν δικαίων τυγχάνειν·
οὐ γὰρ μόνον περὶ τῆς οὐσίας ἀγωνιζόμεθα, ἀλλὰ καὶ περὶ
τῆς πολιτείας, εἰ χρὴ δημοκρατουμένης τῆς πόλεως ἡμῖν
μετεῖναι. πρῶτον μὲν οὖν περὶ Νικίου τοῦ ἡμετέρου θείου
ἀναμνήσθητε. ἐκεῖνος γὰρ ὅσα μὲν τῇ ἑαυτοῦ γνώμῃ χρώ-* 2
*μενος ὑπὲρ τοῦ πλήθους τοῦ ὑμετέρου ἔπραξε, πανταχοῦ
φανήσεται πολλῶν μὲν καὶ ἀγαθῶν αἴτιος τῇ πόλει γε-
γενημένος, πλεῖστα δὲ καὶ μέγιστα κακὰ τοὺς πολεμίους
εἰργασμένος· ὅσα δὲ οὐ βουλόμενος, ἀλλ᾽ ἄκων ἠναγκά-
σθη ποιῆσαι, τῶν μὲν κακῶν οὐκ ἐλάχιστον αὐτὸς μετέσχε
μέρος, τὴν δ᾽ αἰτίαν τῆς συμφορᾶς οἱ πείσαντες ὑμᾶς
δικαίως ἂν ἔχοιεν, ἐπεὶ τήν γε πρὸς ὑμᾶς εὔνοιαν καὶ* 3
*τὴν ἀρετὴν τὴν αὑτοῦ ἐν ταῖς εὐτυχίαις ταῖς ὑμετέραις
καὶ ταῖς δυστυχίαις ταῖς τῶν ἐχθρῶν ἐπέδειξε· στρατη-
γῶν γὰρ πολλὰς μὲν πόλεις εἷλε, πολλὰ δὲ καὶ καλὰ κατὰ
τῶν πολεμίων ἔστησε τρόπαια, ὧν καθ᾽ ἓν ἕκαστον πολὺ
ἂν ἔργον εἴη λέγειν. Εὐκράτης τοίνυν, ἀδελφὸς μὲν ὢν* 4
*ἐκείνου, πατὴρ δ᾽ ἐμός, ἤδη τῆς τελευταίας ναυμαχίας γε-
γενημένης φανερὰν ἐπεδείξατο τὴν εὔνοιαν, ἣν εἶχε περὶ τὸ
πλῆθος τὸ ὑμέτερον· ἡττημένων γὰρ ἐν τῇ ναυμαχίᾳ στρα-
τηγὸς ὑφ᾽ ὑμῶν ᾑρημένος καὶ παρακαλούμενος μετέχειν τῆς
ὀλιγαρχίας ὑπὸ τῶν ἐπιβουλευόντων τῷ πλήθει, οὐκ ἠθέ-
λησεν αὐτοῖς πείθεσθαι, ἐν τοιούτῳ καιρῷ κληθείς, ἐν* 5
*ᾧ οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων καὶ μεταβάλλονται πρὸς τὰ
παρόντα καὶ ταῖς τύχαις εἴκουσι, δυστυχοῦντος τοῦ δήμου,*

149
οὐκ ἀπελαυνόμενος τῆς πολιτείας, οὐδ' ἰδίας ἔχθρας
ὑπαρχούσης πρὸς τοὺς ἄρξειν μέλλοντας, ἀλλ' ἐξὸν αὐτῷ
καὶ τῶν τριάκοντα γενέσθαι καὶ μηδενὸς ἔλαττον δύνα-
σθαι, μᾶλλον εἵλετο πράττων ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας σωτη-
ρίας ἀπολέσθαι ἢ ἐπιδεῖν τὰ τείχη καθαιρούμενα καὶ
τὰς ναῦς τοῖς πολεμίοις παραδιδομένας καὶ τὸ ὑμέτερον
6 πλῆθος καταδουλούμενον. καὶ οὐ πολλῷ χρόνῳ ὕστερον
Νικήρατος, ἀνεψιὸς ὢν ἐμὸς καὶ υἱὸς Νικίου, εὔνους
ὢν τῷ ὑμετέρῳ πλήθει, συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν τριάκοντα
ἀπέθανεν, οὔτε γένει οὔτε οὐσίᾳ οὔθ' ἡλικίᾳ δοκῶν ἀνά-
ξιος εἶναι τῆς πολιτείας μετασχεῖν· ἀλλὰ τοιαῦτα ἐνομί-
ζετο τὰ ὑπάρχοντα αὐτῷ πρὸς τὸ ὑμέτερον πλῆθος εἶναι
καὶ διὰ τοὺς προγόνους καὶ αὐτόν, ὥστε οὐκ ἂν ποθ'
7 ἑτέρας ἐπιθυμῆσαι πολιτείας. συνῄδεσαν γὰρ ἅπασιν
αὐτοῖς ὑπὸ τῆς πόλεως τιμωμένοις, καὶ πολλαχοῦ μὲν
ὑπὲρ ὑμῶν κεκινδυνευκόσι, μεγάλας δ' εἰσφορὰς εἰσενη-
νοχόσι καὶ λελειτουργηκόσι κάλλιστα, καὶ τῶν ἄλλων
οὐδενὸς πώποτ' ἀποστᾶσιν ὧν ἡ πόλις αὐτοῖς προσέ-
8 ταξεν, ἀλλὰ προθύμως πεποιηκόσι. καίτοι τίνες ἂν
ἡμῶν εἴησαν δυστυχέστεροι, εἰ ἐν μὲν τῇ ὀλιγαρχίᾳ ἀπο-
θνήσκοιμεν εὖνοι ὄντες τῷ πλήθει, ἐν δὲ τῇ δημοκρατίᾳ
ὡς κακόνοι ὄντες τῷ πλήθει ἀποστεροίμεθα τῶν ὄντων;
9 καὶ μὲν δή, ὦ ἄνδρες δικασταί, καὶ Διόγνητος διαβλη-
θεὶς μὲν ὑπὸ τῶν συκοφαντῶν φεύγων ᾤχετο, μετ' ὀλί-
γων δὲ τῶν ἐκπεπτωκότων οὔτ' ἐπὶ τὴν πόλιν ἐστρατεύ-
σατο, οὔτ' εἰς Δεκέλειαν ἀφίκετο· οὐδ' ἔστιν ὅτου κακοῦ
αἴτιος οὔτε φυγὼν οὔτε κατελθὼν τῷ ὑμετέρῳ πλήθει
γεγένηται, ἀλλ' εἰς τοῦτ' ἀρετῆς ἦλθεν, ὥστε μᾶλλον
ὠργίζετο τοῖς εἰς ὑμᾶς ἡμαρτηκόσιν ἢ τοῖς αὐτῷ τῆς
10 καθόδου αἰτίοις γεγενημένοις ἐχαρίζετο. καὶ ἀρχὴν μὲν
οὐδεμίαν ἦρξεν ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ· ἐπειδὴ δὲ τάχιστα ἦλθον
εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Λακεδαιμόνιοι καὶ Παυσανίας, λαβὼν
τὸν Νικηράτου καὶ ἡμᾶς παῖδας ὄντας ἐκεῖνον μὲν κατέ-
θηκεν ἐπὶ τοῖς γόνασι τοῖς Παυσανίου, ἡμᾶς δὲ παρα-
στησάμενος ἔλεγε πρὸς ἐκεῖνον καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς
παρόντας, ὅσα εἴημεν πεπονθότες καὶ οἵαις τύχαις
601

150
κεχρημένοι, καὶ ἠξίου Παυσανίαν βοηθῆσαι καὶ διὰ τὴν
φιλίαν καὶ διὰ τὴν ξενίαν τὴν ὑπάρχουσαν καὶ τιμωρὸν
γενέσθαι τῶν εἰς ἡμᾶς ἡμαρτηκότων. ὅθεν Παυσανίας 11
ἤρξατο εὔνους εἶναι τῷ δήμῳ, παράδειγμα ποιούμενος
πρὸς τοὺς ἄλλους Λακεδαιμονίους τὰς ἡμετέρας συμφο-
ρὰς τῆς τῶν τριάκοντα πονηρίας· δῆλον γὰρ ἅπασι τοῖς
ἐλθοῦσι Πελοποννησίων ἐγεγένητο, ὅτι οὐ τοὺς πονηρο-
τάτους τῶν πολιτῶν ἀπέκτεινον, ἀλλ᾽ οἷς μάλιστα προσ-
ῆκον καὶ διὰ γένος καὶ διὰ πλοῦτον καὶ διὰ τὴν ἄλλην
ἀρετὴν τιμᾶσθαι. οὕτω δ᾽ ἠλεούμεθα καὶ πᾶσι δεινὰ 12
ἐδοκοῦμεν πεπονθέναι, ὥστε Παυσανίας τὰ μὲν παρὰ
τῶν τριάκοντα ξένια οὐκ ἠθέλησε λαβεῖν, τὰ δὲ παρ᾽
ἡμῶν ἐδέξατο. καίτοι δεινόν, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὑπὸ
μὲν τῶν πολεμίων παῖδας ἡμᾶς ὄντας ἐλεεῖσθαι, οἳ τῇ
ὀλιγαρχίᾳ βοηθήσοντες ἦλθον, ὑπὸ δὲ ὑμῶν, ὦ ἄνδρες
δικασταί, τοιούτους γεγενημένους τῶν ὄντων ἀποστε-
ρεῖσθαι, ὧν οἱ πατέρες ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας ἀπέ-
θανον.

Εὖ δ᾽ οἶδ᾽, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὅτι περὶ πλείστου ἂν 13
ποιήσαιτο Πολίοχος τοῦτον τὸν ἀγῶνα κατορθῶσαι,
ἡγούμενος αὑτῷ καλὴν εἶναι τὴν ἀπόδειξιν καὶ πρὸς τοὺς
πολίτας καὶ τοὺς ξένους, ὅτι Ἀθήνησι τοσοῦτον δύναται,
ὥσθ᾽ ὑμᾶς τοὺς αὐτούς, περὶ ὧν ὅρκους ὀμωμόκατε,
ὑμῖν αὐτοῖς τἀναντία ποιεῖν ψηφίζεσθαι. πάντες γὰρ 14
εἴσονται, ὅτι τότε μὲν χιλίαις δραχμαῖς ἐζημίωσε τὸν
βουλόμενον τὴν ἡμετέραν γῆν δημοσίαν ποιῆσαι, νυνὶ δὲ
κελεύων δημεῦσαι νενίκηκε, καὶ περὶ τούτων δὴ ἀμφοτέ-
ρων Ἀθηναῖοι, παρανόμων φεύγοντος τοῦ αὐτοῦ ἀνδρός,
τἀναντία σφίσιν αὐτοῖς ἐψηφίσαντο. οὐκ οὖν αἰσχρόν, 15
εἰ ἃ μὲν Λακεδαιμονίοις συνέθεσθε βεβαιώσετε, ἃ δὲ
αὐτοῖς ἐψηφίσασθε οὕτω ῥᾳδίως διαλύσετε, καὶ τὰς μὲν
πρὸς ἐκείνους συνθήκας κυρίας ποιήσετε, τὰς δὲ πρὸς
αὐτοὺς ἀκύρους, καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις Ἕλλησιν ὀργίζοισθε,
εἴ τις Λακεδαιμονίους ὑμῶν περὶ πλείονος ποιεῖται, ὑμεῖς
δ᾽ αὐτοὶ φανήσεσθε πιστότερον πρὸς ἐκείνους ἢ πρὸς
ὑμᾶς αὐτοὺς διακείμενοι; ἄξιον δὲ μάλιστα φθονῆσαι, 16

150

ὅτι οὕτως ἤδη οἱ τὰ τῆς πόλεως πράττοντες διάκεινται, ὥστ᾽ οὐχ ὅ τι ἂν τῇ πόλει βέλτιστον ᾖ, τοῦτο οἱ ῥήτορες λέγουσιν, ἀλλ᾽ ἀφ᾽ ὧν ἂν αὐτοὶ κερδαίνειν μέλλωσι, ταῦτα
17 ὑμεῖς ψηφίζεσθε. καὶ εἰ μὲν τῷ ὑμετέρῳ πλήθει συνέφερε τοὺς μὲν ἔχειν τὰ αὑτῶν, τῶν δὲ ἀδίκως δημεύεσθαι τὴν οὐσίαν, εἰκότως ἂν ἠμελεῖτε τῶν ὑφ᾽ ἡμῶν λεγομένων· νυνὶ δὲ πάντες ἂν ὁμολογήσαιτε ὁμόνοιαν μέγιστον ἀγαθὸν εἶναι πόλει, στάσιν δὲ πάντων κακῶν αἰτίαν, διαφέρεσθαι δὲ πρὸς ἀλλήλους ἐκ τῶν τοιούτων μάλιστ᾽, ἂν οἱ μὲν τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμῶσιν, οἱ δ᾽ ἐκ τῶν ὄντων ἐκ-
18 πίπτωσι. καὶ ταῦθ᾽ ὑμεῖς ἔγνωτε νεωστὶ κατελθόντες, ὀρθῶς βουλευόμενοι· ἔτι γὰρ ἐμέμνησθε τῶν γεγενημένων συμφορῶν, καὶ τοῖς θεοῖς εἰς ὁμόνοιαν εὔχεσθε καταστῆναι τὴν πόλιν μᾶλλον ἢ ἐπὶ τιμωρίαν τῶν παρεληλυθότων τραπόμενοι τὴν μὲν πόλιν στασιάσαι, τοὺς δὲ λέγοντας
19 ταχέως πλουτῆσαι. καίτοι πλείων συγγνώμη μνησικακεῖν νεωστὶ κατεληλυθόσιν, ἔτι τῆς ὀργῆς οὔσης προσφάτου, ἢ τοσούτῳ χρόνῳ ὕστερον ἐπὶ τιμωρίαν τῶν παρεληλυθότων τραπέσθαι ὑπὸ τοιούτων πεισθέντας, οἳ ἐν ἄστει μείναντες ταύτην ὑμῖν οἴονται διδόναι πίστιν τῆς αὑτῶν εὐνοίας, ἑτέρους κακῶς ποιοῦντες, ἀλλ᾽ οὐ σφᾶς αὐτοὺς χρηστοὺς παρέχοντες, καὶ νυνὶ τῶν τῆς πόλεως εὐτυχιῶν ἀπολαύοντες, ἀλλ᾽ οὐ πρότερον τῶν ὑμετέρων κινδύνων μετέχοντες.

20 Καὶ εἰ μὲν ἑωρᾶτε, ὦ ἄνδρες δικασταί, σωζόμενα τῇ πόλει τὰ ὑπὸ τούτων δημευόμενα, συγγνώμην ἂν εἴχομεν· νῦν δ᾽ ἐπίστασθε, ὅτι τὰ μὲν αὐτῶν ὑπὸ τούτων ἀφανίζεται, τὰ δὲ πολλοῦ ἄξια ὄντα ὀλίγου πιπράσκεται. ἂν δ᾽ ἐμοὶ πείθησθε, οὐκ ἔλαττω ἀπ᾽ αὐτῶν ὑμεῖς ὠφε-
21 ληθήσεσθε ἢ ἡμεῖς οἱ κεκτημένοι, ἐπεὶ καὶ νυνὶ Διόμνηστος καὶ ἐγὼ καὶ ὁ ἀδελφὸς ἐκ μιᾶς οἰκίας τρεῖς ὄντες τριηραρχοῦμεν, καὶ ὅταν ἡ πόλις δέηται χρημάτων, ἀπὸ τούτων ὑμῖν εἰσφέρομεν. ὡς οὖν ἡμῶν ταύτῃ τῇ γνώμῃ χρωμένων, καὶ τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων τοιούτων
22 γεγενημένων, φείδεσθε ἡμῶν. οὐδὲν γὰρ ἂν ἡμᾶς κωλύοι, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἀθλιωτάτους εἶναι, ἐπὶ μὲν τῶν

607

151
*τριάκοντα ὀρφανοὺς καταλειφθέντας, ἐν δὲ τῇ δημο-
κρατίᾳ τῶν ὄντων ἐστερημένους, οἷς ἡ τύχη παρέδωκεν
ὥστ᾽ ἔτι ἡμᾶς παῖδας ὄντας ἐπὶ τὴν Παυσανίου σκηνὴν
ἐλθόντας βοηθῆσαι τῷ πλήθει. καὶ τοιούτων ἡμῖν ὑπαρ-
χόντων εἰς τίνας ἂν ἐβουλήθημεν δικαστὰς καταφυγεῖν;
οὐκ εἰς τοὺς οὕτω πολιτευομένους ὑπὲρ τῆς πολιτείας,* 23
*ἧς καὶ ὁ πατὴρ καὶ οἱ προσήκοντες ἡμῖν ἀπέθανον; νῦν
τοίνυν ταύτην ἀνθ᾽ ἁπάντων ἀπαιτοῦμεν ὑμᾶς τὴν χάριν,
μὴ περιιδεῖν ἡμᾶς ἀπόρως διατεθέντας, μηδ᾽ ἐνδεεῖς τῶν
ἐπιτηδείων γενομένους, μηδὲ τὴν τῶν προγόνων εὐδαιμο-
νίαν καταλῦσαι, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον παράδειγμα ποιῆσαι
τοῖς βουλομένοις τὴν πόλιν εὖ ποιεῖν, οἵων ὑμῶν ἐν τοῖς
κινδύνοις τεύξονται.*

Οὐκ ἔχω, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὕστινας δεησομένους 24
*ὑπὲρ ἡμῶν ἀναβιβάσομαι· τῶν γὰρ προσηκόντων οἱ μὲν
ἄνδρας ἀγαθοὺς αὑτοὺς παρασχόντες καὶ μεγάλην τὴν
πόλιν ποιοῦντες ἐν τῷ πολέμῳ τεθνᾶσιν, οἱ δ᾽ ὑπὲρ τῆς
δημοκρατίας καὶ τῆς ὑμετέρας ἐλευθερίας ὑπὸ τῶν τριά-
κοντα κώνειον πιόντες, ὥστε τῆς ἐρημίας τῆς ἡμετέρας* 25
*αἴτιαι γεγόνασιν αἵ τε τῶν προσηκόντων ἀρεταὶ καὶ αἱ
τῆς πόλεως συμφοραί. ὧν ἄξιον ὑμᾶς ἐνθυμηθέντας
προθύμως ἡμῖν βοηθῆσαι, ἡγησαμένους τούτους ἂν ἐν
δημοκρατίᾳ δικαίως εὖ πάσχειν ὑφ᾽ ὑμῶν, οἵπερ ἐν ὀλι-
γαρχίᾳ τῶν συμφορῶν μετέσχον τὸ μέρος. ἄξιον δὲ καὶ* 26
*τούτους τοὺς συνδίκους εὔνους ἡμῖν εἶναι, ἐκείνου τοῦ
χρόνου μνησθέντας, ὅτ᾽ ἐκ τῆς πατρίδος ἐκπεπτωκότες
καὶ τὰς οὐσίας ἀπολωλεκότες ἄνδρας ἀρίστους ἐνομίζετ᾽
εἶναι τοὺς ὑπὲρ ὑμῶν ἀποθνήσκοντας, καὶ τοῖς θεοῖς
εὔχεσθε δυνηθῆναι χάριν τοῖς ἐξ ἐκείνων ἀποδοῦναι.
ἡμεῖς τοίνυν, υἱεῖς ὄντες καὶ συγγενεῖς τῶν ὑπὲρ τῆς* 27
*ἐλευθερίας προκεκινδυνευκότων, ἀπαιτοῦμεν ὑμᾶς νυνὶ
ταύτην τὴν χάριν, καὶ ἀξιοῦμεν μὴ ἀδίκως ἡμᾶς ἀπολέσαι,
ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον βοηθεῖν τοῖς τῶν αὐτῶν μετασχοῦσι
συμφορῶν. ἐγὼ μὲν οὖν καὶ δέομαι καὶ ἀντιβολῶ καὶ
ἱκετεύω, καὶ τούτων παρ᾽ ὑμῶν τυγχάνειν ἀξιῶ· οὐ γὰρ
περὶ μικρῶν κινδυνεύομεν, ἀλλὰ περὶ τῶν ὄντων ἁπάντων.*
613

152

XIX.

ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ ΧΡΗΜΑΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟΝ.

*Πολλήν μοι ἀπορίαν παρέχει ὁ ἀγὼν οὑτοσί, ὦ ἄνδρες
δικασταί, ὅταν ἐνθυμηθῶ ὅτι, ἂν ἐγὼ μὲν μὴ νῦν εὖ
εἴπω, οὐ μόνον ἐγώ, ἀλλὰ καὶ ὁ πατὴρ δόξει ἄδικος εἶναι
καὶ τῶν ὄντων ἁπάντων στερήσομαι. ἀνάγκη οὖν, εἰ καὶ
μὴ δεινὸς πρὸς ταῦτα πέφυκα, βοηθεῖν τῷ πατρὶ καὶ
2 ἐμαυτῷ οὕτως ὅπως ἂν δύνωμαι. τὴν μὲν οὖν παρασκευὴν
καὶ προθυμίαν τῶν ἐχθρῶν ὁρᾶτε, καὶ οὐδὲν δεῖ περὶ
τούτων λέγειν· τὴν δ' ἐμὴν ἀπειρίαν πάντες ἴσασιν, ὅσοι
ἐμὲ γινώσκουσιν. αἰτήσομαι οὖν ὑμᾶς δίκαια καὶ ῥάδια
χαρίσασθαι, ἄνευ ὀργῆς καὶ ἡμῶν ἀκοῦσαι, ὥσπερ τῶν
3 κατηγόρων. ἀνάγκη γὰρ τὸν ἀπολογούμενον, κἂν ἐξ ἴσου
ἀκροᾶσθε, ἔλαττον ἔχειν. οἱ μὲν γὰρ ἐκ πολλοῦ χρόνου
ἐπιβουλεύοντες, αὐτοὶ ἄνευ κινδύνων ὄντες, τὴν κατηγο-
ρίαν ἐποιήσαντο, ἡμεῖς δ' ἀγωνιζόμεθα μετὰ δέους καὶ
διαβολῆς καὶ κινδύνου μεγίστου. εἰκὸς οὖν ὑμᾶς εὔνοιαν
4 πλείω ἔχειν τοῖς ἀπολογουμένοις. οἶμαι γὰρ πάντας ὑμᾶς
εἰδέναι, ὅτι πολλοὶ ἤδη πολλὰ καὶ δεινὰ κατηγορήσαντες
παραχρῆμα ἐξηλέγχθησαν ψευδόμενοι οὕτω φανερῶς, ὥσθ'
ὑπὸ πάντων τῶν παραγενομένων μισηθέντες ἀπελθεῖν· οἱ
δ' αὖ μαρτυρήσαντες τὰ ψευδῆ καὶ ἀδίκως ἀπολέσαντες
ἀνθρώπους ἑάλωσαν, ἡνίκα οὐδὲν ἦν πλέον τοῖς πεπον-
5 θόσιν. ὅτ' οὖν τοιαῦτα πολλὰ γεγένηται, ὡς ἐγὼ ἀκούω,
εἰκὸς ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες δικασταί, μήπω τοὺς τῶν κατηγό-
ρων λόγους ἡγεῖσθαι πιστούς, πρὶν ἂν καὶ ἡμεῖς εἴπωμεν.
ἀκούω γὰρ ἔγωγε, καὶ ὑμῶν δὲ τοὺς πολλοὺς οἶμαι εἰδέναι,
6 ὅτι πάντων δεινότατόν ἐστι διαβολή. μάλιστα δὲ τοῦτο
ἔχοι ἄν τις ἰδεῖν, ὅταν πολλοὶ ἐπὶ τῇ αὐτῇ αἰτίᾳ εἰς ἀγῶνα*

614

153
καταστῶσιν. ὡς γὰρ ἐπὶ τὸ πολὺ οἱ τελευταῖοι κρινό-
μενοι σῴζονται· πεπαυμένοι γὰρ τῆς ὀργῆς αὐτῶν ἀκροᾶ-
σθε καὶ τοὺς ἐλέγχους ἤδη θέλοντες ἀποδέχεσθε. ἐνθυ- 7
μεῖσθε οὖν, ὅτι Νικόφημος καὶ Ἀριστοφάνης ἄκριτοι
ἀπέθανον, πρὶν παραγενέσθαι τινὰ αὐτοῖς ἐλεγχομένοις
ὡς ἠδίκουν. οὐδεὶς γὰρ οὐδ᾽ εἶδεν ἐκείνους μετὰ τὴν
σύλληψιν· οὐδὲ γὰρ θάψαι τὰ σώματ᾽ αὐτῶν ἀπέδωκαν,
ἀλλ᾽ οὕτω δεινὴ ἡ συμφορὰ γεγένηται, ὥστε πρὸς τοῖς
ἄλλοις καὶ τούτου ἐστέρηνται. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐάσω· 8
οὐδὲν γὰρ ἂν περαίνοιμι· πολὺ δὲ ἀθλιώτεροι δοκοῦσί
μοι οἱ παῖδες οἱ Ἀριστοφάνους. οὐδένα γὰρ οὔτ᾽ ἰδίᾳ
οὔτε δημοσίᾳ ἠδικηκότες οὐ μόνον τὰ πατρῷα ἀπολωλέ-
κασι παρὰ τοὺς νόμους τοὺς ὑμετέρους, ἀλλὰ καὶ ἣ ὑπό-
λοιπος ἐλπὶς ἦν, ὑπὸ τοῦ πάππου ἐκτραφῆναι, ἐν οὕτω
δεινῷ καθέστηκεν. ἔτι δ᾽ ἡμεῖς ἐστερημένοι μὲν κηδεστῶν, 9
ἐστερημένοι δὲ τῆς προικός, παιδάρια δὲ τρία ἠναγκα-
σμένοι τρέφειν, προσέτι συκοφαντούμεθα καὶ κινδυνεύο-
μεν περὶ ὧν οἱ πρόγονοι ἡμῖν κατέλιπον κτησάμενοι ἐκ
τοῦ δικαίου. καίτοι, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὁ ἐμὸς πατὴρ
ἐν ἅπαντι τῷ βίῳ πλείω εἰς τὴν πόλιν ἀνάλωσεν ἢ εἰς
αὑτὸν καὶ τοὺς οἰκείους, διπλάσια δὲ ἢ νῦν ἔστιν ἡμῖν,
ὡς ἐγὼ λογιζομένῳ αὐτῷ πολλάκις παρεγενόμην. μὴ οὖν 10
προκαταγινώσκετε ἀδικίαν τοῦ εἰς αὑτὸν μὲν μικρὰ δα-
πανῶντος, ὑμῖν δὲ πολλὰ καθ᾽ ἕκαστον τὸν ἐνιαυτόν,
ἀλλ᾽ ὅσοι καὶ τὰ πατρῷα καὶ ἄν τί ποθεν λάβωσιν, εἰς
τὰς αἰσχίστας ἡδονὰς εἰθισμένοι εἰσὶν ἀναλίσκειν. χαλε- 11
πὸν μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἀπολογεῖσθαι πρὸς
δόξαν, ἣν ἔνιοι ἔχουσι περὶ τῆς Νικοφήμου οὐσίας, καὶ
σπάνιν ἀργυρίου, ἣ νῦν ἐστιν ἐν τῇ πόλει, καὶ τοῦ ἀγῶνος
πρὸς τὸ δημόσιον ὄντος· ὅμως δὲ καὶ τούτων ὑπαρχόντων
ῥᾳδίως γνώσεσθε, ὅτι οὐκ ἀληθῆ ἐστι τὰ κατηγορημένα.
δέομαι δ᾽ ὑμῶν πάσῃ τέχνῃ καὶ μηχανῇ μετ᾽ εὐνοίας ἀκροα-
σαμένους ἡμῶν διὰ τέλους, ὅ τι ἂν ὑμῖν ἄριστον καὶ εὐορ-
κότατον νομίζητε εἶναι, τοῦτο ψηφίσασθαι.

Πρῶτον μὲν οὖν, ᾧ τρόπῳ κηδεσταὶ ἡμῖν ἐγένοντο, 12
διδάξω ὑμᾶς. στρατηγῶν γὰρ Κόνων περὶ Πελοπόννησον,
620

153
τριηραρχήσαντι τῷ ἐμῷ πατρὶ πάλαι φίλος γεγενημένος,
ἐδεήθη δοῦναι τὴν ἀδελφὴν αἰτοῦντι τῷ υἱεῖ τῷ Νικοφή-
13 μου. ὁ δὲ ὁρῶν αὐτοὺς ὑπ᾽ ἐκείνου τε πεπιστευμένους,
γεγονότας τε ἐπιεικεῖς, τῇ τε πόλει ἔν γε τῷ τότε χρόνῳ
ἀρέσκοντας, ἐπείσθη δοῦναι, οὐκ εἰδὼς τὴν ἐσομένην δια-
βολήν, ἀλλ᾽ ὅτε καὶ ὑμῶν ὁστισοῦν ἂν ἐκείνοις ἠξίωσε
κηδεστὴς γενέσθαι, ἐπεὶ ὅτι γε οὐ χρημάτων ἕνεκα ῥᾴδιον
γνῶναι ἐκ τοῦ βίου παντὸς καὶ τῶν ἔργων τῶν τοῦ πατρός.
14 ἐκεῖνος γὰρ ὅτ᾽ ἦν ἐν τῇ ἡλικίᾳ, παρὸν μετὰ πολλῶν
χρημάτων γῆμαι ἄλλην, τὴν ἐμὴν μητέρα ἔλαβεν οὐδὲν
ἐπιφερομένην, ὅτι δὲ Ξενοφῶντος ἦν θυγάτηρ τοῦ Εὐρι-
πίδου υἱέος, ὃς οὐ μόνον ἰδίᾳ χρηστὸς ἐδόκει εἶναι, ἀλλὰ
15 καὶ στρατηγεῖν αὐτὸν ἠξιώσατε, ὡς ἐγὼ ἀκούω. τὰς τοί-
νυν ἐμὰς ἀδελφὰς θελόντων τινῶν λαβεῖν ἀπροίκους πάνυ
πλουσίων οὐ δέδωκεν, ὅτι ἐδόκουν κάκιον γεγονέναι, ἀλλὰ
τὴν μὲν Φιλομήλῳ τῷ Παιανιεῖ, ὃν οἱ πολλοὶ βελτίονα
ἡγοῦνται εἶναι ἢ πλουσιώτερον, τὴν δὲ πένητι γεγενημένῳ
οὐ διὰ κακίαν, ἀδελφιδῷ δὲ Φαίδρῳ ὄντι Μυρρινουσίῳ,
ἐπιδοὺς τετταράκοντα μνᾶς, καὶ Ἀριστοφάνει τὸ ἴσον.
16 πρὸς δὲ τούτοις ἐμοὶ πολλὴν ἐξὸν πάνυ προῖκα λαβεῖν
ἐλάττω συνεβούλευσεν, ὥστ᾽ εὖ εἰδέναι, ὅτι κηδεσταῖς
χρησοίμην κοσμίοις καὶ σώφροσι. καὶ νῦν ἔχω γυναῖκα
τὴν Κριτοδήμου θυγατέρα τοῦ Ἀλωπεκῆθεν, ὃς ὑπὸ Λα-
κεδαιμονίων ἀπέθανεν, ὅτε ἡ ναυμαχία ἐγένετο ἐν Ἑλλησ-
17 πόντῳ. καίτοι, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὅστις αὐτός τε ἄνευ
χρημάτων ἔγημε, ταῖν τε θυγατέροιν πολὺ ἀργύριον ἐπέ-
δωκε, τῷ τε υἱῷ ὀλίγην προῖκα ἔλαβε, πῶς οὐκ εἰκὸς
περὶ τούτου πιστεύειν ὡς οὐχ ἕνεκα χρημάτων τούτοις
κηδεστὴς ἐγένετο;
18 Ἀλλὰ μὴν ὅ γε Ἀριστοφάνης ἤδη ἔχων τὴν γυναῖκα
ὅτι πολλοῖς ἂν μᾶλλον ἐχρῆτο ἢ τῷ ἐμῷ πατρί, ῥᾴδιον
γνῶναι. ἥ τε γὰρ ἡλικία πολὺ διάφορος, ἥ τε φύσις ἔτι
πλέον· ἐκείνῳ μὲν γὰρ ἦν τὰ ἑαυτοῦ πράττειν, Ἀριστο-
φάνης δὲ οὐ μόνον τῶν ἰδίων, ἀλλὰ καὶ τῶν κοινῶν ἐβού-
λετο ἐπιμελεῖσθαι, καὶ εἴ τι ἦν αὐτῷ ἀργύριον, ἀνήλωσεν
19 ἐπιθυμῶν τιμᾶσθαι. γνώσεσθε δέ, ὅτι ἀληθῆ λέγω, ἐξ
620

154
αὐτῶν ὧν ἐκεῖνος ἔπραττε. πρῶτον μὲν γὰρ βουλομένου Κόνωνος πέμπειν τινὰ εἰς Σικελίαν ᾤχετο ὑποστὰς μετὰ Εὐνόμου καὶ Λυσίου, φίλου ὄντος καὶ ξένου, τὸ πλῆθος τὸ ὑμέτερον πλεῖστα ἀγαθὰ πεποιηκότος, ὡς ἐγὼ ἀκήκοα τῶν ἐν Πειραιεῖ παραγενομένων. ἦσαν δ' ἐλπίδες τοῦ 20
πλοῦ πεῖσαι Διονύσιον κηδεστὴν μὲν γενέσθαι Εὐαγόρᾳ, πολέμιον δὲ Λακεδαιμονίοις, φίλον δὲ καὶ σύμμαχον τῇ πόλει τῇ ὑμετέρᾳ. καὶ ταῦτ' ἔπραττον πολλῶν κινδύνων ὑπαρχόντων πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ τοὺς πολεμίους, καὶ ἔπεισαν Διονύσιον μὴ πέμψαι τριήρεις, ἃς τότε παρεσκευάσατο Λακεδαιμονίοις. μετὰ δὲ ταῦτα ἐπειδὴ οἱ πρέσβεις 21
ἧκον ἐκ Κύπρου ἐπὶ τὴν βοήθειαν, οὐδὲν ἐνέλιπε προθυμίας σπεύδων. ὑμεῖς δὲ τριήρεις αὐτοῖς ἔδοτε καὶ τἆλλα ἐψηφίσασθε, ἀργυρίου δ' εἰς τὸν ἀπόστολον ἠπόρουν. ὀλίγα μὲν γὰρ ἦλθον ἔχοντες χρήματα, πολλῶν δὲ προσεδεήθησαν· οὐ γὰρ μόνον εἰς τὰς ναῦς, ἀλλὰ καὶ πελταστὰς ἐμισθώσαντο καὶ ὅπλα ἐπρίαντο. Ἀριστοφάνης δ' 22
οὖν τῶν χρημάτων τὰ μὲν πλεῖστα αὐτὸς παρέσχεν· ἐπειδὴ δὲ οὐχ ἱκανὰ ἦν, τοὺς φίλους ἔπειθε δεόμενος καὶ ἐγγυώμενος, καὶ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ ὁμοπατρίου ἀποκειμένας παρ' αὐτῷ τεσσαράκοντα μνᾶς εἰπὼν κατεχρήσατο. τῇ δὲ προτεραίᾳ ᾗ ἀνήγετο εἰσελθὼν ὡς τὸν πατέρα τὸν ἐμὸν ἐκέλευσε χρῆσαι ὅ τι εἴη ἀργύριον· προσδεῖν γὰρ ἔφη πρὸς τὸν μισθὸν τοῖς πελτασταῖς. ἦσαν δ' ἡμῖν ἔνδον ἑπτὰ μναῖ· ὁ δὲ καὶ ταύτας λαβὼν κατεχρήσατο. τίνα 23
γὰρ οἴεσθε, ὦ ἄνδρες δικασταί, φιλότιμον μὲν ὄντα, ἐπιστολῶν δ' αὐτῷ ἡκουσῶν παρὰ τοῦ πατρὸς μηδὲν ἀπορήσειν ἐκ Κύπρου, ᾑρημένον δὲ πρεσβευτὴν καὶ μέλλοντα πλεῖν ὡς Εὐαγόραν, ὑπολείπεσθαι ἄν τι τῶν ὄντων, ἀλλ' οὐκ εἰ ἦν δυνατὸς πάντα παρασχόντα χαρίσασθαι ἐκείνῳ τε καὶ κομίσασθαι μὴ ἐλάττω; ὡς τοίνυν ταῦτ' ἐστὶν ἀληθῆ, κάλει μοι Εὔνομον *****

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

Τῶν μὲν μαρτύρων ἀκούετε, οὐ μόνον ὅτι ἔχρησαν 24
ἐκείνου δεηθέντος, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἀπειλήφασιν· ἐκομίσθη γὰρ αὐτοῖς ἐπὶ τῆς τριήρους.

628

154

Ῥᾴδιον μὲν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων γνῶναι, ὅτι τοιού-
των καιρῶν συμπεσόντων οὐδενὸς ἂν ἐφείσατο τῶν ἑαυ-
25 τοῦ. ὃ δὲ μέγιστον τεκμήριον· Δῆμος γὰρ ὁ Πυριλάμπους
τριηραρχῶν εἰς Κύπρον ἐδεήθη μου προσελθεῖν αὐτῷ,
λέγων ὅτι ἔλαβε σύμβολον παρὰ βασιλέως τοῦ μεγάλου
φιάλην χρυσῆν, [ὡς Ἀριστοφάνην] καὶ λαβεῖν ἑκκαίδεκα
μνᾶς ἐπ᾽ αὐτῇ, ἃς ἔχοι ἀναλίσκειν εἰς τὰ τῆς τριηραρχίας·
ἐπειδὴ δὲ εἰς Κύπρον ἀφίκοιτο, λύσεσθαι ἀποδοὺς εἴκοσι
μνᾶς· πολλῶν γὰρ ἀγαθῶν καὶ ἄλλων καὶ χρημάτων εὐ-
26 πορήσειν διὰ τὸ σύμβολον ἐν πάσῃ τῇ ἠπείρῳ. Ἀριστο-
φάνης τοίνυν ἀκούων μὲν ταῦτα Δήμου, δεομένου δ᾽ ἐμοῦ,
μέλλων δ᾽ ἄξειν τὸ χρυσίον, τέτταρας δὲ μνᾶς τόκον λήψε-
σθαι, οὐκ ἔφη εἶναι, ἀλλ᾽ ὤμνυε καὶ προσδεδανεῖσθαι τοῖς
ξένοις ἄλλοθεν, ἐπειδὴ ἥδιστ᾽ ἂν ἀνθρώπων ἄγειν τε εὐθὺς
ἐκεῖνο τὸ σύμβολον καὶ χαρίσασθαι ἡμῖν ἃ ἐδεόμεθα. ὡς
δὲ ταῦτ᾽ ἐστὶν ἀληθῆ, μάρτυρας ὑμῖν παρέξομαι.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

27 Ὅτι μὲν τοίνυν οὐ κατέλιπεν Ἀριστοφάνης ἀργύριον
οὐδὲ χρυσίον, ῥᾴδιον γνῶναι ἐκ τῶν εἰρημένων καὶ με-
μαρτυρημένων, χαλκώματα δὲ σύμμικτα οὐ πολλὰ ἐκέκτητο·
ἀλλὰ καὶ ὅθ᾽ εἱστία τοὺς παρ᾽ Εὐαγόρου πρεσβεύοντας,
αἰτησάμενος ἐχρήσατο. ἃ δὲ κατέλιπεν, ἀναγνώσεται
ὑμῖν.

ΑΠΟΓΡΑΦΗ ΧΡΗΜΑΤΩΝ.

28 Ἴσως ἐνίοις ὑμῶν, ὦ ἄνδρες δικασταί, δοκεῖ ὀλίγα
εἶναι· ἀλλ᾽ ἐκεῖνο ἐνθυμεῖσθε, ὅτι πρὶν τὴν ναυμαχίαν
νικῆσαι γῆ μὲν οὐκ ἦν ἀλλ᾽ ἢ χωρίδιον μικρὸν Ῥαμνοῦντι.
29 ἐγένετο δ᾽ ἡ ναυμαχία ἐπ᾽ Εὐβούλου ἄρχοντος. ἐν οὖν
τέτταρσιν ἢ πέντε ἔτεσι, πρότερον μὴ ὑπαρχούσης οὐσίας,
χαλεπόν, ὦ ἄνδρες δικασταί, τραγῳδοῖς τε δὶς χορηγῆσαι
ὑπὲρ αὑτοῦ τε καὶ τοῦ πατρός, καὶ τρία ἔτη συνεχῶς
τριηραρχῆσαι, εἰσφοράς τε πολλὰς εἰσενηνοχέναι, οἰκίαν
τε πεντήκοντα μνῶν πρίασθαι, γῆς τε πλέον ἢ τριακόσια
πλέθρα κτήσασθαι, ἔτι δὲ πρὸς τούτοις οἴεσθαι χρῆναι
30 ἔπιπλα πολλὰ καταλελοιπέναι. ἀλλ᾽ οὐδ᾽ οἱ πάλαι πλού-
σιοι δοκοῦντες εἶναι ἄξιον λόγου ἔχοιεν ἂν ἐξενεγκεῖν·

628

155
ἐνίοτε γὰρ οὐκ ἔστιν, οὐδ' ἐάν τις πάνυ ἐπιθυμῇ, πρία-
σθαι τοιαῦτα, ἃ κτησαμένῳ εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον ἡδονὴν
ἂν παρέχοι. ἀλλὰ τόδε σκοπεῖτε. τῶν ἄλλων ὅσων ἐδη- 31
μεύσατε τὰ χρήματα, οὐχ ὅπως σκεύη ἀπέδοσθε, ἀλλὰ
καὶ αἱ θύραι ἀπὸ τῶν οἰκημάτων ἀφηρπάσθησαν· ἡμεῖς
δὲ ἤδη δεδημευμένων καὶ ἐξεληλυθυίας τῆς ἐμῆς ἀδελφῆς
φύλακας κατεστήσαμεν ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἵνα μήτε θυρώματα
μήτε ἀγγεῖα μήτε ἄλλο μηδὲν ἀπόλοιτο. ἔπιπλα δὲ ἀπε-
φαίνοντο πλεῖον ἢ χιλίων δραχμῶν, ὅσα οὐδενὸς πώποτ'
ἐλάβετε. πρὸς δὲ τούτοις καὶ πρότερον πρὸς τοὺς συν- 32
δίκους καὶ νῦν ἐθέλομεν πίστιν δοῦναι, ἥτις ἐστὶ μεγίστη
τοῖς ἀνθρώποις, μὴ ἔχειν τῶν Ἀριστοφάνους χρημάτων,
ὀφείλεσθαι δὲ τὴν προῖκα τῆς ἀδελφῆς καὶ ἑπτὰ μνᾶς,
ἃς ᾤχετο λαβὼν παρὰ τοῦ πατρὸς τοῦ ἐμοῦ. πῶς ἂν 33
οὖν εἶεν ἄνθρωποι ἀθλιώτεροι ἢ εἰ τὰ σφέτερ' αὐτῶν
ἀπολωλεκότες δοκοῖεν τἀκείνων ἔχειν; ὃ δὲ πάντων δεινό-
τατον, τὴν ἀδελφὴν ὑποδέξασθαι παιδία ἔχουσαν πολλά,
καὶ ταῦτα τρέφειν, μηδ' αὐτοὺς ἔχοντας μηδέν, ἐὰν ὑμεῖς
τὰ ὄντ' ἀφέλησθε. φέρε πρὸς θεῶν Ὀλυμπίων· οὕτω γὰρ 34
σκοπεῖτε, ὦ δικασταί. εἴ τις ὑμῶν ἔτυχε δοὺς Τιμοθέῳ
τῷ Κόνωνος τὴν θυγατέρα ἢ τὴν ἀδελφήν, καὶ ἐκείνου
ἀποδημήσαντος καὶ ἐν διαβολῇ γενομένου ἐδημεύθη ἡ οὐ-
σία, καὶ μὴ ἐγένετο τῇ πόλει πραθέντων ἁπάντων τέτταρα
τάλαντα ἀργυρίου, διὰ τοῦτο ἠξιοῦτε καὶ τοὺς προσήκον-
τας τοὺς ἐκείνου ἀπολέσθαι, ὅτι οὐδὲ πολλοστὸν μέρος τῆς
δόξης τῆς παρ' ὑμῖν ἐφάνη τὰ χρήματα; ἀλλὰ μὴν τοῦτο 35
πάντες ἐπίστασθε, Κόνωνα μὲν ἄρχοντα, Νικόφημον δὲ
ποιοῦντα ὅ τι ἐκεῖνος προστάττοι. τῶν οὖν ὠφελειῶν
Κόνωνα εἰκὸς πολλοστὸν μέρος ἄλλῳ τινὶ μεταδιδόναι,
ὥστ' εἰ οἴονται πολλὰ γενέσθαι Νικοφήμῳ, ὁμολογήσειαν
ἂν τὰ Κόνωνος εἶναι πλείονα ἢ δεκαπλάσια. ἔτι δὲ φαί- 36
νονται οὐδὲν πώποτε διενεχθέντες, ὥστ' εἰκὸς καὶ περὶ
τῶν χρημάτων ταὐτὰ γνῶναι, ἱκανὰ μὲν ἐνθάδε τῷ υἱεῖ
ἑκάτερον καταλιπεῖν, τὰ δὲ ἄλλα παρ' αὑτοῖς ἔχειν· ἦν
γὰρ Κόνωνι μὲν υἱὸς ἐν Κύπρῳ καὶ γυνή, Νικοφήμῳ δὲ
γυνὴ καὶ θυγάτηρ, ἡγοῦντο δὲ καὶ τὰ ἐκεῖ ὁμοίως σφίσιν
637

155
37 εἶναι ἴσα ὥσπερ καὶ τὰ ἐνθάδε. πρὸς δὲ τούτοις ἐνθυ-
μεῖσθε, ὅτι καὶ εἴ τις μὴ κτησάμενος, ἀλλὰ παρὰ τοῦ
πατρὸς παραλαβὼν τοῖς παισὶ διένειμεν, οὐκ ἐλάχιστα
ἂν αὑτῷ ὑπέλιπε· βούλονται γὰρ πάντες ὑπὸ τῶν παίδων
θεραπεύεσθαι ἔχοντες χρήματα μᾶλλον ἢ ἐκείνων δεῖσθαι
38 ἀποροῦντες. νῦν τοίνυν εἰ δημεύσαιτε τὰ Τιμοθέου (ὃ μὴ
γένοιτο, εἰ μή τι μέλλει μέγα ἀγαθὸν ἔσεσθαι τῇ πόλει),
ἐλάττω δὲ ἐξ αὐτῶν λάβοιτ᾽ ἢ ἐκ τῶν Ἀριστοφάνους
γεγένηται, τούτου ἕνεκα ἠξιοῦτε τοὺς ἀναγκαίους τοὺς
39 ἐκείνου τὰ σφέτερ᾽ αὐτῶν ἀπολέσαι; ἀλλ᾽ οὐκ εἰκός, ὦ
ἄνδρες δικασταί· ὁ γὰρ Κόνωνος θάνατος καὶ αἱ διαθῆ-
και, ἃς διέθετο ἐν Κύπρῳ, σαφῶς ἐδήλωσαν, ὅτι πολλο-
στὸν μέρος ἦν τὰ χρήματα ὧν ὑμεῖς προσεδοκᾶτε· τῇ μὲν
γὰρ Ἀθηνᾷ καθιέρωσεν εἰς ἀναθήματα καὶ τῷ Ἀπόλλωνι
40 εἰς Δελφοὺς πεντακισχιλίους στατῆρας, τῷ δὲ ἀδελφιδῷ
τῷ ἑαυτοῦ, ὃς ἐφύλαττεν αὐτῷ καὶ ἐταμίευε πάντα τὰ ἐν
Κύπρῳ, ἔδωκεν ὡς μυρίας δραχμάς, τῷ δὲ ἀδελφῷ τρία
τάλαντα, τὰ δὲ λοιπὰ τῷ υἱεῖ κατέλιπε, τάλαντα ἑπτα-
καίδεκα. τούτων δὲ κεφάλαιον γίγνεται περὶ τετταρά-
41 κοντα τάλαντα. καὶ οὐδενὶ οἷόν τε εἰπεῖν ὅτι διηρπάσθη
ἢ ὡς οὐ δικαίως ἀπεφάνθη· αὐτὸς γὰρ ἐν τῇ νόσῳ ὢν
εὖ φρονῶν διέθετο. καί μοι κάλει τούτων μάρτυρας.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

42 Ἀλλὰ μὴν ὁστισοῦν, ὦ ἄνδρες δικασταί, πρὶν ἀμφό-
τερα δῆλα γενέσθαι, πολλοστὸν μέρος τὰ Νικοφήμου τῶν
Κόνωνος χρημάτων ᾠήθη ἂν εἶναι. Ἀριστοφάνης τοίνυν
γῆν μὲν καὶ οἰκίαν ἐκτήσατο πλέον ἢ πέντε ταλάντων,
κατεχορήγησε δὲ ὑπὲρ αὑτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς πεντακισχι-
λίας δραχμάς, τριηραρχῶν δὲ ἀνήλωσεν ὀγδοήκοντα μνᾶς.
43 εἰσενήνεκται δὲ ὑπὲρ ἀμφοτέρων οὐκ ἔλαττον μνῶν τετ-
ταράκοντα. εἰς δὲ τὸν ἐν Σικελίᾳ πλοῦν ἀνήλωσεν ἑκατὸν
μνᾶς, εἰς δὲ τὸν ἀπόστολον τῶν τριήρων, ὅτε οἱ Κύπριοι
ἦλθον καὶ ἔδοτε αὐτοῖς τὰς δέκα ναῦς, καὶ τῶν πελτα-
στῶν τὴν μίσθωσιν καὶ τῶν ὅπλων τὴν ὠνὴν παρέσχε
τρισμυρίας δραχμάς. καὶ τούτων κεφάλαιον πάντων γίγνε-
44 ται μικροῦ λείποντος πεντεκαίδεκα τάλαντα. ὥστ᾽ οὐκ ἂν
637

156

εἰκότως ἡμᾶς αἰτιάσαισθε, ἐπεὶ τῶν Κόνωνος, τῶν ὁμολογουμένων δικαίως ἀποφανθῆναι ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐκείνου, πολλαπλασίων δοκούντων εἶναι πλέον ἢ τρίτον μέρος φαίνεται τὰ Ἀριστοφάνους. καὶ οὐ προσλογιζόμεθα ὅσα αὐτὸς ἐν Κύπρῳ ἔσχε Νικόφημος, οὔσης αὐτῷ ἐκεῖ γυναικὸς καὶ θυγατρός.

Ἐγὼ μὲν οὐκ ἀξιῶ, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὕτω πολλὰ 45 καὶ μεγάλα τεκμήρια παρασχομένους ἡμᾶς ἀπολέσθαι ἀδίκως. ἀκήκοα γὰρ ἔγωγε καὶ τοῦ πατρὸς καὶ ἄλλων πρεσβυτέρων, ὅτι οὐ νῦν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ πολλῶν ἐψεύσθητε τῆς οὐσίας, καὶ ζῶντες μὲν πλουτεῖν ἐδόκουν, ἀποθανόντες δὲ πολὺ παρὰ τὴν δόξαν τὴν ὑμετέραν ἐφάνησαν. αὐτίκα Ἰσχομάχῳ, ἕως 46 ἔζη, πάντες ᾤοντο εἶναι πλέον ἢ ἑβδομήκοντα τάλαντα, ὡς ἐγὼ ἀκούω· ἐνειμάσθην δὲ τὼ υἱέε οὐδὲ δέκα τάλαντα ἑκάτερος ἀποθανόντος. Στεφάνῳ δὲ τῷ Θάλλου ἐλέγετο εἶναι πλέον ἢ πεντήκοντα ταλάντων, ἀποθανόντος δ᾽ ἡ οὐσία ἐφάνη περὶ ἕνδεκα τάλαντα. ὁ τοίνυν Νικίου οἶκος 47 προσεδοκᾶτο εἶναι οὐκ ἔλαττον ἢ ἑκατὸν ταλάντων, καὶ τούτων τὰ πολλὰ ἔνδον ἦν· Νικήρατος δ᾽ ὅτ᾽ ἀπέθνησκεν, ἀργύριον μὲν ἢ χρυσίον οὐδ᾽ αὐτὸς ἔφη καταλιπεῖν οὐδέν, ἀλλὰ τὴν οὐσίαν ἣν κατέλιπε τῷ υἱεῖ, οὐ πλείονος ἀξία ἐστὶν ἢ τεττάρων καὶ δέκα ταλάντων. Καλλίας τοίνυν ὁ 48 Ἱππονίκου, ὅτε νεωστὶ ἐτεθνήκει ὁ πατήρ, ὃς πλεῖστα τῶν Ἑλλήνων ἐδόκει κεκτῆσθαι καί, ὥς φασι, διακοσίων ταλάντων ἐτιμήσατο αὐτοῦ ὁ πάππος, τὸ τούτου τοίνυν τίμημ᾽ οὐδὲ δυοῖν ταλάντοιν ἐστί. Κλεοφῶντα δὲ πάντες ἴστε, ὅτι πολλὰ ἔτη διεχείρισε τὰ τῆς πόλεως πάντα καὶ προσεδοκᾶτο πάνυ πολλὰ ἐκ τῆς ἀρχῆς ἔχειν· ἀποθανόντος δ᾽ αὐτοῦ οὐδαμοῦ δῆλα τὰ χρήματα, ἀλλὰ καὶ οἱ προσήκοντες καὶ οἱ κηδεσταί, παρ᾽ οἷς κατέλιπεν, ὁμολογουμένως πένητές εἰσι. φαινόμεθα δὴ καὶ τῶν ἀρχαιοπλούτων 49 πολὺ ἐψευσμένοι καὶ τῶν νεωστὶ ἐν δόξῃ γεγενημένων. αἴτιον δέ μοι δοκεῖ εἶναι, ὅτι ῥᾳδίως τινὲς τολμῶσι λέγειν, ὡς ὁ δεῖνα ἔχει τάλαντα πολλὰ ἐκ τῆς ἀρχῆς. καὶ ὅσα μὲν περὶ τεθνεώτων λέγουσιν, οὐ πάνυ θαυμάζω (οὐ γὰρ

652

156
ὑπό γε ἐκείνων ἐξελεγχθεῖεν ἄν), ἀλλ᾽ ὅσα ζώντων ἐπιχει-
50 ροῦσι καταψεύδεσθαι. αὐτοὶ γὰρ ἔναγχος ἠκούετε ἐν τῇ
ἐκκλησίᾳ, ὡς Διότιμος ἔχοι τάλαντα τετταράκοντα πλείω
ἢ ὅσα αὐτὸς ὡμολόγει παρὰ τῶν ναυκλήρων καὶ ἐμπόρων·
καὶ ταῦτα, ἐπειδὴ ἦλθεν, ἐκείνου ἀπογραφέντος καὶ χα-
λεπῶς φέροντος ὅτι ἀπὼν διεβάλλετο, οὐδεὶς ἐξήλεγξε,
δεομένης μὲν τῆς πόλεως χρημάτων, ἐθέλοντος δὲ ἐκείνου
51 λογίσασθαι. ἐνθυμεῖσθε τοίνυν οἷον ἂν ἐγένετο, εἰ Ἀθη-
ναίων ἁπάντων ἀκηκοότων, ὅτι τετταράκοντα τάλαντα
ἔχοι Διότιμος, εἶτα ἔπαθέ τι πρὶν καταπλεῦσαι δεῦρο.
εἶτα οἱ προσήκοντες ἂν αὐτοῦ ἐν κινδύνῳ ἦσαν τῷ μεγί-
στῳ, εἰ ἔδει αὐτοὺς πρὸς τοσαύτην διαβολὴν ἀπολογεῖ-
σθαι, μὴ εἰδότες μηδὲν τῶν πεπραγμένων. αἴτιοι οὖν
εἰσι καὶ ὑμῖν πολλῶν ἤδη ψευσθῆναι καὶ δὴ ἀδίκως γέ
τινας ῥᾳδίως ἀπολέσθαι οἱ τολμῶντες ψεύδεσθαι καὶ συ-
52 κοφαντεῖν ἀνθρώπους ἐπιθυμοῦντες. ἔπειτ᾽ οἴομαι ὑμᾶς
εἰδέναι, ὅτι Ἀλκιβιάδης τέτταρα ἢ πέντε ἔτη ἐφεξῆς
ἐστρατήγει ἐπικρατῶν καὶ νενικηκὼς Λακεδαιμονίους, καὶ
διπλάσια ἐκείνῳ ἠξίουν αἱ πόλεις διδόναι ἢ ἄλλῳ τινὶ
τῶν στρατηγῶν, ὥστ᾽ ᾤοντο εἶναί τινες αὐτῷ πλέον ἢ
ἑκατὸν τάλαντα. ὁ δ᾽ ἀποθανὼν ἐδήλωσεν ὅτι οὐκ ἀληθῆ
ταῦτα ἦν· ἐλάττω γὰρ οὐσίαν κατέλιπε τοῖς παισὶν ἢ
αὐτὸς παρὰ τῶν ἐπιτροπευσάντων παρέλαβεν.
53 Ὅτι μὲν οὖν καὶ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ τοιαῦτα ἐγί-
γνετο, ῥᾴδιον γνῶναι· φασὶ δὲ καὶ τοὺς ἀρίστους καὶ
σοφωτάτους μάλιστα ἐθέλειν μεταγινώσκειν. εἰ οὖν δο-
κοῦμεν εἰκότα λέγειν καὶ ἱκανὰ τεκμήρια παρέχεσθαι, ὦ
ἄνδρες δικασταί, πάσῃ τέχνῃ καὶ μηχανῇ ἐλεήσατε, ὡς
ἡμεῖς τῆς μὲν διαβολῆς οὕτω μεγάλης οὔσης ἀεὶ προσε-
δοκῶμεν κρατήσειν μετὰ τοῦ ἀληθοῦς· ὑμῶν δὲ μηδενὶ
τρόπῳ ἐθελησάντων πεισθῆναι οὐδ᾽ ἐλπὶς οὐδεμία σωτη-
54 ρίας ἐδόκει ἡμῖν εἶναι. ἀλλὰ πρὸς θεῶν Ὀλυμπίων, ὦ
ἄνδρες δικασταί, βούλεσθε ἡμᾶς δικαίως σῶσαι μᾶλλον
ἢ ἀδίκως ἀπολέσαι, καὶ πιστεύετε τούτοις ἀληθῆ λέγειν,
οἳ ἂν καὶ σιωπῶντες ἐν ἅπαντι τῷ βίῳ παρέχωσι σώ-
φρονας σφᾶς αὐτοὺς καὶ δικαίους.

652

157
Περὶ μὲν οὖν αὐτῆς τῆς γραφῆς, καὶ ᾧ τρόπῳ κηδε- 55
σταὶ ἡμῖν ἐγένοντο, καὶ ὅτι οὐκ ἐξήρκει τὰ ἐκείνου εἰς τὸν
ἔκπλουν, ἀλλὰ καὶ ὡς ἄλλοθεν προσεδανείσατο, ἀκηκόατε
καὶ μεμαρτύρηται ὑμῖν· περὶ δ᾽ ἐμαυτοῦ βραχέα βούλομαι
ὑμῖν εἰπεῖν. ἐγὼ γὰρ ἔτη γεγονὼς ἤδη τριάκοντα οὔτε τῷ
πατρὶ οὐδὲν πώποτε ἀντεῖπον, οὔτε τῶν πολιτῶν οὐδείς
μοι ἐνεκάλεσεν, ἐγγὺς τε οἰκῶν τῆς ἀγορᾶς οὔτε πρὸς
δικαστηρίῳ οὔτε πρὸς βουλευτηρίῳ ὤφθην οὐδεπώποτε,
πρὶν ταύτην τὴν συμφορὰν γενέσθαι. περὶ μὲν οὖν ἐμαυ- 56
τοῦ τοσαῦτα λέγω, περὶ δὲ τοῦ πατρός, ἐπειδὴ ὥσπερ
ἀδικοῦντος αἱ κατηγορίαι γεγένηνται, συγγνώμην ἔχετε, ἐὰν
λέγω ἃ ἀνήλωσεν εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς φίλους· οὐ
γὰρ φιλοτιμίας ἕνεκεν, ἀλλὰ τεκμήριον ποιούμενος, ὅτι
οὐ τοῦ αὐτοῦ ἐστιν ἀνδρὸς ἄνευ ἀνάγκης τε πολλὰ ἀναλί-
σκειν καὶ μετὰ κινδύνου τοῦ μεγίστου ἐπιθυμῆσαι ἔχειν
τι τῶν κοινῶν. εἰσὶ δέ τινες οἱ προαναλίσκοντες οὐ μόνον 57
τούτου ἕνεκεν, ἀλλ᾽ ἵνα ἄρχειν ὑφ᾽ ὑμῶν ἀξιωθέντες δι-
πλάσια κομίσωνται. ὁ τοίνυν ἐμὸς πατὴρ ἄρχειν μὲν οὐ-
δεπώποτε ἐπεθύμησε, τὰς δὲ χορηγίας ἁπάσας κεχορήγηκε,
τετριηράρχηκε δὲ ἑπτάκις, εἰσφορὰς δὲ πολλὰς καὶ μεγά-
λας εἰσενήνοχεν. ἵνα δὲ εἰδῆτε καὶ ὑμεῖς, καθ᾽ ἑκάστην
ἀναγνώσεται.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΙ.

Ἀκούετε, ὦ ἄνδρες δικασταί, τὸ πλῆθος. πεντήκοντα 58
γὰρ ἔτη ἐστίν, ὅσα ὁ πατὴρ καὶ τοῖς χρήμασι καὶ τῷ σώ-
ματι τῇ πόλει ἐλειτούργει. ἐν οὖν τοσούτῳ χρόνῳ δοκοῦντά
τι ἐξ ἀρχῆς ἔχειν οὐδεμίαν εἰκὸς δαπάνην πεφευγέναι.
ὅμως δὲ καὶ μάρτυρας ὑμῖν παρέξομαι.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

Τούτων συμπάντων κεφάλαιόν ἐστιν ἐννέα τάλαντα 59
καὶ δισχίλιαι δραχμαί. ἔτι τοίνυν καὶ ἰδίᾳ τισὶ τῶν πολι-
τῶν ἀποροῦσι συνεξέδωκε θυγατέρας καὶ ἀδελφάς, τοὺς δ᾽
ἐλύσατο ἐκ τῶν πολεμίων, τοῖς δ᾽ εἰς ταφὴν παρεῖχεν ἀργύ-
ριον. καὶ ταῦτ᾽ ἐποίει ἡγούμενος εἶναι ἀνδρὸς ἀγαθοῦ ὠφε-
λεῖν τοὺς φίλους, καὶ εἰ μηδεὶς μέλλοι εἴσεσθαι· νῦν δὲ πρέ-
πον ἐστὶ καὶ ὑμᾶς ἀκοῦσαί μου. καί μοι κάλει τὸν καὶ τόν.
659

157

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

60 *Τῶν μὲν οὖν μαρτύρων ἀκηκόατε· ἐνθυμεῖσθε δέ, ὅτι*
ὀλίγον μὲν χρόνον δύναιτ' ἄν τις πλάσασθαι τὸν τρόπον
τὸν αὑτοῦ, ἐν ἑβδομήκοντα δὲ ἔτεσιν οὐδ' ἂν εἷς λάθοι
πονηρὸς ὤν. τῷ τοίνυν πατρὶ τῷ ἐμῷ ἄλλα μὲν ἄν τις
ἔχοι ἐπικαλέσαι ἴσως, εἰς χρήματα δὲ οὐδεὶς οὐδὲ τῶν
61 *ἐχθρῶν ἐτόλμησε πώποτε. οὔκουν ἄξιον τοῖς τῶν κατη-*
γόρων λόγοις πιστεῦσαι μᾶλλον ἢ τοῖς ἔργοις, ἃ ἐπράχθη
ἐν ἅπαντι τῷ βίῳ, καὶ τῷ χρόνῳ, ὃν ὑμεῖς σαφέστατον
ἔλεγχον τοῦ ἀληθοῦς νομίσατε. εἰ γὰρ μὴ ἦν τοιοῦτος,
οὐκ ἂν ἐκ πολλῶν ὀλίγα κατέλιπεν, ἐπεὶ εἰ νῦν γε ἐξα-
πατηθείητε ὑπὸ τούτων καὶ δημεύσαιθ' ἡμῶν τὴν οὐσίαν,
οὐδὲ δύο τάλαντα λάβοιτ' ἄν. ὥστ' οὐ μόνον πρὸς δόξαν,
ἀλλὰ καὶ εἰς χρημάτων λόγον λυσιτελεῖ μᾶλλον ὑμῖν ἀπο-
ψηφίσασθαι· πολὺ γὰρ πλείω ὠφεληθήσεσθε, ἂν ἡμεῖς
62 *ἔχωμεν. σκοπεῖτε δὲ ἐκ τοῦ παρεληλυθότος χρόνου, ὅσα*
φαίνεται ἀνηλωμένα εἰς τὴν πόλιν· καὶ νῦν ἀπὸ τῶν
ὑπολοίπων τριηραρχῶ μὲν ἐγώ, τριηραρχῶν δὲ ὁ πατὴρ
ἀπέθανεν, πειράσομαι δ', ὥσπερ ἐκεῖνον ἑώρων, ὀλίγα
κατὰ μικρὸν παρασκευάσασθαι εἰς τὰς κοινὰς ὠφελείας.
ὥστε τῷ γ' ἔργῳ πάλαι [ὑμέτερα] ταῦτ' ἐστί, καὶ οὔτ' ἐγὼ
ἀφῃρημένος ἀδικεῖσθαι οἰήσομαι, ὑμῖν δὲ πλείους οὕτως
63 *αἱ ὠφέλειαι ἢ εἰ δημεύσαιτε. πρὸς δὲ τούτοις ἄξιον ἐν-*
θυμηθῆναι οἵαν φύσιν εἶχεν ὁ πατήρ. ὅσα γὰρ ἔξω τῶν
ἀναγκαίων ἐπεθύμησεν ἀναλίσκειν, πάντα φανήσεται τοι-
αῦτα ὅθεν καὶ τῇ πόλει τιμὴ ἔμελλεν ἔσεσθαι. αὐτίκα
ὅτε ἵππευεν, οὐ μόνον ἵππους ἐκτήσατο λαμπρούς, ἀλλὰ
64 *καὶ ἀθληταῖς ἐνίκησεν Ἰσθμοῖ καὶ Νεμέᾳ, ὥστε τὴν πόλιν*
κηρυχθῆναι καὶ αὐτὸν στεφανωθῆναι. δέομαι οὖν ὑμῶν,
ὦ ἄνδρες δικασταί, καὶ τούτων καὶ τῶν ἄλλων μεμνημέ-
νους ἁπάντων τῶν εἰρημένων βοηθεῖν ἡμῖν καὶ μὴ περι-
ιδεῖν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἀναιρεθέντας. καὶ ταῦτα ποιοῦντες
τά τε δίκαια ψηφιεῖσθε καὶ ὑμῖν αὐτοῖς τὰ συμφέροντα.

659

158

XX.

ΥΠΕΡ ΠΟΛΥΣΤΡΑΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΑΤΑΛΥΣΕΩΣ ΑΠΟΛΟΓΙΑ.

*Οὔ μοι δοκεῖ χρῆναι ὀργίζεσθαι ὑμᾶς τῷ ὀνόματι τῷ
τῶν τετρακοσίων, ἀλλὰ τοῖς ἔργοις ἐνίων. οἱ μὲν γὰρ
ἐπιβουλεύσαντες ἦσαν αὐτῶν, οἱ δ' ἵνα μήτε τὴν πόλιν
μηδὲν κακὸν ἐργάσαιντο μηθ' ὑμῶν μηδένα, ἀλλ' εὖνοι
ὄντες εἰσῆλθον εἰς τὸ βουλευτήριον, ὧν εἷς ὢν οὗτος
τυγχάνει Πολύστρατος. οὗτος γὰρ ᾑρέθη μὲν ὑπὸ τῶν 2
φυλετῶν ὡς χρηστὸς ὢν ἀνὴρ καὶ περὶ τοὺς δημότας καὶ
περὶ τὸ πλῆθος τὸ ὑμέτερον· κατηγοροῦσι δὲ αὐτοῦ ὡς
οὐκ εὔνους ἦν τῷ πλήθει τῷ ὑμετέρῳ, αἱρεθεὶς ὑπὸ τῶν
φυλετῶν, οἳ ἄριστα διαγνοῖεν ἂν περὶ σφῶν αὐτῶν ὁποῖοί
τινές εἰσιν. οὗτος δὲ τίνος ἂν ἕνεκα ὀλιγαρχίας ἐπεθύ- 3
μησε; πότερον ὡς ἡλικίαν εἶχε λέγων τι διαπράττεσθαι
παρ' ὑμῖν, ἢ τῷ σώματι πιστεύων, ἵνα ὑβρίζοι εἰς τῶν
ὑμετέρων τινά; ἀλλ' ὁρᾶτε αὐτοῦ τὴν ἡλικίαν, ἣ καὶ τοὺς
ἄλλους ἱκανός ἐστιν ἀποτρέπειν τούτων. ὅστις μὲν οὖν 4
ἄτιμος ὤν, κακόν τι ἐργασάμενος ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ,
ἑτέρας πολιτείας ἐπεθύμησε, διὰ τὰ πρόσθεν ἁμαρτή-
ματα αὐτοῦ ἕνεκ' ἂν ἔπραττε· τούτῳ δὲ τοιοῦτον οὐδὲν
ἡμάρτηται, ὥστε αὐτοῦ ἕνεκα μισεῖν τὸ πλῆθος τὸ ὑμέ-
τερον ἢ τῶν παίδων. ὁ μὲν γὰρ ἐν Σικελίᾳ ἦν, οἱ δ' ἐν
Βοιωτοῖς· ὥστε μηδὲ τούτων ἕνεκα ἑτέρας πολιτείας
ἐπιθυμῆσαι. καὶ κατηγοροῦσι μὲν αὐτοῦ ὡς πολλὰς 5
ἀρχὰς ἦρξεν, ἀποδεῖξαι δὲ οὐδεὶς οἷός τέ ἐστιν ὡς οὐ
καλῶς ἦρξεν. ἐγὼ δ' ἡγοῦμαι οὐ τούτους ἀδικεῖν ἐν τοῖς
πράγμασιν ἐκείνοις, ἀλλ' εἴ τις ὀλίγας ἄρξας ἀρχὰς μὴ
τὰ ἄριστα ἦρξε τῇ πόλει. οὐ γὰρ οἱ καλῶς ἄρχοντες
προὐδίδοσαν τὴν πόλιν, ἀλλ' οἱ μὴ δικαίως. οὗτος δὲ 6*

158

πρῶτον μὲν ἄρξας ἐν Ὠρωπῷ οὔτε προέδωκε καὶ ἑτέραν πολιτείαν κατέστησε, τῶν ἄλλων ἁπάντων, ὅσοι ἦρχον, καταπροδόντων τὰ πράγματα. οἱ δ' οὐχ ὑπέμειναν, καταγνόντες σφῶν αὐτῶν ἀδικεῖν· ὁ δὲ ἡγούμενος μηδὲν
7 ἠδικηκέναι δίκην δίδωσι. καὶ τοὺς μὲν ἀδικοῦντας οἱ κατήγοροι ἐκκλέπτουσιν, ἀργύριον λαμβάνοντες· παρ' ὧν δ' ἂν μὴ κερδαίνωσιν, ἀδικοῦντας ἀποφαίνουσι. καὶ ὁμοίας τὰς κατηγορίας ποιοῦνται τῶν τε εἰπόντων γνώμην τινὰ ἐν τῇ βουλῇ καὶ τῶν μή. οὗτος δὲ οὐδὲ γνώμην οὐδε-
8 μίαν εἶπε περὶ τοῦ ὑμετέρου πλήθους. ἐγὼ δ' ἡγοῦμαι ἀξίους εἶναι τούτους μηδὲν πάσχειν ὑφ' ὑμῶν κακόν, εἰ ὑμῖν μὲν εὖνοι ἦσαν, ἐκείνοις δὲ οὐκ ἀπηχθάνοντο. τῶν γὰρ λεγόντων ἐναντία ἐκείνοις οἱ μὲν ἔφευγον, οἱ δ' ἀπέθνησκον, ὥστ' εἴ τις καὶ ἐβούλετο ἐναντιοῦσθαι ὑπὲρ ὑμῶν, τὸ δέος καὶ ὁ φόβος τῶν πεπονθότων ἀπέτρεπε
9 πάντας. ὥστε οἱ πολλοὶ πάντα ἐγίγνωσκον αὐτῶν· τοὺς μὲν γὰρ ἐξήλαυνον αὐτῶν, τοὺς δὲ ἀπεκτίννυσαν. οἳ δὲ ἐκείνων ἔμελλον ἀκροᾶσθαι καὶ μηδὲν ἐπιβουλεύειν μηδὲ ἐξαγγέλλειν, τούτους ἂν καθίσταντο. ὥστε οὐκ ἂν ῥᾳδίως μετέστη ἂν ὑμῖν ἡ πολιτεία. οὔκουν δίκαιοί εἰσιν,
10 ὧν ὑμῖν εὖνοι ἦσαν, τούτων δίκην διδόναι. δεινὸν δέ μοι δοκεῖ εἶναι, εἰ τοῖς εἰποῦσι περὶ τὸ πλῆθος τὸ ὑμέτερον μὴ τὰ ἄριστα ὁ μηδὲν εἰπὼν ταὐτὰ πείσεται. καὶ ἐν μὲν ἑβδομήκοντα ἔτεσιν οὐδὲν ἐξήμαρτεν εἰς ὑμᾶς, ἐν ὀκτὼ δ' ἡμέραις· καὶ οἱ μὲν τὸν βίον ἅπαντα πονηροὶ ὄντες χρηστοὶ ἐν τῷ λογιστηρίῳ γεγένηνται, πείσαντες τοὺς κατηγόρους, οἳ δ' ἀεὶ ὑμῖν χρηστοὶ ἦσαν, οὗτοι πο-
11 νηροί. καίτοι ἔν γε ταῖς πρότερον κατηγορίαις τά τε ἄλλα κατηγόρησαν ψευδῆ τοῦ πατρός, καὶ συγγενῆ Φρύνιχον αὐτοῦ εἶναι ἔφασαν. καίτοι εἴ τις βούλεται, ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ μαρτυρησάτω ὡς ἀναγκαῖον ὄντα Φρυνίχῳ. ἀλλὰ γὰρ ψευδῆ κατηγόρουν. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἐκ παιδείας φίλος ἦν αὐτῷ· ὁ μὲν γὰρ ἐν ἀγρῷ πένης ὢν ἐποίμαινεν,
12 ὁ δὲ πατὴρ ἐν τῷ ἄστει ἐπαιδεύετο. καὶ ἐπειδὴ ἀνὴρ ἐγένετο, ὁ μὲν ἐγεώργει, ὁ δ' ἐλθὼν εἰς τὸ ἄστυ ἐσυκοφάντει, ὥστε μηδὲν ὁμολογεῖν τὼ τρόπω τὼ ἀλλήλων.

669

159
καὶ ὅτ' ἐξέτινε τῷ δημοσίῳ, οὐκ εἰσήνεγκεν αὐτῷ τὸ
ἀργύριον· καίτοι ἐν τοῖς τοιούτοις μάλιστα δηλοῦσιν οἳ
ἂν φίλοι ὦσιν. εἰ δ' ἦν δημότης, οὐ δίκαιος διὰ τοῦτο
βλάπτεσθαί ἐστιν ὁ πατήρ, εἰ μὴ καὶ ὑμεῖς ἀδικεῖτε, ὅτι
ὑμῶν ἐστι πολίτης. πῶς δ' ἂν γένοιτο δημοτικώτερος ἢ 13
ὅστις ὑμῶν ψηφισαμένων πεντακισχιλίοις παραδοῦναι τὰ
πράγματα καταλογεὺς ὢν ἐννακισχιλίους κατέλεξεν, ἵνα
μηδεὶς αὐτῷ διάφορος εἴη τῶν δημοτῶν, ἀλλ' ἵνα τὸν
μὲν βουλόμενον γράφοι, εἰ δέ τῳ μὴ οἷόν τ' εἴη, χαρί-
ζοιτο. καίτοι οὐχ οἳ ἂν πλείους πολίτας ποιῶσιν, οὗτοι
καταλύουσι τὸν δῆμον, ἀλλ' οἳ ἂν ἐκ πλειόνων ἐλάττους.
οὗτος δὲ οὔτε ὀμόσαι ἤθελεν οὔτε καταλέγειν, ἀλλ' αὐτὸν 14
ἠνάγκαζον, ἐπιβολὰς ἐπιβάλλοντες καὶ ζημιοῦντες· ἐπεὶ
δὲ ἠναγκάσθη καὶ ὤμοσε τὸν ὅρκον, ὀκτὼ ἡμέρας εἰσελ-
θὼν εἰς τὸ βουλευτήριον ἐξέπλει εἰς Ἐρέτριαν, καὶ ἐδόκει
ἐκεῖ τὴν ψυχὴν οὐ πονηρὸς εἶναι ἐν ταῖς ναυμαχίαις, καὶ
τετρωμένος δεῦρ' ἦλθε, καὶ ἤδη μετεπεπτώκει τὰ πρά-
γματα. καὶ οὗτος μὲν οὔτ' εἰπὼν γνώμην οὐδεμίαν, οὔτε
πλέον ὀκτὼ ἡμερῶν ἐλθὼν εἰς τὸ βουλευτήριον ὦφλε
χρήματα τοσαῦτα· τῶν δ' εἰπόντων ὑμῖν τἀναντία καὶ
διὰ τέλους ἐν τῷ βουλευτηρίῳ ὄντων πολλοὶ ἀποπεφεύ-
γασι. καὶ οὐ φθονῶν τούτοις λέγω, ἀλλ' ἡμᾶς ἐλεῶν· οἱ 15
μὲν γὰρ δοκοῦντες ἀδικεῖν ἐξῃτημένοι εἰσὶν ὑπὸ τῶν
ὑμῖν προθύμων ἐν τοῖς πράγμασι γενομένων, οἱ δ' ἠδι-
κηκότες ἐκπριάμενοι τοὺς κατηγόρους οὐδ' ἔδοξαν ἀδι-
κεῖν. πῶς ἂν οὖν οὐκ ἂν δεινὰ πάσχοιμεν; καὶ κατηγο- 16
ροῦσι μὲν τῶν τετρακοσίων, ὅτι ἦσαν κακοί· καίτοι ὑμεῖς
αὐτοὶ πεισθέντες ὑπὸ τούτων παρέδοτε τοῖς πεντακισχι-
λίοις, καὶ εἰ αὐτοὶ τοσοῦτοι ὄντες ἐπείσθητε, ἕνα ἕκα-
στον τῶν τετρακοσίων οὐ χρῆν πεισθῆναι; ἀλλ' οὐχ οὗτοι
ἀδικοῦσιν, ἀλλ' οἳ ὑμᾶς ἐξηπάτων καὶ κακῶς ἐποίουν.
οὗτος δ' ἐν πολλοῖς δηλοῖ ὑμῖν ὅτι, εἴ πέρ τι νεωτερίζειν
ἐβούλετο εἰς τὸ ὑμέτερον πλῆθος, οὐκ ἄν ποτ' ἐν ὀκτὼ
ἡμέραις εἰσελθὼν εἰς τὸ βουλευτήριον ᾤχετο ἐκπλέων.
ἀλλ' εἴποι ἄν τις ὅτι κερδαίνειν ἐπιθυμῶν ἐξέπλευσεν, 17
ὥσπερ ἔνιοι ἥρπαζον καὶ ἔφερον. οὐδεὶς τοίνυν ἂν εἴποι
679

159
ὅπως τι τῶν ὑμετέρων ἔχει, ἀλλὰ πάντα μᾶλλον κατηγο-
ροῦσιν ἢ εἰς τὴν ἀρχήν. καὶ οἱ κατήγοροι τότε μὲν οὐδαμῇ
εὖνοι ὄντες ἐφαίνοντο τῷ δήμῳ, οὐδὲ ἐβοήθουν, νῦν δὲ
ἡνίκα αὐτὸς ἑαυτῷ εὐνούστατός ἐστιν ὁ δῆμος, βοηθοῦσι τῷ
18 μὲν ὀνόματι ὑμῖν, τῷ δὲ ἔργῳ σφίσιν αὐτοῖς. καὶ μὴ θαυ-
μάζετε, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὅτι τοσαῦτα ὦφλε χρήματα.
ἔρημον γὰρ αὐτὸν λαβόντες, αὐτοῦ τε καὶ ἡμῶν κατηγοροῦν-
τες εἷλον. τῷ μὲν γὰρ οὐδ' εἴ τις εἶχε μαρτυρίαν, εἶχε
μαρτυρεῖν διὰ τὸ δέος τὸ τῶν κατηγόρων, τοῖς δὲ καὶ τὰ
19 ψευδῆ δεδοικότες ἐμαρτύρουν. ἦ δεινά γ' ἂν πάθοιμεν,
ὦ ἄνδρες δικασταί, εἰ τοὺς μὲν οὐχ οἵους τε ὄντας ἐξάρ-
νους εἶναι μὴ οὐ χρήματα ἔχειν ὑμῶν, τούτους μὲν ἀφεῖτε
ἀνδρὶ ἐξαιτουμένῳ, ἡμῖν δὲ αὐτοῖς τε προθύμοις γεγε-
νημένοις περὶ τὸ πλῆθος τὸ ὑμέτερον καὶ τοῦ πατρὸς
οὐδὲν ὑμᾶς ἠδικηκότος οὐ χαριεῖσθε· καὶ εἰ μὲν ξένος
τις ἐλθὼν ὑμᾶς ἢ χρήματα ᾔτει ἢ εὐεργέτης ἀναγραφῆναι
ἠξίου, ἔδοτε ἂν αὐτῷ, ἡμῖν δὲ οὐ δώσετε ἡμᾶς αὐτοὺς
20 ἐπιτίμους ὑμῖν γενέσθαι. εἰ δέ τινες κακόνοι ἐγένοντο
εἰς τὰ ὑμέτερα πράγματα ἢ γνώμην μὴ ἐπιτηδείαν εἶπον,
οὐχ οἱ ἀπόντες τούτων αἴτιοί εἰσιν, ἐπεὶ καὶ τοὺς παρ-
όντας ὑμεῖς ἀπελύσατε. οὐδὲ γὰρ εἴ τις τῶν ἐνθάδε μὴ
τὰ ἄριστα λέγων πείθει ὑμᾶς, οὐχ ὑμεῖς ἐστε αἴτιοι,
21 ἀλλ' ὁ ἐξαπατῶν ὑμᾶς. ἐκεῖνοι δὲ σφῶν αὐτῶν προκα-
ταγνόντες ἀδικεῖν οἴχονται, ἵνα μὴ δοῖεν δίκην· καὶ εἴ
τινες ἄλλοι ἀδικοῦσιν, ἧττον μὲν ἐκείνων, ἀδικοῦσι δέ, τὸ
δέος αὐτοὺς ποιεῖ τό τε ὑμέτερον καὶ τὸ τῶν κατηγόρων
μὴ ἐπιδημεῖν, ἀλλὰ στρατεύεσθαι, ἵνα ἢ ὑμᾶς πρᾳοτέ-
22 ρους ποιῶσιν ἢ τούτους πείθωσιν. οὗτος δὲ ὑμῖν δίκην
δέδωκεν, οὐδὲν ὑμᾶς ἀδικῶν, εὐθὺς μετὰ τὰ πράγματα,
ὅτε ὑμεῖς τε μάλιστα ἐμέμνησθε τῶν γενομένων καὶ οὗ-
τος ἐλεγχθήσεσθαι ἔμελλε, πιστεύων αὐτῷ μηδὲν ἡμαρ-
τῆσθαι, ἀλλ' ἀγωνιεῖσθαι εὖ μετὰ τοῦ δικαίου. ὡς δ'
23 ἦν δημοτικός, ἐγὼ ὑμῖν ἀποδείξω. πρῶτον μὲν γὰρ ὅσων
οὐδεμιᾶς στρατείας ἀπελείφθη, ἀλλ' ἐστρατεύετο, ὡς
συνειδότες ἂν εἴποιεν οἱ δημόται· καὶ ἐξὸν αὐτῷ τὴν
οὐσίαν ἀφανῆ καταστήσαντι μηδὲν ὑμᾶς ὠφελεῖν, εἵλετο
679

160

μᾶλλον συνειδέναι ὑμᾶς, ἵν', εἰ καὶ βούλοιτο κακὸς εἶναι, μὴ ἐξείη αὐτῷ, ἀλλ' εἰσφέροι τε τὰς εἰσφορὰς καὶ λειτουργοίη. καὶ ἡμᾶς παρεσκεύασεν, ὡς ἂν τῇ πόλει ὠφελιμώτατοι εἴημεν. καὶ ἐμὲ μὲν εἰς Σικελίαν ἐξέπεμψεν, 24
*ὑμῖν δ' οὐκ ἦν ****, ὥστ' εἰδέναι τοὺς ἱππέας, οἷος ἦν τὴν ψυχήν, ἕως τὸ στρατόπεδον σῶν ἦν· ἐπειδὴ δὲ διεφθάρη καὶ ἀνεσώθην εἰς Κατάνην, ἐληιζόμην ὁρμώμενος ἐντεῦθεν καὶ τοὺς πολεμίους κακῶς ἐποίουν, ὥστε τῇ θεῷ τε τὰς δεκάτας ἐξαιρεθῆναι πλέον ἢ τριάκοντα μνᾶς καὶ τοῖς στρατιώταις εἰς σωτηρίαν, ὅσοι ἐν τοῖς πολεμίοις ἦσαν. καὶ ἐπειδὴ Καταναῖοι ἠνάγκαζον ὁπλιτεύειν,* 25
οὐδενὸς οὐδ' ἐνταῦθα κινδύνου ἀπελειπόμην, ὥστ' εἰδέναι ἅπαντας οἷος ἦν τὴν ψυχὴν ἱππεύων τε καὶ ὁπλιτεύων. ὧν ὑμῖν τοὺς μάρτυρας παρέξομαι.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

Ἀκηκόατε μὲν τῶν μαρτύρων, ὦ ἄνδρες δικασταί· 26
οἷος δ' εἰμὶ περὶ τὸ ὑμέτερον πλῆθος, ἐγὼ ὑμῖν ἀποδείξω. ἀφικομένου γὰρ ἐκεῖσε Συρακουσίου ὅρκιον ἔχοντος καὶ ἑτοίμου ὄντος ὁρκοῦν καὶ προσιόντος πρὸς ἕνα ἕκαστον τῶν ἐκεῖ ὄντων, ἀντεῖπον εὐθὺς αὐτῷ, καὶ ἐλθὼν ὡς Τυδέα διηγούμην ταῦτα, καὶ συλλογὴν ἐποίει, καὶ λόγοι οὐκ ὀλίγοι ἦσαν. ὧν δ' οὖν ἐγὼ εἶπον καλῶ μάρτυρας.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

Σκέψασθε δὴ καὶ τοῦ πατρὸς τὴν ἐπιστολήν, ἣν ἔδωκεν 27
ἀποδοῦναί μοι, πότερα τῷ ὑμετέρῳ πλήθει ἀγαθὸς ἦν ἢ οὔ. τά τε γὰρ οἰκεῖα ἐνεγέγραπτο, καὶ ἔτι, ὅτε καλῶς ἔχοι τὰ ἐν Σικελίᾳ, ἥκειν. καίτοι ταὐτὰ ὑμῖν συνέφερε καὶ τοῖς ἐκεῖ· ὥστ' εἰ μὴ εὔνους ἦν τῇ πόλει καὶ ὑμῖν, οὐκ ἄν ποτε τοιαῦτα ἐπέστελλεν.

Ἀλλὰ μὴν καὶ τὸν ἀδελφὸν τὸν νεώτατον, οἷος εἰς 28
ὑμᾶς ἐστιν, ἐγὼ ἀποδείξω. καταδρομῆς γὰρ γενομένης τῶν φυγάδων, οἳ οὐ μόνον ἐνθάδε ὅ τι οἷοί τ' ἦσαν κακὸν εἰργάζοντο, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ τείχους ἔφερον καὶ ἦγον ὑμᾶς, ἐξελάσας ἐκ τῶν ἄλλων ἱππέων ἕνα ἀπέκτεινεν. ὧν ὑμῖν αὐτοὺς μάρτυρας τοὺς παραγενομένους παρέξομαι.

689

160

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

29 Τὸν δὲ πρεσβύτατον ἀδελφὸν αὐτοὶ οἱ συστρατευόμε-
νοι ἴσασιν, οἵτινες ἐνθάδε ὄντες ἦτε ἐν Ἑλλησπόντῳ,
ὥστε νομίζειν μηδενὸς ἧττον' εἶναι ἀνθρώπων τὴν ψυχήν.
καί μοι ἀνάβητε δεῦρο.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

30 Πῶς οὖν οὐ χρὴ χάριν παρ' ὑμῶν ἀπολαμβάνειν, εἰ
τοιοῦτοί ἐσμεν; ὧν μὲν ὁ πατὴρ διαβέβληται εἰς ὑμᾶς
οὐ δικαίως, τούτων δεῖ ἡμᾶς ἕνεκα ἀπολέσθαι; δι' ὧν δὲ
πρόθυμοι εἰς τὴν πόλιν γεγενήμεθα, μηδεμίαν ὠφέλειαν
γενέσθαι; ἀλλ' οὐ δίκαιον· ἀλλ' εἰ διὰ τὴν τούτου διαβο-
λὴν δεῖ ἡμᾶς πάσχειν, δίκαιοί ἐσμεν διὰ τὴν ἡμετέραν
31 προθυμίαν τοῦτόν τε σῶσαι καὶ ἡμᾶς. οὐ γὰρ ἡμεῖς
χρημάτων γε ἕνεκα, ἵνα λάβοιμεν, εὖ ὑμᾶς ἐποιοῦμεν,
ἀλλ' ἵνα, εἴ ποτε κίνδυνος εἴη ἡμῖν, ἐξαιτούμενοι παρ'
ὑμῶν τὴν ἀξίαν χάριν ἀπολάβοιμεν. χρὴ δὲ ὑμᾶς καὶ
τῶν ἄλλων ἕνεκα τοιούτους εἶναι, γιγνώσκοντας ὅτι, ἐάν
τις πρόθυμος εἰς ὑμᾶς ᾖ, οὐ μόνον ἡμᾶς ὠφελήσετε.
ἡμῶν μὲν γὰρ καὶ πρὶν δεηθῆναι πεπείρασθε, οἷοί ἐσμεν
εἰς ὑμᾶς, τοὺς δὲ ἄλλους προθυμοτέρους ποιήσετε, κατ'
32 ἀξίαν χαριζόμενοι, ὅταν τις ὑμᾶς εὖ ποιῇ. καὶ μηδα-
μῶς τοῖς λέγουσι βεβαιώσητε λόγον τὸν πάντων πονηρό-
τατον· λέγεται γὰρ τοὺς κακῶς πεπονθότας μεμνῆσθαι
μᾶλλον ἢ τοὺς εὖ. τίς γὰρ ἔτι θελήσει χρηστὸς εἶναι, εἰ
ἡττηθήσονται τῶν κακῶς ὑμᾶς ποιούντων οἱ εὖ ποιοῦν-
τες; ἔχει δ' ὑμῖν, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὕτω. περὶ ἡμῶν
33 γάρ ἐστι ψῆφος ὑμῖν, καὶ οὐ περὶ χρημάτων. ἕως μὲν
γὰρ εἰρήνη ἦν, ἡμῖν φανερὰ οὐσία, καὶ ἦν ὁ πατὴρ ἀγα-
θὸς γεωργός· ἐπειδὴ δὲ εἰσέβαλον οἱ πολέμιοι, πάντων
τούτων ἐστερήθημεν. ὥστε αὐτῶν τούτων ἕνεκα πρόθυ-
μοί ἐσμεν εἰς ὑμᾶς, εἰδότες ὅτι χρήματα μὲν ἡμῖν οὐκ
ἂν εἴη πόθεν ἐκτίσομεν, αὐτοὶ δὲ πρόθυμοι ὄντες εἰς
34 ὑμᾶς ἀξιοῦμεν εὑρίσκεσθαι χάριν. καίτοι ὁρῶμέν γ'
ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἐάν τις παῖδας αὑτοῦ ἀναβιβα-
σάμενος κλαίῃ καὶ ὀλοφύρηται, τούς τε παῖδας δι' αὐτὸν
εἰ ἀτιμωθήσονται ἐλεοῦντας, καὶ ἀφιέντας τὰς τῶν

689

161

πατέρων ἁμαρτίας διὰ τοὺς παῖδας, οὓς οὔπω ἴστε εἴτε ἀγαθοὶ εἴτε κακοὶ ἡβήσαντες γενήσονται· ἡμᾶς δ' ἴστε ὅτι πρόθυμοι γεγενήμεθα εἰς ὑμᾶς, καὶ τὸν πατέρα οὐδὲν ἡμαρτηκότα. ὥστε πολλῷ δικαιότεροί ἐστε, ὧν πεπείρασθε, τούτοις χαρίσασθαι, ἢ οὓς οὐκ ἴστε ὁποῖοί τινες ἔσονται. πεπόνθαμεν δὲ τοὐναντίον τοῖς ἄλλοις ἀνθρώ- 35
ποις. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι τοὺς παῖδας παραστησάμενοι ἐξαιτοῦνται ὑμᾶς, ἡμεῖς δὲ τὸν πατέρα τουτονὶ καὶ ἡμᾶς ἐξαιτούμεθα, μὴ ἡμᾶς ἀντὶ μὲν ἐπιτίμων ἀτίμους ποιήσητε, ἀντὶ δὲ πολιτῶν ἀπόλιδας. ἀλλ' ἐλεήσατε καὶ τὸν πατέρα γέροντα ὄντα καὶ ἡμᾶς. εἰ δὲ ἡμᾶς ἀδίκως ἀπολεῖτε, πῶς ἢ οὗτος ἡμῖν ἡδέως συνέσται ἢ ἡμεῖς ἀλλήλοις ἐν τῷ αὐτῷ, ὄντες ὑμῶν τε ἀνάξιοι καὶ τῆς πόλεως; ἀλλ' ὑμῶν δεόμεθα τρεῖς ὄντες ἐᾶσαι ἡμᾶς ἔτι προθυμοτέρους γενέσθαι. δεόμεθα οὖν ὑμῶν πρὸς τῶν ὑπαρ- 36
χόντων ἀγαθῶν ἑκάστῳ, ὅτῳ μέν εἰσιν υἱεῖς, τούτων ἕνεκεν ἐλεῆσαι, ὅστις δ' ἡμῖν ἡλικιώτης τυγχάνει ἢ τῷ πατρί, ἐλεήσαντας ἀποψηφίσασθαι. καὶ μὴ ἡμᾶς βουλομένους εὖ ποιεῖν τὴν πόλιν ὑμεῖς κωλύσητε. δεινὰ δ' ἂν πάθοιμεν, εἰ ὑπὸ τῶν πολεμίων μὲν ἐσώθημεν, οὓς εἰκὸς ἦν διακωλύειν μὴ σώζεσθαι, παρ' ὑμῶν δὲ μηδὲ εὑρησόμεθα τὸ σωθῆναι.

696

161

XXI.

ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΔΩΡΟΔΟΚΙΑΣ.

*** Περὶ μὲν τῶν κατηγορημένων, ὦ ἄνδρες δικασταί,
ἱκανῶς ὑμῖν ἀποδέδεικται· ἀκοῦσαι δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλ-
λων ὑμᾶς ἀξιῶ, ἵν' ἐπίστησθε περὶ οἵου τινὸς ὄντος ἐμοῦ
ψηφιεῖσθε. ἐγὼ γὰρ ἐδοκιμάσθην μὲν ἐπὶ Θεοπόμπου
ἄρχοντος, καταστὰς δὲ χορηγὸς τραγῳδοῖς ἀνήλωσα τριά-
κοντα μνᾶς καὶ τρίτῳ μηνὶ Θαργηλίοις νικήσας ἀνδρικῷ
χορῷ δισχιλίας δραχμάς, ἐπὶ δὲ Γλαυκίππου ἄρχοντος εἰς
2 πυρριχιστὰς Παναθηναίοις τοῖς μεγάλοις ὀκτακοσίας. ἔτι
δ' ἀνδράσι χορηγῶν εἰς Διονύσια ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἄρχοντος
ἐνίκησα καὶ ἀνήλωσα σὺν τῇ τοῦ τρίποδος ἀναθέσει πεν-
τακισχιλίας δραχμάς, καὶ ἐπὶ Διοκλέους Παναθηναίοις
τοῖς μικροῖς κυκλικῷ χορῷ τριακοσίας. τὸν δὲ μεταξὺ
χρόνον ἐτριηράρχουν ἑπτὰ ἔτη καὶ ἓξ τάλαντα ἀνήλωσα.
3 καὶ τοσαύτας δαπάνας δαπανώμενος καὶ καθ' ἡμέραν
ὑπὲρ ὑμῶν κινδυνεύων καὶ ἀποδημῶν, ὅμως εἰσφορὰν
τὴν μὲν τριάκοντα μνᾶς, τὴν δὲ τετρακισχιλίας δραχμὰς
εἰσενήνοχα. ἐπειδὴ δὲ κατέπλευσα ἐπὶ Ἀλεξίου ἄρχοντος,
εὐθὺς ἐγυμνασιάρχουν εἰς Προμήθεια καὶ ἐνίκων ἀνα-
4 λώσας δώδεκα μνᾶς. καὶ ὕστερον κατέστην χορηγὸς παι-
δικῷ χορῷ καὶ ἀνήλωσα πλέον ἢ πεντεκαίδεκα μνᾶς. ἐπὶ
δὲ Εὐκλείδου ἄρχοντος κωμῳδοῖς χορηγῶν Κηφισοδώρῳ
ἐνίκων καὶ ἀνήλωσα σὺν τῇ τῆς σκευῆς ἀναθέσει ἑκκαί-
δεκα μνᾶς, καὶ Παναθηναίοις τοῖς μικροῖς ἐχορήγουν πυρ-
5 ριχισταῖς ἀγενείοις καὶ ἀνήλωσα ἑπτὰ μνᾶς. νενίκηκα δὲ
τριήρει μὲν ἁμιλλώμενος ἐπὶ Σουνίῳ, ἀναλώσας πεντε-
καίδεκα μνᾶς· χωρὶς δὲ ἀρχιθεωρίας καὶ ἀρρηφορίας καὶ
ἄλλα τοιαῦτα, εἰς ἃ ἐμοὶ δεδαπάνηται πλέον ἢ τριάκοντα
μναῖ. καὶ τούτων ὧν κατέλεξα, εἰ ἐβουλόμην κατὰ τὰ

697

162
γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ λειτουργεῖν, οὐδ᾽ ἂν τὸ τέταρτον
μέρος ἀνήλωσα. τὸν δὲ χρόνον, ὃν ἐτριηράρχουν, ἡ ναῦς 6
ἄριστά μοι ἔπλει παντὸς τοῦ στρατοπέδου. τεκμήριον δὲ
τούτου ὑμῖν μέγιστον ἐρῶ. πρῶτον μὲν γὰρ Ἀλκιβιάδης,
ὃν ἐγὼ περὶ πολλοῦ ἂν ἐποιησάμην μὴ συμπλεῖν μοι,
οὔτε φίλος ὢν οὔτε συγγενὴς οὔτε φυλέτης ἔπλει ἐπὶ τῆς
ἐμῆς νεώς. καίτοι ὑμᾶς οἶμαι εἰδέναι, ὅτι στρατηγὸς ὤν, 7
ᾧ ἐξῆν ποιεῖν ὅ τι ἐβούλετο, οὐκ ἄν ποτε ἀνέβη ἐπ᾽ ἄλ-
λην ναῦν εἰ μὴ τὴν ἄριστα πλέουσαν, μέλλων αὐτὸς κιν-
δυνεύσειν. ἐπειδὴ δὲ ἐκείνους μὲν ὑμεῖς ἐπαύσατε τῆς
ἀρχῆς, τοὺς δὲ μετὰ Θρασύλου δέκα εἵλεσθε, οὗτοι πάν- 8
τες ἐβούλοντο ἐπὶ τῆς ἐμῆς νεὼς πλεῖν, ἀνέβη μέντοι
πολλῶν λοιδοριῶν αὐτοῖς γενομένων Ἀρχέστρατος ὁ Φρε-
άρριος· ἀποθανόντος δὲ τούτου ἐν Μιτυλήνῃ Ἐρασινίδης
μετ᾽ ἐμοῦ συνέπλει. καίτοι οὕτω παρεσκευασμένην τριήρη
πόσα οἴεσθε ἀνηλωκέναι χρήματα ἢ πόσα τοὺς πολεμίους
εἰργάσθαι κακὰ ἢ πόσα τὴν πόλιν εὖ πεποιηκέναι; τεκ- 9
μήριον δὲ τούτου μέγιστον· ὅτε γὰρ ἐν τῇ τελευταίᾳ
ναυμαχίᾳ αἱ νῆες διεφθάρησαν, οὐδενός μοι συμπλέοντος
στρατηγοῦ (ἵνα καὶ τούτου μνησθῶ, ἐπειδὴ καὶ τοῖς
τριηράρχοις ὠργίσθητε διὰ τὴν γενομένην συμφοράν) ἐγὼ
τήν τε ἐμαυτοῦ ναῦν ἐκόμισα καὶ τὴν Ναυσιμάχου τοῦ
Φαληρέως ἔσωσα. καὶ ταῦτα οὐκ ἀπὸ τύχης ἐγίγνετο, 10
ἀλλ᾽ ἀπὸ παρασκευῆς τῆς ἐμῆς· εἶχον γὰρ χρήμασι πεί-
σας κυβερνήτην Φαντίαν ἅπαντα τὸν χρόνον, ὃς ἐδόκει
τῶν Ἑλλήνων ἄριστος εἶναι, παρεσκευασάμην δὲ καὶ τὸ
πλήρωμα πρὸς ἐκεῖνον καὶ τὴν ἄλλην ὑπηρεσίαν ἀκόλου-
θον. καὶ ταῦθ᾽ ὅτι ἀληθῆ λέγω, πάντες ἐπίστασθε, ὅσοι
ἐτυγχάνετε ὄντες ἐκεῖ τῶν στρατιωτῶν. κάλεσον δὲ καὶ
Ναυσίμαχον.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

Αἱ μὲν τοίνυν σωθεῖσαι τῶν νεῶν δώδεκα ἦσαν· ἐγὼ 11
δ᾽ ὑμῖν δύο ἐκόμισα, τὴν ἐμαυτοῦ καὶ τὴν Ναυσιμάχου
τριήρη.

Καὶ οὕτω πολλοὺς κινδύνους ὑπὲρ ὑμῶν κεκινδυνευ-
κὼς καὶ τοσαῦτα ἀγαθὰ εἰργασμένος τὴν πόλιν, νυνὶ
703

162
δέομαι οὐ δωρεὰν ὥσπερ ἕτεροι ἀντὶ τούτων παρ᾽ ὑμῶν
λαβεῖν, ἀλλὰ μὴ στερηθῆναι τῶν ἐμαυτοῦ, ἡγούμενος καὶ
ὑμῖν αἰσχρὸν εἶναι παρά τε ἑκόντος ἐμοῦ καὶ παρ᾽ ἄκον-
12 τος λαμβάνειν. καὶ οὐ τοσοῦτόν μοι μέλει, εἴ με δεῖ τὰ
ὄντα ἀπολέσαι· ἀλλ᾽ οὐκ ἂν δεξαίμην ὑβρισθῆναι, οὐδὲ
παραστῆναι τοῖς διαδυομένοις τὰς λειτουργίας ἐμοὶ μὲν
ἀχάριστα εἶναι τὰ εἰς ὑμᾶς ἀνηλωμένα, ἐκείνους δὲ δοκεῖν
ὀρθῶς βεβουλεῦσθαι, ὅτι ὑμῖν οὐδὲν προεῖνται τῶν σφε-
τέρων αὐτῶν. ἂν οὖν ἐμοὶ πεισθῆτε, τά τε δίκαια ψη-
φιεῖσθε καὶ τὰ λυσιτελοῦντα ὑμῖν αὐτοῖς αἱρήσεσθε.
13 ὁρᾶτε γάρ, ὦ ἄνδρες δικασταί, τὰ προσιόντα τῇ πόλει
ὡς ὀλίγα ἐστί, καὶ ταῦτα ὡς ὑπὸ τῶν ἐφεστηκότων ἁρ-
πάζεται· ὥστ᾽ ἄξιον ταύτην ἡγεῖσθαι πρόσοδον βεβαιο-
τάτην τῇ πόλει, τὰς οὐσίας τῶν ἐθελόντων λειτουργεῖν.
ἂν οὖν εὖ βουλεύσησθε, οὐδὲν ἧττον ἐπιμελήσεσθε τῶν
ἡμετέρων χρημάτων ἢ τῶν ἰδίων τῶν ὑμετέρων αὐτῶν,
14 εἰδότες ὅτι ἕξετε πᾶσι χρῆσθαι τοῖς ἡμετέροις ὥσπερ
καὶ πρότερον. οἶμαι δὲ πάντας ὑμᾶς ἐπίστασθαι, ὅτι
τῶν ἐμῶν ἐγὼ πολὺ βελτίων ὑμῖν ἔσομαι ταμίας τῶν τὰ
τῆς πόλεως ὑμῖν ταμιευόντων. ἐὰν δ᾽ ἐμὲ πένητα ποιή-
σητε, καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς ἀδικήσετε· ἕτεροι δὲ καὶ ταῦτα
διανεμοῦνται, ὥσπερ καὶ τἆλλα.
15 Ἄξιον δέ ἐστιν ἐνθυμηθῆναι, ὅτι πολὺ μᾶλλον ὑμῖν
προσήκει τῶν ὑμετέρων ἐμοὶ διδόναι ἢ τῶν ἐμῶν ἐμοὶ
ἀμφισβητῆσαι, καὶ πένητα γενόμενον ἐλεῆσαι μᾶλλον ἢ
πλουτοῦντι φθονῆσαι, καὶ τοῖς θεοῖς εὔχεσθαι τοὺς ἄλ-
λους εἶναι τοιούτους πολίτας, ἵνα τῶν μὲν ὑμετέρων μὴ
ἐπιθυμήσωσι, τὰ δὲ σφέτερα αὐτῶν εἰς ὑμᾶς ἀναλίσκω-
16 σιν. ἡγοῦμαι δ᾽, ὦ ἄνδρες δικασταί (καὶ μηδεὶς ὑμῶν
ἀχθεσθῇ), πολὺ ἂν δικαιότερον ὑμᾶς ὑπὸ τῶν ζητητῶν
ἀπογραφῆναι τὰ ἐμὰ ἔχειν ἢ ἐμὲ νυνὶ κινδυνεύειν ὡς τοῦ
δημοσίου χρήματα ἔχοντα. τοιοῦτον γὰρ ἐμαυτὸν τῇ πό-
λει παρέχω, ὥστ᾽ ἰδίᾳ μὲν τῶν ἐμῶν φείδομαι, δημοσίᾳ
δὲ λειτουργῶν ἥδομαι, καὶ οὐκ ἐπὶ τοῖς περιοῦσι μέγα
17 φρονῶ, ἀλλ᾽ ἐπὶ τοῖς εἰς ὑμᾶς ἀνηλωμένοις, ἡγούμενος
τούτων μὲν αὐτὸς αἴτιος εἶναι, τὴν δ᾽ οὐσίαν ἑτέρους μοι
703

163
καταλιπεῖν, καὶ διὰ ταύτην μὲν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἀδίκως
συκοφαντεῖσθαι, δι' ἐκεῖνα δὲ ὑφ' ὑμῶν δικαίως σώζε-
σθαι. ὥστ' οὐκ ἂν εἰκότως ἕτεροί με ἐξαιτήσαιντο παρ'
ὑμῶν, ἀλλὰ καὶ εἴ τις τῶν ἐμῶν φίλων τοιοῦτον ἀγῶνα
ἠγωνίζετο, ὑμᾶς ἂν ἠξίουν ἐμοὶ δοῦναι [ταύτην] τὴν χάριν,
καὶ εἰ παρ' ἄλλοις ἐκινδύνευον, ὑμᾶς εἶναι τοὺς δεομένους
ὑπὲρ ἐμοῦ. οὐ γὰρ ἂν τοῦτό γε εἰπεῖν ἔχοι τις, ὡς πολλὰς 18
ἀρχὰς ἄρξας ἐκ τῶν ὑμετέρων ὠφέλημαι, ἢ ὡς αἰσχρὰς
δίκας δεδίκασμαι, ἢ ὡς αἰσχροῦ τινος αἴτιός εἰμι, ἢ ὡς
τὰς τῆς πόλεως συμφορὰς ἀσμένως εἶδον· ὑπὲρ ἁπάντων
δὲ καὶ τῶν ἰδίων καὶ τῶν δημοσίων οὕτως ἡγοῦμαί μοι
πεπολιτεῦσθαι, καὶ ὑμᾶς εἰδέναι, ὥστε οὐδὲν δεῖν με
ἀπολογήσασθαι περὶ αὐτῶν. δέομαι οὖν ὑμῶν, ὦ ἄν- 19
δρες δικασταί, τὴν αὐτὴν νῦν περὶ ἐμοῦ γνώμην ἔχειν,
ἥνπερ καὶ ἐν τῷ τέως χρόνῳ, καὶ μὴ μόνον τῶν δημο-
σίων λειτουργιῶν μεμνῆσθαι, ἀλλὰ καὶ τῶν ἰδίων ἐπιτη-
δευμάτων ἐνθυμεῖσθαι, ἡγουμένους ταύτην εἶναι τὴν
λειτουργίαν ἐπιπονωτάτην, διὰ τέλους τὸν πάντα χρόνον
κόσμιον εἶναι καὶ σώφρονα καὶ μήθ' ὑφ' ἡδονῆς ἡττη-
θῆναι, μήθ' ὑπὸ κέρδους ἐπαρθῆναι, ἀλλὰ τοιοῦτον
παρασχεῖν ἑαυτόν, ὥστε μηδένα τῶν πολιτῶν μήτε μέμ-
ψασθαι μήτε δίκην τολμῆσαι προσκαλέσασθαι.

Οὔκουν ἄξιον, ὦ ἄνδρες δικασταί, πειθομένους κατη- 20
γόροις τοιούτοις ἐμοῦ καταψηφίσασθαι, οἳ περὶ ἀσεβείας
μὲν ἀγωνιζόμενοι τηλικοῦτοι γεγόνασιν, οὐκ ἂν δυνάμενοι
δ' ὑπὲρ τῶν σφετέρων ἁμαρτημάτων ἀπολογήσασθαι
ἑτέρων κατηγορεῖν τολμῶσι. καὶ ὧν Κινησίας οὕτω δια-
κείμενος πλείους στρατείας ἐστράτευται, οὗτοι περὶ τῶν
τῆς πόλεως ἀγανακτοῦσι. καὶ ἐξ ὧν μὲν ἡ πόλις εὐδαί-
μων ἔσται, οὐ συμβάλλονται, πάντα δὲ ποιοῦσιν, ὅπως
ὑμεῖς τοῖς εὖ πεποιηκόσιν ὀργισθήσεσθε. οὗτοι μὲν 21
οὖν, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἐν τῷ δήμῳ κατείποιεν ὑμῖν τὰ
σφέτερ' αὐτῶν ἐπιτηδεύματα· οὐ γὰρ ἂν ἔχοιμι ὅ τι
τούτου μεῖζον αὐτοῖς εὐξαίμην κακόν· ἐγὼ δ' ὑμῶν δέο-
μαι καὶ ἱκετεύω καὶ ἀντιβολῶ, μὴ καταγνῶναι δωροδο-
κίαν ἐμοῦ, μηδ' ἡγήσασθαι τοσαῦτα χρήματα εἶναι, δι'
709

163

22 ἃ ἐγὼ βουληθείην ἄν τι κακὸν τῇ πόλει γενέσθαι. μαινοίμην γὰρ ἄν, ὦ ἄνδρες δικασταί, εἰ τὴν μὲν πατρῴαν οὐσίαν φιλοτιμούμενος εἰς ὑμᾶς ἀναλίσκοιμι, ἐπὶ δὲ τῷ τῆς πόλεως κακῷ παρὰ τῶν ἄλλων δωροδοκοίην. ἐγὼ μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὐκ οἶδ' οὕστινας ἢ ὑμᾶς ἐβουλήθην περὶ ἐμοῦ δικαστὰς γενέσθαι, εἴπερ χρὴ τοὺς εὖ πεπονθότας περὶ τῶν εὖ πεποιηκότων εὔχεσθαι τὴν
23 ψῆφον φέρειν. καὶ μὲν δή, ὦ ἄνδρες δικασταί (ἐπιθυμῶ γὰρ καὶ τούτων μνησθῆναι), οὐδεπώποτε λειτουργεῖν ὑπὲρ ὑμῶν δέον ***, εἰ τοσούτῳ πενεστέρους τοὺς παῖδας καταλείψω, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον εἰ μὴ προθύμως
24 ποιήσω τὰ προσταχθέντα, οὐδ' εἴ ποτε κινδυνεύσειν ἐν ταῖς ναυμαχίαις μέλλοιμι, οὐδεπώποτ' ἠλέησα, οὐδ' ἐδάκρυσα, οὐδ' ἐμνήσθην γυναικὸς οὐδὲ παίδων τῶν ἐμαυτοῦ, οὐδ' ἡγούμην δεινὸν εἶναι, εἰ τελευτήσας ὑπὲρ τῆς πατρίδος τὸν βίον ὀρφανοὺς καὶ πατρὸς ἀπεστερημένους αὐτοὺς καταλείψω, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον εἰ σωθεὶς
25 αἰσχρῶς ὀνείδη καὶ ἐμαυτῷ καὶ ἐκείνοις περιάψω. ἀνθ' ὧν ὑμᾶς ἀπαιτῶ νῦν τὴν χάριν καὶ ἀξιῶ, ἐν τοῖς κινδύνοις ἐμοῦ τοιαύτην περὶ ὑμῶν γνώμην ἔχοντος, ὑμᾶς νυνὶ ἐν τῷ θαρραλέῳ ὄντας ἐμὲ καὶ τοὺς παῖδας τούτους περὶ πολλοῦ ποιήσασθαι, ἡγουμένους ἡμῖν μὲν δεινόν, ὑμῖν δὲ αἰσχρὸν εἶναι, εἰ ἀναγκασθησόμεθα ἐπὶ τοιαύταις αἰτίαις ἄτιμοι γενέσθαι ἢ στερηθέντες τῶν ὑπαρχόντων πένητες εἶναι καὶ πολλῶν ἐνδεεῖς ὄντες περιιέναι, ἀνάξια μὲν ἡμῶν αὐτῶν πεπονθότες, ἀνάξια δὲ τῶν εἰς ὑμᾶς ὑπηργμένων. μηδαμῶς, ὦ ἄνδρες δικασταί· ἀλλ' ἀποψηφισάμενοι τοιούτοις ἡμῖν χρῆσθε πολίταις, οἵοισπερ ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ.

709

164

XXII.

ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΣΙΤΟΠΩΛΩΝ.

Πολλοί μοι προσεληλύθασιν, ὦ ἄνδρες δικασταί, θαυμάζοντες ὅτι ἐγὼ τῶν σιτοπωλῶν ἐν τῇ βουλῇ κατηγόρουν, καὶ λέγοντες ὅτι ὑμεῖς, εἰ ὡς μάλιστα αὐτοὺς ἀδικεῖν ἡγεῖσθε, οὐδὲν ἧττον καὶ τοὺς περὶ τούτων ποιουμένους λόγους συκοφαντεῖν νομίζετε. ὅθεν οὖν ἠνάγκασμαι κατηγορεῖν αὐτῶν, περὶ τούτων πρῶτον εἰπεῖν βούλομαι.

Ἐπειδὴ γὰρ οἱ πρυτάνεις ἀπέδοσαν εἰς τὴν βουλὴν 2
περὶ αὐτῶν, οὕτως ὠργίσθησαν αὐτοῖς, ὥστε ἔλεγόν τινες τῶν ῥητόρων ὡς ἀκρίτους αὐτοὺς χρὴ τοῖς ἕνδεκα παραδοῦναι θανάτῳ ζημιῶσαι. ἡγούμενος δὲ ἐγὼ δεινὸν εἶναι τοιαῦτα ἐθίζεσθαι ποιεῖν τὴν βουλήν, ἀναστὰς εἶπον ὅτι μοι δοκοίη κρίνειν τοὺς σιτοπώλας κατὰ τὸν νόμον, νομίζων, εἰ μέν εἰσιν ἄξια θανάτου εἰργασμένοι, ὑμᾶς οὐδὲν ἧττον ἡμῶν γνώσεσθαι τὰ δίκαια, εἰ δὲ μηδὲν ἀδικοῦσιν, οὐ δεῖν αὐτοὺς ἀκρίτους ἀπολωλέναι. πεισθεί- 3
σης δὲ τῆς βουλῆς ταῦτα διαβάλλειν ἐπεχείρουν με λέγοντες, ὡς ἐγὼ σωτηρίας ἕνεκα τῆς τῶν σιτοπωλῶν τοὺς λόγους τούτους ἐποιούμην. πρὸς μὲν οὖν τὴν βουλήν, ὅτ' ἦν αὐτοῖς ἡ κρίσις, ἔργῳ ἀπελογησάμην· τῶν γὰρ ἄλλων ἡσυχίαν ἀγόντων ἀναστὰς αὐτῶν κατηγόρουν, καὶ πᾶσι φανερὸν ἐποίησα, ὅτι οὐχ ὑπὲρ τούτων ἔλεγον, ἀλλὰ τοῖς νόμοις τοῖς κειμένοις ἐβοήθουν. ἠρξάμην μὲν οὖν 4
τούτων ἕνεκα, δεδιὼς τὰς αἰτίας· αἰσχρὸν δ' ἡγοῦμαι πρότερον παύσασθαι, πρὶν ἂν ὑμεῖς περὶ αὐτῶν ὅ τι ἂν βούλησθε ψηφίσησθε.

Καὶ πρῶτον μὲν ἀνάβηθι καὶ εἰπὲ σὺ ἐμοί, μέτοικος 5
εἶ; Ναί. Μετοικεῖς δὲ πότερον ὡς πεισόμενος τοῖς νόμοις

715

τοῖς τῆς πόλεως ἢ ὡς ποιήσων ὅ τι ἂν βούλῃ; Ὡς πει-
σόμενος. Ἄλλο τι οὖν ἀξιοῖς ἢ ἀποθανεῖν, εἴ τι πε-
ποίηκας παρὰ τοὺς νόμους, ἐφ' οἷς θάνατος ἡ ζημία;
Ἔγωγε. Ἀπόκριναι δή μοι, εἰ ὁμολογεῖς πλείω σῖτον
συμπρίασθαι πεντήκοντα φορμῶν, ὧν ὁ νόμος ἐξεῖναι
κελεύει. Ἐγὼ τῶν ἀρχόντων κελευόντων συνεπριάμην.

6 Ἂν μὲν τοίνυν ἀποδείξῃ, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὡς ἔστι
νόμος, ὃς κελεύει τοὺς σιτοπώλας συνωνεῖσθαι τὸν σῖτον,
ἂν οἱ ἄρχοντες κελεύωσιν, ἀποψηφίσασθε· εἰ δὲ μή, δί-
καιον ὑμᾶς καταψηφίσασθαι. ἡμεῖς γὰρ ὑμῖν παρεσχό-
μεθα τὸν νόμον, ὃς ἀπαγορεύει μηδένα τῶν ἐν τῇ πόλει
πλείω σῖτον πεντήκοντα φορμῶν συνωνεῖσθαι.

7 Χρῆν μὲν τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἱκανὴν εἶναι
ταύτην τὴν κατηγορίαν, ἐπειδὴ οὗτος μὲν ὁμολογεῖ συμ-
πρίασθαι, ὁ δὲ νόμος ἀπαγορεύων φαίνεται, ὑμεῖς δὲ
κατὰ τοὺς νόμους ὀμωμόκατε ψηφιεῖσθαι· ὅμως δ' ἵνα
πεισθῆτε ὅτι καὶ κατὰ τῶν ἀρχόντων ψεύδονται, ἀνάγκη
8 καὶ μακρότερον εἰπεῖν περὶ αὐτῶν. ἐπειδὴ γὰρ οὗτοι
τὴν αἰτίαν εἰς ἐκείνους ἀνέφερον, παρακαλέσαντες τοὺς
ἄρχοντας ἠρωτῶμεν. καὶ οἱ μὲν δύο οὐδὲν ἔφασαν εἰδέ-
ναι τοῦ πράγματος, Ἄνυτος δ' ἔλεγεν ὡς τοῦ προτέρου
χειμῶνος, ἐπειδὴ τίμιος ἦν ὁ σῖτος, τούτων ὑπερβαλλόν-
των ἀλλήλους καὶ πρὸς σφᾶς αὐτοὺς μαχομένων συμβου-
λεύσειεν αὐτοῖς παύσασθαι φιλονεικοῦσιν, ἡγούμενος
συμφέρειν ὑμῖν τοῖς παρὰ τούτων ὠνουμένοις ὡς ἀξιώ-
τατον τούτους πρίασθαι· δεῖν γὰρ αὐτοὺς ὀβολῷ μόνον
9 πωλεῖν τιμιώτερον. ὡς τοίνυν οὐ συμπριαμένους κατα-
θέσθαι ἐκέλευεν αὐτούς, ἀλλὰ μὴ ἀλλήλοις ἀντωνεῖσθαι
συνεβούλευεν, αὐτὸν ὑμῖν Ἄνυτον μάρτυρα παρέξομαι,
καὶ ὡς οὗτος μὲν ἐπὶ τῆς προτέρας βουλῆς τούτους εἶπε
τοὺς λόγους, οὗτοι δ' ἐπὶ τῆσδε συνωνούμενοι φαίνονται.

ΜΑΡΤΥΣ.

10 Ὅτι μὲν τοίνυν οὐχ ὑπὸ τῶν ἀρχόντων κελευσθέντες
συνεπρίαντο τὸν σῖτον, ἀκηκόατε· ἡγοῦμαι δ', ἂν ὡς
μάλιστα περὶ τούτων ἀληθῆ λέγωσιν, οὐχ ὑπὲρ αὐτῶν
αὐτοὺς ἀπολογήσεσθαι, ἀλλὰ τούτων κατηγορήσειν. περὶ

715

165
γὰρ ὧν εἰσι νόμοι διαρρήδην γεγραμμένοι, πῶς οὐ χρὴ
διδόναι δίκην καὶ τοὺς μὴ πειθομένους καὶ τοὺς κελεύον-
τας τούτοις τἀναντία πράττειν;
Ἀλλὰ μὲν γάρ, ὦ ἄνδρες δικασταί, οἴομαι αὐτοὺς ἐπὶ 11
μὲν τοῦτον τὸν λόγον οὐκ ἐλεύσεσθαι· ἴσως δ' ἐροῦσιν,
ὥσπερ καὶ ἐν τῇ βουλῇ, ὡς ἐπ' εὐνοίᾳ τῆς πόλεως συν-
εωνοῦντο τὸν σῖτον, ἵν' ὡς ἀξιώτατον ἡμῖν πωλοῖεν.
μέγιστον δ' ὑμῖν ἐρῶ καὶ περιφανέστατον τεκμήριον ὅτι
ψεύδονται. ἐχρῆν γὰρ αὐτούς, εἴπερ ὑμῶν ἕνεκα ἔπρατ- 12
τον ταῦτα, φαίνεσθαι τῆς αὐτῆς τιμῆς πολλὰς ἡμέρας
πωλοῦντας, ἕως ὁ συνεωνημένος αὐτοὺς ἐπέλιπε· νυνὶ δ'
ἐνίοτε τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐπώλουν δραχμῇ τιμιώτερον,
ὥσπερ κατὰ μέδιμνον συνωνούμενοι. καὶ τούτων ὑμᾶς
μάρτυρας παρέχομαι. δεινὸν δέ μοι δοκεῖ εἶναι εἰ, ὅταν 13
μὲν εἰσφορὰν εἰσενεγκεῖν δέῃ, ἣν πάντες εἴσεσθαι μέλ-
λουσιν, οὐκ ἐθέλουσιν, ἀλλὰ πενίαν προφασίζονται, ἐφ'
οἷς δὲ θάνατός ἐστιν ἡ ζημία καὶ λαθεῖν αὐτοῖς συνέ-
φερε, ταῦτα ἐπ' εὐνοίᾳ φασὶ τῇ ὑμετέρᾳ παρανομῆσαι.
καίτοι πάντες ἐπίστασθε, ὅτι τούτοις ἥκιστα προσήκει
τοιούτους ποιεῖσθαι λόγους. τἀναντία γὰρ αὐτοῖς καὶ τοῖς
ἄλλοις συμφέρει· τότε γὰρ πλεῖστα κερδαίνουσιν, ὅταν
κακοῦ τινος ἀπαγγελθέντος τῇ πόλει τίμιον τὸν σῖτον
πωλῶσιν. οὕτω δ' ἄσμενοι τὰς συμφορὰς τὰς ὑμετέρας 14
ὁρῶσιν, ὥστε τὰς μὲν πρότεροι τῶν ἄλλων πυνθάνονται,
τὰς δ' αὐτοὶ λογοποιοῦσιν, ἢ τὰς ναῦς διεφθάρθαι τὰς
ἐν τῷ Πόντῳ, ἢ ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἐκπλεούσας συνει-
λῆφθαι, ἢ τὰ ἐμπόρια κεκλεῖσθαι, ἢ τὰς σπονδὰς μέλ-
λειν ἀπορρηθήσεσθαι, καὶ εἰς τοῦτ' ἔχθρας ἐληλύθασιν, 15
ὥστ' ἐν τούτοις τοῖς καιροῖς ἐπιβουλεύουσιν ἡμῖν, ἐν
οἷσπερ οἱ πολέμιοι. ὅταν γὰρ μάλιστα σίτου τυγχάνητε
δεόμενοι, ἀναρπάζουσιν οὗτοι καὶ οὐκ ἐθέλουσι πωλεῖν,
ἵνα μὴ περὶ τῆς τιμῆς διαφερώμεθα, ἀλλ' ἀγαπῶμεν ἂν
ὁποσουτινοσοῦν πριάμενοι παρ' αὐτῶν ἀπέλθωμεν. ὥστ'
ἐνίοτε εἰρήνης οὔσης ὑπὸ τούτων πολιορκούμεθα. οὕτω 16
δὲ πάλαι περὶ τῆς τούτων πανουργίας καὶ κακονοίας ἡ
πόλις ἔγνωκεν, ὥστ' ἐπὶ μὲν τοῖς ἄλλοις ὠνίοις ἅπασι
722

165
τοὺς ἀγορανόμους φύλακας κατεστήσατε, ἐπὶ δὲ ταύτῃ
μόνῃ τῇ τέχνῃ χωρὶς σιτοφύλακας ἀποκληροῦτε· καὶ
πολλάκις ἤδη παρ' ἐκείνων πολιτῶν ὄντων δίκην τὴν
μεγίστην ἐλάβετε, ὅτι οὐχ οἷοί τ' ἦσαν τῆς τούτων πονη-
ρίας ἐπικρατῆσαι. καίτοι τί χρὴ αὐτοὺς τοὺς ἀδικοῦντας
ὑφ' ὑμῶν πάσχειν, ὁπότε καὶ τοὺς οὐ δυναμένους φυλάτ-
τειν ἀποκτείνετε;

17 Ἐνθυμεῖσθαι δὲ χρή, ὅτι ἀδύνατόν ἐστιν ὑμῖν ἀποψη-
φίσασθαι. εἰ γὰρ ἀπογνώσεσθε ὁμολογούντων αὐτῶν
ἐπὶ τοὺς ἐμπόρους συνίστασθαι, δόξεθ' ὑμεῖς ἐπιβου-
λεύειν τοῖς εἰσπλέουσιν. εἰ μὲν γὰρ ἄλλην τινὰ ἀπολο-
γίαν ἐποιοῦντο, οὐδεὶς ἂν εἶχε τοῖς ἀποψηφισαμένοις
ἐπιτιμᾶν· ἐφ' ὑμῖν γὰρ ὁποτέροις βούλεσθε πιστεύειν·
νῦν δὲ πῶς οὐ δεινὰ ἂν δόξαιτε ποιεῖν, εἰ τοὺς ὁμολο-
18 γοῦντας παρανομεῖν ἀζημίους ἀφήσετε; ἀναμνήσθητε δέ,
ὦ ἄνδρες δικασταί, ὅτι πολλῶν ἤδη ἐχόντων ταύτην τὴν
αἰτίαν λαμβάνειν καὶ μάρτυρας παρεχομένων θάνατον
κατέγνωτε, πιστοτέρους ἡγησάμενοι τοὺς τῶν κατηγόρων
λόγους. καίτοι πῶς ἂν οὐ θαυμαστὸν εἴη, εἰ περὶ τῶν
αὐτῶν ἁμαρτημάτων δικάζοντες μᾶλλον ἐπεθυμεῖτε παρὰ
19 τῶν ἀρνουμένων δίκην λαμβάνειν; καὶ μὲν δή, ὦ ἄνδρες
δικασταί, πᾶσιν ἡγοῦμαι φανερὸν εἶναι, ὅτι οἱ περὶ τῶν
τοιούτων ἀγῶνες κοινότατοι τυγχάνουσιν ὄντες τοῖς ἐν
τῇ πόλει, ὥστε πεύσονται ἥντινα γνώμην περὶ αὐτῶν
ἔχετε, ἡγούμενοι, ἂν μὲν θάνατον αὐτῶν καταγνῶτε,
κοσμιωτέρους ἔσεσθαι τοὺς λοιπούς· ἂν δ' ἀζημίους
ἀφῆτε, πολλὴν ἄδειαν αὐτοῖς ἐψηφισμένοι ἔσεσθε ποιεῖν
20 ὅ τι ἂν βούλωνται. χρὴ δέ, ὦ ἄνδρες δικασταί, μὴ μό-
νον τῶν παρεληλυθότων ἕνεκα αὐτοὺς κολάζειν, ἀλλὰ καὶ
παραδείγματος ἕνεκα τῶν μελλόντων ἔσεσθαι· οὕτω γὰρ
ἔσονται μόγις ἀνεκτοί. ἐνθυμεῖσθε δ' ὅτι ἐκ ταύτης τῆς
τέχνης πλεῖστοι περὶ τοῦ σώματός εἰσιν ἠγωνισμένοι·
καὶ οὕτω μεγάλα ἐξ αὐτῆς ὠφελοῦνται, ὥστε μᾶλλον
αἱροῦνται καθ' ἑκάστην ἡμέραν περὶ τῆς ψυχῆς κινδυ-
21 νεύειν ἢ παύσασθαι παρ' ὑμῶν ἀδίκως κερδαίνοντες. καὶ
μὲν δὴ οὐδ' ἂν ἀντιβολῶσιν ὑμᾶς καὶ ἱκετεύωσι, δικαίως
722

166

ἂν αὐτοὺς ἐλεήσαιτε, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον τῶν τε πολιτῶν οἳ διὰ τὴν τούτων πονηρίαν ἀπέθνῃσκον, καὶ τοὺς ἐμπόρους, ἐφ' οὓς οὗτοι συνέστησαν· οἷς ὑμεῖς χαριεῖσθε καὶ προθυμοτέρους ποιήσετε, δίκην παρ' αὐτῶν λαμβάνοντες. εἰ δὲ μή, τίν' αὐτοὺς οἴεσθε γνώμην ἕξειν, ἐπειδὰν πύθωνται ὅτι τῶν καπήλων, οἳ τοῖς εἰσπλέουσιν ὡμολόγησαν ἐπιβουλεύειν, ἀπεψηφίσασθε;

Οὐκ οἶδ' ὅ τι δεῖ πλείω λέγειν· περὶ μὲν γὰρ τῶν 22
ἄλλων τῶν ἀδικούντων, ὅτε δικάζονται, δεῖ παρὰ τῶν κατηγόρων πυθέσθαι, τὴν δὲ τούτων πονηρίαν ἅπαντες ἐπίστασθε. ἂν οὖν τούτων καταψηφίσησθε, τά τε δίκαια ποιήσετε καὶ ἀξιώτερον τὸν σῖτον ὠνήσεσθε, εἰ δὲ μή, τιμιώτερον.

727

166

XXIII.

ΚΑΤΑ ΠΑΓΚΛΕΩΝΟΣ ΟΤΙ ΟΥΚ ΗΝ ΠΛΑΤΑΙΕΥΣ.

Πολλὰ μὲν λέγειν, ὦ ἄνδρες δικασταί, περὶ τουτουὶ τοῦ πράγματος οὔτ᾽ ἂν δυναίμην οὔτε μοι δοκεῖ δεῖν· ὡς δὲ ὀρθῶς τὴν δίκην ἔλαχον τουτωὶ Παγκλέωνι οὐκ ὄντι Πλαταιεῖ, τοῦτο ὑμῖν πειράσομαι ἀποδεῖξαι.

2 Ὡς γὰρ ἀδικῶν με πολὺν χρόνον οὐκ ἐπαύετο, ἐλθὼν ἐπὶ τὸ γναφεῖον, ἐν ᾧ εἰργάζετο, προσεκαλεσάμην αὐτὸν πρὸς τὸν πολέμαρχον, νομίζων μέτοικον εἶναι. εἰπόντος δὲ τούτου ὅτι Πλαταιεὺς εἴη, ἠρόμην ὁπόθεν δημοτεύοιτο, παραινέσαντός τινος τῶν παρόντων προσκαλέσασθαι καὶ πρὸς τὴν φυλήν, ἧστινος εἶναι σκήπτοιτο. ἐπειδὴ δὲ ἀπεκρίνατο ὅτι Δεκελειόθεν, προσκαλεσάμενος αὐτὸν καὶ
3 πρὸς τοὺς τῇ Ἱπποθοωντίδι δικάζοντας, ἐλθὼν ἐπὶ τὸ κουρεῖον τὸ παρὰ τοὺς Ἑρμᾶς, ἵνα οἱ Δεκελεῖς προσφοιτῶσιν, ἠρώτων, οὕς τε ἐξευρίσκοιμι Δεκελέων ἐπυνθανόμην, εἴ τινα γιγνώσκοιεν Δεκελειόθεν δημοτευόμενον Παγκλέωνα. ἐπειδὴ δὲ οὐδεὶς ἔφασκεν γιγνώσκειν αὐτόν, πυθόμενος ὅτι καὶ ἑτέρας δίκας τὰς μὲν φεύγοι, τὰς δ᾽ ὠφλήκοι παρὰ τῷ πολεμάρχῳ, ἔλαχον καὶ ἐγώ.

4 Πρῶτον μὲν οὖν ὑμῖν Δεκελέων οὓς ἠρόμην μάρτυρας παρέξομαι, ἔπειτα δὲ καὶ τῶν ἄλλων τῶν λαχόντων τε δίκας αὐτῷ πρὸς τὸν πολέμαρχον καὶ καταδικασαμένων, ὅσοι τυγχάνουσι παρόντες. καί μοι ἐπίλαβε τὸ ὕδωρ.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

5 Ἐκ μὲν τούτων πεισθεὶς πρὸς τὸν πολέμαρχον αὐτῷ τὴν δίκην ἔλαχον· ἐπειδὴ δέ μοι αὐτὴν ἀντεγράψατο μὴ

728

167
εἰσαγώγιμον εἶναι, περὶ πολλοῦ ποιούμενος μηδενὶ δόξαι ὑβρίζειν βούλεσθαι μᾶλλον ἢ δίκην λαβεῖν ὧν ἠδικήθην, πρῶτον μὲν Εὐθύκριτον, ὃν πρεσβύτατόν τε Πλαταιέων ἐγίγνωσκον καὶ μάλιστα ᾠόμην εἰδέναι, ἠρόμην, εἴ τινα γιγνώσκοι Ἱππαρμοδώρου υἱὸν Παγκλέωνα Πλαταιέα·
ἔπειτα δέ, ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἀπεκρίνατό μοι, ὅτι τὸν Ἱπ- 6
παρμόδωρον μὲν γιγνώσκοι, υἱὸν δὲ ἐκείνῳ οὐδένα οὔτε Παγκλέωνα οὔτε ἄλλον οὐδένα εἰδείη ὄντα, ἠρώτων δὴ καὶ τῶν ἄλλων ὅσους ᾔδειν Πλαταιέας ὄντας. πάντες οὖν ἀγνοοῦντες τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀκριβέστατα ἂν ἔφασάν με πυθέσθαι ἐλθόντα εἰς τὸν χλωρὸν τυρὸν τῇ ἕνῃ καὶ νέᾳ· ταύτῃ γὰρ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς ἑκάστου ἐκεῖσε συλ-
λέγεσθαι τοὺς Πλαταιέας. ἐλθὼν οὖν εἰς τὸν τυρὸν ταύτῃ 7
τῇ ἡμέρᾳ ἐπυνθανόμην αὐτῶν, εἴ τινα γιγνώσκοιεν Παγκλέωνα πολίτην σφέτερον. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι οὐκ ἔφασαν γιγνώσκειν, εἷς δέ τις εἶπεν ὅτι τῶν μὲν πολιτῶν οὐδενὶ εἰδείη τοῦτο ὂν τὸ ὄνομα, δοῦλον μέντοι ἔφη ἑαυτοῦ ἀφεστῶτα εἶναι Παγκλέωνα, τήν τε ἡλικίαν λέγων τὴν τούτου
καὶ τὴν τέχνην, ᾗ οὗτος χρῆται. ταῦτ' οὖν ὡς ἀληθῆ 8
ἐστι, τόν τε Εὐθύκριτον, ὃν πρῶτον ἠρόμην, καὶ τῶν ἄλλων Πλαταιέων ὅσοις προσῆλθον, καὶ τὸν ὃς ἔφη δεσπότης τούτου εἶναι, μάρτυρας παρέξομαι. καί μοι ἐπίλαβε τὸ ὕδωρ.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

Ἡμέραις τοίνυν μετὰ ταῦτα οὐ πολλαῖς ὕστερον ἰδὼν 9
ἀγόμενον τουτονὶ Παγκλέωνα ὑπὸ Νικομήδους, ὃς ἐμαρτύρησεν αὐτοῦ δεσπότης εἶναι, προσῆλθον βουλόμενος εἰδέναι ὁποῖόν τι περὶ αὐτοῦ πραχθήσοιτο. τότε μὲν οὖν ἐπειδὴ ἐπαύσαντο μαχόμενοι, εἶπόν τινες τῶν τούτῳ παρόντων, ὅτι εἴη αὐτῷ ἀδελφός, ὃς ἐξαιρήσοιτο αὐτὸν εἰς ἐλευθερίαν· ἐπὶ τούτοις ἐγγυησάμενοι παρέξειν εἰς
ἀγορὰν ᾤχοντο ἀπιόντες. τῇ δ' ὑστεραίᾳ τῆς τε ἀντιγρα- 10
φῆς ἕνεκα ταυτησὶ καὶ αὐτῆς τῆς δίκης ἔδοξέ μοι χρῆναι μάρτυρας λαβόντι παραγενέσθαι, ἵν' εἰδείην τόν τ' ἐξαιρησόμενον αὐτὸν καὶ ὅ τι λέγων ἀφαιρήσοιτο. ἐφ' οἷς μὲν οὖν ἐξηγγυήθη, οὔτε ἀδελφὸς οὔτε ἄλλος οὐδεὶς ἦλθε,

γυνὴ δὲ φάσκουσα αὑτῆς αὐτὸν εἶναι δοῦλον, ἀμφισβη- 167
τοῦσα τῷ Νικομήδει, καὶ οὐκ ἔφη ἐάσειν αὐτὸν ἄγειν.
11 ὅσα μὲν οὖν αὐτόθι ἐρρήθη, πολὺς ἂν εἴη μοι λόγος διηγεῖσθαι· εἰς τοῦτο δὲ βιαιότητος ἦλθον οἵ τε παρόντες τούτῳ καὶ αὐτὸς οὗτος, ὥστε ἐθέλοντος μὲν τοῦ Νικομήδους, ἐθελούσης δὲ τῆς γυναικὸς ἀφιέναι, εἴ τις ἢ εἰς ἐλευθερίαν τοῦτον ἀφαιροῖτο ἢ ἄγοι φάσκων ἑαυτοῦ δοῦλον εἶναι, τούτων οὐδὲν ποιήσαντες ἀφελόμενοι ᾤχοντο. ὡς οὖν τῇ τε προτεραίᾳ ἐπὶ τούτοις ἐξηγγυήθη καὶ τότε βίᾳ ᾤχοντο ἀφελόμενοι αὐτόν, μάρτυρας παρέξομαι ὑμῖν. καί μοι ἐπίλαβε τὸ ὕδωρ.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

12 Ῥᾴδιον τοίνυν εἰδέναι, ὅτι οὐδ᾽ αὐτὸς Παγκλέων νομίζει ἑαυτὸν μὴ ὅτι Πλαταιέα εἶναι, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἐλεύθερον. ὅστις γὰρ ἐβουλήθη βίᾳ ἀφαιρεθεὶς ἐνόχους καταστῆσαι τοὺς ἑαυτοῦ ἐπιτηδείους τοῖς βιαίοις μᾶλλον ἢ κατὰ τοὺς νόμους εἰς τὴν ἐλευθερίαν ἐξαιρεθεὶς δίκην λαβεῖν παρὰ τῶν ἀγόντων αὐτόν, οὐδενὶ χαλεπὸν γνῶναι, ὅτι εὖ εἰδὼς ἑαυτὸν ὄντα δοῦλον ἔδεισεν ἐγγυητὰς καταστήσας περὶ τοῦ σώματος ἀγωνίσασθαι.

13 Ὅτι μὲν οὖν Πλαταιεὺς εἶναι πολλοῦ δεῖ, οἶμαι ὑμᾶς ἐκ τούτων σχεδόν τι γινώσκειν· ὅτι δὲ οὐδ᾽ οὗτος, ὃς ἄριστα οἶδε τὰ αὑτοῦ, ἡγήσατο δόξαι ἂν ὑμῖν Πλαταιεὺς εἶναι, ἐξ ὧν ἔπραξε ῥᾳδίως μαθήσεσθε. ἐν τῇ ἀντωμοσίᾳ γὰρ τῆς δίκης, ἣν αὐτῷ ἔλαχεν Ἀριστόδικος οὑτοσί, ἀμφισβητῶν μὴ πρὸς τὸν πολέμαρχον εἶναί οἱ τὰς δίκας
14 διεμαρτυρήθη μὴ Πλαταιεὺς εἶναι, ἐπισκηψάμενος δὲ τῷ μάρτυρι οὐκ ἐπεξῆλθεν, ἀλλ᾽ εἴασε καταδικάσασθαι αὑτοῦ τὸν Ἀριστόδικον. ἐπεὶ δὲ ὑπερήμερος ἐγένετο, ἐξέτισε τὴν δίκην, καθότι ἔπειθε. καὶ τούτων, ὡς ἀληθῆ ἐστι, μάρτυρας ἐγὼ παρέξομαι ὑμῖν. καί μοι ἐπίλαβε τὸ ὕδωρ.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

15 Πρὶν τοίνυν ταῦτα ὁμολογηθῆναι αὐτῷ, δεδιὼς τὸν Ἀριστόδικον, μεταστὰς ἐντεῦθεν Θήβησι μετῴκει. καίτοι οἶμαι εἰδέναι ὑμᾶς ὅτι, εἴπερ ἦν Πλαταιεύς, πανταχοῦ 735

168 μᾶλλον ἢ Θήβησιν εἰκὸς ἦν αὐτὸν μετοικῆσαι. ὡς οὖν ᾤκει ἐκεῖ πολὺν χρόνον, τούτων ὑμῖν μάρτυρας παρέξομαι. καί μοι ἐπίλαβε τὸ ὕδωρ.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

Ἐξαρκεῖν μοι νομίζω τὰ εἰρημένα, ὦ ἄνδρες δικασταί· 16
ἐὰν γὰρ διαμνημονεύητε, οἶδ᾽ ὅτι τά τε δίκαια καὶ τἀληθῆ ψηφιεῖσθε καὶ ἃ ἐγὼ ὑμῶν δέομαι.

738

168

XXIV.

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΓΕΛΙΑΝ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΔΙΔΟΣΘΑΙ ΤΩΙ ΑΔΥΝΑΤΩΙ ΑΡΓΥΡΙΟΝ.

*Οὐ πολλοῦ δέω χάριν ἔχειν, ὦ βουλή, τῷ κατηγόρῳ,
ὅτι μοι παρεσκεύασε τὸν ἀγῶνα τουτονί. πρότερον γὰρ
οὐκ ἔχων πρόφασιν, ἐφ' ἧς τοῦ βίου λόγον δοίην, νυνὶ
διὰ τοῦτον εἴληφα. καὶ πειράσομαι τῷ λόγῳ τοῦτον μὲν
ἐπιδεῖξαι ψευδόμενον, ἐμαυτὸν δὲ βεβιωκότα μέχρι τῆσδε
τῆς ἡμέρας ἐπαίνου μᾶλλον ἄξιον ἢ φθόνου· διὰ γὰρ
οὐδὲν ἄλλο μοι δοκεῖ παρασκευάσαι τόνδε μοι τὸν κίν-
2 δυνον οὗτος ἢ διὰ φθόνον. καίτοι ὅστις τούτοις φθονεῖ,
οὓς οἱ ἄλλοι ἐλεοῦσι, τίνος ἂν ὑμῖν ὁ τοιοῦτος ἀποσχέ-
σθαι δοκεῖ πονηρίας; εἰ μὲν γὰρ ἕνεκα χρημάτων, συκο-
φαντεῖ, εἰ δ' ὡς ἐχθρὸν ἑαυτοῦ με τιμωρεῖται, ψεύδεται·
διὰ γὰρ τὴν πονηρίαν αὐτοῦ οὔτε φίλῳ οὔτε ἐχθρῷ πώ-
3 ποτε ἐχρησάμην αὐτῷ. ἤδη τοίνυν, ὦ βουλή, δῆλός ἐστι
φθονῶν, ὅτι τοιαύτῃ κεχρημένος συμφορᾷ τούτου βελτίων
εἰμὶ πολίτης. καὶ γὰρ οἶμαι δεῖν, ὦ βουλή, τὰ τοῦ σώ-
ματος δυστυχήματα τοῖς τῆς ψυχῆς ἐπιτηδεύμασιν ἰᾶσθαι
καλῶς. εἰ γὰρ ἐξ ἴσου τῇ συμφορᾷ καὶ τὴν διάνοιαν ἕξω
καὶ τὸν ἄλλον βίον διάξω, τί τούτου διοίσω;
4 Περὶ μὲν οὖν τούτων τοσαῦτά μοι εἰρήσθω· ὑπὲρ ὧν
δέ μοι προσήκει λέγειν, ὡς ἂν οἷός τε διὰ βραχυτάτων
ἐρῶ. φησὶ γὰρ ὁ κατήγορος οὐ δικαίως με λαμβάνειν τὸ
παρὰ τῆς πόλεως ἀργύριον· καὶ γὰρ τῷ σώματι δύνασθαι
καὶ οὐκ εἶναι τῶν ἀδυνάτων, καὶ τέχνην ἐπίστασθαι τοι-
5 αύτην, ὥστε καὶ ἄνευ τοῦ διδομένου τούτου ζῆν. καὶ
τεκμηρίοις χρῆται τῆς μὲν τοῦ σώματος ῥώμης, ὅτι ἐπὶ
τοὺς ἵππους ἀναβαίνω, τῆς δ' ἐν τῇ τέχνῃ εὐπορίας, ὅτι
δύναμαι συνεῖναι δυναμένοις ἀνθρώποις ἀναλίσκειν. τὴν*

740

169
μὲν οὖν ἐκ τῆς τέχνης εὐπορίαν καὶ τὸν ἄλλον τὸν ἐμὸν
βίον, οἷος τυγχάνει, πάντας ὑμᾶς οἴομαι γινώσκειν· ὅμως
δὲ κἀγὼ διὰ βραχέων ἐρῶ. ἐμοὶ γὰρ ὁ μὲν πατὴρ κατέ- 6
λιπεν οὐδέν, τὴν δὲ μητέρα τελευτήσασαν πέπαυμαι τρέ-
φων τρίτον ἔτος τουτί, παῖδες δέ μοι οὔπω εἰσίν, οἵ με
θεραπεύσουσι. τέχνην δὲ κέκτημαι βραχέα δυναμένην
ὠφελεῖν, ἣν αὐτὸς μὲν ἤδη χαλεπῶς ἐργάζομαι, τὸν δια-
δεξόμενον δ' αὐτὴν οὔπω δύναμαι κτήσασθαι. πρόσοδος
δέ μοι οὐκ ἔστιν ἄλλη πλὴν ταύτης, ἣν ἂν ἀφέλησθέ με,
κινδυνεύσαιμ' ἂν ὑπὸ τῇ δυσχερεστάτῃ γενέσθαι τύχῃ.
μὴ τοίνυν, ἐπειδή γε ἔστιν, ὦ βουλή, σῶσαί με δικαίως, 7
ἀπολέσητε ἀδίκως, μηδὲ ἃ νεωτέρῳ καὶ μᾶλλον ἐρρωμένῳ
ὄντι ἔδοτε, πρεσβύτερον καὶ ἀσθενέστερον γιγνόμενον ἀφέ-
λησθε, μηδὲ πρότερον καὶ περὶ τοὺς οὐδὲν ἔχοντας κακὸν
ἐλεημονέστατοι δοκοῦντες εἶναι νυνὶ διὰ τοῦτον τοὺς καὶ
τοῖς ἐχθροῖς ἐλεεινοὺς ὄντας ἀγρίως ἀποδέξησθε, μηδ'
ἐμὲ τολμήσαντες ἀδικῆσαι καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ὁμοίως
ἐμοὶ διακειμένους ἀθυμῆσαι ποιήσητε. καὶ γὰρ ἂν ἄτο- 8
πον εἴη, ὦ βουλή, εἰ, ὅτε μὲν ἁπλῆ μοι ἦν ἡ συμφορά,
τότε μὲν φαινοίμην λαμβάνων τὸ ἀργύριον τοῦτο, νῦν δ'
ἐπειδὴ καὶ γῆρας καὶ νόσοι καὶ τὰ τούτοις ἑπόμενα κακὰ
προσγίνεταί μοι, τότε ἀφαιρεθείην. δοκεῖ δέ μοι τῆς 9
πενίας τῆς ἐμῆς τὸ μέγεθος ὁ κατήγορος ἂν ἐπιδεῖξαι
σαφέστατα μόνος ἀνθρώπων. εἰ γὰρ ἐγὼ κατασταθεὶς
χορηγὸς τραγῳδοῖς προκαλεσαίμην αὐτὸν εἰς ἀντίδοσιν,
δεκάκις ἂν ἕλοιτο χορηγῆσαι μᾶλλον ἢ ἀντιδοῦναι ἅπαξ.
καὶ πῶς οὐ δεινόν ἐστι νῦν μὲν κατηγορεῖν ὡς διὰ πολλὴν
εὐπορίαν ἐξ ἴσου δύναμαι συνεῖναι τοῖς πλουσιωτάτοις,
εἰ δὲ ὧν ἐγὼ λέγω τύχοι τι γενόμενον, τοιοῦτον εἶναι; καὶ
τί ἔτι πονηρότερον;

Περὶ δὲ τῆς ἐμῆς ἱππικῆς, ἧς οὗτος ἐτόλμησε μνησθῆ- 10
ναι πρὸς ὑμᾶς, οὔτε τὴν τύχην δείσας οὔτε ὑμᾶς αἰσχυν-
θείς, οὐ πολὺς ὁ λόγος. ἐγὼ γάρ, ὦ βουλή, πάντας
οἶμαι τοὺς ἔχοντάς τι δυστύχημα τοιοῦτον ῥᾳστώνην τινὰ
ζητεῖν καὶ τοῦτο φιλοσοφεῖν, ὅπως ὡς ἀλυπότατα μετα-
χειριοῦνται τὸ συμβεβηκὸς πάθος. ὧν εἷς ἐγώ, καὶ περι-
746

169
πεπτωκὼς τοιαύτῃ συμφορᾷ ταύτην ἐμαυτῷ ῥᾳστώνην
ἐξεῦρον εἰς τὰς ὁδοὺς τὰς μακροτέρας τῶν ἀναγκαίων.
11 ὃ δὲ μέγιστον, ὦ βουλή, τεκμήριον, ὅτι διὰ τὴν συμφο-
ράν, ἀλλ᾽ οὐ διὰ τὴν ὕβριν, ὡς οὗτός φησιν, ἐπὶ τοὺς
ἵππους ἀναβαίνω, ῥᾴδιόν ἐστι μαθεῖν. εἰ γὰρ ἐκεκτήμην
οὐσίαν, ἐπ᾽ ἀστράβης ἂν ὠχούμην, ἀλλ᾽ οὐκ ἐπὶ τοὺς
ἀλλοτρίους ἵππους ἀνέβαινον· νυνὶ δ᾽ ἐπειδὴ τοιοῦτον οὐ
δύναμαι κτήσασθαι, τοῖς ἀλλοτρίοις ἵπποις ἀναγκάζομαι
12 χρῆσθαι πολλάκις. καίτοι πῶς οὐκ ἄτοπόν ἐστιν, ὦ
βουλή, τοῦτον αὐτόν, εἰ μὲν ἐπ᾽ ἀστράβης ὀχούμενον
ἑώρα με, σιωπᾶν (τί γὰρ ἂν καὶ ἔλεγεν;), ὅτι δ᾽ ἐπὶ τοὺς
ᾐτημένους ἵππους ἀναβαίνω, πειρᾶσθαι πείθειν ὑμᾶς
ὡς δυνατὸς εἴην; καὶ ὅτι μὲν δυοῖν βακτηρίαιν χρῶμαι,
τῶν ἄλλων μιᾷ χρωμένων, μὴ κατηγορεῖν ὡς καὶ τοῦτο
τῶν δυναμένων ἐστίν, ὅτι δ᾽ ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀναβαίνω,
τεκμηρίῳ χρῆσθαι πρὸς ὑμᾶς ὡς εἰμὶ τῶν δυναμένων;
οἷς ἐγὼ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἀμφοτέροις χρῶμαι.

13 Τοσοῦτον δὲ διενήνοχεν ἀναισχυντίᾳ τῶν ἁπάντων ἀν-
θρώπων, ὥστε ὑμᾶς πειρᾶται πείθειν, τοσούτους ὄντας
εἷς ὤν, ὡς οὐκ εἰμὶ τῶν ἀδυνάτων ἐγώ. καίτοι εἰ τοῦτο
πείσει τινὰς ὑμῶν, ὦ βουλή, τί με κωλύει κληροῦσθαι
τῶν ἐννέα ἀρχόντων, καὶ ὑμᾶς ἐμοῦ μὲν ἀφελέσθαι τὸν
ὀβολὸν ὡς ὑγιαίνοντος, τούτῳ δὲ ψηφίσασθαι πάντας
ὡς ἀναπήρῳ; οὐ γὰρ δήπου τὸν αὐτὸν ὑμεῖς μὲν ὡς δυ-
νάμενον ἀφαιρήσεσθε τὸ διδόμενον, οἱ δὲ ὡς ἀδύνατον
14 ὄντα κληροῦσθαι κωλύσουσιν. ἀλλὰ γὰρ οὔτε ὑμεῖς τούτῳ
τὴν αὐτὴν ἔχετε γνώμην, οὔθ᾽ οὗτος εὖ νοῶν. ὁ μὲν γὰρ
ὥσπερ ἐπικλήρου τῆς συμφορᾶς οὔσης ἀμφισβητήσων
ἥκει καὶ πειρᾶται πείθειν ὑμᾶς, ὡς οὐκ εἰμὶ τοιοῦτος
οἷον ὑμεῖς ὁρᾶτε πάντες· ὑμεῖς δὲ (ὃ τῶν εὖ φρονούντων
ἔργον ἐστί) μᾶλλον πιστεύετε τοῖς ὑμετέροις αὐτῶν ὀφ-
θαλμοῖς ἢ τοῖς τούτου λόγοις.

15 Λέγει δ᾽ ὡς ὑβριστής εἰμι καὶ βίαιος καὶ λίαν ἀσελ-
γῶς διακείμενος, ὥσπερ εἰ φοβερῶς ὀνομάσαι, μέλλων
ἀληθῆ λέγειν, ἀλλ᾽ οὐκ ἂν πάνυ πρᾳόνως, μηδὲ ψεύδηται,
ταῦτα ποιήσων. ἐγὼ δ᾽ ὑμᾶς, ὦ βουλή, σαφῶς οἶμαι
747

170

δεῖν διαγινώσκειν, οἷς τ᾽ ἐγχωρεῖ τῶν ἀνθρώπων ὑβρισταῖς εἶναι καὶ οἷς οὐ προσήκει. οὐ γὰρ πενομένους καὶ 16
λίαν ἀπόρως διακειμένους ὑβρίζειν εἰκός, ἀλλὰ τοὺς πολλῷ πλείω τῶν ἀναγκαίων κεκτημένους, οὐδὲ τοὺς ἀδυνάτους τοῖς σώμασιν ὄντας, ἀλλὰ τοὺς μάλιστα πιστεύοντας ταῖς αὑτῶν ῥώμαις, οὐδὲ τοὺς ἤδη προβεβηκότας τῇ ἡλικίᾳ, ἀλλὰ τοὺς ἔτι νέους καὶ νέαις ταῖς διανοίαις χρωμένους. οἱ μὲν γὰρ πλούσιοι τοῖς χρήμασιν 17
ἐξωνοῦνται τοὺς κινδύνους, οἱ δὲ πένητες ὑπὸ τῆς παρούσης ἀπορίας σωφρονεῖν ἀναγκάζονται, καὶ οἱ μὲν νέοι συγγνώμης ἀξιοῦνται τυγχάνειν παρὰ τῶν πρεσβυτέρων, τοῖς δ᾽ ἑτέροις ἐξαμαρτάνουσιν ὁμοίως ἐπιτιμῶσιν ἀμφότεροι, καὶ τοῖς μὲν ἰσχυροῖς ἐγχωρεῖ μηδὲν αὐτοῖς 18
πάσχουσιν, οὓς ἂν βουληθῶσιν, ὑβρίζειν, τοῖς δὲ ἀσθενέσιν οὐκ ἔστιν οὔτε ὑβριζομένοις ἀμύνεσθαι τοὺς ὑπάρξαντας, οὔτε ὑβρίζειν βουλομένοις περιγίνεσθαι τῶν ἀδικουμένων. ὥστε μοι δοκεῖ ὁ κατήγορος εἰπεῖν περὶ τῆς ἐμῆς ὕβρεως οὐ σπουδάζων, ἀλλὰ παίζων, οὐδ᾽ ὑμᾶς πεῖσαι βουλόμενος ὡς εἰμὶ τοιοῦτος, ἀλλ᾽ ἐμὲ κωμῳδεῖν βουλόμενος, ὥσπερ τι καλὸν ποιῶν.

Ἔτι δὲ καὶ συλλέγεσθαί φησιν ἀνθρώπους ὡς ἐμὲ 19
πονηροὺς καὶ πολλούς, οἳ τὰ μὲν ἑαυτῶν ἀνηλώκασι, τοῖς δὲ τὰ σφέτερα σῴζειν βουλομένοις ἐπιβουλεύουσιν. ὑμεῖς δὲ ἐνθυμήθητε πάντες, ὅτι ταῦτα λέγων οὐδὲν ἐμοῦ κατηγορεῖ μᾶλλον ἢ τῶν ἄλλων, ὅσοι τέχνας ἔχουσιν, οὐδὲ τῶν ὡς ἐμὲ εἰσιόντων μᾶλλον ἢ τῶν ὡς τοὺς ἄλλους δημιουργούς. ἕκαστος γὰρ ὑμῶν εἴθισται προσφοιτᾶν ὁ μὲν 20
πρὸς μυροπωλεῖον, ὁ δὲ πρὸς κουρεῖον, ὁ δὲ πρὸς σκυτοτομεῖον, ὁ δ᾽ ὅποι ἂν τύχῃ, καὶ πλεῖστοι μὲν ὡς τοὺς ἐγγυτάτω τῆς ἀγορᾶς κατεσκευασμένους, ἐλάχιστοι δὲ ὡς τοὺς πλεῖστον ἀπέχοντας αὐτῆς· ὥστ᾽ εἴ τις ὑμῶν πονηρίαν καταγνώσεται τῶν ὡς ἐμὲ εἰσιόντων, δῆλον ὅτι καὶ τῶν παρὰ τοῖς ἄλλοις διατριβόντων, εἰ δὲ κἀκείνων, ἁπάντων Ἀθηναίων· ἅπαντες γὰρ εἴθισθε προσφοιτᾶν καὶ διατρίβειν ἁμοῦ γέ που.

Ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδ᾽ ὅ τι δεῖ λίαν με ἀκριβῶς ἀπολογού- 21

755

170

μενον πρὸς ἓν ἕκαστον ὑμῖν τῶν εἰρημένων ἐνοχλεῖν πλείω
χρόνον. εἰ γὰρ ὑπὲρ τῶν μεγίστων εἴρηκα, τί δεῖ περὶ τῶν
ὁμοίως τούτῳ φαύλων σπουδάζειν; ἐγὼ δ' ὑμῶν, ὦ βουλή,
δέομαι πάντων τὴν αὐτὴν ἔχειν περὶ ἐμοῦ διάνοιαν, ἥνπερ
22 καὶ πρότερον. μηδ' οὗ μόνου μεταλαβεῖν ἔδωκεν ἡ τύχη μοι
τῶν ἐν τῇ πατρίδι, τούτου διὰ τουτονὶ ἀποστερήσητέ με,
μηδ' ἃ πάλαι κοινῇ πάντες ἔδοτέ μοι, νῦν οὗτος εἷς ὢν πείσῃ
πάλιν ὑμᾶς ἀφελέσθαι. ἐπειδὴ γάρ, ὦ βουλή, τῶν μεγίστων
ἀρχῶν ὁ δαίμων ἀπεστέρησεν ἡμᾶς, ἡ πόλις ἡμῖν ἐψηφί-
σατο τοῦτο τὸ ἀργύριον, ἡγουμένη κοινὰς εἶναι τὰς τύχας
23 τοῖς ἅπασι καὶ τῶν κακῶν καὶ τῶν ἀγαθῶν. πῶς οὖν οὐκ ἂν
δειλαιότατος εἴην, εἰ τῶν μὲν καλλίστων καὶ μεγίστων διὰ
τὴν συμφορὰν ἀπεστερημένος εἴην, ἃ δ' ἡ πόλις ἔδωκε προ-
νοηθεῖσα τῶν οὕτως διακειμένων, διὰ τὸν κατήγορον ἀφαι-
ρεθείην; μηδαμῶς, ὦ βουλή, ταύτῃ θῆσθε τὴν ψῆφον. διὰ
24 τί γὰρ ἂν καὶ τύχοιμι τοιούτων ὑμῶν; πότερον ὅτι δι' ἐμέ
τις εἰς ἀγῶνα πώποτε καταστὰς ἀπώλεσε τὴν οὐσίαν; ἀλλ'
οὐδ' ἂν εἷς ἀποδείξειεν. ἀλλ' ὅτι πολυπράγμων εἰμὶ καὶ
θρασὺς καὶ φιλαπεχθήμων; ἀλλ' οὐ τοιαύταις ἀφορμαῖς
25 τοῦ βίου πρὸς τὰ τοιαῦτα τυγχάνω χρώμενος. ἀλλ' ὅτι λίαν
ὑβριστὴς καὶ βίαιος; ἀλλ' οὐδ' ἂν αὐτὸς φήσειεν, εἰ μὴ
βούλοιτο καὶ τοῦτο ψεύδεσθαι τοῖς ἄλλοις ὁμοίως. ἀλλ' ὅτι
ἐπὶ τῶν τριάκοντα γενόμενος ἐν δυνάμει κακῶς ἐποίησα
πολλοὺς τῶν πολιτῶν; ἀλλὰ μετὰ τοῦ ὑμετέρου πλήθους
ἔφυγον εἰς Χαλκίδα τὴν ἐπ' Εὐρίπῳ, καὶ ἐξόν μοι μετ' ἐκεί-
νων ἀδεῶς πολιτεύεσθαι, μεθ' ὑμῶν εἱλόμην κινδυνεύειν
26 ἁπάντων. μὴ τοίνυν, ὦ βουλή, μηδὲν ἡμαρτηκὼς ὁμοίως
ὑμῶν τύχοιμι τοῖς πολλὰ ἠδικηκόσιν, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ψῆ-
φον θέσθε περὶ ἐμοῦ ταῖς ἄλλαις βουλαῖς, ἀναμνησθέντες
ὅτι οὔτε χρήματα διαχειρίσας τῆς πόλεως δίδωμι λόγον
αὐτῶν, οὔτε ἀρχὴν ἄρξας οὐδεμίαν εὐθύνας ὑπέχω νῦν
27 αὐτῆς, ἀλλὰ περὶ ὀβολοῦ μόνον ποιοῦμαι τοὺς λόγους. καὶ
οὕτως ὑμεῖς μὲν τὰ δίκαια γνώσεσθε πάντες, ἐγὼ δὲ
τούτων ὑμῖν τυχὼν ἕξω τὴν χάριν, οὗτος δὲ τοῦ λοιποῦ
μαθήσεται μὴ τοῖς ἀσθενεστέροις ἐπιβουλεύειν, ἀλλὰ τῶν
ὁμοίων αὐτῷ περιγίνεσθαι.

755

171

XXV.

ΔΗΜΟΥ ΚΑΤΑΛΥΣΕΩΣ ΑΠΟΛΟΓΙΑ.

*Ὑμῖν μὲν πολλὴν συγγνώμην ἔχω, ὦ ἄνδρες δικασταί,
ἀκούουσι τοιούτων λόγων καὶ ἀναμιμνησκομένοις τῶν
γεγενημένων, ὁμοίως ἅπασιν ὀργίζεσθαι τοῖς ἐν ἄστει
μείνασι· τῶν δὲ κατηγόρων θαυμάζω, οἳ ἀμελοῦντες τῶν
οἰκείων τῶν ἀλλοτρίων ἐπιμελοῦνται· οἳ σαφῶς εἰδότες
τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας καὶ τοὺς πολλὰ ἐξημαρτηκότας
ζητοῦσι κερδαίνειν ἢ ὑμᾶς πείθειν περὶ ἁπάντων ἡμῶν
τὴν γνώμην ταύτην ἔχειν. εἰ μὲν οὖν οἴονται, ἃ ὑπὸ τῶν* 2
*τριάκοντα γεγένηται τῇ πόλει, ἐμοῦ κατηγορηκέναι, ἀδυ-
νάτους αὐτοὺς ἡγοῦμαι λέγειν· οὐδὲ γὰρ πολλοστὸν μέρος
τῶν ἐκείνοις πεπραγμένων εἰρήκασιν· εἰ δὲ ὡς ἐμοί τι
προσῆκον περὶ αὐτῶν ποιοῦνται τοὺς λόγους, ἀποδείξω
τούτους μὲν ἅπαντα ψευδομένους, ἐμαυτὸν δὲ τοιοῦτον
ὄντα, οἷόσπερ ἂν τῶν ἐκ Πειραιῶς ὁ βέλτιστος ἐν ἄστει
μείνας ἐγένετο. δέομαι δ' ὑμῶν, ὦ ἄνδρες δικασταί, μὴ* 3
*τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν τοῖς συκοφάνταις. τούτων μὲν
γὰρ ἔργον ἐστὶ καὶ τοὺς μηδὲν ἡμαρτηκότας εἰς αἰτίαν
καθιστάναι (ἐκ τούτων γὰρ ἂν μάλιστα χρηματίζοιντο),
ὑμέτερον δὲ τοῖς μηδὲν ἀδικοῦσιν ἐξ ἴσου τῆς πολιτείας
μεταδιδόναι· οὕτω γὰρ ἂν τοῖς καθεστηκόσι πράγμασι
πλείστους συμμάχους ἔχοιτε. ἀξιῶ δέ, ὦ ἄνδρες δικα-* 4
*σταί, ἐὰν ἀποφανῶ συμφορᾶς μὲν μηδεμιᾶς αἴτιος γεγε-
νημένος, πολλὰ δὲ κἀγαθὰ εἰργασμένος τὴν πόλιν καὶ τῷ
σώματι καὶ τοῖς χρήμασι, ταῦτα γοῦν μοι παρ' ὑμῶν
ὑπάρχειν, ὧν οὐ μόνον τοὺς εὖ πεποιηκότας, ἀλλὰ καὶ
τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας τυγχάνειν δίκαιόν ἐστι. μέγα μὲν* 5
*οὖν ἡγοῦμαι τεκμήριον εἶναι, ὅτι, εἴπερ ἐδύναντο οἱ κα-
τήγοροι ἰδίᾳ με ἀδικοῦντα ἐξελέγξαι, οὐκ ἂν τὰ τῶν*

763

171
τριάκοντα ἁμαρτήματα ἐμοῦ κατηγόρουν, οὐδ᾽ ἂν ᾤοντο
χρῆναι ὑπὲρ τῶν ἐκείνοις πεπραγμένων ἑτέρους διαβάλ-
λειν, ἀλλ᾽ αὐτοὺς τοὺς ἀδικοῦντας τιμωρεῖσθαι· νῦν δὲ
νομίζουσι τὴν πρὸς ἐκείνους ὀργὴν ἱκανὴν εἶναι καὶ τοὺς
6 μηδὲν κακὸν εἰργασμένους ἀπολέσαι. ἐγὼ δὲ οὐχ ἡγοῦμαι
δίκαιον εἶναι, οὔτε εἴ τινες τῇ πόλει πολλῶν ἀγαθῶν
αἴτιοι γεγένηνται, ἄλλους τινὰς ὑπὲρ τούτων τιμὴν ἢ χά-
ριν κομίσασθαι παρ᾽ ὑμῶν, οὔτ᾽ εἴ τινες πολλὰ κακὰ
εἰργασμένοι εἰσίν, εἰκότως ἂν δι᾽ ἐκείνους τοὺς μηδὲν
ἀδικοῦντας ὀνείδους καὶ διαβολῆς τυγχάνειν· ἱκανοὶ γὰρ
οἱ ὑπάρχοντες ἐχθροὶ τῇ πόλει καὶ μέγα κέρδος νομί-
ζοντες εἶναι τοὺς ἀδίκως ἐν ταῖς διαβολαῖς καθεστη-
κότας.

7 Πειράσομαι δ᾽ ὑμᾶς διδάξαι, οὓς ἡγοῦμαι τῶν πολι-
τῶν προσήκειν ὀλιγαρχίας ἐπιθυμεῖν καὶ δημοκρατίας.
ἐκ τούτου γὰρ καὶ ὑμεῖς γνώσεσθε, κἀγὼ περὶ ἐμαυτοῦ
τὴν ἀπολογίαν ποιήσομαι, ἀποφαίνων ὡς οὔτε ἐξ ὧν ἐν
δημοκρατίᾳ, οὔτε ἐξ ὧν ἐν ὀλιγαρχίᾳ πεποίηκα, οὐδέν
μοι προσῆκον κακόνουν εἶναι τῷ πλήθει τῷ ὑμετέρῳ.
8 πρῶτον μὲν οὖν ἐνθυμηθῆναι χρή, ὅτι οὐδείς ἐστιν ἀν-
θρώπων φύσει οὔτε ὀλιγαρχικὸς οὔτε δημοκρατικός, ἀλλ᾽
ἥτις ἂν ἑκάστῳ πολιτεία συμφέρῃ, ταύτην προθυμεῖται
καθιστάναι· ὥστε οὐκ ἐλάχιστον ἐν ὑμῖν ἐστι μέρος ὡς
πλείστους ἐπιθυμεῖν τῶν παρόντων νυνὶ πραγμάτων.
καὶ ταῦτα ὅτι οὕτως ἔχει, οὐ χαλεπῶς ἐκ τῶν πρότερον
9 γεγενημένων μαθήσεσθε. σκέψασθε γάρ, ὦ ἄνδρες δικα-
σταί, τοὺς προστάντας ἀμφοτέρων τῶν πολιτειῶν, ὁσάκις
δὴ μετεβάλοντο. οὐ Φρύνιχος μὲν καὶ Πείσανδρος καὶ οἱ
μετ᾽ ἐκείνων δημαγωγοί, ἐπειδὴ πολλὰ εἰς ὑμᾶς ἐξήμαρ-
τον, τὰς περὶ τούτων δείσαντες τιμωρίας τὴν προτέραν
ὀλιγαρχίαν κατέστησαν, πολλοὶ δὲ τῶν τετρακοσίων μετὰ
τῶν ἐκ Πειραιῶς συγκατῆλθον, ἔνιοι δὲ τῶν ἐκείνους
ἐκβαλόντων αὐτοὶ αὖθις τῶν τριάκοντα ἐγένοντο; εἰσὶ δὲ
οἵτινες τῶν Ἐλευσῖνάδε ἀπογραψαμένων, ἐξελθόντες μεθ᾽
10 ὑμῶν, ἐπολιορκοῦντο μετ᾽ αὐτῶν. οὔκουν χαλεπὸν γνῶ-
ναι, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὅτι οὐ περὶ πολιτείας εἰσὶν αἱ
763

172 πρὸς ἀλλήλους διαφοραί, ἀλλὰ περὶ τῶν ἰδίᾳ συμφερόντων ἑκάστῳ. ὑμᾶς οὖν χρὴ ἐκ τούτων δοκιμάζειν τοὺς πολίτας, σκοποῦντας μὲν ὅπως ἦσαν ἐν τῇ δημοκρατίᾳ πεπολιτευμένοι, ζητοῦντας δὲ εἴ τις αὐτοῖς ἐγίνετο ὠφέλεια τῶν πραγμάτων μεταπεσόντων· οὕτω γὰρ ἂν δικαιοτάτην τὴν κρίσιν περὶ αὐτῶν ποιοῖσθε. ἐγὼ τοίνυν ἡγοῦ- 11
μαι, ὅσοι μὲν ἐν τῇ δημοκρατίᾳ ἄτιμοι ἦσαν ἢ εὐθύνας ἑαλωκότες ἢ τῶν ὄντων ἀπεστερημένοι ἢ ἄλλῃ τινὶ συμφορᾷ τοιαύτῃ κεχρημένοι, προσήκειν αὐτοῖς ἑτέρας ἐπιθυμεῖν πολιτείας, ἐλπίζοντας τὴν μεταβολὴν ὠφέλειάν τινα αὐτοῖς ἔσεσθαι· ὅσοι δὲ τὸν δῆμον πολλὰ κἀγαθὰ εἰργασμένοι εἰσί, κακὸν δὲ μηδὲν πώποτε, ὀφείλεται δὲ αὐτοῖς χάριν κομίσασθαι παρ᾽ ὑμῶν μᾶλλον ἢ δοῦναι δίκην τῶν πεπραγμένων, οὐκ ἄξιον τὰς τούτων ἀποδέχεσθαι διαβολάς, οὐδ᾽ ἂν πάντες οἱ τὰ τῆς πόλεως πράττοντες ὀλιγαρχικοὺς αὐτοὺς φάσκωσιν εἶναι. ἐμοὶ τοίνυν, 12
ὦ ἄνδρες δικασταί, οὔτ᾽ ἰδίᾳ οὔτε δημοσίᾳ συμφορὰ ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ οὐδεμία πώποτε ἐγένετο, ἀνθ᾽ ἧς τινος ἂν προθυμούμενος τῶν παρόντων κακῶν ἀπαλλαγῆναι ἑτέρων ἐπεθύμουν πραγμάτων. τετριηράρχηκα μὲν γὰρ πεντάκις καὶ τετράκις νεναυμάχηκα καὶ εἰσφορὰς ἐν τῷ πολέμῳ πολλὰς εἰσενήνοχα καὶ τἆλλα λελειτούργηκα οὐδενὸς χεῖρον τῶν πολιτῶν. καίτοι διὰ τοῦτο πλείω τῶν 13
ὑπὸ τῆς πόλεως προσταττομένων ἐδαπανώμην, ἵνα καὶ βελτίων ὑφ᾽ ὑμῶν νομιζοίμην, καὶ εἴ πού μοί τις συμφορὰ γένοιτο, ἄμεινον ἀγωνιζοίμην. ὧν ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ ἁπάντων ἀπεστερούμην· οὐ γὰρ τοὺς τῷ πλήθει ἀγαθοῦ τινος αἰτίους γεγενημένους χάριτος παρ᾽ αὐτῶν ἠξίουν τυγχάνειν, ἀλλὰ τοὺς πλεῖστα κακὰ ὑμᾶς εἰργασμένους εἰς τὰς τιμὰς καθίστασαν, ὡς ταύτην παρ᾽ ἡμῶν πίστιν εἰληφότες· ἃ χρὴ πάντας ἐνθυμουμένους μὴ τοῖς τούτων λόγοις πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἔργων σκοπεῖν ἃ ἑκάστῳ τυγχάνει πεπραγμένα. ἐγὼ γάρ, ὦ ἄνδρες δικα- 14
σταί, οὔτε τῶν τετρακοσίων ἐγενόμην· ἢ τῶν κατηγόρων ὁ βουλόμενος παρελθὼν ἐλεγξάτω· οὐ τοίνυν οὐδ᾽ ἐπειδὴ οἱ τριάκοντα κατέστησαν, οὐδείς με ἀποδείξει οὔτε βου-
771

172

λεύσαντα οὔτε ἀρχὴν οὐδεμίαν ἄρξαντα. καίτοι εἰ μὲν ἐξόν μοι ἄρχειν μὴ ἠβουλόμην, ὑφ᾽ ὑμῶν νυνὶ τιμᾶσθαι δίκαιός εἰμι· εἰ δὲ οἱ τότε δυνάμενοι μὴ ἠξίουν μοι μεταδιδόναι τῶν πραγμάτων, πῶς ἂν φανερώτερον ἢ οὕτω ψευδομένους ἀποδείξαιμι τοὺς κατηγόρους;

15 Ἔτι τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων τῶν ἐμοὶ πεπραγμένων ἄξιον σκέψασθαι. ἐγὼ γὰρ τοιοῦτον ἐμαυτὸν ἐν ταῖς τῆς πόλεως συμφοραῖς παρέσχον, ὥστε, εἰ πάντες τὴν αὐτὴν γνώμην ἔσχον ἐμοί, μηδένα ἂν ὑμῶν μηδεμιᾷ κεχρῆσθαι συμφορᾷ. ὑπ᾽ ἐμοῦ γὰρ ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ οὔτε ἀπαχθεὶς οὐδεὶς φανήσεται, οὔτε τῶν ἐχθρῶν οὐδεὶς τετιμωρημένος, οὔτε τῶν φίλων εὖ πεπονθώς.
16 καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἄξιον θαυμάζειν· εὖ μὲν γὰρ ποιεῖν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ χαλεπὸν ἦν, ἐξαμαρτάνειν δὲ τῷ βουλομένῳ ῥᾴδιον. οὐ τοίνυν οὐδ᾽ εἰς τὸν κατάλογον Ἀθηναίων καταλέξας οὐδένα φανήσομαι, οὐδὲ δίαιταν καταδιαιτησάμενος οὐδενός, οὐδὲ πλουσιώτερος ἐκ τῶν ὑμετέρων γεγονὼς συμφορῶν. καίτοι εἰ τοῖς τῶν γεγενημένων κακῶν αἰτίοις ὀργίζεσθε, εἰκὸς καὶ τοὺς μηδὲν
17 ἡμαρτηκότας βελτίους ὑφ᾽ ὑμῶν νομίζεσθαι. καὶ μὲν δή, ὦ ἄνδρες δικασταί, μεγίστην ἡγοῦμαι περὶ ἐμαυτοῦ τῇ δημοκρατίᾳ πίστιν δεδωκέναι. ὅστις γὰρ τότε οὐδὲν ἐξήμαρτον οὕτω πολλῆς δεδομένης ἐξουσίας, ἦ που νῦν σφόδρα προθυμηθήσομαι χρηστὸς εἶναι, εὖ εἰδὼς ὅτι, ἐὰν ἀδικῶ, παραχρῆμα δώσω δίκην. ἀλλὰ γὰρ τοιαύτην διὰ τέλους γνώμην ἔχω, ὥστ᾽ ἐν ὀλιγαρχίᾳ μὲν μὴ ἐπιθυμεῖν τῶν ἀλλοτρίων, ἐν δημοκρατίᾳ δὲ τὰ ὄντα προθύμως εἰς ὑμᾶς ἀναλίσκειν.

18 Ἡγοῦμαι δ᾽, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὐκ ἂν δικαίως ὑμᾶς μισεῖν τοὺς ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ μηδὲν πεπονθότας κακόν, ἐξὸν ὀργίζεσθαι τοῖς εἰς τὸ πλῆθος ἐξημαρτηκόσιν, οὐδὲ τοὺς μὴ φυγόντας ἐχθροὺς νομίζειν, ἀλλὰ τοὺς ὑμᾶς ἐκβαλόντας, οὐδὲ τοὺς προθυμουμένους τὰ ἑαυτῶν σῶσαι, ἀλλὰ τοὺς τὰ τῶν ἄλλων ἀφῃρημένους, οὐδὲ οἳ τῆς σφετέρας αὐτῶν σωτηρίας ἕνεκα ἔμειναν ἐν τῷ ἄστει, ἀλλ᾽ οἵ τινες ἑτέρους ἀπολέσαι βουλόμενοι μετέσχον τῶν 772

173
πραγμάτων. εἰ δὲ οἴεσθε χρῆναι, οὓς ἐκεῖνοι παρέλιπον
ἀδικοῦντες, ὑμεῖς ἀπολέσαι, οὐδεὶς τῶν πολιτῶν ὑπο-
λειφθήσεται.

Σκοπεῖν δὲ χρὴ καὶ ἐκ τῶνδε, ὦ ἄνδρες δικασταί. 19
πάντες γὰρ ἐπίστασθε, ὅτι ἐν τῇ προτέρᾳ δημοκρατίᾳ
τῶν τὰ τῆς πόλεως πραττόντων πολλοὶ μὲν τὰ δημόσια
ἔκλεπτον, ἔνιοι δ' ἐπὶ τοῖς ὑμετέροις ἐδωροδόκουν, οἱ δὲ
συκοφαντοῦντες τοὺς συμμάχους ἀφίστασαν. καὶ εἰ μὲν
οἱ τριάκοντα τούτους μόνους ἐτιμωροῦντο, ἄνδρας ἀγα-
θοὺς καὶ ὑμεῖς ἂν αὐτοὺς ἡγεῖσθε· νῦν δέ, ὅτι ὑπὲρ τῶν
ἐκείνοις ἡμαρτημένων τὸ πλῆθος κακῶς ποιεῖν ἠξίουν,
ἠγανακτεῖτε, ἡγούμενοι δεινὸν εἶναι τὰ τῶν ὀλίγων ἀδι-
κήματα πάσῃ τῇ πόλει κοινὰ γίνεσθαι. οὐ τοίνυν ἄξιον 20
χρῆσθαι τούτοις, οἷς ἐκείνους ἑωρᾶτε ἐξαμαρτάνοντας,
οὐδὲ ἃ πάσχοντες ἄδικα ἐνομίζετε πάσχειν, ὅταν ἑτέρους
ποιῆτε, δίκαια ἡγεῖσθε, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν κατελθόντες
περὶ αὐτῶν γνώμην ἔχετε, ἥνπερ φεύγοντες περὶ ὑμῶν
αὐτῶν εἴχετε· ἐκ τούτων γὰρ καὶ ὁμόνοιαν πλείστην ποιή-
σετε καὶ ἡ πόλις ἔσται μεγίστη καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἀνια-
ρότατα ψηφιεῖσθε.

Ἐνθυμηθῆναι δὲ χρή, ὦ ἄνδρες δικασταί, καὶ τῶν 21
ἐπὶ τῶν τριάκοντα γεγενημένων, ἵνα τὰ τῶν ἐχθρῶν
ἁμαρτήματα ἄμεινον ὑμᾶς ποιήσῃ περὶ τῶν ὑμετέρων
αὐτῶν βουλεύσασθαι. ὅτε μὲν γὰρ ἀκούοιτε τοὺς ἐν
ἄστει τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν, μικρὰς ἐλπίδας εἴχετε τῆς
καθόδου, ἡγούμενοι τὴν ἡμετέραν ὁμόνοιαν μέγιστον κα-
κὸν εἶναι τῇ ὑμετέρᾳ φυγῇ· ἐπειδὴ δὲ πυνθάνοισθε τοὺς 22
μὲν τρισχιλίους στασιάζοντας, τοὺς ἄλλους δὲ πολίτας
ἐκκεκηρυγμένους ἐκ τοῦ ἄστεος, τοὺς δὲ τριάκοντα μὴ τὴν
αὐτὴν γνώμην ἔχοντας, πλείους δ' ὄντας τοὺς ὑπὲρ ἡμῶν
δεδιότας ἢ τοὺς ὑμῖν πολεμοῦντας, τότ' ἤδη καὶ κατιέναι
προσεδοκᾶτε καὶ παρὰ τῶν ἐχθρῶν λήψεσθαι δίκην.
ταῦτα γὰρ τοῖς θεοῖς εὔχεσθε, ἅπερ ἐκείνους ἑωρᾶτε
ποιοῦντας, ἡγούμενοι διὰ τὴν τῶν τριάκοντα πονηρίαν
πολὺ μᾶλλον σωθήσεσθαι ἢ διὰ τὴν τῶν φευγόντων δύ-
ναμιν κατιέναι. χρὴ τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί, τοῖς 23
777

173

πρότερον γεγενημένοις παραδείγμασι χρωμένους βουλεύεσθαι περὶ τῶν μελλόντων ἔσεσθαι, καὶ τούτους ἡγεῖσθαι δημοτικωτάτους, οἵτινες ὁμονοεῖν ὑμᾶς βουλόμενοι τοῖς ὅρκοις καὶ ταῖς συνθήκαις ἐμμένουσι, νομίζοντες καὶ τῆς πόλεως ταύτην ἱκανωτάτην εἶναι σωτηρίαν καὶ τῶν ἐχθρῶν μεγίστην τιμωρίαν· οὐδὲν γὰρ ἂν εἴη αὐτοῖς χαλεπώτερον τούτων, ἢ πυνθάνεσθαι μὲν ὑμᾶς μετέχοντας τῶν πραγμάτων, αἰσθάνεσθαι δὲ οὕτω διακειμένους τοὺς πολίτας, ὥσπερ μηδενὸς ἐγκλήματος πρὸς ἀλλήλους γε-
24 γενημένου. χρὴ δὲ εἰδέναι, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὅτι οἱ φεύγοντες τῶν ἄλλων πολιτῶν ὡς πλείστους καὶ διαβεβλῆσθαι καὶ ἠτιμῶσθαι βούλονται, ἐλπίζοντες τοὺς ὑφ' ὑμῶν ἀδικουμένους ἑαυτοῖς ἔσεσθαι συμμάχους, τοὺς δὲ συκοφάντας εὐδοκιμεῖν δέξαιντ' ἂν παρ' ὑμῖν καὶ μέγα δύνασθαι ἐν τῇ πόλει· τὴν γὰρ τούτων πονηρίαν ἑαυτῶν ἡγοῦνται σωτηρίαν.

25 Ἄξιον δὲ μνησθῆναι καὶ τῶν μετὰ τοὺς τετρακοσίους πραγμάτων· εὖ γὰρ εἴσεσθε ὅτι, ἃ μὲν οὗτοι συμβουλεύουσιν, οὐδεπώποτε ὑμῖν ἐλυσιτέλησεν, ἃ δ' ἐγὼ παραινῶ, ἀμφοτέραις ἀεὶ ταῖς πολιτείαις συμφέρει. ἴστε γὰρ Ἐπιγένην καὶ Δημοφάνην καὶ Κλεισθένην ἰδίᾳ μὲν καρπωσαμένους τὰς τῆς πόλεως συμφοράς, δημοσίᾳ δὲ
26 ὄντας μεγίστων κακῶν αἰτίους. ἐνίων μὲν γὰρ ἔπεισαν ὑμᾶς ἀκρίτων θάνατον καταψηφίσασθαι, πολλῶν δὲ ἀδίκως δημεῦσαι τὰς οὐσίας, τοὺς δ' ἐξελάσαι καὶ ἀτιμῶσαι τῶν πολιτῶν· τοιοῦτοι γὰρ ἦσαν, ὥστε τοὺς μὲν ἡμαρτηκότας ἀργύριον λαμβάνοντες ἀφιέναι, τοὺς δὲ μηδὲν ἠδικηκότας εἰς ὑμᾶς εἰσιόντες ἀπολλύναι. καὶ οὐ πρότερον ἐπαύσαντο, ἕως τὴν μὲν πόλιν εἰς στάσεις καὶ τὰς μεγίστας συμφορὰς κατέστησαν, αὐτοὶ δ' ἐκ πενήτων
27 πλούσιοι ἐγένοντο. ὑμεῖς δὲ οὕτω διετέθητε· τοὺς μὲν φεύγοντας κατεδέξασθε, τοὺς δ' ἀτίμους ἐπιτίμους ἐποιήσατε, τοῖς δ' ἄλλοις περὶ ὁμονοίας ὅρκους ὤμνυτε· τελευτῶντες δὲ ἥδιον ἂν τοὺς ἐν τῇ δημοκρατίᾳ συκοφαντοῦντας ἐτιμωρήσασθε ἢ τοὺς ἄρξαντας ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ. καὶ εἰκότως, ὦ ἄνδρες δικασταί· πᾶσι γὰρ ἤδη φανερὸν

777

174
ἐστιν, ὅτι διὰ τοὺς μὲν ἀδίκως πολιτευομένους ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ δημοκρατία γίνεται, διὰ δὲ τοὺς ἐν τῇ δημοκρατίᾳ συκοφαντοῦντας ὀλιγαρχία δὶς κατέστη. ὥστε οὐκ ἄξιον τούτοις πολλάκις χρῆσθαι συμβούλοις, οἷς οὐδὲ ἅπαξ ἐλυσιτέλησε πειθομένοις. σκέψασθαι δὲ χρή, ὅτι καὶ 28
τῶν ἐκ Πειραιῶς οἱ μεγίστην δόξαν ἔχοντες καὶ μάλιστα κεκινδυνευκότες καὶ πλεῖστα ὑμᾶς ἀγαθὰ εἰργασμένοι πολλάκις ἤδη τῷ ὑμετέρῳ πλήθει διεκελεύσαντο τοῖς ὅρκοις καὶ ταῖς συνθήκαις ἐμμένειν, ἡγούμενοι ταύτην δημοκρατίας εἶναι φυλακήν· τοῖς μὲν γὰρ ἐξ ἄστεος ὑπὲρ τῶν παρεληλυθότων ἄδειαν ποιήσειν, τοῖς δ᾽ ἐκ Πειραιῶς οὕτω πλεῖστον χρόνον τὴν πολιτείαν ἂν παραμεῖναι. οἷς 29
ὑμεῖς πολὺ ἂν δικαιότερον πιστεύοιτε ἢ τούτοις, οἳ φεύγοντες μὲν δι᾽ ἑτέρους ἐσώθησαν, κατελθόντες δὲ συκοφαντεῖν ἐπιχειροῦσιν. ἡγοῦμαι δ᾽, ὦ ἄνδρες δικασταί, τοὺς μὲν τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχοντας ἐμοὶ τῶν ἐν ἄστει μεινάντων φανεροὺς γεγενῆσθαι καὶ ἐν ὀλιγαρχίᾳ καὶ ἐν δημοκρατίᾳ, ὁποῖοί τινές εἰσι πολῖται· τούτων δ᾽ ἄξιον 30
θαυμάζειν, ὅ τι ἂν ἐποίησαν, εἴ τις αὐτοὺς εἴασε τῶν τριάκοντα γενέσθαι, οἳ νῦν δημοκρατίας οὔσης ταὐτὰ ἐκείνοις πράττουσι, καὶ ταχέως μὲν ἐκ πενήτων πλούσιοι γεγένηνται, πολλὰς δ᾽ ἀρχὰς ἄρχοντες οὐδεμιᾶς εὐθύνην διδόασιν, ἀλλ᾽ ἀντὶ μὲν ὁμονοίας ὑποψίαν πρὸς ἀλλήλους πεποιήκασιν, ἀντὶ δὲ εἰρήνης πόλεμον κατηγγέλκασι, διὰ τούτους δὲ ἄπιστοι τοῖς Ἕλλησι γεγενήμεθα. καὶ 31
τοσούτων κακῶν καὶ ἑτέρων πολλῶν ὄντες αἴτιοι, καὶ οὐδὲν διαφέροντες τῶν τριάκοντα, πλὴν ὅτι ἐκεῖνοι μὲν ὀλιγαρχίας οὔσης ἐπεθύμουν ὧνπερ οὗτοι, οὗτοι δὲ καὶ δημοκρατίας τῶν αὐτῶν ὧνπερ ἐκεῖνοι, ὅμως οἴονται χρῆναι οὕτω ῥᾳδίως ὃν ἂν βούλωνται κακῶς ποιεῖν, ὥσπερ τῶν μὲν ἄλλων ἀδικούντων, ἄριστοι δὲ ἄνδρες αὐτοὶ γεγενημένοι. καὶ τούτων μὲν οὐκ ἄξιον θαυμάζειν, ὑμῶν 32
δέ, ὅτι οἴεσθε μὲν δημοκρατίαν εἶναι, γίγνεται δὲ ὅ τι ἂν οὗτοι βούλωνται, καὶ δίκην διδόασιν οὐχ οἱ τὸ ὑμέτερον πλῆθος ἀδικοῦντες, ἀλλ᾽ οἱ τὰ σφέτερα αὐτῶν μὴ διδόντες. καὶ δέξαιντ᾽ ἂν μικρὰν εἶναι τὴν πόλιν μᾶλλον

174
33 ἢ δι' ἄλλους μεγάλην καὶ ἐλευθέραν, ἡγούμενοι νῦν μὲν
διὰ τοὺς τῶν ἐκ Πειραιῶς κινδύνους αὐτοῖς ἐξεῖναι ποιεῖν
ὅ τι ἂν βούλωνται, ἐὰν δ' ὕστερον ὑμῖν δι' ἑτέρους σω-
τηρία γένηται, τούτους μὲν ὑποδύσεσθαι, ἐκείνους δὲ
μεῖζον δυνήσεσθαι· ὥστε τὸ αὐτὸ πάντες ἐμποδών εἰσιν,
34 ἐάν τι δι' ἄλλων ἀγαθὸν ὑμῖν φαίνηται. τοῦτο μὲν οὖν
οὐ χαλεπὸν τῷ βουλομένῳ κατανοῆσαι· αὐτοί τε γὰρ οὐκ
ἐπιθυμοῦσι λανθάνειν, ἀλλ' αἰσχύνονται μὴ δοκοῦντες
εἶναι πονηροί, ὑμεῖς δὲ τὰ μὲν αὐτοὶ ὁρᾶτε, τὰ δ' ἑτέρων
πολλῶν ἀκούετε. ἡμεῖς δέ, ὦ ἄνδρες δικασταί, δίκαιον
μὲν ἡγούμεθ' εἶναι πρὸς πάντας ὑμᾶς τοὺς πολίτας ταῖς
35 συνθήκαις καὶ τοῖς ὅρκοις ἐμμένειν, ὅμως δέ, ὅταν μὲν
ἴδωμεν τοὺς τῶν κακῶν αἰτίους δίκην διδόντας, τῶν τότε
περὶ ὑμᾶς γεγενημένων μεμνημένοι συγγνώμην ἔχομεν,
ὅταν δὲ φανεροὶ γένησθε τοὺς μηδὲν αἰτίους ἐξ ἴσου τοῖς
ἀδικοῦσι τιμωρούμενοι, τῇ αὐτῇ ψήφῳ πάντας ἡμᾶς εἰς
ὑπο *****.

782

175

XXVI.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΥΑΝΔΡΟΥ ΔΟΚΙΜΑΣΙΑΣ.

***** ἡγούμενος ἀκριβῆ νῦν τὴν δοκιμασίαν αὐτοὺς διὰ τὸν χρόνον ποιήσεσθαι, ἐπεὶ σύνοισθα πολλὰ καὶ δεινὰ εἰς αὐτοὺς ἐξημαρτηκώς, ὧν ἐπιλελῆσθαι καὶ οὐδ' ἀναμνησθήσεσθαι ἐνίους αὐτῶν νομίζεις. ὃ δὴ ἔγωγε καὶ ἀγανακτῶ, εἰ ταύτῃ τῇ ἐλπίδι εἰς ὑμᾶς ἥκει πιστεύων, ὥσπερ ἄλλων μέν τινων ὄντων τῶν ἠδικημένων, ἑτέρων δὲ τῶν ταῦτα διαψηφιουμένων, ἀλλ' οὐκ ἀμφότερα τῶν αὐτῶν καὶ πεπονθότων καὶ ἀκουσομένων. αἴτιοι δὲ τούτων 2
ὑμεῖς ἐστε· οὐ γὰρ ἐνθυμεῖσθε, ὅτι οὗτοι μέν, ὅτε ἡ πόλις ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων ἤρχετο, οὐδὲ τῆς αὐτῆς δουλείας ὑμῖν μεταδοῦναι ἠξίωσαν, ἀλλὰ καὶ τῆς πόλεως ἐξήλασαν, ὑμεῖς δ' ἐλευθέραν αὐτὴν ποιήσαντες οὐ μόνον τῆς ἐλευθερίας αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ τοῦ δικάζειν καὶ τοῦ ἐκκλησιάζειν περὶ τῶν κοινῶν μετέδοτε, ὥστε εἰκότως ὑμῶν ταύτην τὴν εὐήθειαν καταγιγνώσκουσιν. ὧν εἷς οὗτος 3
ὢν οὐκ ἀγαπᾷ, εἴ τις αὐτὸν ἐᾷ τούτων μετέχειν, ἀλλὰ καὶ πρὶν ἐκείνων δοῦναι δίκην πάλιν ἄρχειν ἀξιοῖ. καὶ νυνὶ αὐτὸν ἀκούομεν ὑπὲρ τῶν αὐτοῦ κατηγορουμένων διὰ βραχέων ἀπολογήσεσθαι, ἐπισύροντα τὰ πράγματα καὶ διακλέπτοντα τῇ ἀπολογίᾳ τὴν κατηγορίαν, λέξειν δὲ ὡς πολλὰ εἰς τὴν πόλιν ἀνηλώκασι καὶ φιλοτίμως λελειτουργήκασι καὶ νίκας πολλὰς καὶ καλὰς ἐν δημοκρατίᾳ νενικήκασι, καὶ ὅτι αὐτὸς κόσμιός ἐστι καὶ οὐχ ὁρᾶται ποιῶν ἃ ἕτεροι ἐνταῦθα τολμῶσιν, ἀλλὰ τὰ ἑαυτοῦ πράττειν ἀξιοῖ. ἐγὼ δὲ πρὸς τούτους τοὺς λόγους οὐ χαλεπὸν 4
οἶμαι ἀντειπεῖν· πρὸς μὲν τὰς λειτουργίας, ὅτι κρείττων ἦν ὁ πατὴρ αὐτοῦ μὴ λειτουργήσας ἢ τοσαῦτα τῶν ἑαυτοῦ ἀναλώσας· διὰ γὰρ ταῦτα πιστευθεὶς ὑπὸ τοῦ δήμου

175
κατέλυσε τὴν δημοκρατίαν, ὥστ᾽ εἶναι ταῦτα τὰ ἔργα
ἀειμνηστότερα ἢ τὰ ἐκ τῶν λειτουργιῶν αὐτῷ ἀναθήματα·
5 πρὸς δὲ τὴν ἡσυχιότητα τὴν τούτου, ὅτι οὐ νῦν δεῖ αὐτὸν
ἐξετάζειν εἰ σώφρων ἐστίν, ὅτ᾽ αὐτὸν οὐκ ἔξεστιν ἀσελ-
γαίνειν, ἀλλ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον σκοπεῖν, ἐν ᾧ ἐξὸν ὁπο-
τέρως ἐβούλετο ζῆν εἵλετο παρανόμως πολιτευθῆναι. τοῦ
μὲν γὰρ νῦν μηδὲν ἐξαμαρτάνειν οἱ κωλύσαντες αἴτιοι,
τῶν δὲ τότε γενομένων ὁ τούτου τρόπος καὶ οἱ τούτῳ
ἐπιτρέπειν ἀξιοῦντες. ὥστε ἂν ἐκ τούτων δοκιμάζεσθαι
ἀξιοῖ, ταῦτα χρὴ ὑπολαμβάνειν, μὴ εὐήθεις αὐτῷ εἶναι
δοκῆτε.
6 Ἂν δὲ καὶ ἐπὶ τοιόνδε λόγον τράπωνται, ὡς ὁ χρόνος
οὐκ ἐγχωρεῖ ἄλλον ἀποκληρῶσαι, ἀλλὰ ἀνάγκη, ἐὰν αὐτὸν
ἀποδοκιμάσητε, ἄθυτα τὰ πάτρια ἱερὰ γίγνεσθαι, τάδ᾽
ἐνθυμήθητε, ὅτι πάλαι ὁ χρόνος ἤδη παρελήλυθεν. ἡ
γὰρ αὔριον ἡμέρα μόνη λοιπὴ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐστιν, ἐν δὲ
ταύτῃ τῷ Διὶ τῷ σωτῆρι θυσία γίγνεται, δικαστήριον δὲ
7 παρὰ τοὺς νόμους ἀδύνατον πληρωθῆναι. εἰ δὲ ταῦτα
πάνθ᾽ οὗτος ὥστε γενέσθαι διαπέπρακται, τί προσδοκῆ-
σαι δεῖ δοκιμασθέντ᾽ αὐτὸν ποιήσειν, εἰ τὴν ἐξιοῦσαν
ἀρχὴν πέπεικεν αὑτοῦ ἕνεκα παρανομῆσαι; ἆρ᾽ ἂν ὀλίγα
τοιαῦτα ἐν τῷ ἐνιαυτῷ διαπράξασθαι; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐκ
8 ἂν οἶμαι. ἔστι δ᾽ ὑμῖν οὐ τοῦτο μόνον σκεπτέον, ἀλλὰ
καὶ πότερον εὐσεβέστερον τὸν βασιλέα καὶ τοὺς συνάρ-
χοντας τὰ ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος ἄρξειν ἱερὰ θῦσαι, ὡς καὶ
πρότερον ἤδη γεγένηται, ἢ καὶ τοῦτον, ὃν οὐδὲ καθαρὸν
εἶναι τὰς χεῖρας οἱ εἰδότες μεμαρτυρήκασι, καὶ πότερον
ὑμεῖς ὠμόσατε εἰς τὴν ἀρχὴν ἀδοκίμαστον καταστήσειν ἢ
9 δοκιμάσαντες τὸν ἄξιον τῆς ἀρχῆς στεφανώσειν. ταῦτα
γὰρ σκοπεῖσθε· κἀκεῖνο ἐνθυμεῖσθε, ὅτι ὁ θεὶς τὸν περὶ
τῶν δοκιμασιῶν νόμον οὐχ ἥκιστα περὶ τῶν ἐν ὀλιγαρχίᾳ
ἀρξάντων ἕνεκα ἔθηκεν, ἡγούμενος δεινὸν εἶναι, εἰ δι᾽ οὓς
ἡ δημοκρατία κατελύετο, οὗτοι ἐν αὐτῇ τῇ πολιτείᾳ πάλιν
ἄρξουσι καὶ κύριοι γενήσονται τῶν νόμων καὶ τῆς πόλεως,
ἣν πρότερον παραλαβόντες οὕτως αἰσχρῶς καὶ δεινῶς
ἐλωβήσαντο. ὥστ᾽ οὐκ ἄξιον τῆς δοκιμασίας ὀλιγώρως
789

176

ἔχειν, οὐδὲ μικρὸν ἡγουμένους τὸ πρᾶγμα μὴ φροντίζειν
αὐτῆς, ἀλλὰ φυλάττειν· ὡς ἐν τῷ ἕκαστον δικαίως ἄρχειν
ἥ τε πολιτεία καὶ τὸ ἄλλο πλῆθος τὸ ὑμέτερον σώζεται.
εἰ μὲν δὴ βουλεύσων νυνὶ ἐδοκιμάζετο καὶ ὡς ἱππευκότος 10
αὐτοῦ ἐπὶ τῶν τριάκοντα τοὔνομα ἐν ταῖς σανίσιν ἐνεγέ-
γραπτο, καὶ ἄνευ κατηγόρου ἂν αὐτὸν ἀπεδοκιμάζετε· νῦν
δέ, ὅτε μὴ μόνον ἱππευκὼς μηδὲ βεβουλευκώς, ἀλλὰ καὶ
εἰς τὸ πλῆθος ἐξημαρτηκὼς φαίνεται, οὐκ ἂν ἄτοπον ποι-
ήσαιτε, εἰ μὴ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχοντες περὶ αὐτοῦ φα-
νοῖσθε; καὶ μὲν δὴ βουλεύειν γε δοκιμασθεὶς πεντακοσιο- 11
στὸς ὢν μετὰ τῶν ἄλλων ἐνιαυτὸν ἂν μόνον ἐβούλευσεν,
ὥστε καὶ εἴ τι ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἐξαμαρτάνειν ἐβούλετο,
ῥᾳδίως ἂν ὑπὸ τῶν ἄλλων ἐκωλύετο· ταύτην δὲ τὴν ἀρχὴν
ἀξιοῖ μόνος αὐτὸς καθ᾽ αὑτὸν ἄρχειν, καὶ μετὰ τῆς ἐν
Ἀρείῳ πάγῳ βουλῆς τὸν ἅπαντα χρόνον τῶν μεγίστων
κύριος γενέσθαι. ὥστε ὑμῖν καθήκειν περὶ ταύτης τῆς 12
ἀρχῆς ἀκριβεστέραν τὴν δοκιμασίαν ἢ περὶ τῶν ἄλλων
ἀρχῶν ποιεῖσθαι· εἰ δὲ μή, πῶς οἴεσθε τὸ ἄλλο πλῆθος
τῶν πολιτῶν διακείσεσθαι, ὅταν αἴσθωνται, ὃν προσῆκε
δίκας τῶν ἡμαρτημένων διδόναι, τοῦτον ὑφ᾽ ὑμῶν τοιαύ-
της ἀρχῆς ἠξιωμένον, καὶ φόνου δίκας δικάζοντα, ὃν ἔδει
αὐτὸν ὑπὸ τῆς ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλῆς κρίνεσθαι, καὶ πρὸς
τούτοις ἴδωσιν ἐστεφανωμένον καὶ ἐπικλήρων καὶ ὀρφανῶν
κύριον γεγενημένον, ὧν ἐνίοις αὐτὸς οὗτος τῆς ὀρφανίας
αἴτιος γεγένηται; ἆρ᾽ οὐκ οἴεσθε αὐτοὺς χαλεπῶς δια- 13
κείσεσθαι καὶ ὑμᾶς αὐτῶν αἰτίους ἡγήσεσθαι, ὅταν γέ-
νωνται ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις, ἐν οἷς αὐτῶν πολλοὶ εἰς
τὸ δεσμωτήριον ἀπήγοντο καὶ ἄκριτοι ὑπὸ τούτων ἀπώλ-
λυντο καὶ φεύγειν τὴν σφετέραν αὐτῶν ἠναγκάζοντο, κἀ-
κεῖνο προσενθυμηθῶσιν, ὅτι ὁ αὐτὸς οὗτος ἀνὴρ Θρασύ-
βουλος αἴτιος γεγένηται Λεωδάμαντά τε ἀποδοκιμασθῆναι
καὶ τοῦτον δοκιμασθῆναι, τοῦ μὲν κατήγορος γενόμενος,
ὑπὲρ τούτου δὲ ἀπολογήσασθαι παρασκευασάμενος; ὃς
ὅπως πρὸς τὴν πόλιν διάκειται καὶ πόσων αἴτιος αὐτῇ
κακῶν γεγένηται ***** ἢ πειθόμενοι πῶς ἂν οἴεσθε δια- 14
βληθῆναι; τότε μὲν γὰρ ὑμᾶς ᾤοντο ὀργισθέντας Λεωδά-

799

176

μαντα ἀποδοκιμάσαι· ἐὰν δὲ αὐτὸν δοκιμάσητε, εὖ εἴσονται ὅτι οὐ δικαίᾳ γνώμῃ περὶ αὐτοῦ κέχρησθε. ἔστι δὲ τούτοις μὲν πρὸς ὑμᾶς ἀγών, ὑμῖν δὲ πρὸς ἅπασαν τὴν πόλιν, ἣ σκοπεῖ νυνὶ τίνα ὑμεῖς γνώμην περὶ αὐτῆς ἕξετε.

15 *καὶ μηδεὶς ὑμῶν ἡγείσθω με Λεωδάμαντι χαριζόμενον κατηγορεῖν Εὐάνδρου, ὅτι φίλος ὢν τυγχάνει, ἀλλ' ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τῆς πόλεως προνοούμενον. ῥᾴδιον δ' ἐξ αὐτοῦ τοῦ πράγματος μαθεῖν. Λεωδάμαντι γὰρ συμφέρει τοῦτον δοκιμασθῆναι, οὕτω γὰρ ὑμεῖς μάλιστα διαβληθήσεσθε καὶ δόξετε ἀντὶ δημοτικῶν ἀνθρώπων ὀλιγαρχικοὺς εἰς τὰς ἀρχὰς καθιστάναι· ὑμῖν δὲ τόνδε ἀποδοκιμάσαι, δόξετε γὰρ κἀκεῖνον δικαίως ἀποδοκιμάσαι· ἐὰν δὲ μηδὲ τόνδε, οὐδ' ἐκεῖνον δικαίως.*

16 *Καίτοιγε αὐτὸν ἀκούω λέξειν, ὡς οὐ περὶ αὐτοῦ μόνον ἡ δοκιμασία ἐστίν, ἀλλὰ περὶ πάντων τῶν ἐν ἄστει μεινάντων, καὶ τοὺς ὅρκους καὶ τὰς συνθήκας ὑμᾶς ὑπομνήσειν, ὡς ἐκ τούτων προσληψόμενον αὐτὸν δοκιμαστὰς τοὺς ἐν ἄστει μείναντας. ἐγὼ δ' ὑπὲρ τοῦ πλήθους βραχέα πρὸς αὐτὸν εἰπεῖν βούλομαι, ὅτι ὁ δῆμος οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχει περὶ πάντων τῶν ἐν ἄστει μεινάντων, ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν τοιαῦτα ἐξαμαρτανόντων οἵαν ἐγώ*

17 *φημι δεῖν, περὶ δὲ τῶν ἄλλων τὴν ἐναντίαν. τεκμήριον δέ· οὐ γὰρ ἐλάττους τούτων ἡ πόλις τετίμηκε τῶν ἐπὶ Φυλὴν ἐλθόντων καὶ τὸν Πειραιᾶ καταλαβόντων. εἰκότως· τοὺς μὲν γὰρ ἴσασιν ὁποῖοί τινες ἐν δημοκρατίᾳ μόνῃ γεγένηνται, ὁποῖοι δ' ἄν τινες ἐν ὀλιγαρχίᾳ γένοιντο, οὔπω πεῖραν εἰλήφασι, παρὰ δὲ τούτων ἑκατέρας τῆς πολιτείας ἱκανὴν βάσανον ἔχουσιν, ὥστ' εἰκότως πιστεύειν.*

18 *καὶ ἡγοῦνταί γε διὰ μὲν τοὺς τοιούτους τοὺς συλληφθέντας τότε ἀποθανεῖν, διὰ δὲ τοὺς ἄλλους τοὺς συλληφθέντας ἐκφυγεῖν, ἐπεὶ εἴ γε τὴν αὐτὴν γνώμην ἅπαντες ἔσχον, οὔτ' ἂν φυγὴ οὔτ' ἂν κάθοδος οὔτ' ἄλλο οὐδὲν ἂν τῶν*

19 *γεγενημένων τῇ πόλει συνέβη. ἀλλὰ καὶ ὃ ἄλογον δοκεῖ εἶναι παρά τισιν, ὅπως ποτὲ πολλοὶ ὄντες ὑπ' ὀλίγων τῶν ἐν Πειραιεῖ ἡττήθησαν, οὐδαμόθεν ἄλλοθεν ἢ ἐκ τῆς τούτων προνοίας γεγένηται· οὗτοι γὰρ εἵλοντο μετὰ τῶν*

799

177
κατελθόντων πολιτεύεσθαι μᾶλλον ἢ μετὰ τῶν τριάκοντα
Λακεδαιμονίοις δουλεύειν. τοιγάρτοι ἀντὶ τούτων αὐτοὺς 20
ὁ δῆμος ταῖς μεγίσταις τιμαῖς τετίμηκεν, ἱππαρχεῖν καὶ
στρατηγεῖν καὶ πρεσβεύειν ὑπὲρ αὐτῶν αἱρούμενοι· καὶ
οὐδέποτε αὐτοῖς μετεμέλησε. καὶ διὰ μέν γε τοὺς πολλὰ
ἐξαμαρτόντας τὰς δοκιμασίας εἶναι ἐψηφίσαντο, διὰ δὲ
τοὺς μηδὲν τοιοῦτον πράξαντας τὰς συνθήκας ἐποιήσαντο.
τοιαῦτά σοι ἐγὼ ὑπὲρ τοῦ δήμου ἀποκρίνομαι.

Ὑμέτερον δὴ ἔργον ἐστίν, ὦ ἄνδρες βουλευταί, σκέψα- 21
σθαι ποτέρῳ ἂν πειθόμενοι περὶ τῆς δοκιμασίας ταύτης
ἄμεινον βουλεύσαισθε, πότερον ἐμοὶ ἢ Θρασυβούλῳ, ὃς
αὐτῷ ἀπολογήσεται. περὶ μὲν οὖν ἐμοῦ ἢ τοῦ πατρὸς ἢ
τῶν προγόνων οὐδὲν οὗτος εἰπεῖν ἕξει εἰς μισοδημίαν.
οὔτε γὰρ ὡς ὀλιγαρχίας μετέσχον (ὕστερον γὰρ τῶν χρό-
νων τούτων ἀνὴρ εἶναι ἐδοκιμάσθην), οὔθ᾽ ὡς ὁ πατὴρ
(πρὸ γὰρ τῶν στάσεων πολὺ ἐν Σικελίᾳ ἄρχων ἐτελεύτη-
σεν), οὐδ᾽ ὡς οἱ πρόγονοι ὑπὸ τοῖς τυράννοις ἐγένοντο· 22
στασιάζοντες γὰρ πρὸς αὐτοὺς τὸν ἅπαντα χρόνον διετέ-
λεσαν. ἀλλὰ μὲν δὴ οὐδὲ τὴν οὐσίαν ἡμᾶς ἐν τῷ πολέμῳ
φήσει κτήσασθαι, εἰς δὲ τὴν πόλιν οὐδὲν ἀνηλωκέναι· πᾶν
γὰρ τοὐναντίον ἐν εἰρήνῃ μὲν ὀγδοηκοντατάλαντος ἡμῶν
ὁ οἶκος ἐγένετο, εἰς δὲ τὴν τῆς πόλεως σωτηρίαν ἐν τῷ
πολέμῳ ἅπας ἀνηλώθη. ἐγὼ δὲ περὶ τούτου τρία ἕξω 23
εἰπεῖν τηλικαῦτα τὸ μέγεθος, ὥστ᾽ ἄξιον εἶναι ἕκαστον
ἔργον θανάτου· πρῶτον μὲν ὅτι τὴν ἐν Βοιωτοῖς πολι-
τείαν χρήματα λαβὼν μετέστησε καὶ τῆς συμμαχίας ἡμᾶς
ταύτης ἀπεστέρησεν, ἔπειτα ὅτι τὰς ναῦς προὔδωκε καὶ
τὴν πόλιν περὶ σωτηρίας βουλεύεσθαι πεποίηκεν, ἔπειτα 24
ὅτι παρὰ τῶν αἰχμαλώτων, οὓς αὐτὸς ἀπώλεσε, τριά-
κοντα μνᾶς ἐσυκοφάντησεν, οὐ φάσκων αὐτοὺς λύσεσθαι,
εἰ μὴ τοῦτο αὐτῷ παρὰ σφῶν αὐτῶν παράσχοιεν. συνει-
δότες οὖν ἡμῶν ἑκατέρῳ τὸν βίον, πρὸς ταῦτα βουλεύεσθε
ὁποτέρῳ χρὴ πιστεύειν περὶ τῆς Εὐάνδρου δοκιμασίας,
καὶ οὕτως οὐκ ἐξαμαρτήσεσθε.
806

177

XXVII.

ΚΑΤΑ ΕΠΙΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΥΜΠΡΕΣΒΕΥΤΩΝ ΕΠΙΛΟΓΟΣ.

*Κατηγόρηται μέν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, Ἐπικράτους
ἱκανὰ καὶ τῶν συμπρεσβευτῶν· ἐνθυμεῖσθαι δὲ χρὴ ὅτι
πολλάκις ἠκούσατε τούτων λεγόντων, ὁπότε βούλοιντό
τινα ἀδίκως ἀπολέσαι, ὅτι, εἰ μὴ καταψηφιεῖσθε ὧν
2 αὐτοὶ κελεύουσιν, ἐπιλείψει ὑμᾶς ἡ μισθοφορά. καὶ νῦν
οὐδὲν ἧττον τοσοῦτον ἐνδεῖ, ὥστε τὸ μὲν πλῆθος καὶ ἡ
αἰσχύνη ἡ διὰ τούτων ὑμῖν γίγνεται, ἡ δ' ὠφέλεια τού-
τοις. πεπείρανται γὰρ ὅτι, ὁπότε ἂν οὗτοι καὶ οἱ τού-
των λόγοι δοκῶσιν αἴτιοι εἶναι ψηφιεῖσθαι ὑμᾶς παρὰ
τὸ δίκαιον, ῥᾳδίως παρὰ τῶν ἀδικούντων χρήματα λαμ-
3 βάνουσι. καίτοι τίνα χρὴ ἐλπίδα ἔχειν σωτηρίας, ὁπόταν
ἐν χρήμασιν ᾖ καὶ σωθῆναι τῇ πόλει καὶ μή, ταῦτα δὲ
οὗτοι, φύλακες ὑφ' ὑμῶν καταστάντες, οἱ τῶν ἀδικούν-
των κολασταί, κλέπτωσί τε καὶ καταδωροδοκῶσι; καὶ οὐ
νῦν πρῶτον ὤφθησαν ἀδικοῦντες, ἀλλὰ καὶ πρότερον ἤδη
4 δώρων ἐκρίθησαν. καὶ ὑμῖν ἔχω ἐπικαλέσαι, ὅτι τοῦ
αὐτοῦ ἀδικήματος Ὀνομάσαντος μὲν κατεψηφίσασθε, τού-
του δὲ ἀπεψηφίσασθε, τοῦ αὐτοῦ ἀνδρὸς ἁπάντων κατη-
γοροῦντος καὶ τῶν αὐτῶν καταμαρτυρούντων, οἳ οὐχ ἑτέ-
ρων ἤκουσαν, ἀλλ' αὐτοὶ ἦσαν οἱ περὶ τῶν χρημάτων καὶ
5 τῶν δώρων πρὸς τούτους πράττοντες. καίτοι τοῦτο ἅπαν-
τες ἐπίστασθε, ὅτι οὐχ ὅταν τοὺς μὴ δυναμένους λέγειν
κολάζητε, τότε ἔσται παράδειγμα τοῦ μὴ ὑμᾶς ἀδικεῖν, ἀλλ'
ὁπόταν παρὰ τῶν δυναμένων δίκην λαμβάνητε, τότε πάν-
6 τες παύσονται ἐπιχειροῦντες εἰς ὑμᾶς ἐξαμαρτάνειν. νῦν
δ' ἀσφαλῶς αὐτοῖς ἔχει τὰ ὑμέτερα κλέπτειν. ἂν μὲν
γὰρ λάθωσιν, ἀδεῶς αὐτοῖς ἕξουσι χρῆσθαι· ἂν δὲ ὀφθῶ-*

806

178
σιν, ἢ μέρει τῶν ἀδικημάτων τὸν κίνδυνον ἐξεπρίαντο ἢ
εἰς ἀγῶνα καταστάντες τῇ αὑτῶν δυνάμει ἐσώθησαν. νῦν
τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί, παράδειγμα ποιήσετε τοῖς
ἄλλοις δικαίοις εἶναι, παρὰ τούτων δίκην λαβόντες. ἥκουσι 7
δὲ πάντες οἱ τὰ τῆς πόλεως πράττοντες οὐχ ἡμῶν ἀκροα-
σόμενοι, ἀλλ' ὑμᾶς εἰσόμενοι ἥντινα γνώμην περὶ τῶν
ἀδικούντων ἕξετε. ὥστ' εἰ μὲν ἀποψηφιεῖσθε τούτων,
οὐδὲν δεινὸν δόξει αὐτοῖς εἶναι ὑμᾶς ἐξαπατήσαντας ἐκ
τῶν ὑμετέρων ὠφελεῖσθαι· ἐὰν δὲ καταψηφισάμενοι θα-
νάτου τιμήσητε, τῇ αὐτῇ ψήφῳ τούς τε ἄλλους κοσμιω-
τέρους ποιήσετε ἢ νῦν εἰσι καὶ παρὰ τούτων δίκην εἰλη-
φότες ἔσεσθε. ἡγοῦμαι δ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐδ' εἰ 8
μὴ προθέντες αὐτοῖς κρίσιν, ἢ ἀπολογουμένων μὴ ἐθελή-
σαντες ἀκοῦσαι, καταψηφισάμενοι τῶν ἐσχάτων τιμήσαιτε,
οὐκ ἂν ἀκρίτους αὐτοὺς ἀπολωλέναι, ἀλλὰ τὴν προσήκου-
σαν δίκην δεδωκέναι. οὐ γὰρ οὗτοι ἄκριτοί εἰσι, περὶ
ὧν ἂν ὑμεῖς εἰδότες τὰ πραχθέντα ψηφίσησθε, ἀλλ' οἵ
τινες ἂν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν διαβληθέντες περὶ ὧν ὑμεῖς μὴ
ἴστε, ἀκροάσεως μὴ τύχωσι. τούτων δὲ τὰ μὲν πράγματα
κατηγορεῖ, ἡμεῖς δὲ καταμαρτυροῦμεν. καὶ οὐ τοῦτο δέ- 9
δοικα, ὡς ἐὰν ἀκροᾶσθε αὐτῶν ἀποψηφιεῖσθε, ἀλλ' οὐκ
ἂν ἡγοῦμαι αὐτοὺς δίκην ἀξίαν δεδωκέναι, εἰ ἀκροασάμε-
νοι αὐτῶν καταψηφίσαισθε. πῶς γάρ, ὦ ἄνδρες δικα-
σταί, οἷς οὐδὲ ταὐτὰ καὶ ὑμῖν συμφέρει; οὗτοι μὲν γὰρ
ἐν τῷ πολέμῳ ἐκ πενήτων πλούσιοι γεγόνασιν ἐκ τῶν
ὑμετέρων, ὑμεῖς δὲ διὰ τούτους πένητες. καίτοι οὐ ταῦτα 10
ἀγαθῶν δημαγωγῶν ἐστι, τὰ ὑμέτερα ἐν ταῖς ὑμετέραις
συμφοραῖς λαμβάνειν, ἀλλὰ τὰ ἑαυτῶν ὑμῖν διδόναι. καὶ
γάρ τοι εἰς τοσοῦτον ἥκομεν, ὥσθ' οἳ πρότερον ἐν τῇ
εἰρήνῃ οὐδὲ σφᾶς αὐτοὺς ἐδύναντο τρέφειν, νῦν ὑμῖν
εἰσφορὰς εἰσφέρουσι καὶ χορηγοῦσι καὶ οἰκίας μεγάλας
οἰκοῦσι. καίτοι ἑτέροις ὑμεῖς ἔστιν ὅτε τὰ πατρῷα κεκτη- 11
μένοις ταῦτα ποιοῦσιν ἐφθονεῖτε· νῦν δ' οὕτως ἡ πόλις
διάκειται, ὥστε οὐκέτι ὧν οὗτοι κλέπτουσιν ὀργίζεσθε,
ἀλλ' ὧν αὐτοὶ λαμβάνετε χάριν ἴστε, ὥσπερ ὑμεῖς τὰ τού-
των μισθοφοροῦντες, ἀλλ' οὐ τούτων τὰ ὑμέτερα κλεπτόν-
812

178
12 των. τὸ δὲ πάντων ὑπερφυέστατον, ὅτι ἐν μὲν τοῖς ἰδίοις
οἱ ἀδικούμενοι δακρύουσι καὶ ἐλεεινοί εἰσιν, ἐν δὲ τοῖς
δημοσίοις οἱ μὲν ἀδικοῦντες ἐλεεινοί, ὑμεῖς δ' οἱ ἀδικού-
μενοι ἐλεεῖτε. καὶ νῦν ἴσως ποιήσουσιν ἅπερ καὶ πρότε-
ρον ἦσαν εἰθισμένοι καὶ δημόται καὶ φίλοι, κλαίοντες
13 ἐξαιτεῖσθαι αὐτοὺς παρ' ὑμῶν. ἐγὼ δ' οὕτως ἀξιῶ γενέ-
σθαι· εἰ μὲν ἀδικεῖν τούτους μηδὲν νομίζουσιν, ἀποδεί-
ξαντας ὡς ψευδῆ τὰ κατηγορημένα, οὕτω πείθειν ὑμᾶς
ἀποψηφίσασθαι· εἰ δὲ νομίσαντες ἀδικεῖν αἰτήσονται,
δῆλον ὅτι τοῖς ἀδικοῦσιν εὐνούστεροί εἰσιν ἢ ὑμῖν τοῖς
ἀδικουμένοις, ὥστ' οὐ χάριτος ἄξιοι τυχεῖν, ἀλλὰ τιμω-
14 ρίας, ὁπόταν ὑμεῖς δύνησθε. ἔτι δὲ τοὺς αὐτοὺς ἡγεῖ-
σθαι χρὴ καὶ τῶν κατηγόρων σφόδρα δεήσασθαι, νομί-
ζοντας πολὺ ἂν θᾶττον παρ' ἡμῶν ὀλίγων ὄντων ταύτην
τὴν χάριν λαμβάνειν ἢ παρ' ὑμῶν, ἔτι δὲ ῥᾷον ἄλλους
τινὰς τὰ ὑμέτερα καταχαρίζεσθαι ἢ ὑμᾶς αὐτούς γε.
15 ἡμεῖς μὲν τοίνυν οὐκ ἠθελήσαμεν προδοῦναι, ἀξιοῦμεν
δὲ μηδ' ὑμᾶς, ἐνθυμουμένους ὅτι σφόδρ' ἂν ἡμῖν ὠργί-
ζεσθε καὶ ἐτιμωρεῖσθε, ὅπου παρεπίπτομεν, ὡς εἰκὸς
τοὺς ἀδικοῦντας, εἰ ἡμεῖς παρὰ τούτων ἢ χρήματα λα-
βόντες ἢ ἄλλῳ τινὶ τρόπῳ διηλλάγημεν. καίτοι εἰ τοῖς
μὴ δικαίως ἐπεξιοῦσιν ὀργίζεσθε, ἦ που σφόδρα χρὴ
16 αὐτοὺς τοὺς ἀδικοῦντας τιμωρεῖσθαι. νῦν τοίνυν, ὦ ἄν-
δρες δικασταί, καταψηφισάμενοι Ἐπικράτους τῶν ἐσχά-
των τιμήσατε, καὶ μή, ὥσπερ ἐν τῷ τέως χρόνῳ εἰθι-
σμένοι ἐστέ, ἐπειδὰν καταψηφισάμενοι ἐξελέγξητε τοὺς
ἀδικοῦντας, ἐν τῷ τιμήματι ἀζημίους ἀφίετε, ἔχθραν, οὐ
δίκην παρὰ τῶν ἀδικούντων λαμβάνοντες, ὥσπερ τοῦ
ὀνείδους, ἀλλ' οὐ τῆς ζημίας αὐτοῖς μέλον, εὖ εἰδότες
ὅτι ἐν μὲν τῇ ψήφῳ οὐδὲν ἄλλο ποιεῖτε ἢ ὀνειδίζετε τοῖς
ἀδικοῦσιν, ἐν δὲ τῷ τιμήματι τιμωρεῖσθε τοὺς ἐξαμαρ-
τάνοντας.
812

179

XXVIII.

ΚΑΤΑ ΕΡΓΟΚΛΕΟΥΣ ΕΠΙΛΟΓΟΣ.

*Τὰ μὲν κατηγορημένα οὕτως ἐστὶ πολλὰ καὶ δεινά, ὦ
ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὥστε οὐκ ἄν μοι δοκεῖ δύνασθαι Ἐργο-
κλῆς ὑπὲρ ἑνὸς ἑκάστου τῶν πεπραγμένων αὐτῷ πολλάκις
ἀποθανὼν δοῦναι δίκην ἀξίαν τῷ ὑμετέρῳ πλήθει. καὶ
γὰρ πόλεις προδεδωκὼς φαίνεται καὶ προξένους καὶ πο-
λίτας ὑμετέρους ἠδικηκὼς καὶ ἐκ πένητος ἐκ τῶν ὑμετέρων
πλούσιος γεγενημένος. καίτοι πῶς αὐτοῖς χρὴ συγγνώμην* 2
*ἔχειν, ὅταν ὁρᾶτε τὰς μὲν ναῦς, ὧν ἦρχον οὗτοι, δι' ἀπο-
ρίαν χρημάτων καταλυομένας καὶ ἐκ πολλῶν ὀλίγας γινο-
μένας, τούτους δὲ πένητας καὶ ἀπόρους ἐκπλεύσαντας
οὕτω ταχέως πλείστην τῶν πολιτῶν οὐσίαν κεκτημένους;
ὑμέτερον τοίνυν ἔργον ἐστίν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐπὶ τοῖς
τοιούτοις ὀργίζεσθαι. καὶ γὰρ δὴ δεινὸν ἂν εἴη, εἰ νῦν* 3
*μὲν οὕτως αὐτοὶ πιεζόμενοι ταῖς εἰσφοραῖς συγγνώμην
τοῖς κλέπτουσι καὶ τοῖς δωροδοκοῦσιν ἔχοιτε, ἐν δὲ τῷ
τέως χρόνῳ, καὶ τῶν οἴκων τῶν ὑμετέρων μεγάλων ὄντων
καὶ τῶν δημοσίων προσόδων μεγάλων οὐσῶν, θανάτῳ
ἐκολάζετε τοὺς τῶν ὑμετέρων ἐπιθυμοῦντας. οἶμαι δ' ἔγωγε* 4
*πάντας ὑμᾶς ὁμολογῆσαι, εἰ ὑμῖν Θρασύβουλος ἐπηγγέλ-
λετο τριήρεις ἔχων ἐκπλεύσεσθαι καὶ ταύτας παλαιὰς
ἀντὶ καινῶν παραδώσειν, καὶ τοὺς μὲν κινδύνους ὑμετέ-
ρους ἔσεσθαι, τὰς δ' ὠφελείας τῶν αὐτοῦ φίλων, καὶ ὑμᾶς
μὲν διὰ τὰς εἰσφορὰς πενεστέρους ἀποδείξειν, Ἐργοκλέα
δὲ καὶ τοὺς κόλακας τοὺς αὐτοῦ πλουσιωτάτους τῶν πο-
λιτῶν ποιήσειν, οὐδένα ἂν ὑμῶν ἐπιτρέψαι τὰς ναῦς ἐκεῖ-
νον ἔχοντα ἐκπλεῦσαι. ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ τάχιστα ὑμεῖς* 5
*ἐψηφίσασθε τὰ χρήματα ἀπογράψαι τὰ ἐκ τῶν πόλεων
εἰλημμένα καὶ τοὺς ἄρχοντας τοὺς μετ' ἐκείνου καταπλεῖν*

819

179
εὐθύνας δώσοντας, Ἐργοκλῆς ἔλεγεν ὡς ἤδη συκοφαντεῖτε
καὶ τῶν ἀρχαίων νόμων ἐπιθυμεῖτε, καὶ Θρασυβούλῳ συν-
εβούλευε Βυζάντιον καταλαβεῖν καὶ τὰς ναῦς ἔχειν καὶ
6 τὴν Σεύθου θυγατέρα γαμεῖν· „ἵνα αὐτῶν ἐκκόψῃς“ ἔφη,
„τὰς συκοφαντίας· ποιήσεις γὰρ αὐτοὺς οὐκ ἐπιβουλεύον-
τας σοὶ καθῆσθαι καὶ τοῖς σοῖς φίλοις, ἀλλὰ περὶ αὐτῶν
δεδιέναι.“ οὕτως, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐπειδὴ τάχιστα
ἐνέπληντο καὶ τῶν ὑμετέρων ἀπέλαυσαν, ἀλλοτρίους τῆς
7 πόλεως ἑαυτοὺς ἡγήσαντο. ἅμα γὰρ πλουτοῦσι καὶ ὑμᾶς
μισοῦσι, καὶ οὐκέτι ὡς ἀρξόμενοι παρασκευάζονται, ἀλλ'
ὡς ὑμῶν ἄρξοντες, καὶ δεδιότες ὑπὲρ ὧν ὑφῄρηνται ἕτοι-
μοί εἰσι καὶ χωρία καταλαμβάνειν καὶ ὀλιγαρχίαν καθι-
στάναι καὶ πάντα πράττειν, ὅπως ὑμεῖς ἐν τοῖς δεινο-
τάτοις κινδύνοις καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἔσεσθε· οὕτω γὰρ
ἡγοῦνται οὐκέτι τοῖς σφετέροις αὐτῶν ἁμαρτήμασι τὸν
νοῦν ὑμᾶς προσέξειν, ἀλλ' ὑπὲρ ὑμῶν αὐτῶν καὶ τῆς
8 πόλεως ὀρρωδοῦντας ἡσυχίαν πρὸς τούτους ἕξειν. Θρα-
σύβουλος μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι (οὐδὲν γὰρ δεῖ περὶ
αὐτοῦ πλείω λέγειν), καλῶς ἐποίησεν οὕτω τελευτήσας
τὸν βίον· οὐ γὰρ ἔδει αὐτὸν οὔτε ζῆν τοιούτοις ἔργοις
ἐπιβουλεύοντα, οὔθ' ὑφ' ὑμῶν ἀποθανεῖν ἤδη τι δοκοῦντα
ὑμᾶς ἀγαθὸν πεποιηκέναι, ἀλλὰ τοιούτῳ τρόπῳ τῆς πό-
9 λεως ἀπαλλαγῆναι. ὁρῶ δ' αὐτοὺς διὰ τὴν πρώην ἐκκλη-
σίαν οὐκέτι φειδομένους τῶν χρημάτων, ἀλλ' ὠνουμένους
τὰς αὑτῶν ψυχὰς καὶ παρὰ τῶν λεγόντων καὶ παρὰ τῶν
ἐχθρῶν καὶ παρὰ τῶν πρυτάνεων, καὶ πολλοὺς Ἀθηναίων
ἀργυρίῳ διαφθείρειν. ὑπὲρ ὧν ὑμῖν ἄξιόν ἐστιν ἀπολο-
γήσασθαι παρὰ τούτου νῦν δίκην λαβοῦσι, καὶ πᾶσιν
ἀνθρώποις ἐπιδεῖξαι, ὅτι οὐκ ἔστι τοσαῦτα χρήματα,
ὧν ὑμεῖς ἡττήσεσθε ὥστε μὴ τιμωρεῖσθαι τοὺς ἀδικοῦν-
10 τας. ἐνθυμεῖσθε γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι οὐκ Ἐργο-
κλῆς μόνος κρίνεται, ἀλλὰ καὶ ἡ πόλις ὅλη. νυνὶ γὰρ τοῖς
ἄρχουσι τοῖς ὑμετέροις ἐπιδείξετε, πότερον χρὴ δικαίοις
εἶναι ἢ ὡς πλεῖστα τῶν ὑμετέρων ὑφελομένοις τῷ αὐτῷ
τρόπῳ τὴν σωτηρίαν παρασκευάζεσθαι, ᾧπερ οὗτοι νυνὶ
11 πειρῶνται. καίτοι εὖ εἰδέναι χρή, ὦ ἄνδρες δικασταί·
819

181
ὅστις ἐν τοσαύτῃ ἀπορίᾳ τῶν ὑμετέρων πραγμάτων ἢ πόλεις προδίδωσιν ἢ χρήματα κλέπτειν ἢ δωροδοκεῖν ἀξιοῖ, οὗτος καὶ τὰ τείχη καὶ τὰς ναῦς τοῖς πολεμίοις παραδίδωσι καὶ ὀλιγαρχίαν ἐκ δημοκρατίας καθίστησιν· ὥστ᾿ οὐκ ἄξιον ὑμῖν τῆς τούτων παρασκευῆς ἡττᾶσθαι, ἀλλὰ παράδειγμα πᾶσιν ἀνθρώποις ποιῆσαι καὶ μήτε κέρδος μήτε ἔλεον μήτ᾿ ἄλλο μηδὲν περὶ πλείονος ποιήσασθαι τῆς τούτων τιμωρίας.

Οἶμαι δ᾿ Ἐργοκλέα, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, περὶ μὲν 12
Ἁλικαρνασσοῦ καὶ περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ περὶ τῶν αὐτῷ πεπραγμένων οὐκ ἐπιχειρήσειν ἀπολογεῖσθαι, ἐρεῖν δὲ ὡς ἀπὸ Φυλῆς κατῆλθε καὶ ὡς δημοτικός ἐστι καὶ ὡς τῶν κινδύνων τῶν ὑμετέρων μετέσχεν. ἐγὼ δέ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχω περὶ τῶν τοιούτων· ἀλλ᾿ 13
ὅσοι μὲν ἐλευθερίας καὶ τοῦ δικαίου ἐπιθυμοῦντες καὶ τοὺς νόμους ἰσχύειν βουλόμενοι καὶ τοὺς ἀδικοῦντας μισοῦντες τῶν ὑμετέρων κινδύνων μετέσχον, οὐ πονηροὺς εἶναι πολίτας, οὐδὲ ἀδίκως τούτοις φημὶ ἂν εἶναι ὑπόλογον τὴν ἐκείνων φυγήν· ὅσοι δὲ κατελθόντες ἐν δημοκρατίᾳ τὸ μὲν ὑμέτερον πλῆθος ἀδικοῦσι, τοὺς δὲ ἰδίους οἴκους ἐκ τῶν ὑμετέρων μεγάλους ποιοῦσι, πολὺ μᾶλλον αὐτοῖς προσήκει ὀργίζεσθαι ἢ τοῖς τριάκοντα. οἱ μὲν γὰρ 14
ἐπὶ τοῦτ᾿ ἐχειροτονήθησαν, ἵνα κακῶς, εἴ πῃ δύναιντο, ὑμᾶς ποιήσαιεν· τούτοις δ᾿ ὑμᾶς αὐτοὺς ἐπετρέψατε, ὡς μεγάλην καὶ ἐλευθέραν τὴν πόλιν ποιήσωσιν. ὧν ὑμῖν οὐδὲν ἀποβέβηκεν, ἀλλὰ τὸ ἐπὶ τούτοις εἶναι ἐν τοῖς δεινοτάτοις κινδύνοις καθεστήκατε, ὥστε πολὺ ἂν δικαιότερον ὑμᾶς αὐτοὺς ἢ τούτους ἐλεοῖτε, καὶ τοὺς ὑμετέρους παῖδας καὶ γυναῖκας, ὅτι ὑπὸ τοιούτων ἀνδρῶν λυμαίνεσθε. ὅταν γὰρ ἡγησώμεθα σωτηρίας ἀντειλῆφθαι, δει- 15
νότερα ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ἀρχόντων πάσχομεν ἢ ὑπὸ τῶν πολεμίων. καίτοι πάντες ἐπίστασθε, ὅτι οὐδεμία ἐλπὶς σωτηρίας ὑμῖν δυστυχήσασιν. ὥστε ἄξιον ὑμᾶς παρακελευσαμένους ὑμῖν αὐτοῖς παρὰ τούτων νυνὶ τὴν μεγίστην δίκην λαβεῖν καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν ἐπιδεῖξαι ὡς τοὺς ἀδικοῦντας τιμωρεῖσθε, καὶ τοὺς ὑμετέρους ἄρχοντας

826

181

16 βελτίους ποιήσετε. ἐγὼ μὲν οὖν ταῦθ' ὑμῖν παρακελεύομαι· ὑμᾶς δὲ χρὴ εἰδέναι ὅτι, ἂν μὲν ἐμοὶ πεισθῆτε, εὖ περὶ αὑτῶν βουλεύσεσθε, εἰ δὲ μή, χείροσι τοῖς ἄλλοις πολίταις χρήσεσθε. ἔτι δέ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἂν αὐτῶν ἀποψηφίσησθε, οὐδεμίαν ὑμῖν εἴσονται χάριν, ἀλλὰ τοῖς ἀνηλωμένοις καὶ τοῖς χρήμασιν, οἷς ὑφήρηνται· ὥστε τὴν μὲν ἔχθραν ὑμῖν αὐτοῖς καταλείψετε, τῆς δὲ σωτηρίας

17 ἐκείνοις εἴσονται χάριν. καὶ μὲν δή, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ οἱ Ἁλικαρνασσεῖς καὶ οἱ ἄλλοι οἱ ὑπὸ τούτων ἠδικημένοι, ἂν μὲν παρὰ τούτων τὴν μεγίστην δίκην λάβητε, νομιοῦσιν ὑπὸ τούτων μὲν ἀπολωλέναι, ὑμᾶς δὲ αὑτοῖς βεβοηθηκέναι· ἐὰν δὲ τούτους σώσητε, ἡγήσονται καὶ ὑμᾶς ὁμογνώμονας γεγονέναι τοῖς αὑτοὺς προδεδωκόσιν. ὥστ' ἄξιον τούτων ἁπάντων ἐνθυμηθέντας ἅμα τοῖς τε φίλοις τοῖς ὑμετέροις ἀποδοῦναι χάριν καὶ παρὰ τῶν ἀδικούντων τὴν δίκην λαβεῖν.

826

181

XXIX.

ΚΑΤΑ ΦΙΛΟΚΡΑΤΟΥΣ ΕΠΙΛΟΓΟΣ.

Ὁ μὲν ἀγὼν οὗτος, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἐρημότερος γεγένηται ἢ ἐγὼ προσεδόκων. πολλοὶ γὰρ ἦσαν οἱ ἀπειλοῦντες καὶ οἱ φάσκοντες Φιλοκράτους κατηγορήσειν· ὧν οὐδεὶς νυνὶ φαίνεται. ὃ κἀμοὶ δοκεῖ οὐδενὸς ἔλαττον εἶναι τεκμήριον τῆς ἀπογραφῆς ὅτι ἀληθὴς οὖσα τυγχάνει· εἰ γὰρ μὴ πολλὰ τῶν Ἐργοκλέους εἶχε χρημάτων, οὐκ ἂν οὕτως οἷός τ᾽ ἦν ἀπαλλάξαι τοὺς κατηγόρους. ἐγὼ δέ, 2
ὦ ἄνδρες δικασταί, πάντας ὑμᾶς ἡγοῦμαι εἰδέναι, ὅτι Ἐργοκλέους διὰ τοῦτο ὑμεῖς θάνατον κατεχειροτονήσατε, ὅτι κακῶς διαθεὶς τὰ τῆς πόλεως πλέον ἢ τριάκοντα ταλάντων οὐσίαν ἐκτήσατο. καὶ τούτων τῶν χρημάτων οὐδὲν ἐν τῇ πόλει φαίνεται. καίτοι ποῖ χρὴ τραπέσθαι ἢ πῇ ζητῆσαι τὰ χρήματα; εἰ γὰρ παρὰ τοῖς κηδεσταῖς καὶ οἷς ἐκεῖνος οἰκειότατ᾽ ἀνθρώπων ἐχρῆτο μὴ φανήσεται, χαλεπῶς παρὰ τοῖς ἐχθροῖς εὑρεθήσεται. τίνα δὲ 3
Ἐργοκλῆς περὶ πλείονος Φιλοκράτους ἐποιεῖτο ἢ πρὸς τίν᾽ ἀνθρώπων διέκειτο οἰκειότερον; οὐ τῶν μὲν ὑμετέρων πωλητὴν αὐτὸν ἐξήγαγε, τῶν δ᾽ αὑτοῦ χρημάτων ταμίαν ἐποίησε, καὶ τὸ τελευταῖον τριήραρχον αὐτὸν κατέστησε; καίτοι δεινόν, εἰ οἱ μὲν τὰς οὐσίας ἔχοντες ὀλοφυροῦνται 4
τριηραρχοῦντες, οὗτος δὲ οὐδὲν πρότερον κεκτημένος ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ ἐθελοντὴς ὑπέστη ταύτην τὴν λειτουργίαν. οὐκοῦν δὴ οὐχ ὡς ζημιωθησόμενον αὐτὸν τριήραρχον κατέστησεν, ἀλλ᾽ ὡς ὠφεληθησόμενον καὶ φυλάξοντα τὰ αὑτοῦ χρήματα, οὐκ ἔχων ὅτῳ χρὴ μᾶλλον τούτου πιστεῦσαι. ἡγοῦμαι δέ, ὦ ἄνδρες δικασταί, Φιλοκράτει δύο 5
εἶναι καὶ μόνας ἀπολογίας· προσήκειν γὰρ αὐτῷ ἀποδεῖξαι ἢ ἑτέρους ἔχοντας τὰ Ἐργοκλέους χρήματα ἢ ἀδίκως ἀπο-

830

181
λωλότα ἐκεῖνον καὶ οὐδὲν ὑφῃρημένον τῶν ὑμετέρων οὐδὲ
δεδωροδοκηκότα. εἰ δὲ τούτων μηδέτερον ποιήσει, δεδό-
χθαι καταψηφίζεσθαι, καὶ μὴ τοῖς μὲν παρὰ τῶν ἄλλων
λαμβάνουσιν ὀργίζεσθαι, τοῖς δὲ τὰ ὑμέτερ' αὐτῶν ἔχουσι
συγγνώμην ἔχειν.

6 Τίς δ' οὐκ οἶδεν Ἀθηναίων τρία τάλαντα παρ' Ἐργο-
κλέους μεσεγγυηθέντα τοῖς λέγουσιν, εἰ δύναιντο αὐτὸν
σῶσαι καὶ μὴ κατηγορεῖν; οἳ ἐπειδὴ ἑώρων τὴν ὑμετέραν
ὀργὴν τιμωρεῖσθαι βουλομένων, ἡσυχίαν ἦγον καὶ οὐκ
ἐτόλμων σφᾶς αὐτοὺς φανεροὺς ποιῆσαι. καὶ τὸ μὲν
πρῶτον οὗτος οὐ κομιζόμενος παρ' αὐτῶν τὰ χρήματα
7 μηνύειν ἔφη τῇ πόλει· ἐπειδὴ δὲ καὶ ταῦτα ἀπείληφε καὶ
τῶν ἄλλων τῶν ἐκείνου κύριος γεγένηται, εἰς τοῦτο τόλ-
μης ἐλήλυθεν, ὥστε μάρτυρας πεπόρισται, οἳ μαρτυρή-
σουσιν αὐτῷ, ὡς ἦν ἔχθιστος ἁπάντων ἀνθρώπων Ἐργο-
κλεῖ. καίτοι οἴεσθ' ἂν αὐτόν, ὦ ἄνδρες δικασταί, εἰς
τοῦτο μανίας ἀφικέσθαι, ὥστε Θρασυβούλου στρατηγοῦν-
τος καὶ Ἐργοκλέους αὐτῷ διαφερομένου ἐθελοντὴν ὑπο-
στῆναι τριήραρχον; πῶς γὰρ ἂν θᾶττον ἀπώλετο ἢ πῶς
ἂν μᾶλλον ἐπηρεάζετο;

8 Περὶ μὲν οὖν τούτων ἱκανὰ τὰ εἰρημένα· ἐγὼ δ' ὑμᾶς
ἀξιῶ ὑμῖν αὐτοῖς βοηθῆσαι, καὶ πολὺ μᾶλλον τοὺς ἀδι-
κοῦντας τιμωρεῖσθαι ἢ τοὺς τὰ τῆς πόλεως ἔχοντας ἐλεει-
νοὺς ἡγεῖσθαι. οὐδὲν γὰρ τῶν αὑτοῦ καταθήσει, ἀλλὰ
τὰ ὑμέτερα ὑμῖν αὐτοῖς ἀποδώσει, καὶ πολλῷ πλείω
9 αὐτῷ τούτων περιέσται. καὶ γὰρ δὴ δεινὸν ἂν εἴη, ὦ
ἄνδρες δικασταί, εἰ τοῖς μὲν μὴ δυναμένοις τὰ σφέτερ'
αὐτῶν εἰσφέρειν ὀργίζοισθε καὶ τὰς οὐσίας αὐτῶν ὡς
ἀδικούντων δημεύοιτε, τοὺς δὲ τὰ ὑμέτερ' αὐτῶν ἔχοντας
μὴ τιμωροῖσθε, ἀλλὰ τῶν τε χρημάτων ἀποστεροῖσθε
10 καὶ τούτους χαλεπωτέρους ἐχθροὺς ἔχοιτε. ἕως γὰρ ἂν
τὰ ὑμέτερα ἔχοντες σφίσιν αὐτοῖς ξυνειδῶσιν, οὐδέποτε
ὑμῖν παύσονται κακονοοῦντες, νομίζοντες τὰς τῆς πόλεως
δυστυχίας μόνας ἀπαλλαγὴν εἶναι τῶν πρὸς αὐτοὺς πρα-
γμάτων.

11 Ἡγοῦμαι δ', ὦ ἄνδρες δικασταί, οὐ μόνον περὶ χρη-
830

182
μάτων αὐτῷ προσήκειν ἀγωνίζεσθαι, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ σώματος κινδυνεύειν. καὶ γὰρ δὴ δεινὸν ἂν εἴη, εἰ οἱ μὲν τὰ τῶν ἰδιωτῶν ἀπολλύμενα τοῖς κλέπταις συνειδότες τοῖς αὐτοῖς ἐνέχοιντο, οὗτος δὲ τὰ τῆς πόλεως Ἐργοκλεῖ συνειδὼς κλέπτοντι καὶ ἐπὶ τοῖς ὑμετέροις δωροδοκοῦντι μὴ τῆς αὐτῆς τιμωρίας τυγχάνοι, ἀλλὰ ἆθλα λάβοι τὴν ὑπ᾽ ἐκείνου καταλειφθεῖσαν οὐσίαν ἀντὶ τῆς αὑτοῦ πονη-
ρίας. ἄξιοι δ᾽ ὑμῖν εἰσιν ὀργῆς, ὦ ἄνδρες δικασταί. οὗτοι 12
γάρ, ὅτε Ἐργοκλῆς ἐκρίνετο, ἐν τῷ δήμῳ περιιόντες ἔλεγον ὡς πεντακόσιοι μὲν αὐτοῖς εἴησαν ἐκ τοῦ Πειραιῶς δεδεκασμένοι, ἑξακόσιοι δὲ καὶ χίλιοι ἐκ τοῦ ἄστεος· μᾶλλον δὲ προσεποιοῦντο πιστεύειν τοῖς χρήμασιν ἢ δεδιέναι τὰ
αὑτῶν ἁμαρτήματα. ἐκεῖ μὲν οὖν ἐπεδείξατε αὐτοῖς, ἐὰν 13
δὲ εὖ φρονῆτε, καὶ νυνὶ τοῦτο φανερὸν πᾶσιν ἀνθρώποις ποιήσετε, ὅτι οὐκ ἔστι τοσαῦτα χρήματα, ἃ ὑμᾶς, οὓς ἂν λαμβάνητε ἀδικοῦντας, ἀποτρέψει τιμωρεῖσθαι, καὶ μηδεμίαν αὐτοῖς ἄδειαν δώσετε τὰ ὑμέτερα αὐτῶν διαρπά-
ζουσι καὶ κλέπτουσιν. ἐγὼ μὲν οὖν ταῦτα ὑμῖν παραινῶ· 14
πάντες γὰρ ἐπίστασθε, ὅτι Ἐργοκλῆς χρηματιούμενος, ἀλλ᾽ οὐ πρὸς ὑμᾶς φιλοτιμησόμενος ἐξέπλευσε, καὶ οὐδεὶς ἄλλος ἔχει τὰ χρήματα ἢ οὗτος. ἐὰν οὖν σωφρονῆτε, τὰ ὑμέτερ᾽ αὐτῶν κομιεῖσθε.
834

183

XXX.

ΚΑΤΑ ΝΙΚΟΜΑΧΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ ΕΥΘΥΝΩΝ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ.

Ἤδη, ὦ ἄνδρες δικασταί, τινὲς εἰς κρίσιν καταστάντες ἀδικεῖν μὲν ἔδοξαν, ἀποφαίνοντες δὲ τὰς τῶν προγόνων ἀρετὰς καὶ τὰς σφετέρας αὐτῶν εὐεργεσίας συγγνώμης ἔτυχον παρ' ὑμῶν. ἐπειδὴ τοίνυν καὶ τῶν ἀπολογουμένων ἀποδέχεσθε, ἐάν τι ἀγαθὸν φαίνωνται τὴν πόλιν πεποιηκότες, ἀξιῶ καὶ τῶν κατηγόρων ὑμᾶς ἀκροάσασθαι, ἐὰν ἀποφαίνωσι τοὺς φεύγοντας πάλαι πονηροὺς ὄντας.
2 ὅτι μὲν τοίνυν ὁ πατὴρ ὁ Νικομάχου δημόσιος ἦν, καὶ οἷα νέος ὢν οὗτος ἐπετήδευσε, καὶ ὅσα ἔτη γεγονὼς εἰς τοὺς φράτορας εἰσήχθη, πολὺ ἂν ἔργον εἴη λέγειν· ἐπειδὴ δὲ τῶν νόμων ἀναγραφεὺς ἐγένετο, τίς οὐκ οἶδεν οἷα τὴν πόλιν ἐλυμήνατο; προσταχθὲν γὰρ αὐτῷ τεσσάρων μηνῶν ἀναγράψαι τοὺς νόμους τοὺς Σόλωνος, ἀντὶ μὲν Σόλωνος αὑτὸν νομοθέτην κατέστησεν, ἀντὶ δὲ τεττάρων μηνῶν ἑξέτη τὴν ἀρχὴν ἐποιήσατο, καθ' ἑκάστην δὲ ἡμέραν ἀργύριον λαμβάνων τοὺς μὲν ἐνέγραφε, τοὺς δὲ ἐξήλειφεν.
3 εἰς τοῦτο δὲ κατέστημεν, ὥστε ἐκ τῆς τούτου χειρὸς τεταμιεύμεθα τοὺς νόμους· καὶ οἱ ἀντίδικοι ἐπὶ τοῖς δικαστηρίοις ἐναντίους παρείχοντο, ἀμφότεροι παρὰ Νικομάχου φάσκοντες εἰληφέναι. ἐπιβαλλόντων δὲ τῶν ἀρχόντων ἐπιβολὰς καὶ εἰσαγόντων εἰς τὸ δικαστήριον οὐκ ἠθέλησε παραδοῦναι τοὺς νόμους, ἀλλὰ πρότερον ἡ πόλις εἰς τὰς μεγίστας συμφορὰς κατέστη, πρὶν τοῦτον ἀπαλλαγῆναι
4 τῆς ἀρχῆς καὶ τῶν πεπραγμένων εὐθύνας ὑποσχεῖν. καὶ γάρ τοι, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἐπειδὴ ἐκείνων δίκην οὐ δέδωκεν, ὁποίαν καὶ νῦν τὴν ἀρχὴν κατεστήσατο· ὅστις πρῶτον μὲν τέτταρα ἔτη ἀνέγραψεν, ἐξὸν αὐτῷ τριάκοντα

835

184
ἡμερῶν ἀπαλλαγῆναι, ἔπειτα διωρισμένον ἐξ ὧν ἔδει ἀνα-
γράφειν, αὐτὸν ἁπάντων κύριον ἐποιήσατο, καὶ ὅσα οὐδεὶς
ἄλλος διαχειρίσας μόνος οὗτος τῶν ἀρξάντων εὐθύνας οὐκ
ἔδωκεν. ἀλλ᾽ οἱ μὲν ἄλλοι τῆς αὑτῶν ἀρχῆς κατὰ πρυτα- 5
νείαν λόγον ἀναφέρουσι, σὺ δέ, ὦ Νικόμαχε, οὐδὲ τεττά-
ρων ἐτῶν ἠξίωσας ἐγγράψαι, ἀλλὰ μόνῳ σοὶ τῶν πολιτῶν
ἐξεῖναι νομίζεις ἄρχειν πολὺν χρόνον, καὶ μήτε εὐθύνας
διδόναι, μήτε τοῖς ψηφίσμασι πείθεσθαι, μήτε τῶν νό-
μων φροντίζειν, ἀλλὰ τὰ μὲν ἐγγράφεις, τὰ δ᾽ ἐξαλείφεις,
καὶ εἰς τοῦτο ὕβρεως ἥκεις, ὥστε σαυτοῦ νομίζεις εἶναι
τὰ τῆς πόλεως, αὐτὸς δημόσιος ὤν. ὑμᾶς τοίνυν χρή, ὦ 6
ἄνδρες δικασταί, ἀναμνησθέντας καὶ τῶν προγόνων τῶν
Νικομάχου, οἵτινες ἦσαν, καὶ οὗτος ὡς ἀχαρίστως ὑμῖν
προσενήνεκται παρανομήσας, κολάσαι αὐτόν, καὶ ἐπειδὴ
ἑνὸς ἑκάστου δίκην οὐκ εἰλήφατε, νῦν ὑπὲρ ἁπάντων γε
αὐτῶν τὴν τιμωρίαν ποιήσασθε.

Ἴσως δέ, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἐπειδὰν περὶ αὑτοῦ μηδὲν 7
δύνηται ἀπολογεῖσθαι, ἐμὲ διαβάλλειν πειράσεται. τότε
δὲ περὶ τῶν ἐμῶν τούτῳ ἀξιῶ πιστεύειν ὑμᾶς, ὁπόταν
ἀπολογίας ἐμοὶ δοθείσης μὴ δύνωμαι ψευδόμενον αὐτὸν
ἐξελέγξαι. ἐὰν δ᾽ ἄρα ἐπιχειρῇ λέγειν ἅπερ ἐν τῇ βουλῇ,
ὡς ἐγὼ τῶν τετρακοσίων ἐγενόμην, ἐνθυμεῖσθε *** τῶν
τοιαῦτα λεγόντων ἐκ τῶν τετρακοσίων πλεῖον ἢ χίλιοι
γενήσονται· καὶ γὰρ τοὺς ἔτι παῖδας ὄντας ἐν ἐκείνῳ τῷ
χρόνῳ καὶ τοὺς ἀποδημοῦντας οἱ διαβάλλειν βουλόμενοι
ταῦτα λοιδοροῦσιν. ἐγὼ δὲ οὕτω πολλοῦ ἐδέησα τῶν τε- 8
τρακοσίων γενέσθαι, ὥστε οὐδὲ τῶν τρισχιλίων κατελέγην.
δεινὸν δέ μοι δοκεῖ εἶναι ὅτι, εἰ μὲν περὶ ἰδίων συμβο-
λαίων ἀγωνιζόμενος οὕτω φανερῶς ἐξήλεγχον αὐτὸν ἀδι-
κοῦντα, οὐδ᾽ ἂν αὐτὸς ἠξίωσε τοιαῦτα ἀπολογούμενος
ἀποφεύγειν, νυνὶ δὲ περὶ τῶν τῆς πόλεως κρινόμενος οἰή-
σεται χρῆναι ἐμοῦ κατηγορῶν ὑμῖν μὴ δοῦναι δίκην.

Ἔτι δέ, ὦ ἄνδρες δικασταί, θαυμαστὸν νομίζω Νικό- 9
μαχον ἑτέροις ὡς ἀδικοῦσι μνησικακεῖν ἀξιοῦν, ὃν ἐγὼ ἐπι-
βουλεύσαντα τῷ πλήθει ἀποδείξω. καί μου ἀκούσατε·
δίκαιον γάρ, ὦ ἄνδρες δικασταί, περὶ τῶν τοιούτων ἀν-

184
θρώπων τὰς τοιαύτας κατηγορίας ἀποδέχεσθαι, οἵτινες
τότε συγκαταλύσαντες τὸν δῆμον νυνὶ δημοτικοί φασιν
10 εἶναι. ἐπειδὴ γὰρ ἀπολομένων τῶν νεῶν ἡ μετάστασις
ἐπράττετο, Κλεοφῶν τὴν βουλὴν ἐλοιδόρει, φάσκων συνε-
στάναι καὶ οὐ τὰ βέλτιστα βουλεύειν τῇ πόλει. Σάτυρος
δὲ Κηφισιεὺς βουλεύων ἔπεισε τὴν βουλὴν δήσαντας αὐτὸν
11 παραδοῦναι δικαστηρίῳ. οἱ δὲ βουλόμενοι αὐτὸν ἀπο-
λέσαι, δεδιότες μὴ οὐκ ἀποκτείνωσιν ἐν τῷ δικαστηρίῳ,
πείθουσι Νικόμαχον νόμον ἀποδεῖξαι, ὡς χρὴ καὶ τὴν
βουλὴν συνδικάζειν. καὶ ὁ πάντων οὗτος πονηρότατος
οὕτω φανερῶς συνεστασίασεν, ὥστε τῇ ἡμέρᾳ, ᾗ ἡ κρίσις
12 ἐγένετο, ἀποδεῖξαι τὸν νόμον. Κλεοφῶντος τοίνυν, ὦ
ἄνδρες δικασταί, ἕτερα μὲν ἄν τις ἔχοι κατηγορῆσαι·
τοῦτο δὲ παρὰ πάντων ὁμολογεῖται, ὅτι οἱ καταλύοντες
τὸν δῆμον ἐκεῖνον ἐβούλοντο μάλιστα τῶν πολιτῶν ἐκπο-
δὼν γενέσθαι, καὶ ὅτι Σάτυρος καὶ [Κλεοφῶν] οἱ τῶν
τριάκοντα γενόμενοι οὐχ ὑπὲρ ὑμῶν ὀργιζόμενοι Κλεο-
φῶντος κατηγόρουν, ἀλλ' ἵνα ἐκεῖνον ἀποκτείναντες αὐτοὶ
13 ὑμᾶς κακῶς ποιῶσι. καὶ ταῦτα διεπράξαντο διὰ τὸν
νόμον, ὃν Νικόμαχος ἀπέδειξεν. εἰκὸς τοίνυν, ὦ ἄνδρες
δικασταί, ἐνθυμεῖσθαι καὶ ὁπόσοι ὑμῶν ἐνόμιζον Κλεο-
φῶντα κακὸν πολίτην εἶναι, ὅτι καὶ τῶν ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ
ἀποθανόντων ἴσως τις ἦν πονηρός, ἀλλ' ὅμως καὶ διὰ
τοὺς τοιούτους ὠργίζεσθε τοῖς τριάκοντα, ὅτι οὐ τῶν
ἀδικημάτων ἕνεκα, ἀλλὰ κατὰ στάσιν αὐτοὺς ἀπέκτειναν.
14 ἐὰν οὖν πρὸς ταῦτα ἀπολογῆται, τοσοῦτον μέμνησθε,
ὅτι ἐν τοιούτῳ καιρῷ τὸν νόμον ἀπέδειξεν, ἐν ᾧ ἡ πολι-
τεία μεθίστατο, καὶ τούτοις χαριζόμενος, οἳ τὸν δῆμον
κατέλυσαν, καὶ ταύτην τὴν βουλὴν συνδικάζειν ἐποίησεν,
ἐν ᾗ Σάτυρος μὲν καὶ Χρέμων μέγιστον ἐδύναντο, Στρομ-
βιχίδης δὲ καὶ Καλλιάδης καὶ ἕτεροι πολλοὶ καὶ καλοὶ
κἀγαθοὶ τῶν πολιτῶν ἀπώλλυντο.

15 Καὶ περὶ τούτων οὐδένα ἂν ἐποιησάμην λόγον, εἰ μὴ
ᾐσθανόμην αὐτὸν ὡς δημοτικὸν ὄντα πειράσεσθαι παρὰ
τὸ δίκαιον σώζεσθαι, καὶ τῆς εὐνοίας τῆς εἰς τὸ πλῆθος
τεκμηρίῳ χρησόμενον ὅτι ἔφυγεν. ἐγὼ δὲ καὶ ἑτέρους ἂν
846

185
ἔχοιμι ἐπιδεῖξαι τῶν συγκαταλυσάντων τὸν δῆμον τοὺς μὲν ἀποθανόντας, τοὺς δὲ φυγόντας τε καὶ οὐ μετασχόντας τῆς πολιτείας, ὥστε οὐδένα εἰκὸς αὐτῷ τούτου ὑπόλογον γενέσθαι. τοῦ μὲν γὰρ ὑμᾶς φυγεῖν μέρος τι καὶ 16
οὗτος συνεβάλετο, τοῦ δὲ τοῦτον κατελθεῖν τὸ πλῆθος τὸ ὑμέτερον αἴτιον ἐγένετο. ἔτι δὲ καὶ δεινόν, εἰ ὧν μὲν ἄκων ἔπαθε χάριν αὐτῷ εἴσεσθε, ὧν δ' ἑκὼν ἐξήμαρτε μηδεμίαν τιμωρίαν ποιήσεσθε.

Πυνθάνομαι δὲ αὐτὸν λέγειν, ὡς ἀσεβῶ καταλύων τὰς 17
θυσίας. ἐγὼ δ' εἰ μὲν νόμους ἐτίθην περὶ τῆς ἀναγραφῆς, ἡγούμην ἂν ἐξεῖναι Νικομάχῳ τοιαῦτα εἰπεῖν περὶ ἐμοῦ· νῦν δὲ τοῖς κοινοῖς καὶ κειμένοις ἀξιῶ τοῦτον πείθεσθαι. θαυμάζω δὲ εἰ μὴ ἐνθυμεῖται, ὅταν ἐμὲ φάσκῃ ἀσεβεῖν λέγοντα ὡς χρὴ θύειν τὰς θυσίας τὰς ἐκ τῶν κύρβεων καὶ τῶν στηλῶν κατὰ τὰς συγγραφάς, ὅτι καὶ τῆς πόλεως κατηγορεῖ· ταῦτα γὰρ ὑμεῖς ἐψηφίσασθε. ἔπειτα εἰ ταῦτα νομίζεις δεινά, ἦ που σφόδρα ἐκείνους ἡγῇ ἀδικεῖν, οἳ τὰ ἐκ τῶν κύρβεων μόνον ἔθυον. καίτοι, 18
ὦ ἄνδρες δικασταί, περὶ εὐσεβείας οὐ παρὰ Νικομάχου δεῖ μανθάνειν, ἀλλ' ἐκ τῶν γεγενημένων σκοπεῖν. οἱ τοίνυν πρόγονοι τὰ ἐκ τῶν κύρβεων θύοντες μεγίστην καὶ εὐδαιμονεστάτην τῶν Ἑλληνίδων τὴν πόλιν παρέδοσαν, ὥστ' ἄξιον ἡμῖν τὰς αὐτὰς ἐκείνοις θυσίας ποιεῖσθαι καὶ εἰ μηδὲν δι' ἄλλο, τῆς τύχης ἕνεκα τῆς ἐξ ἐκείνων τῶν ἱερῶν γεγενημένης. πῶς δ' ἄν τις εὐσεβέστερος γένοιτο 19
ἐμοῦ, ὅστις ἀξιῶ πρῶτον μὲν κατὰ τὰ πάτρια θύειν, ἔπειτα ἃ μᾶλλον συμφέρει τῇ πόλει, ἔτι δὲ ἃ ὁ δῆμος ἐψηφίσατο καὶ δυνησόμεθα δαπανᾶν ἐκ τῶν προσιόντων χρημάτων; σὺ δέ, ὦ Νικόμαχε, τούτων τἀναντία πεποίηκας· ἀναγράψας γὰρ πλείω τῶν προσταχθέντων αἴτιος γεγένησαι τὰ προσιόντα χρήματα εἰς ταῦτα μὲν ἀναλίσκεσθαι, ἐν δὲ ταῖς πατρίοις θυσίαις ἐπιλείπειν. αὐτίκα 20
πέρυσιν ἱερὰ ἄθυτα τριῶν ταλάντων γεγένηται τῶν ἐν ταῖς κύρβεσι γεγραμμένων. καὶ οὐχ οἷόν τε εἰπεῖν ὡς οὐχ ἱκανὰ ἦν, ἃ προσῆλθε τῇ πόλει· εἰ γὰρ οὗτος μὴ πλείω ἀνέγραψεν ἓξ ταλάντοις, εἴς τε τὰς θυσίας τὰς πατρίους
856

185

ἂν ἐξήρκεσε καὶ τρία τάλαντα ἂν περιεγένετο τῇ πόλει. περὶ δὲ τῶν εἰρημένων καὶ μάρτυρας ὑμῖν παρέξομαι.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

21 Ἐνθυμεῖσθε τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὅτι, ὅταν μὲν κατὰ τὰς συγγραφὰς ποιῶμεν, ἅπαντα τὰ πάτρια θύεται, ἐπειδὰν δὲ κατὰ τὰς στήλας, ἃς οὗτος ἀνέγραψε, πολλὰ τῶν ἱερῶν καταλύεται. καίτοι οὗτος ὁ ἱερόσυλος περιτρέχει, λέγων ὡς εὐσέβειαν, ἀλλ' οὐκ εὐτέλειαν ἀνέγραψε· καὶ εἰ μὴ ταῦτα ὑμῖν ἀρέσκει, ἐξαλείφειν κελεύει, καὶ ἐκ τούτων οἴεται πείθειν ὡς οὐδὲν ἀδικεῖ· ὃς ἐν δυοῖν μὲν ἐτοῖν πλείω ἤδη τοῦ δέοντος δώδεκα ταλάντοις ἀνάλωσε, παρ' ἕκαστον δὲ τὸν ἐνιαυτὸν ἐπεχείρησεν ἓξ τα-
22 λάντοις τὴν πόλιν ζημιῶσαι, καὶ ταῦτα ὁρῶν αὐτὴν ἀποροῦσαν χρημάτων καὶ Λακεδαιμονίους μὲν ἀπειλοῦντας, ὅταν μὴ ἀποπέμψωμεν αὐτοῖς τὰ χρήματα, Βοιωτοὺς δὲ σῦλα ποιουμένους, ὅτι οὐ δυνάμεθα δύο τάλαντα ἀποδοῦναι, τοὺς δὲ νεωσοίκους καὶ τὰ τείχη περικαταρρέοντα, εἰδὼς δὲ ὅτι ἡ βουλὴ ἡ ἀεὶ βουλεύουσα, ὅταν μὲν ἔχῃ ἱκανὰ χρήματα εἰς διοίκησιν, οὐδὲν ἐξαμαρτάνει, ὅταν δὲ εἰς ἀπορίαν καταστῇ, ἀναγκάζεται εἰσαγγελίας δέχεσθαι καὶ δημεύειν τὰ τῶν πολιτῶν καὶ τῶν ῥητόρων τοῖς τὰ
23 πονηρότατα λέγουσι πείθεσθαι. χρὴ τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί, μὴ τοῖς βουλεύουσιν ἑκάστοτε ὀργίζεσθαι, ἀλλὰ τοῖς εἰς τοιαύτας ἀπορίας καθιστᾶσι τὴν πόλιν. προσέχουσι δὲ τὸν νοῦν οἱ βουλόμενοι τὰ κοινὰ κλέπτειν, ὅπως Νικόμαχος ἀγωνιεῖται· οἷς ὑμεῖς, ἐὰν μὴ τοῦτον τιμωρήσησθε, πολλὴν ἄδειαν ποιήσετε, ἐὰν δὲ καταψηφισάμενοι τῶν ἐσχάτων αὐτῷ τιμήσητε, τῇ αὐτῇ ψήφῳ τούς τε ἄλλους βελτίους ποιήσετε καὶ παρὰ τούτου δίκην εἰλη-
24 φότες ἔσεσθε. ἐπίστασθε δέ, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὅτι παράδειγμα τοῖς ἄλλοις ἔσται μὴ τολμᾶν εἰς ὑμᾶς ἐξαμαρτάνειν, οὐχ ὅταν τοὺς ἀδυνάτους εἰπεῖν κολάζητε, ἀλλ' ὅταν παρὰ τῶν δυναμένων λέγειν δίκην λαμβάνητε. τίς οὖν τῶν ἐν τῇ πόλει ἐπιτηδειότερος Νικομάχου δοῦναι δίκην; τίς ἐλάττω τὴν πόλιν ἀγαθὰ πεποίηκεν ἢ πλείω
25 ἠδίκηκεν; ὃς καὶ τῶν ὁσίων καὶ τῶν ἱερῶν ἀναγραφεὺς

857

186
γενόμενος εἰς ἀμφότερα ταῦτα ἡμάρτηκεν. ἀναμνήσθητε δὲ ὅτι πολλοὺς ἤδη τῶν πολιτῶν ἐπὶ κλοπῇ χρημάτων ἀπεκτείνατε. καίτοι ἐκεῖνοι μὲν τοσοῦτον μόνον ὑμᾶς ἔβλαψαν, ὅσον ἐν τῷ παρόντι, οὗτοι δ' ἐπὶ τῇ τῶν νόμων ἀναγραφῇ καὶ τῶν ἱερῶν δῶρα λαμβάνοντες εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον τὴν πόλιν ζημιοῦσι.

Διὰ τί δ' ἄν τις ἀποψηφίσαιτο τούτου; πότερον ὡς 26
ἀνδρὸς ἀγαθοῦ πρὸς τοὺς πολεμίους καὶ πολλαῖς μάχαις καὶ ναυμαχίαις παραγεγενημένου; ἀλλὰ ὅτε ὑμεῖς ἐκινδυνεύετε ἐκπλέοντες, οὗτος αὐτοῦ μένων τοὺς Σόλωνος νόμους ἐλυμαίνετο. ἀλλ' ὅτι χρήματα δεδαπάνηκε καὶ πολλὰς εἰσφορὰς εἰσενήνοχεν; ἀλλ' οὐχ ὅπως ὑμῖν τῶν αὐτοῦ τι ἐπέδωκεν, ἀλλὰ τῶν ὑμετέρων πολλὰ ὑφῄρηται. ἀλλὰ 27
διὰ τοὺς προγόνους; ἤδη γάρ τινες καὶ διὰ τοῦτο συγγνώμης ἔτυχον παρ' ὑμῶν. ἀλλὰ τούτῳ γε προσήκει διὰ μὲν αὑτὸν τεθνάναι, διὰ δὲ τοὺς προγόνους πεπρᾶσθαι. ἀλλ' ὡς, ἐὰν νῦν αὐτοῦ φείσησθε, αὖθις ἀποδώσει τὰς χάριτας; ὃς οὐδ' ὧν πρότερον μετέλαβε παρ' ὑμῶν ἀγαθῶν μέμνηται. καίτοι ἀντὶ μὲν δούλου πολίτης γεγένηται, ἀντὶ δὲ πτωχοῦ πλούσιος, ἀντὶ δὲ ὑπογραμματέως νομοθέτης. ἃ καὶ ὑμῶν ἔχοι ἄν τις κατηγορῆσαι, ὅτι οἱ μὲν 28
πρόγονοι νομοθέτας ᾑροῦντο Σόλωνα καὶ Θεμιστοκλέα καὶ Περικλέα, ἡγούμενοι τοιούτους ἔσεσθαι τοὺς νόμους, οἷοί περ ἂν ὦσιν οἱ τιθέντες, ὑμεῖς δὲ Τισαμενὸν τὸν Μηχανίωνος καὶ Νικόμαχον καὶ ἑτέρους ἀνθρώπους ὑπογραμματέας· καὶ τὰς μὲν ἀρχὰς ὑπὸ τῶν τοιούτων ἡγεῖσθε διαφθείρεσθαι, αὐτοῖς δὲ τούτοις πιστεύετε. ὃ δὲ πάντων 29
δεινότατον· ὑπογραμματεῦσαι μὲν οὐκ ἔξεστι δὶς τὸν αὐτὸν τῇ ἀρχῇ τῇ αὐτῇ, περὶ δὲ τῶν μεγίστων τοὺς αὐτοὺς ἐᾶτε πολὺν χρόνον κυρίους εἶναι. καὶ τὸ τελευταῖον Νικόμαχον εἵλεσθε ἀναγράφειν τὰ πάτρια, ᾧ κατὰ πατέρα τῆς πόλεως οὐ προσήκει· καὶ ὃν ἔδει ὑπὲρ τοῦ δήμου κρίνεσθαι, οὗτος 30
τὸν δῆμον συγκαταλύσας φαίνεται. νῦν τοίνυν ὑμῖν μεταμελησάτω τῶν πεπραγμένων, καὶ μὴ ὑπὸ τούτων ἀεὶ κακῶς πάσχοντες ἀνέχεσθε, μηδὲ ἰδίᾳ μὲν ὀνειδίζετε τοῖς ἀδικοῦσιν, ἐπειδὰν δ' ἐξῇ δίκην παρ' αὐτῶν λαμβάνειν, ἀποψηφίζεσθε.
866

186

31 Καὶ περὶ μὲν τούτων ἱκανά μοι τὰ εἰρημένα· περὶ δὲ
τῶν ἐξαιτησομένων βραχέα πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν βούλομαι.
παρεσκευασμένοι τινές εἰσι καὶ τῶν φίλων καὶ τῶν τὰ
τῆς πόλεως πραττόντων δεῖσθαι ὑπὲρ αὐτοῦ· ὧν ἐγὼ
ἡγοῦμαι ἐνίοις προσήκειν ὑπὲρ τῶν ἑαυτοῖς πεπραγμένων
ἀπολογεῖσθαι πολὺ μᾶλλον ἢ τοὺς ἀδικοῦντας σώζειν
32 προαιρεῖσθαι. δεινὸν δέ μοι δοκεῖ εἶναι, ὦ ἄνδρες δικα-
σταί, εἰ τούτου μὲν ἑνὸς ὄντος καὶ οὐδὲν ὑπὸ τῆς πόλεως
ἠδικημένου οὐκ ἐπεχείρησαν δεῖσθαι, ὡς χρὴ παύσασθαι
εἰς ὑμᾶς ἐξαμαρτάνοντα, ὑμᾶς δὲ τοσούτους ὄντας καὶ
ἠδικημένους ὑπὸ τούτου αἰτήσουσιν, ὡς οὐ χρὴ δίκην
33 παρ᾽ αὐτοῦ λαμβάνειν. χρὴ τοίνυν, ὥσπερ καὶ τούτους
ὁρᾶτε προθύμως σώζοντας τοὺς φίλους, οὕτω καὶ ὑμᾶς
τοὺς ἐχθροὺς τιμωρεῖσθαι, εὖ εἰδότας ὅτι τούτοις πρώ-
τοις ἄνδρες ἀμείνους δόξετε εἶναι, ἐπὰν παρὰ τῶν ἀδι-
κούντων δίκην λαμβάνητε. ἐνθυμεῖσθε δὲ ὅτι οὔτε Νικό-
μαχος οὔτε τῶν αἰτησομένων οὐδεὶς τοσαῦτα ἀγαθὰ
πεποίηκε τὴν πόλιν, ὅσα οὗτος ἠδίκηκεν, ὥστε πολὺ
μᾶλλον ὑμῖν προσήκει τιμωρεῖσθαι ἢ τούτοις βοηθεῖν.
34 εὖ δ᾽ εἰδέναι χρὴ τοὺς αὐτοὺς τούτους, ὅτι πολλὰ δεη-
θέντες τῶν κατηγόρων ἡμᾶς μὲν οὐδαμῶς ἔπεισαν, τὴν
δὲ ὑμετέραν ψῆφον καταπειράσοντες εἰσεληλύθασιν εἰς
τὸ δικαστήριον, καὶ ἐλπίζουσιν ὑμᾶς ἐξαπατήσαντες ἄδειαν
εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον λήψεσθαι τοῦ ποιεῖν ὅ τι ἂν βού-
35 λωνται. ἡμεῖς μὲν τοίνυν οὐκ ἠθελήσαμεν ὑπὸ τούτων
ἀξιούμενοι πεισθῆναι, τὸ δὲ αὐτὸ τοῦτο παρακαλοῦμεν
ὑμᾶς, μὴ πρὸ τῆς κρίσεως μισοπονηρεῖν, ἀλλ᾽ ἐν τῇ κρί-
σει τιμωρεῖσθαι τοὺς τὴν ὑμετέραν νομοθεσίαν ἀφανί-
ζοντας· οὕτω γὰρ ἐννόμως διοικηθήσεται τὰ κατὰ τὴν
πολιτείαν ἅπαντα.

866

XXXI.

ΚΑΤΑ ΦΙΛΩΝΟΣ ΔΟΚΙΜΑΣΙΑΣ.

Ὤιμην μέν, ὦ βουλή, οὐκ ἄν ποτ᾽ εἰς τοῦτο τόλμης
Φίλωνα ἀφικέσθαι, ὥστε ἐθελῆσαι ὡς ὑμᾶς ἐλθεῖν δοκι-
μασθησόμενον· ἐπειδὴ δὲ οὐχ ἕν τι μόνον, ἀλλὰ πολλὰ
τολμηρός ἐστιν, ἐγὼ δὲ ὀμόσας εἰσῆλθον εἰς τὸ βουλευ-
τήριον τὰ βέλτιστα συμβουλεύσειν τῇ πόλει, ἔνεστί τε ἐν 2
τῷ ὅρκῳ ἀποφαίνειν, εἴ τίς τινα οἶδε τῶν λαχόντων ἀνε-
πιτήδειον ὄντα βουλεύειν, ἐγὼ τὴν κατὰ τουτουὶ Φίλωνος
ποιήσομαι κατηγορίαν, οὐ μέντοι γε ἰδίαν ἔχθραν οὐδε-
μίαν μεταπορευόμενος, οὐδὲ τῷ δύνασθαι καὶ εἰωθέναι
λέγειν ἐν ὑμῖν ἐπαρθείς, ἀλλὰ τῷ πλήθει τῶν ἁμαρτημά-
των αὐτοῦ πιστεύων καὶ τοῖς ὅρκοις οἷς ὤμοσα ἐμμένειν
ἀξιῶν. γνώσεσθε μὲν οὖν, ὅτι οὐκ ἀπὸ ἴσης παρασκευῆς 3
ἐγώ τε τοῦτον ἐλέγξω οἷός ἐστι, καὶ οὗτος ἐπεχείρησε
πονηρὸς εἶναι· ὅμως εἴ τι ἐγὼ ἐλλείποιμι τῷ λόγῳ τῆς
κατηγορίας, οὐκ ἂν δίκαιος εἴη οὗτος διὰ τοῦτο ὠφελη-
θῆναι, ἀλλὰ μᾶλλον, ὅ τι ἱκανῶς διδάξαιμι, ἐκ τούτων
ἀποδοκιμασθῆναι. ἐνδεῶς μὲν γὰρ διὰ τὴν ἀπειρίαν πάν- 4
των τῶν τούτῳ πεπραγμένων, ἱκανῶς δὲ διὰ τὴν περὶ
αὐτὸν κακίαν εἰρηκὼς ἂν εἴην. ἀξιῶ δὲ καὶ ὑμῶν οἵτινες
δυνατώτεροι ἐμοῦ εἰσι, λόγῳ ἀποφῆναι μείζω ὄντα αὐτοῦ
τὰ ἁμαρτήματα, καὶ ἐξ ὧν ἂν ἐγὼ ὑπολίπωμαι, πάλιν
αὐτοὺς περὶ ὧν ἴσασι κατηγορῆσαι Φίλωνος· οὐ γὰρ ἐκ
τῶν ὑπ᾽ ἐμοῦ λεγομένων δεῖ ὑμᾶς περὶ αὐτοῦ ὁποῖός ἐστι
σκέψασθαι. ἐγὼ γὰρ οὐκ ἄλλους τινάς φημι δίκαιον εἶναι 5
βουλεύειν περὶ ἡμῶν ἢ τοὺς πρὸς τῷ εἶναι πολίτας καὶ
ἐπιθυμοῦντας τούτου. τούτοις μὲν γὰρ μεγάλα τὰ δια-
φέροντά ἐστιν εὖ τε πράττειν τὴν πόλιν τήνδε καὶ ἀνεπι-
τηδείως διὰ τὸ ἀναγκαῖον σφίσιν αὐτοῖς ἡγεῖσθαι εἶναι
872

187
μετέχειν τὸ μέρος τῶν δεινῶν, ὥσπερ καὶ τῶν ἀγαθῶν
6 μετέχουσι. καὶ γὰρ οἳ φύσει μὲν πολῖταί εἰσι, γνώμῃ δὲ
χρῶνται ὡς πᾶσα γῆ πατρὶς αὐτοῖς ἐστιν, ἐν ᾗ ἂν τὰ
ἐπιτήδεια ἔχωσιν, οὗτοι δῆλοί εἰσιν ὅτι ἂν παρέντες τὸ
τῆς πόλεως κοινὸν ἀγαθὸν ἐπὶ τὸ ἑαυτῶν ἴδιον κέρδος
ἔλθοιεν διὰ τὸ μὴ τὴν πόλιν, ἀλλὰ τὴν οὐσίαν πατρίδα
7 ἑαυτοῖς ἡγεῖσθαι. ἐγὼ τοίνυν ἀποφανῶ Φίλωνα τουτονὶ
περὶ πλείονος ποιησάμενον τὴν ἰδίαν ἀσφάλειαν ἢ τὸν
κοινὸν τῆς πόλεως κίνδυνον, καὶ ἡγησάμενον κρεῖττον εἶναι
αὑτὸν ἀκινδύνως τὸν βίον διάγειν ἢ τὴν πόλιν σώζειν
8 ὁμοίως τοῖς ἄλλοις πολίταις κινδυνεύοντα. οὗτος γάρ,
ὦ βουλή, ὅτε ἡ συμφορὰ τῇ πόλει ἦν (ἧς ἐγώ, καθ' ὅσον
ἀναγκάζομαι, κατὰ τοῦτο μέμνημαι), ἐκκεκηρυγμένος ἐκ
τοῦ ἄστεος ὑπὸ τῶν τριάκοντα μετὰ τοῦ ἄλλου πλήθους
τῶν πολιτῶν τέως μὲν ᾤκει ἐν ἀγρῷ, ἐπειδὴ δὲ οἱ ἀπὸ
Φυλῆς κατῆλθον εἰς τὸν Πειραιᾶ, καὶ οὐ μόνον οἱ ἐκ τῶν
ἀγρῶν, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐκ τῆς ὑπερορίας οἱ μὲν εἰς τὸ ἄστυ,
οἱ δ' εἰς τὸν Πειραιᾶ συνελέγοντο, καὶ καθ' ὅσον ἕκαστος
οἷός τ' ἦν, κατὰ τοσοῦτον ἐβοήθει τῇ πατρίδι, τὰ ἐναντία
9 ἅπασι τοῖς ἄλλοις πολίταις ἐποίησε. συσκευασάμενος
γὰρ τὰ ἑαυτοῦ ἐνθάδε εἰς τὴν ὑπερορίαν ἐξῴκησε, καὶ ἐν
Ὠρωπῷ μετοίκιον κατατιθεὶς ἐπὶ προστάτου ᾤκει, βου-
ληθεὶς παρ' ἐκείνοις μετοικεῖν μᾶλλον ἢ μεθ' ἡμῶν πολί-
της εἶναι. οὐ τοίνυν οὐδ' ὥσπερ ἔνιοί τινες τῶν πολιτῶν
μετεβάλοντο, ἐπειδὴ ἑώρων τοὺς ἀπὸ Φυλῆς ἐν οἷς ἔπρατ-
τον εὐτυχοῦντας, οὐδὲ τούτων τι τῶν εὐτυχημάτων ἠξίωσε
μετασχεῖν, ἐπὶ κατειργασμένοις μᾶλλον ἐλθεῖν βουλόμενος
ἢ συγκατελθεῖν κατεργασάμενός τι τῶν τῇ κοινῇ πολιτείᾳ
συμφερόντων· οὐδ' ἦλθεν εἰς τὸν Πειραιᾶ, οὐδ' ἔστιν
10 ὅπου ἑαυτὸν ὑμῖν τάξαι παρέσχε. καίτοιγε ὅστις εὐτυ-
χοῦντας ὁρῶν ὑμᾶς ἐτόλμα προδιδόναι, τί ποτε ὡς μὴ
βουλόμεθά γε πράττοντας ἐποίησεν ἄν; ὅσοι μὲν τοίνυν
διὰ συμφορὰς ἰδίας οὐ μετέσχον τῶν τότε γενομένων τῇ
πόλει κινδύνων, συγγνώμης τινὸς ἄξιοί εἰσι τυχεῖν· οὐδενὶ
11 γὰρ οὐδὲν ἑκούσιον δυστύχημα γίγνεται· ὅσοι δὲ γνώμῃ
τοῦτο ἔπραξαν, οὐδεμιᾶς συγγνώμης ἄξιοί εἰσιν· οὐ γὰρ
872

188
διὰ δυστυχίαν, ἀλλὰ δι' ἐπιβουλὴν ἐποίησαν αὐτό. καθέστηκε δέ τι ἔθος δίκαιον πᾶσιν ἀνθρώποις, τῶν αὐτῶν ἀδικημάτων μάλιστα ὀργίζεσθαι τοῖς μάλιστα δυναμένοις μὴ ἀδικεῖν, τοῖς δὲ πένησιν ἢ ἀδυνάτοις τῷ σώματι συγγνώμην ἔχειν διὰ τὸ ἡγεῖσθαι ἄκοντας αὐτοὺς ἁμαρτάνειν.
οὗτος τοίνυν οὐδεμιᾶς συγγνώμης ἄξιός ἐστι τυχεῖν· οὔτε 12
γὰρ τῷ σώματι ἀδύνατος ἦν ταλαιπωρεῖν, ὡς καὶ ὑμεῖς ὁρᾶτε, οὔτε τῇ οὐσίᾳ ἄπορος λειτουργεῖν, ὡς ἐγὼ ἀποδείξω. ὅστις οὖν ὅσον δυνατὸς ἦν ὠφελεῖν, τοσοῦτον κακὸς ἦν, πῶς οὐκ ἂν εἰκότως ὑπὸ πάντων ὑμῶν μισοῖτο;
ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἀπεχθήσεσθέ γε τῶν πολιτῶν οὐδενὶ τοῦ- 13
τον ἀποδοκιμάσαντες, ὃς οὔ τι τοὺς ἑτέρους, ἀλλ' ἀμφοτέρους φανερός ἐστι προδούς, ὥστε μήτε τοῖς ἐν τῷ ἄστει γενομένοις φίλον προσήκειν εἶναι τοῦτον (οὐ γὰρ ἠξίωσεν ὡς αὐτοὺς ἐλθεῖν κινδυνεύοντας), μήτε τοῖς τὸν Πειραιᾶ καταλαβοῦσιν· οὐδὲ γὰρ τούτοις ἠθέλησε συγκατελθεῖν.
φὴ δὲ καὶ ταῦτα καὶ αὐτὸς γενόμενος. εἰ μέντοι τι μέρος 14
περίεστι τῶν πολιτῶν, ὅ τι τῶν αὐτῶν μετέσχε τούτῳ πραγμάτων, μετ' ἐκείνων, ἐάν ποτε (ὃ μὴ γένοιτο) λάβωσι τὴν πόλιν, βουλεύειν ἀξιούτω.

Ὡς οὖν ᾤκει τε ἐν Ὠρωπῷ ἐπὶ προστάτου καὶ ἐκέκτητο ἱκανὴν οὐσίαν, καὶ οὔτ' ἐν τῷ Πειραιεῖ οὔτ' ἐν τῷ ἄστει ἔθετο τὰ ὅπλα, ἵνα εἰδῆτε ὅτι ταῦτα πρῶτον ἀληθῆ λέγω, ἀκούσατε τῶν μαρτύρων.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

Ὑπολείπεται τοίνυν αὐτῷ λέγειν, ὡς τῷ μὲν σώματι 15
δι' ἀσθένειάν τινα γενομένην ἀδύνατος κατέστη βοηθῆσαι εἰς τὸν Πειραιᾶ, ἀπὸ δὲ τῶν ὑπαρχόντων ἐπαγγειλάμενος αὐτὸς ἢ χρήματ' εἰσενεγκεῖν εἰς τὸ πλῆθος τὸ ὑμέτερον ἢ ὁπλίσαι τινὰς τῶν ἑαυτοῦ δημοτῶν, ὥσπερ καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν πολιτῶν αὐτοὶ οὐ δυνάμενοι λειτουργεῖν τοῖς σώμασιν.
ἵνα οὖν μὴ ἐγγένηται αὐτῷ ψευσαμένῳ ἐξαπατῆσαι, καὶ περὶ 16
τούτων ἤδη σαφῶς ὑμῖν ἀποδείξω, ἐπειδὴ ὕστερον οὐκ ἐξέσται μοι παρελθόντι ἐνθάδ' ἐλέγχειν αὐτόν. καί μοι κάλει αὐτὸν Διότιμον Ἀχαρνέα καὶ τοὺς αἱρεθέντας μετ' αὐτοῦ τοὺς δημότας ὁπλίσαι ἀπὸ τῶν εἰσενεχθέντων χρημάτων.
881

188

ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΩΝ ΑΙΡΕΘΕΝΤΩΝ ΜΕΤΑ ΔΙΟΤΙΜΟΥ.

17 *Οὗτος τοίνυν οὐχ ὅπως ὠφελήσει τὴν πόλιν ἐν τοιούτῳ*
καιρῷ καὶ τοιαύτῃ καταστάσει διενοήθη, ἀλλ' ὅπως τι
κερδανεῖ ἀπὸ τῶν ὑμετέρων συμφορῶν παρεσκευάσατο·
ὁρμώμενος γὰρ ἐξ Ὠρωποῦ, τοτὲ μὲν αὐτὸς μόνος, τοτὲ
δ' ἑτέροις ἡγούμενος, οἷς τὰ ὑμέτερα δυστυχήματα εὐτυ-
18 *χήματα ἐγεγόνει, περιιὼν κατὰ τοὺς ἀγροὺς καὶ ἐντυγ-*
χάνων τῶν πολιτῶν τοῖς πρεσβυτάτοις, οἳ κατέμειναν ἐν
τοῖς δήμοις, ὀλίγα μὲν τῶν ἐπιτηδείων ἔχοντες, ἀναγκαῖα
δέ, εὖνοι μὲν ὄντες τῷ πλήθει, ἀδύνατοι δὲ ὑπὸ τῆς
ἡλικίας βοηθεῖν, τούτους ἀφῃρεῖτο τὰ ὑπάρχοντα, περὶ
πλείονος ποιούμενος αὐτὸς μικρὰ κερδαίνειν ἢ ἐκείνους
μηδὲν ἀδικεῖν· οἳ νῦν αὐτὸν δι' αὐτὸ τοῦτο οὐχ οἷοί τέ
εἰσιν ἐπεξελθεῖν ἅπαντες, δι' ὅπερ καὶ τότε ἀδύνατοι
19 *τῇ πόλει βοηθεῖν ἦσαν. οὐ μέντοι τοῦτόν γε χρὴ διὰ*
τὴν ἐκείνων ἀδυναμίαν δὶς ὠφεληθῆναι, τότε τ' ἀφελό-
μενον ἃ εἶχον, νῦν τε δοκιμασθέντα ὑφ' ὑμῶν· ἀλλὰ κἂν
ὁστισοῦν παραγένηται τῶν ἀδικηθέντων, μέγα αὐτὸ ἡγή-
σασθε εἶναι, καὶ τοῦτον ὑπερμισήσατε, ὅστις ἐτόλμησεν,
οἷς ἕτεροι διδόναι παρ' ἑαυτῶν τι προῃροῦντο διὰ τὴν
ἀπορίαν οἰκτείραντες αὐτούς, τούτων ἀφαιρεῖσθαι τὰ
ὑπάρχοντα. κάλει μοι τοὺς μάρτυρας.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

20 *Οὐ τοίνυν ἔγωγε οἶδα ὅ τι ὑμᾶς διαφερόντως δεῖ*
γιγνώσκειν περὶ αὐτοῦ ἢ οἱ οἰκεῖοι γιγνώσκουσι· τοιαῦτα
γάρ ἐστιν, ὥστ' εἰ καὶ μηδὲν αὐτῷ ἄλλο ἡμάρτητο, διὰ
μόνα ταῦτα ἱκανὸν εἶναι ἀποδοκιμασθῆναι. οἷα μὲν οὖν
ζῶσα ἡ μήτηρ αὐτοῦ κατηγόρει, παρήσω· ἐξ ὧν δὲ τελευ-
τῶσα τὸν βίον διεπράξατο τεκμαιρομένοις ῥᾴδιόν ἐστιν
21 *ὑμῖν γνῶναι, ὁποῖός τις ἦν περὶ αὐτήν. ἐκείνη γὰρ τούτῳ*
μὲν ἠπίστησεν ἀποθανοῦσαν ἑαυτὴν ἐπιτρέψαι, Ἀντιφάνει
δὲ οὐδὲν προσήκουσα πιστεύσασα ἔδωκεν εἰς τὴν ἑαυτῆς
ταφὴν τρεῖς μνᾶς ἀργυρίου, παραλιποῦσα τοῦτον υἱὸν
ὄντα ἑαυτῆς. ἆρα δῆλον ὅτι εὖ ᾔδει αὐτὸν οὐδὲ διὰ τὸ
22 *προσήκειν αὐτῇ τὰ δέοντα ἂν ποιήσοντα; καίτοι εἰ μή-*
τηρ, ἣ πέφυκε καὶ ἀδικουμένη ὑπὸ τῶν ἑαυτῆς παίδων

881

189
μάλιστα ἀνέχεσθαι καὶ μηδ᾽ ὠφελουμένη μεγάλα ἔχειν
ἡγεῖσθαι διὰ τὸ εὐνοίᾳ μᾶλλον ἢ ἐλέγχῳ τὰ γιγνόμενα
δοκιμάζειν, ἐνόμιζε τοῦτον κἂν ἀπὸ τεθνεώσης φέρειν
ἑαυτῆς, τί χρὴ ὑμᾶς περὶ αὐτοῦ διανοηθῆναι; ὅστις γὰρ 23
περὶ τοὺς ἑαυτοῦ ἀναγκαίους τοιαῦτα ἁμαρτάνει ἁμαρτή-
ματα, τί ἂν περί γε τοὺς ἀλλοτρίους ποιήσειεν; ὡς οὖν
καὶ ταῦτ᾽ ἀληθῆ ἐστιν, ἀκούσατε αὐτοῦ τοῦ λαβόντος τὸ
ἀργύριον καὶ θάψαντος αὐτήν.

ΜΑΡΤΥΣ.

Τί οὖν βουληθέντες ὑμεῖς τοῦτον δοκιμάσαιτε; πότε- 24
ρον ὡς οὐχ ἡμαρτηκότα; ἀλλὰ τὰ μέγιστα περὶ τὴν πα-
τρίδα ἠδίκηκεν. ἀλλ᾽ ὡς ἔσται βελτίων; τοιγάρτοι πρό-
τερον βελτίων γενόμενος περὶ τὴν πόλιν ὕστερον βουλεύειν
ἀξιούτω, φανερόν τι ἀγαθὸν ὥσπερ τότε κακὸν ποιήσας.
σωφρονέστερον γάρ ἐστιν ὕστερον πᾶσι τῶν ἔργων τὰς
χάριτας ἀποδιδόναι· δεινὸν γὰρ ἔμοιγε δοκεῖ εἶναι, εἰ ἐξ
ὧν μὲν ἤδη ἡμάρτηκε μηδέποτε τιμωρηθήσεται, ἐξ ὧν
δὲ μέλλει εὖ ποιήσειν ἤδη τετιμήσεται. ἀλλ᾽ ἆρα ἵνα 25
βελτίους ὦσιν οἱ πολῖται ὁρῶντες ἅπαντας ὁμοίως τιμω-
μένους, διὰ τοῦτο δοκιμαστέον ἐστίν; ἀλλὰ κίνδυνος καὶ
τοὺς χρηστούς, ἐὰν αἰσθάνωνται ὁμοίως τοὺς πονηροὺς
τιμωμένους, παύσεσθαι τῶν χρηστῶν ἐπιτηδευμάτων,
τῶν αὐτῶν ἡγουμένους εἶναι τούς τε κακοὺς τιμᾷν καὶ
τῶν ἀγαθῶν ἀμνημονεῖν. ἄξιον δὲ καὶ τόδε ἐνθυμηθῆ- 26
ναι, ὅτι, εἰ μέν τις φρούριόν τι προὔδωκεν ἢ ναῦν ἢ στρα-
τόπεδόν τι, ἐν ᾧ μέρος τι ἐτύγχανε τῶν πολιτῶν ὄν, ταῖς
ἐσχάταις ἂν ζημίαις ἐζημιοῦτο, οὗτος δὲ προδοὺς ὅλην
τὴν πόλιν οὐχ ὅπως τιμωρηθήσεται ***** παρασκευά-
ζεται. καίτοι δικαίως γ᾽ ἂν ὅστις φανερῶς, ὥσπερ οὗτος,
προὔδωκε τὴν ἐλευθερίαν, οὐ περὶ τοῦ βουλεύειν, ἀλλὰ περὶ
τοῦ δουλεύειν καὶ τῆς μεγίστης ἀπορίας ἐκκλησιάζοιτε.

Ἀκούω δ᾽ αὐτὸν λέγειν ὡς, εἴ τι ἦν ἀδίκημα τὸ μὴ 27
παραγενέσθαι ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, νόμος ἂν ἔκειτο περὶ
αὐτοῦ διαρρήδην, ὥσπερ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἀδικημά-
των. οὐ γὰρ οἴεται ὑμᾶς γνώσεσθαι, ὅτι διὰ τὸ μέγεθος
τοῦ ἀδικήματος οὐδεὶς περὶ αὐτοῦ ἐγράφη νόμος. τίς
886

189
γὰρ ἄν ποτε ῥήτωρ ἐνεθυμήθη ἢ νομοθέτης ἤλπισεν
28 ἁμαρτήσεσθαί τινα τῶν πολιτῶν τοσαύτην ἁμαρτίαν; οὐ
γὰρ ἂν δήπου, εἰ μέν τις λίποι τὴν τάξιν μὴ αὐτῆς τῆς
πόλεως ἐν κινδύνῳ οὔσης, ἀλλ' ἑτέρους εἰς τοῦτο καθι-
στάσης, ἐτέθη νόμος ὡς μεγάλα ἀδικοῦντος, εἰ δέ τις
αὐτῆς τῆς πόλεως ἐν κινδύνῳ οὔσης λίποι τὴν πόλιν αὐ-
τήν, οὐκ ἂν ἄρα ἐτέθη. σφόδρα γ' ἄν, εἴ τις ᾤήθη τινὰ
29 τῶν πολιτῶν ἁμαρτήσεσθαί τι τοιοῦτόν ποτε. τίς δ' οὐκ
ἂν εἰκότως ἐπιτιμήσειεν ὑμῖν, εἰ τοὺς μετοίκους μέν, ὅτι
οὐ κατὰ τὸ προσῆκον ἑαυτοῖς ἐβοήθησαν τῷ δήμῳ, ἐτι-
μήσατε ἀξίως τῆς πόλεως, τοῦτον δέ, ὅτι παρὰ τὸ προσ-
ῆκον ἑαυτῷ προὔδωκε τὴν πόλιν, μὴ κολάσετε, εἰ μή γε
30 ἄλλῳ τινὶ μείζονι, τῇ γε παρούσῃ ἀτιμίᾳ; ἀναμνήσθητε
δέ, δι' ὅ τι ποτὲ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας γινομένους περὶ
τὴν πόλιν τιμᾶτε καὶ τοὺς κακοὺς ἀτιμάζετε. ἐδείχθη
γὰρ ἀμφότερα ταῦτα οὐ τῶν γεγενημένων μᾶλλόν τι ἕνεκα
ἢ τῶν γενησομένων, ἵν' ἀγαθοὶ προθυμῶνται γίνεσθαι
ἐκ παρασκευῆς, κακοὶ δὲ μηδὲ ἐξ ἑνὸς τρόπου ἐπιχειρῶσιν.
31 ἔτι δὲ ἐνθυμήθητε, ποίων ἂν ὑμῖν δοκεῖ οὗτος ὅρκων
φροντίσαι, ὃς ἔργῳ τοὺς πατρῴους θεοὺς προὔδωκεν; ἢ
πῶς ἂν χρηστόν τι βουλεῦσαι περὶ τῆς πολιτείας, ὃς
οὐδὲ ἐλευθερῶσαι τὴν πατρίδα ἐβουλήθη; ἢ ποῖα ἂν
ἀπόρρητα τηρῆσαι, ὃς οὐδὲ τὰ προειρημένα ποιῆσαι
ἠξίωσε; πῶς δ' εἰκός ἐστι τοῦτον, ὃς οὐδὲ τελευταῖος
ἐπὶ τοὺς κινδύνους ἦλθε, πρότερον τῶν κατεργασαμένων
καὶ οὕτω συντιμηθῆναι; σχέτλιον δ' ἂν εἴη, εἰ οὗτος μὲν
ἅπαντας τοὺς πολίτας περὶ οὐδενὸς ἡγήσατο, ὑμεῖς δὲ
32 τοῦτον ἕνα ὄντα μὴ ἀποδοκιμάσαιτε. ὁρῶ δέ τινας, οἳ
νῦν μὲν τούτῳ παρασκευάζονται βοηθεῖν καὶ δεῖσθαι
ὑμῶν, ἐπειδὴ ἐμὲ οὐκ ἠδύναντο πεῖσαι· τότε δέ, ὅτε οἱ
κίνδυνοι μὲν ὑμῖν καὶ οἱ μέγιστοι ἀγῶνες ἦσαν, τὰ δὲ
ἆθλα αὐτὴ ἡ πολιτεία ἔκειτο, καὶ ἔδει οὐ μόνον περὶ τοῦ
βουλεύειν, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ἐλευθερίας βουλεύεσθαι,
τότε οὐκ ἐδέοντο αὐτοῦ βοηθῆσαι καὶ ὑμῖν καὶ κοινῇ τῇ
πόλει, καὶ μὴ προδοῦναι μήτε τὴν πατρίδα μήτε τὴν
βουλήν, ἧς νῦν ἀξιοῖ τυχεῖν οὐ μετὸν αὐτῷ, ἄλλων γε
887

190

κατεργασαμένων. μόνος δή, ὦ βουλή, δικαίως οὐδ' ἂν 33 ἀγανακτοίη μὴ τυχών· οὐ γὰρ ὑμεῖς νῦν αὐτὸν ἀτιμάζετε, ἀλλ' αὐτὸς αὑτὸν τότε ἀπεστέρησεν, ὅτε οὐκ ἠξίωσεν, ὥσπερ νῦν προθύμως κληρωσόμενος ἦλθε, καὶ τότε διαμαχούμενος περὶ αὐτῆς καταστῆναι μεθ' ὑμῶν.

Ἱκανὰ μὲν νομίζω εἰρῆσθαι, καίτοι πολλά γε παρα- 34 λιπών· ἀλλὰ πιστεύω ὑμᾶς καὶ ἄνευ τούτων αὐτοὺς τὰ συμφέροντα τῇ πόλει γνώσεσθαι. οὐ γὰρ ἄλλοις τισὶν ὑμᾶς δεῖ περὶ τῶν ἀξίων ὄντων βουλεύειν τεκμηρίοις χρῆσθαι ἢ ὑμῖν αὐτοῖς, ὁποῖοί τινες ὄντες αὐτοὶ περὶ τὴν πόλιν ἐδοκιμάσθητε. ἔστι γὰρ τὰ τούτου ἐπιτηδεύματα κοινὰ παραδείγματα καὶ πάσης δημοκρατίας ἀλλότρια.

891

XXXII.

ΚΑΤΑ ΔΙΟΓΕΙΤΟΝΟΣ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

Διόδοτος, εἷς τῶν μετὰ Θρασύλου καταλεγέντων ἐν τῷ Πελοποννησιακῷ πολέμῳ, μέλλων ἐκπλεῖν εἰς τὴν Ἀσίαν ἐπὶ Γλαυκίππου ἄρχοντος, ἔχων νήπια παιδία, διαθήκας ἐποιήσατο, καταλιπὼν αὐτοῖς ἐπίτροπον τὸν ἑαυτοῦ μὲν ἀδελφόν, Διογείτονα, τῶν δὲ παιδίων θεῖόν τε καὶ πάππον ἀπὸ μητρός. αὐτὸς μὲν οὖν ἐν Ἐφέσῳ μαχόμενος ἀποθνήσκει, Διογείτων δὲ πᾶσαν τὴν οὐσίαν τῶν ὀρφανῶν διαχειρισάμενος καὶ ἐκ πολλῶν πάνυ χρημάτων οὐδὲν ἀποδείξας, αὐτὸς ἔτι περιὼν κατηγορεῖται πρὸς ἑνὸς τῶν μειρακίων δοκιμασθέντος κακῆς ἐπιτροπῆς. λέγει δὲ κατ᾽ αὐτοῦ τὴν δίκην ὁ τῆς ἐκείνου μὲν θυγατριδῆς, τῶν δὲ μειρακίων ἀδελφῆς ἀνήρ.

Εἰ μὲν μὴ μεγάλα ἦν, ὦ ἄνδρες δικασταί, τὰ διαφέροντα, οὐκ ἄν ποτε εἰς ὑμᾶς εἰσελθεῖν τούτους εἴασα, νομίζων αἴσχιστον εἶναι πρὸς τοὺς οἰκείους διαφέρεσθαι, εἰδώς τε ὅτι οὐ μόνον οἱ ἀδικοῦντες χείρους ὑμῖν εἶναι δοκοῦσιν, ἀλλὰ καὶ οἵτινες ἂν ἔλαττον ὑπὸ τῶν προσηκόντων ἔχοντες ἀνέχεσθαι μὴ δύνωνται. ἐπειδὴ μέντοι, ὦ ἄνδρες δικασταί, πολλῶν χρημάτων ἀπεστέρηνται καὶ πολλὰ καὶ δεινὰ πεπονθότες ὑφ᾽ ὧν ἥκιστα ἐχρῆν, ἐπ᾽ ἐμὲ κηδεστὴν ὄντα κατέφυγον, ἀνάγκη μοι γεγένηται εἰπεῖν
2 ὑπὲρ αὐτῶν. ἔχω δὲ τούτων μὲν ἀδελφήν, Διογείτονος δὲ θυγατριδῆν, καὶ πολλὰ δεηθεὶς ἀμφοτέρων τὸ μὲν πρῶτον ἔπεισα αὐτοὺς τοῖς φίλοις ἐπιτρέψαι δίαιταν, περὶ πολλοῦ ποιούμενος τὰ τούτων πράγματα μηδένα τῶν ἄλλων εἰδέναι· ἐπεὶ δὲ ὁ Διογείτων ἃ φανερῶς ἔχων ἐξηλέγχετο, περὶ τούτων οὐδενὶ τῶν αὐτοῦ φίλων ἐτόλμα πείθεσθαι, ἀλλ᾽ ἐβουλήθη καὶ φεύγειν δίκας καὶ μὴ οὔσας διώκειν καὶ ὑπομεῖναι τοὺς ἐσχάτους κινδύνους μᾶλλον ἢ

τὰ δίκαια ποιήσας ἀπηλλάχθαι τῶν πρὸς τούτους ἐγκλη-
μάτων, ὑμῶν δέομαι, ἐὰν μὲν ἀποδείξω οὕτως αἰσχρῶς 3
αὐτοὺς ἐπιτετροπευμένους ὑπὸ τοῦ πάππου, ὡς οὐδεὶς
πώποτε ὑπὸ τῶν οὐδὲν προσηκόντων ἐν τῇ πόλει, βοη-
θεῖν αὐτοῖς τὰ δίκαια, εἰ δὲ μή, τούτῳ μὲν ἅπαντα πι-
στεύειν, ἡμᾶς δὲ εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον ἡγεῖσθαι χείρους
εἶναι. ἐξ ἀρχῆς δ' ὑμᾶς περὶ αὐτῶν διδάξαι πειράσομαι.
Ἀδελφοὶ ἦσαν, ὦ ἄνδρες δικασταί, Διόδοτος καὶ Διο- 4
γείτων ὁμοπάτριοι καὶ ὁμομήτριοι, καὶ τὴν μὲν ἀφανῆ
οὐσίαν ἐνείμαντο, τῆς δὲ φανερᾶς ἐκοινώνουν. ἐργασα-
μένου δὲ Διοδότου κατ' ἐμπορίαν πολλὰ χρήματα πείθει
αὐτὸν λαβεῖν Διογείτων τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα, ἥπερ ἦν
αὐτῷ μόνη· καὶ γίνονται αὐτῷ δύο υἱοὶ καὶ θυγάτηρ.
χρόνῳ δὲ ὕστερον καταλεγεὶς Διόδοτος μετὰ Θρασύλου 5
τοῦ ἐπὶ τῶν ὁπλιτῶν, καλέσας τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, ἀδελ-
φιδῆν οὖσαν, καὶ τὸν ἐκείνης μὲν πατέρα, αὑτοῦ δὲ κηδε-
στὴν καὶ ἀδελφὸν ὁμοπάτριον, πάππον δὲ τῶν παιδίων
καὶ θεῖον, ἡγούμενος διὰ ταύτας τὰς ἀνάγκας οὐδενὶ
μᾶλλον προσήκειν δικαίῳ περὶ τοὺς αὑτοῦ παῖδας ἐπι-
τρόπῳ γενέσθαι, διαθήκην αὐτῷ δίδωσι καὶ πέντε τά-
λαντα ἀργυρίου παρακαταθήκην, ναυτικὰ δὲ ἐπέδειξεν 6
ἐκδεδομένα ἑπτὰ τάλαντα καὶ τετταράκοντα μνᾶς, *****
δισχιλίας δὲ ὀφειλομένας ἐν Χερρονήσῳ. ἐπέσκηψε δέ,
ἐάν τι πάθῃ, τάλαντον μὲν ἐπιδοῦναι τῇ γυναικὶ καὶ τὰ
ἐν τῷ δωματίῳ δοῦναι, τάλαντον δὲ τῇ θυγατρί. κατέ-
λιπε δὲ καὶ εἴκοσι μνᾶς τῇ γυναικὶ καὶ τριάκοντα στατῆ-
ρας Κυζικηνούς. ταῦτα δὲ πράξας καὶ οἴκοι ἀντίγραφα 7
καταλιπὼν ᾤχετο στρατευσόμενος μετὰ Θρασύλου. ἀπο-
θανόντος δὲ ἐκείνου ἐν Ἐφέσῳ Διογείτων τὴν μὲν θυγα-
τέρα ἔκρυπτε τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρός, καὶ τὰ γράμματα
λαμβάνει, ἃ κατέλιπε σεσημασμένα, φάσκων τὰ ναυτικὰ
χρήματα δεῖν ἐκ τούτων τῶν γραμματείων κομίσασθαι.
ἐπεὶ δὲ τῷ χρόνῳ ἐδήλωσε τὸν θάνατον αὐτοῖς καὶ ἐποίη- 8
σαν τὰ νομιζόμενα, τὸν μὲν πρῶτον ἐνιαυτὸν ἐν Πειραιεῖ
διῃτῶντο· ἅπαντα γὰρ αὐτοῦ κατελέλειπτο τὰ ἐπιτήδεια·
ἐκείνων δὲ ἐπιλειπόντων τοὺς μὲν παῖδας εἰς ἄστυ ἀνα-

*πέμπει, τὴν δὲ μητέρα αὐτῶν ἐκδίδωσιν ἐπιδοὺς πεντα-
κισχιλίας δραχμάς, χιλίαις ἔλαττον ὧν ὁ ἀνὴρ αὐτῇ ἔδω-
9 κεν. ὀγδόῳ δ' ἔτει δοκιμασθέντος μετὰ ταῦτα τοῦ πρε-
σβυτέρου τοῖν μειρακίοιν, καλέσας αὐτοὺς εἶπε Διογείτων,
ὅτι καταλίποι αὐτοῖς ὁ πατὴρ εἴκοσι μνᾶς ἀργυρίου καὶ
τριάκοντα στατῆρας. „ἐγὼ οὖν πολλὰ τῶν ἐμαυτοῦ δεδα-
πάνηκα εἰς τὴν ὑμετέραν τροφήν. καὶ ἕως μὲν εἶχον,
οὐδέν μοι διέφερε· νυνὶ δὲ καὶ αὐτὸς ἀπόρως διάκειμαι.
σὺ οὖν, ἐπειδὴ δεδοκίμασαι καὶ ἀνὴρ γεγένησαι, σκόπει
10 αὐτὸς ἤδη πόθεν ἕξεις τὰ ἐπιτήδεια.“ ταῦτ' ἀκούσαντες
ἐκπεπληγμένοι καὶ δακρύοντες ᾤχοντο πρὸς τὴν μητέρα,
καὶ παραλαβόντες ἐκείνην ἧκον πρὸς ἐμέ, οἰκτρῶς ὑπὸ
τοῦ πάθους διακείμενοι καὶ ἀθλίως ἐκπεπτωκότες, κλαί-
οντες καὶ παρακαλοῦντές με μὴ περιιδεῖν αὐτοὺς ἀποστε-
ρηθέντας τῶν πατρῴων, μηδ' εἰς πτωχείαν καταστάντας,
ὑβρισμένους ὑφ' ὧν ἥκιστα ἐχρῆν, ἀλλὰ βοηθῆσαι καὶ τῆς
11 ἀδελφῆς ἕνεκα καὶ σφῶν αὐτῶν. πολὺ ἂν εἴη ἔργον λέγειν,
ὅσον πένθος ἐν τῇ ἐμῇ οἰκίᾳ ἦν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ.
τελευτῶσα δὲ ἡ μήτηρ αὐτῶν ἠντιβόλει με καὶ ἱκέτευε
συναγαγεῖν αὐτῆς τὸν πατέρα καὶ τοὺς φίλους, εἰποῦσα
ὅτι, εἰ καὶ πρότερον μὴ εἴθισται λέγειν ἐν ἀνδράσι, τὸ
μέγεθος αὐτὴν ἀναγκάσει τῶν συμφορῶν περὶ τῶν σφε-
12 τέρων κακῶν δηλῶσαι πάντα πρὸς ἡμᾶς. ἐλθὼν δ' ἐγὼ
ἠγανάκτουν μὲν πρὸς Ἡγήμονα τὸν ἔχοντα τὴν τούτου
θυγατέρα, λόγους δ' ἐποιούμην πρὸς τοὺς ἄλλους ἐπι-
τηδείους, ἠξίουν δὲ τοῦτον εἰς ἔλεγχον ἰέναι περὶ τῶν
πραγμάτων. Διογείτων δὲ τὸ μὲν πρῶτον οὐκ ἤθελε,
τελευτῶν δὲ ὑπὸ τῶν φίλων ἠναγκάσθη. ἐπειδὴ δὲ συν-
ήλθομεν, ἤρετο αὐτὸν ἡ γυνή, τίνα ποτὲ ψυχὴν ἔχων
ἀξιοῖ περὶ τῶν παίδων τοιαύτῃ γνώμῃ χρῆσθαι, „ἀδελ-
φὸς μὲν ὢν τοῦ πατρὸς αὐτῶν, πατὴρ δ' ἐμός, θεῖος δὲ
13 αὐτοῖς καὶ πάππος. καὶ εἰ μηδένα ἀνθρώπων ᾐσχύνου,
τοὺς θεοὺς ἐχρῆν σε“ φησί „δεδιέναι· ὃς ἔλαβες μέν, ὅτ'
ἐκεῖνος ἐξέπλει, πέντε τάλαντα παρ' αὐτοῦ παρακαταθή-
κην. καὶ περὶ τούτων ἐγὼ θέλω τοὺς παῖδας παραστη-
σαμένη καὶ τούτους καὶ τοὺς ὕστερον ἐμαυτῇ γενομένους*

ὀμόσαι ὅπου ἂν αὐτὸς λέγῃς. καίτοι οὐχ οὕτως ἐγώ εἰμι ἀθλία, οὐδ᾽ οὕτω περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι χρήματα, ὥστ᾽ ἐπιορκήσασα κατὰ τῶν παίδων τῶν ἐμαυτῆς τὸν βίον ἀπολιπεῖν, ἀδίκως δὲ ἀφελέσθαι τὴν τοῦ πατρὸς οὐσίαν.“
ἔτι τοίνυν ἐξήλεγχεν αὐτὸν ἑπτὰ τάλαντα κεκομισμένον 14
ναυτικὰ καὶ τετρακισχιλίας δραχμάς, καὶ τούτων τὰ γράμματα ἀπέδειξεν· ἐν γὰρ τῇ διοικίσει, ὅτ᾽ ἐκ Κολλυτοῦ διῳκίζετο εἰς τὴν Φαίδρου οἰκίαν, τοὺς παῖδας ἐπιτυχόντας ἐκβεβλημένῳ τῷ βιβλίῳ ἐνεγκεῖν πρὸς ταύτην.
ἀπέφηνε δ᾽ αὐτὸν ἑκατὸν μνᾶς κεκομισμένον ἐγγείους ἐπὶ 15
τόκῳ δεδανεισμένας, καὶ ἑτέρας δισχιλίας δραχμὰς καὶ ἔπιπλα πολλοῦ ἄξια· φοιτᾶν δὲ καὶ σῖτον αὐτοῖς ἐκ Χερρονήσου καθ᾽ ἕκαστον ἐνιαυτόν. „ἔπειτα σὺ ἐτόλμησας“ ἔφη „εἰπεῖν, ἔχων τοσαῦτα χρήματα, ὡς δισχιλίας δραχμὰς ὁ τούτων πατὴρ κατέλιπε καὶ τριάκοντα στατῆρας, ἅπερ ἐμοὶ καταλειφθέντα ἐκείνου τελευτήσαντος ἐγώ σοι
ἔδωκα; καὶ ἐκβαλεῖν τούτους ἠξίωκας θυγατριδοῦς ὄντας 16
ἐκ τῆς οἰκίας τῆς αὑτῶν ἐν τριβωνίοις, ἀνυποδήτους, οὐ μετὰ ἀκολούθου, οὐ μετὰ στρωμάτων, οὐ μετὰ ἱματίων, οὐ μετὰ τῶν ἐπίπλων, ἃ ὁ πατὴρ αὐτοῖς κατέλιπεν, οὐδὲ μετὰ τῶν παρακαταθηκῶν, ἃς ἐκεῖνος παρὰ σοὶ κατέθετο.
καὶ νῦν τοὺς μὲν ἐκ τῆς μητρυιᾶς τῆς ἐμῆς παιδεύεις ἐν 17
πολλοῖς χρήμασιν εὐδαίμονας ὄντας· καὶ ταῦτα μὲν καλῶς ποιεῖς· τοὺς δ᾽ ἐμοὺς ἀδικεῖς, οὓς ἀτίμως ἐκ τῆς οἰκίας ἐκβαλὼν ἀντὶ πλουσίων πτωχοὺς ἀποδεῖξαι προθυμῇ. καὶ ἐπὶ τοιούτοις ἔργοις οὔτε τοὺς θεοὺς φοβῇ, οὔτε ἐμὲ τὴν σὴν θυγατέρα τὴν συνειδυῖαν αἰσχύνῃ, οὔτε τοῦ ἀδελφοῦ μέμνησαι, ἀλλὰ πάντας ἡμᾶς περὶ ἐλάττονος
ποιῇ χρημάτων.“ τότε μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες δικασταί, πολ- 18
λῶν καὶ δεινῶν ὑπὸ τῆς γυναικὸς ῥηθέντων οὕτω διετέθημεν πάντες οἱ παρόντες ὑπὸ τῶν τούτῳ πεπραγμένων καὶ τῶν λόγων τῶν ἐκείνης, ὁρῶντες μὲν τοὺς παῖδας, οἷα ἦσαν πεπονθότες, ἀναμιμνησκόμενοι δὲ τοῦ ἀποθανόντος, ὡς ἀνάξιον τῆς οὐσίας τὸν ἐπίτροπον κατέλιπεν, ἐνθυμούμενοι δὲ ὡς χαλεπὸν ἐξευρεῖν ὅτῳ χρὴ περὶ τῶν ἑαυτοῦ πιστεῦσαί τινα, ὥστε, ὦ ἄνδρες δικασταί, μηδένα

τῶν παρόντων δύνασθαι φθέγξασθαι, ἀλλὰ καὶ δακρύοντας μηδὲν ἧττον τῶν πεπονθότων ἀπιόντας οἴχεσθαι σιωπῇ.

Πρῶτον μὲν οὖν τούτων ἀνάβητέ μοι μάρτυρες.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

19 *Ἀξιῶ τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί, τῷ λογισμῷ προσ-*
έχειν τὸν νοῦν, ἵνα τοὺς μὲν νεανίσκους διὰ τὸ μέγεθος
τῶν συμφορῶν ἐλεήσητε, τοῦτον δ' ἅπασι τοῖς πολίταις
ἄξιον ὀργῆς ἡγήσησθε. εἰς τοσαύτην γὰρ ὑποψίαν Διο-
γείτων πάντας ἀνθρώπους πρὸς ἀλλήλους καθίστησιν,
ὥστε μήτε ζῶντας μήτε ἀποθνήσκοντας μηδὲν μᾶλλον
20 *τοῖς οἰκειοτάτοις ἢ τοῖς ἐχθίστοις πιστεύειν· ὃς ἐτόλμησε*
τὰ μὲν ἔξαρνος γενέσθαι, τὰ δὲ τελευτῶν ὁμολογήσας
ἔχειν, εἰς δύο παῖδας καὶ ἀδελφὴν λῆμμα καὶ ἀνάλωμα
ἐν ὀκτὼ ἔτεσιν ἑπτὰ τάλαντα ἀργυρίου καὶ ἑπτακισχιλίας
δραχμὰς ἀποδεῖξαι. καὶ εἰς τοῦτο ἦλθεν ἀναισχυντίας,
ὥστε οὐκ ἔχων ὅποι τρέψειε τὰ χρήματα, εἰς ὄψον μὲν
δυοῖν παιδίοιν καὶ ἀδελφῇ πέντε ὀβολοὺς τῆς ἡμέρας
ἐλογίζετο, εἰς ὑποδήματα δὲ καὶ εἰς γναφεῖον καὶ εἰς
κουρεῖον οὐκ ἦν αὐτῷ κατὰ μῆνα οὐδὲ κατ' ἐνιαυτὸν
γεγραμμένα, συλλήβδην δὲ παντὸς τοῦ χρόνου πλεῖον ἢ
21 *τάλαντον ἀργυρίου. εἰς δὲ τὸ μνῆμα τοῦ πατρὸς οὐκ*
ἀναλώσας πέντε καὶ εἴκοσι μνᾶς ἐκ πεντακισχιλίων δρα-
χμῶν τὸ μὲν ἥμισυ αὑτῷ τίθησι, τὸ δὲ τούτοις λελόγι-
σται. εἰς Διονύσια τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί (οὐκ ἄτο-
πον γάρ μοι δοκεῖ καὶ περὶ τούτου μνησθῆναι), ἑκκαίδεκα
δραχμῶν ἀπέφαινεν ἐωνημένον ἀρνίον, καὶ τούτων τὰς
ὀκτὼ δραχμὰς ἐλογίζετο τοῖς παισίν· ἐφ' ᾧ ἡμεῖς οὐχ
ἥκιστα ὠργίσθημεν. οὕτως, ὦ ἄνδρες, ἐν ταῖς μεγάλαις
ζημίαις ἐνίοτε οὐχ ἧττον τὰ μικρὰ λυπεῖ τοὺς ἀδικουμέ-
νους· λίαν γὰρ φανερὰν τὴν πονηρίαν τῶν ἀδικούντων
22 *ἐπιδείκνυσιν. εἰς τοίνυν τὰς ἄλλας ἑορτὰς καὶ θυσίας*
ἐλογίσατο αὐτοῖς πλέον ἢ τετρακισχιλίας δραχμὰς ἀνη-
λωμένας, ἕτερά τε παμπληθῆ, ἃ πρὸς τὸ κεφάλαιον
συνελογίζετο ὥσπερ διὰ τοῦτο ἐπίτροπος τῶν παιδίων
καταλειφθείς, ἵνα γράμματα αὐτοῖς ἀντὶ χρημάτων ἀπο-

δείξειε καὶ πενεστάτους ἀντὶ πλουσίων ἀποφήνειε, καὶ
ἵνα, εἰ μέν τις αὐτοῖς πατρικὸς ἐχθρὸς ἦν, ἐκείνου μὲν
ἐπιλάθωνται, τῷ δ᾽, ἐπεὶ τῶν πατρῴων εἰσὶν ἀπεστερη-
μένοι, πολεμῶσι. καίτοι εἰ ἐβούλετο δίκαιος εἶναι περὶ 23
τοὺς παῖδας, ἐξῆν αὐτῷ κατὰ τοὺς νόμους, οἳ κεῖνται
περὶ τῶν ὀρφανῶν καὶ τοῖς ἀδυνάτοις τῶν ἐπιτρόπων
καὶ τοῖς δυναμένοις, μισθῶσαι τὸν οἶκον ἀπηλλαγμένος
πολλῶν πραγμάτων, ἢ γῆν πριάμενος ἐκ τῶν προσιόντων
τοὺς παῖδας τρέφειν· καὶ ὁπότερον τούτων ἐποίησεν,
οὐδενὸς ἂν ἧττον Ἀθηναίων πλούσιοι ἦσαν. νῦν δέ μοι
δοκεῖ οὐδεπώποτε διανοηθῆναι ὡς φανερὰν καταστήσων
τὴν οὐσίαν, ἀλλ᾽ ὡς αὐτὸς ἕξων τὰ τούτων, ἡγούμενος
δεῖν τὴν αὐτοῦ πονηρίαν κληρονόμον εἶναι τῶν τοῦ τε-
θνεῶτος χρημάτων. ὃ δὲ πάντων δεινότατον, ὦ δικα- 24
σταί· οὗτος γὰρ συντριηραρχῶν Ἀλέξιδι τῷ Ἀριστοδίκου,
φάσκων δυοῖν δεούσας πεντήκοντα μνᾶς ἐκείνῳ συμβαλέ-
σθαι, τὸ ἥμισυ τούτων αὐτοῖς ὀρφανοῖς οὖσι λελόγισται,
οὓς ἡ πόλις οὐ μόνον παῖδας ὄντας ἀτελεῖς ἐποίησεν,
ἀλλὰ καὶ ἐπειδὰν δοκιμασθῶσιν, ἐνιαυτὸν ἀφῆκεν ἁπα-
σῶν τῶν λειτουργιῶν. οὗτος δὲ πάππος ὢν παρὰ τοὺς
νόμους τῆς ἑαυτοῦ τριηραρχίας παρὰ τῶν αὑτοῦ θυγα-
τριδῶν τὸ ἥμισυ πράττεται. καὶ ἀποπέμψας εἰς τὸν 25
Ἀδρίαν ὁλκάδα δυοῖν ταλάντοιν, ὅτε μὲν ἀπέστελλεν,
ἔλεγε πρὸς τὴν μητέρα αὐτῶν, ὅτι τῶν παίδων ὁ κίνδυνος
εἴη, ἐπεὶ δὲ ἐσώθη καὶ ἐδιπλασίασεν, αὑτοῦ τὴν ἐμπορίαν
ἔφασκεν εἶναι. καίτοι εἰ μὲν τὰς ζημίας τούτων ἀποδείξει,
τὰ δὲ σωθέντα τῶν χρημάτων αὐτὸς ἕξει, ὅποι μὲν ἀνή-
λωται τὰ χρήματα, οὐ χαλεπῶς εἰς τὸν λόγον ἐγγράψει,
ῥᾳδίως δὲ ἐκ τῶν ἀλλοτρίων αὐτὸς πλουτήσει. καθ᾽ ἕκα- 26
στον μὲν οὖν, ὦ δικασταί, πολὺ ἂν εἴη ἔργον πρὸς ὑμᾶς
λογίζεσθαι· ἐπειδὴ δὲ μόλις παρ᾽ αὐτοῦ παρέλαβον τὰ
γράμματα, μάρτυρας ἔχων ἠρώτων Ἀριστόδικον τὸν ἀδελ-
φὸν τὸν Ἀλέξιδος (αὐτὸς γὰρ ἐτύγχανε τετελευτηκώς), εἰ
ὁ λόγος αὐτῷ εἴη τῆς τριηραρχίας· ὁ δὲ ἔφασκεν εἶναι,
καὶ ἐλθόντες οἴκαδε εὕρομεν Διογείτονα τέτταρας καὶ
εἴκοσι μνᾶς ἐκείνῳ συμβεβλημένον εἰς τὴν τριηραρχίαν.

909

27 οὗτος δὲ ἐπέδειξε δυοῖν δεούσας πεντήκοντα μνᾶς ἀνηλωκέναι, ὥστε τούτοις λελογίσθαι ὅσον περ ὅλον τὸ ἀνάλωμα αὐτῷ γεγένηται. καίτοι τί αὐτὸν οἴεσθε πεποιηκέναι περὶ ὧν αὐτῷ οὐδεὶς σύνοιδεν, ἀλλ᾽ αὐτὸς μόνος διεχείριζεν, ὃς ἃ δι᾽ ἑτέρων ἐπράχθη καὶ οὐ χαλεπὸν ἦν περὶ τούτων πυθέσθαι, ἐτόλμησε ψευσάμενος τέτταρσι καὶ εἴκοσι μναῖς τοὺς αὑτοῦ θυγατριδοῦς ζημιῶσαι; καί μοι ἀνάβητε τούτων μάρτυρες.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

28 Τῶν μὲν μαρτύρων ἀκηκόατε, ὦ δικασταί· ἐγὼ δ᾽ ὅσα τελευτῶν ὡμολόγησεν αὐτὸς ἔχειν χρήματα, ἑπτὰ τάλαντα καὶ τετταράκοντα μνᾶς, ἐκ τούτων αὐτῶν λογιοῦμαι, πρόσοδον μὲν οὐδεμίαν ἀποφαίνων, ἀπὸ δὲ τῶν ὑπαρχόντων ἀναλίσκων, καὶ θήσω ὅσον οὐδεὶς πώποτε ἐν τῇ πόλει, εἰς δύο παῖδας καὶ ἀδελφὴν καὶ παιδαγωγὸν καὶ θεράπαιναν χιλίας δραχμὰς ἑκάστου ἐνιαυτοῦ,
29 μικρῷ ἔλαττον ἢ τρεῖς δραχμὰς τῆς ἡμέρας. ἐν ὀκτὼ αὗται ἔτεσι γίνονται ὀκτακισχίλιαι δραχμαί, καὶ ἀποδείκνυνται ἓξ τάλαντα περιόντα τῶν ἑπτὰ ταλάντων καὶ εἴκοσι μναῖ. οὐ γὰρ ἂν δύναιτο ἀποδεῖξαι οὔθ᾽ ὑπὸ τῶν λῃστῶν ἀπολωλεκώς, οὔτε ζημίαν εἰληφώς, οὔτε χρήσταις ἀποδεδωκώς *****

909

XXXIII.

ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

Ἔστι δή τις αὐτῷ πανηγυρικὸς λόγος, ἐν ᾧ πείθει τοὺς Ἕλληνας ἀγομένης Ὀλυμπίασι τῆς πανηγύρεως ἐκβάλλειν Διονύσιον τὸν τύραννον τῆς ἀρχῆς καὶ Σικελίαν ἐλευθερῶσαι, ἄρξασθαί τε τῆς ἔχθρας αὐτίκα μάλα διαρπάσαντας τὴν τοῦ τυράννου σκηνὴν χρυσῷ τε καὶ πορφύρᾳ καὶ ἄλλῳ πλούτῳ πολλῷ κεκοσμημένην. ἔπεμψε γὰρ θεωροὺς εἰς τὴν πανήγυριν ὁ Διονύσιος ἄγοντας θυσίαν τῷ θεῷ, μεγαλοπρεπής τε καταγωγὴ τῶν θεωρῶν ἐγίνετο ἐν τῷ τεμένει καὶ πολυτελής, ἵνα θαυμασθείη μᾶλλον ὁ τύραννος ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος. ταύτην λαβὼν τὴν ὑπόθεσιν τοιαύτην πεποίηται τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου.

Ἄλλων τε πολλῶν καὶ καλῶν ἔργων ἕνεκα, ὦ ἄνδρες, ἄξιον Ἡρακλέους μεμνῆσθαι, καὶ ὅτι τόνδε τὸν ἀγῶνα πρῶτος συνήγειρε δι' εὔνοιαν τῆς Ἑλλάδος. ἐν μὲν γὰρ τῷ τέως χρόνῳ ἀλλοτρίως αἱ πόλεις πρὸς ἀλλήλας διέκειντο· ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνος τοὺς τυράννους ἔπαυσε καὶ τοὺς 2
ὑβρίζοντας ἐκώλυσεν, ἀγῶνα μὲν σωμάτων ἐποίησε, φιλοτιμίαν δὲ πλούτου, γνώμης δ' ἐπίδειξιν ἐν τῷ καλλίστῳ τῆς Ἑλλάδος, ἵνα τούτων ἁπάντων ἕνεκα εἰς τὸ αὐτὸ συνέλθωμεν, τὰ μὲν ὀψόμενοι, τὰ δὲ ἀκουσόμενοι. ἡγήσατο γὰρ τὸν ἐνθάδε σύλλογον ἀρχὴν γενήσεσθαι τοῖς Ἕλλησι τῆς πρὸς ἀλλήλους φιλίας. ἐκεῖνος μὲν οὖν ταῦθ' ὑφηγή- 3
σατο, ἐγὼ δ' ἥκω οὐ μικρολογησόμενος, οὐδὲ περὶ τῶν ὀνομάτων μαχούμενος. ἡγοῦμαι γὰρ ταῦτα ἔργα μὲν εἶναι σοφιστῶν λίαν ἀχρήστων καὶ σφόδρα βίου δεομένων, ἀνδρὸς δὲ ἀγαθοῦ καὶ πολίτου πολλοῦ ἀξίου περὶ τῶν μεγίστων συμβουλεύειν, ὁρῶν οὕτως αἰσχρῶς διακειμένην τὴν Ἑλλάδα, καὶ πολλὰ μὲν αὐτῆς ὄντα ὑπὸ τῷ βαρβάρῳ, πολλὰς δὲ πόλεις ὑπὸ τυράννων ἀναστάτους γεγενημένας.

4 καὶ ταῦτα εἰ μὲν δι' ἀσθένειαν ἐπάσχομεν, στέργειν ἂν
ἦν ἀνάγκη τὴν τύχην· ἐπειδὴ δὲ διὰ στάσιν καὶ τὴν πρὸς
ἀλλήλους φιλονεικίαν, πῶς οὐκ ἄξιον τῶν μὲν παύσασθαι,
τὰ δὲ κωλῦσαι, εἰδότας ὅτι φιλονεικεῖν μέν ἐστιν εὖ πρατ-
5 τόντων, γνῶναι δὲ τὰ βέλτιστα ἀτυχούντων; ὁρῶμεν γὰρ
τοὺς κινδύνους καὶ μεγάλους καὶ πανταχόθεν περιεστη-
κότας· ἐπίστασθε δέ, ὅτι ἡ μὲν ἀρχὴ τῶν κρατούντων
τῆς θαλάσσης, τῶν δὲ χρημάτων βασιλεὺς ταμίας, τὰ δὲ
τῶν Ἑλλήνων σώματα τῶν δαπανᾶσθαι δυναμένων, ναῦς
δὲ πολλὰς μὲν αὐτὸς κέκτηται, πολλὰς δ' ὁ τύραννος τῆς
6 Σικελίας. ὥστε ἄξιον τὸν μὲν πρὸς ἀλλήλους πόλεμον
καταθέσθαι, τῇ δ' αὐτῇ γνώμῃ χρωμένους τῆς σωτηρίας
ἀντέχεσθαι, καὶ περὶ μὲν τῶν παρεληλυθότων αἰσχύνε-
σθαι, περὶ δὲ τῶν μελλόντων ἔσεσθαι δεδιέναι, καὶ τοὺς
προγόνους μιμεῖσθαι, οἳ τοὺς μὲν βαρβάρους ἐποίησαν
τῆς ἀλλοτρίας ἐπιθυμοῦντας τῆς σφετέρας αὐτῶν ἐστερῆ-
σθαι, τοὺς δὲ τυράννους ἐξελάσαντες κοινὴν ἅπασι τὴν
7 ἐλευθερίαν κατέστησαν. θαυμάζω δὲ Λακεδαιμονίους πάν-
των μάλιστα, τίνι ποτὲ γνώμῃ χρώμενοι καιομένην τὴν Ἑλ-
λάδα περιορῶσιν, ἡγεμόνες ὄντες τῶν Ἑλλήνων οὐκ ἀδίκως
καὶ διὰ τὴν ἔμφυτον ἀρετὴν καὶ διὰ τὴν περὶ τὸν πόλεμον
ἐπιστήμην, μόνοι δὲ οἰκοῦντες ἀπόρθητοι καὶ ἀτείχιστοι
καὶ ἀστασίαστοι καὶ ἀήττητοι καὶ τρόποις ἀεὶ τοῖς αὐτοῖς
χρώμενοι· ὧν ἕνεκα ἐλπὶς ἀθάνατον τὴν ἐλευθερίαν αὐτοὺς
κεκτῆσθαι, καὶ ἐν τοῖς παρεληλυθόσι κινδύνοις σωτῆρας
γενομένους τῆς Ἑλλάδος περὶ τῶν μελλόντων προορᾶσθαι.
8 οὐ τοίνυν ὁ ἐπιὼν καιρὸς τοῦ παρόντος βελτίων· οὐ γὰρ
ἀλλοτρίας δεῖ τὰς τῶν ἀπολωλότων συμφορὰς νομίζειν,
ἀλλ' οἰκείας, οὐδ' ἀναμεῖναι, ἕως ἂν ἐπ' αὐτοὺς ἡμᾶς αἱ
δυνάμεις ἀμφοτέρων ἔλθωσιν, ἀλλ' ἕως ἔτι ἔξεστι, τὴν
9 τούτων ὕβριν κωλῦσαι. τίς γὰρ οὐκ ἂν ἀγανακτήσειεν
ὁρῶν ἐν τῷ πρὸς ἀλλήλους πολέμῳ μεγάλους αὐτοὺς γε-
γενημένους; ὧν οὐ μόνον αἰσχρῶν ὄντων, ἀλλὰ καὶ δεινῶν
τοῖς μὲν μεγάλα ἡμαρτηκόσιν ἐξουσία γεγένηται τῶν πε-
πραγμένων, τοῖς δὲ Ἕλλησιν οὐδεμία αὐτῶν τιμωρία *****
913

XXXIV.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΚΑΤΑΛΥΣΑΙ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΟΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑΝ ΑΘΗΝΗΣΙ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

Τοῦ δήμου κατελθόντος ἐκ Πειραιῶς καὶ ψηφισαμένου διαλύσασθαι πρὸς τοὺς ἐν ἄστει καὶ μηδενὸς τῶν γεγενημένων μνησικακεῖν, δέους δὲ ὄντος μὴ πάλιν τὸ πλῆθος εἰς τοὺς εὐπόρους ὑβρίζῃ τὴν ἀρχαίαν ἐξουσίαν κεκομισμένον, καὶ πολλῶν ὑπὲρ τούτου γινομένων λόγων, Φορμίσιός τις τῶν συγκατελθόντων μετὰ τοῦ δήμου γνώμην εἰσηγήσατο, τοὺς μὲν φεύγοντας κατιέναι, τὴν δὲ πολιτείαν μὴ πᾶσιν, ἀλλὰ τοῖς γῆν ἔχουσι παραδοῦναι, βουλομένων ταῦτα γενέσθαι καὶ Λακεδαιμονίων. ἔμελλον δὲ τοῦ ψηφίσματος τούτου κυρωθέντος πεντακισχίλιοι σχεδὸν Ἀθηναίων ἀπελαθήσεσθαι τῶν κοινῶν. ἵνα δὴ μὴ τοῦτο γένοιτο, γράφει τὸν λόγον τόνδε ὁ Λυσίας τῶν ἐπισήμων τινὶ καὶ πολιτευομένων.

Ὅτε ἐνομίζομεν, ὦ Ἀθηναῖοι, τὰς γεγενημένας συμφορὰς ἱκανὰ μνημεῖα τῇ πόλει καταλελεῖφθαι, ὥστε μηδ᾽ ἂν τοὺς ἐπιγινομένους ἑτέρας πολιτείας ἐπιθυμεῖν, τότε δὴ οὗτοι τοὺς κακῶς πεπονθότας καὶ ἀμφοτέρων πεπειραμένους ἐξαπατῆσαι ζητοῦσι τοῖς αὐτοῖς ψηφίσμασιν, οἷσπερ καὶ πρότερον δὶς ἤδη. καὶ τούτων μὲν οὐ θαυ- 2
μάζω, ὑμῶν δὲ τῶν ἀκροωμένων, ὅτι πάντων ἐστὲ ἐπιλησμονέστατοι ἢ πάσχειν ἑτοιμότατοι κακῶς ὑπὸ τοιούτων ἀνδρῶν, οἳ τῇ μὲν τύχῃ τῶν ἐκ Πειραιῶς πραγμάτων μετέσχον, τῇ δὲ γνώμῃ τῶν ἐξ ἄστεος. καίτοι τί ἔδει φεύγοντας κατελθεῖν, εἰ χειροτονοῦντες ὑμᾶς αὐτοὺς καταδουλώσεσθε; ἐγὼ μὲν οὖν, ὦ Ἀθηναῖοι, οὔτε οὐσίᾳ οὔτε 3
γένει ἀπελαυνόμενος, ἀλλ᾽ ἀμφότερα τῶν ἀντιλεγόντων πρότερος ὤν, ἡγοῦμαι ταύτην μόνην σωτηρίαν εἶναι τῇ πόλει, ἅπασιν Ἀθηναίοις τῆς πολιτείας μετεῖναι, ἐπεὶ

ὅτε καὶ τὰ τείχη καὶ τὰς ναῦς καὶ τὰ χρήματα καὶ συμ-
μάχους ἐκεκτήμεθα, οὐχ ὅπως Ἀθηναίων τινὰ ἀπώσομεν
διενοούμεθα, ἀλλὰ καὶ Εὐβοεῦσιν ἐπιγαμίαν ἐποιούμεθα·
4 νῦν δὲ καὶ τοὺς ὑπάρχοντας πολίτας ἀπολοῦμεν; οὐκ ἄν
ἔμοιγε πείθησθε, οὐδὲ μετὰ τῶν τειχῶν καὶ ταῦτα ἡμῶν
αὐτῶν περιαιρησόμεθα, ὁπλίτας πολλοὺς καὶ ἱππέας καὶ
τοξότας, ὧν ὑμεῖς ἀντεχόμενοι βεβαίως δημοκρατήσεσθε,
τῶν δὲ ἐχθρῶν πλέον ἐπικρατήσετε, ὠφελιμώτεροι δὲ
τοῖς συμμάχοις ἔσεσθε· ἐπίστασθε γὰρ κἀν ταῖς ἐφ᾽ ἡμῶν
ὀλιγαρχίαις γεγενημέναις οὐ τοὺς γῆν κεκτημένους ἔχοντας
τὴν πόλιν, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀποθανόντας,
5 πολλοὺς δ᾽ ἐκ τῆς πόλεως ἐκπεσόντας, οὓς ὁ δῆμος κατ-
αγαγὼν ὑμῖν μὲν τὴν ὑμετέραν ἀπέδωκεν, αὐτὸς δὲ ταύτης
οὐκ ἐτόλμησε μετασχεῖν. ὥστε, ἂν ἔμοιγε πείθησθε, οὐ
τοὺς εὐεργέτας, καθὸ δύνασθε, τῆς πατρίδος ἀποστερήσετε,
οὐδὲ τοὺς λόγους πιστοτέρους τῶν ἔργων, οὐδὲ τὰ μέλλοντα
τῶν γεγενημένων νομιεῖτε, ἄλλως τε καὶ μεμνημένοι τῶν
περὶ τῆς ὀλιγαρχίας μαχομένων, οἳ τῷ μὲν λόγῳ τῷ δήμῳ
πολεμοῦσι, τῷ δὲ ἔργῳ τῶν ὑμετέρων ἐπιθυμοῦσιν· ἅπερ
6 κτήσονται, ὅταν ὑμᾶς ἐρήμους συμμάχων λάβωσιν. εἶτα
τοιούτων ὑμῖν ὑπαρχόντων ἐρωτῶσι, τίς ἔσται σωτηρία
τῇ πόλει, εἰ μὴ ποιήσομεν ἃ Λακεδαιμόνιοι κελεύουσιν;
ἐγὼ δὲ τούτους εἰπεῖν ἀξιῶ, τί τῷ πλήθει περιγενήσεται,
εἰ ποιήσαιμεν ἃ ἐκεῖνοι προστάττουσιν; εἰ δὲ μή, πολὺ
κάλλιον μαχομένους ἀποθνήσκειν ἢ φανερῶς ἡμῶν αὐτῶν
7 θάνατον καταψηφίσασθαι. ἡγοῦμαι γάρ, ἐὰν μὲν πείθω,
ἀμφοτέροις κοινὸν εἶναι κίνδυνον. ὁρῶ δὲ Ἀργείους καὶ
Μαντινέας τὴν αὐτὴν ἔχοντας γνώμην τὴν αὑτῶν οἰκοῦντας,
τοὺς μὲν ὁμόρους ὄντας Λακεδαιμονίοις, τοὺς δὲ ἐγγὺς
οἰκοῦντας, καὶ τοὺς μὲν οὐδὲν ἡμῶν πλείους, τοὺς δὲ
8 οὐδὲ τρισχιλίους ὄντας. ἴσασι γὰρ ὅτι, κἂν πολλάκις εἰς
τὴν τούτων ἐμβάλλωσι, πολλάκις αὐτοῖς ἀπαντήσονται
ὅπλα λαβόντες, ὥστε οὐ καλὸς ὁ κίνδυνος αὐτοῖς δοκεῖ
εἶναι, ἐὰν μὲν νικήσωσι, τούτους οὐ καταδουλώσεσθαί
γε, ἐὰν δὲ ἡττηθῶσι, σφᾶς αὐτοὺς τῶν ὑπαρχόντων ἀγα-
θῶν ἀποστερῆσαι· ὅσῳ δ᾽ ἂν ἄμεινον πράττωσι, τοσούτῳ

ἧττον ἐπιθυμοῦσι κινδυνεύειν. εἴχομεν δέ, ὦ Ἀθηναῖοι, 9
καὶ ἡμεῖς ταύτην τὴν γνώμην, ὅτε τῶν Ἑλλήνων ἤρχομεν,
καὶ ἐδοκοῦμεν καλῶς βουλεύεσθαι, περιορῶντες μὲν τὴν
χώραν τεμνομένην, οὐ νομίζοντες δὲ χρῆναι περὶ αὐτῆς
διαμάχεσθαι· ἄξιον γὰρ ἦν ὀλίγων ἀμελοῦντας πολλῶν
ἀγαθῶν φείσασθαι. νῦν δέ, ἐπεὶ ἐκείνων μὲν ἁπάντων
μάχῃ ἐστερήμεθα, ἡ δὲ πατρὶς ἡμῖν λέλειπται, ἴσμεν ὅτι
ὁ κίνδυνος οὗτος μόνος ἔχει τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας.
ἀλλὰ γὰρ χρὴ ἀναμνησθέντας, ὅτι ἤδη καὶ ἑτέροις ἀδι- 10
κουμένοις βοηθήσαντες ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ πολλὰ τρόπαια
τῶν πολεμίων ἐστήσαμεν, ἄνδρας ἀγαθοὺς περὶ τῆς πα-
τρίδος καὶ ἡμῶν αὐτῶν γίνεσθαι, πιστεύοντας μὲν τοῖς
θεοῖς καὶ ἐλπίζοντας ἐπὶ τὸ δίκαιον μετὰ τῶν ἀδικου-
μένων ἔσεσθαι. δεινὸν γὰρ ἂν εἴη, ὦ Ἀθηναῖοι, εἰ, ὅτε 11
μὲν ἐφεύγομεν, ἐμαχόμεθα Λακεδαιμονίοις, ἵνα κατέλ-
θωμεν, κατελθόντες δὲ φευξόμεθα, ἵνα μὴ μαχώμεθα.
οὐκ οὖν αἰσχρόν, εἰ εἰς τοῦτο κακίας ἥξομεν, ὥστε οἱ μὲν
πρόγονοι καὶ ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων ἐλευθερίας Ἑλλήνων
διεκινδύνευον, ὑμεῖς δὲ οὐδὲ ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας αὐτῶν
τολμᾶτε πολεμεῖν; *****

INDEX ORATIONUM LYSIACARUM*).

1. κατὰ Ἀγοράτου ἐνδείξεως (XIII). Habita est non ante ol. XCIV, 4. Cf. Sauppii epist. crit. p. 140.

2. πρὸς τὴν εἰσαγγελίαν περὶ τοῦ μὴ δίδοσθαι τῷ ἀδυνάτῳ ἀργύριον (XXIV). Habita est aliquot annis post triginta viros expulsos. Exercitationis caussa scriptam esse opinatur Boeckhius de oecon. publ. Athen. I. p. 343.

3. πρὸς Αἰσχίνην τὸν Σωκρατικὸν χρέως. *Athen. XIII. p. 611—612. Harpocr. v. Ἀσπασία, ἄστικτον χωρίον, καταπλήξ. Cf. Diog. Laert. II, 63, qui περὶ συκοφαντίας inscriptam fuisse ait. Suppositam Lysiae censet Welckerus in Mus. Rhen. II. (1834) p. 391—410 (Opusc. I. p. 412—430).

4. κατ' Αἰσχίνου περὶ τῆς δημεύσεως τῶν Ἀριστοφάνους χρημάτων. *Harp. v. χύτροι.

5. πρὸς Αἰσχίνην βλάβης. *Bekk. anecd. gr. p. 132, 23.

6. πρὸς Ἀλεξίδημον. Harp. v. δατεῖσθαι (εἰ γνήσιος).

7. κατὰ Ἀλκιβιάδου λειποταξίου (XIV). Habitam esse ol. XCV, 4. 397 statuit Franzius, ol. XCVI, 2. 395 Falkius vers. Lys. germ. p. 180 sq., ol. XCVIII, 2. 387 Kruegerus ad Clinton. fast. hell. II. p. 111. Suspecta est Harpocrationi v. Ἀλκιβιάδης.

8. κατὰ Ἀλκιβιάδου ἀστρατείας (XV). Habita est eodem quo praecedens anno. Non a Lysia scriptam esse censet Boeckhius de oecon. publ. Athen. I. p. 368.

9. πρὸς Ἀλκιβιάδην περὶ οἰκίας. *Athen. XII. p. 534 f. (cf. XIII. p. 574 d). Harp. v. Λευκὴ ἀκτή, ναυτοδίκαι (εἰ γνήσιος), παρακαταβολή. *Suid. v. αἰσθέσθαι. Quanquam hoc loco Ἀρχεβιάδην recte videtur Taylorus correxisse.

10. πρὸς Ἀλκίβιον. *Phot. lex. p. 370, 26. Ἀλκιβιάδην Fabricius, quem sequitur Scheibius Lys. fragm. p. 235.

---

*) Hunc indicem primum a me in histor. eloqu. graec. p. 278—287 propositum auctum dedi atque emendatum a L. Hoelschero in libro de vita et scriptis Lysiae et H. Sauppio in orat. graec. fragm. p. 170—216. Signum * appositum locos indicat fragmenta oratoris continentes.

11. *περὶ τῶν ἀνακαλυπτηρίων.* Declamationem fuisse neque ab omnibus Lysiae tributam ait Theo progymn. 2.

12. *κατ' Ἀνδοκίδου ἀσεβείας* (VI). Suspectam iam Harpocrationi v. *καταπλήξ* et *Φάρμακος* nunc quoque vix est qui a Lysia scriptam esse credat. Cf. Hoelscher de vit. et scr. Lys. p. 56 sqq. Circa ol. XCIV, 3. 402 scriptam putat Kruegerus ad Clinton. fast. hell. II. p. 95, ol. XCV, 1. 400 Hoelscherus l. l. p. 67 et Falkius vers. germ. p. 65.

13. *πρὸς Ἀνδοκίδην ἀποστασίου.* Harp. v. *ἐπίγειον* et *πλειστηριάσαντες* (*εἰ γνήσιος*). *Poll. VII, 14, cui *Λυσίας* est pro *Ἰσαῖος* restituendum.

14. *κατὰ Ἀνδροτίωνος.* Harp. v. *Σηράγγιον* et *Ἀρχιδάμιος πόλεμος.* Apost. prov. IV, 30.

15. *κατὰ Ἀντιγένους ἀμβλώσεως.* *Lex. rhetor. pone Phot. lex. ed. Porson. p. 669, 20. Harp. v. *ἀμφιδρόμια, θεμιστεύειν, ὑπόλογον* (*εἰ γνήσιος*). Rhett. gr. ed. Walz V. p. 3. *VII. p. 16. Apost. prov. II, 89. Declamationem fuisse docet Theo progymn. 2.

16. *περὶ τῆς ἀντιδόσεως.* Harp. v. *Ἐννεάκρουνον.* Isocratis esse, non Lysiae, coll. Isocr. or. XV. §. 287 visum est Orellio in huius orat. edit. p. 292, Hoelschero p. 136, Sauppio p. 176.

17. *ὑπὲρ τῆς Ἀντιφῶντος θυγατρός.* Vit. dec. oratt. p. 833[a].

18. *κατὰ Ἀπολλοδώρου.* Harp. v. *πρόπεμπτα.*

19. *πρὸς Ἀρέσανδρον.* Harp. v. *ἀπαρτιλογία* et * *ἐκλογεῖς.*

20. *κατ' Ἀρισταγόρου ἐνδείξεως.* Harp. v. *ἁμωσγέπως* (*εἰ γνήσιος*).

21. *πρὸς τὴν Ἀριστοδήμου γραφὴν διαμαρτυρία.* Harp. v. *ἀνάκρισις, Ἀνθήνη, ἀποστασίου, διαμαρτυρία* (*εἰ γνήσιος*).

22. *πρὸς Ἀριστοκράτην περὶ ἐγγύης ἐράνου.* Harp. v. *ἐρανιστής* (*εἰ γνήσιος*).

23. *ὑπὲρ τῶν Ἀριστοφάνους χρημάτων πρὸς τὸ δημόσιον* (XIX). Habita est ol. XCVIII, 1. 388.

24. *κατὰ Ἀρίστωνος* (*ἀργίας*). *Lex. rhet. pone Phot. lex. ed. Porson. p. 665, 19.

25. *πρὸς Ἁρμόδιον περὶ Ἰφικράτους δωρεῶν.* Iphicrati ipsi tribuit Dion. Halic. Lys. c. 12. cf. Aristot. rhet. I, 7. *II, 23. *Aristid. or. XLIX. p. 518 sq. ed. Dind. *Schol. Demosth. or. XXI. §. 62. Vit. dec. oratt. p. 836[d]. Suid. Adde praefat. nostr. p. VIII.

26. *πρὸς Ἀρχεβιάδην.* *Dion. Halic. Lys. c. 10. *Suid. v. *αἰσθάνεσθαι.*

27. *πρὸς Ἀρχῖνον.* Vit. dec. oratt. p. 836[a].

28. *πρὸς Ἀσίωνα περὶ τῆς τῶν βιβλίων κλοπῆς.* Harp. v. *ἀμφιγνοεῖν* (*εἰ γνήσιος*).

29. *ὑπὲρ τοῦ ἀσπιδοποιοῦ.* Poll. VII, 15. 155.

30. *πρὸς Ἀσωπόδωρον περὶ οἰκίας.* Harp. v. *παρακαταβολή.*

31. *κατὰ Αὐτοκλέους.* Suspecta est *Poll. VII, 200.

32. *κατὰ Αὐτοκράτους μοιχείας.* *Poll. VII, 44. IX, 57. * Phryn. p. 353 ed. Lob. *Bekk. anecd. gr. p. 110, 29.

33. *ὑπὲρ Ἀχιλλείδου φόνου.* Poll. IX, 50. 154. *Apsin. rhet. IX. p. 591 ed. Walz.

34. *ὑπὲρ Βακχίου καὶ Πυθαγόρου.* Harp. v. *κύπασσις, Πύγελα, Σκυθικαί* (*εἰ γνήσιος*).

35. *ὑπὲρ τοῦ Βατράχου φόνου.* Harp. Phot. Suid. v. *Φηγούσιον.*

36. *πρὸς Βοίωνα.* Harp. v. *ἀνάγειν* (*εἰ γνήσιος*). Dedi *Βοίωνα* cum Sauppio. Librorum alii hoc habent, alii *Βίωνα. Μίωνα, Βοιωτούς, Βοιωτόν.* Hoc dedit Bekkerus, *Δίωνα* coniecit Maussacus, *Μικίωνα* Meierus de lite att. p. 529. Nomen fortasse idem est quod in titulo proximo.

37. *πρὸς τοὺς ἐπιτρόπους τῶν Βοῶνος παίδων.* *Harp. v. *ἐπιτροπή.*

38. *πρὸς Γλαύκωνα περὶ τοῦ Δικαιογένους κλήρου.* Harp. v. *ἡλιαία.* *Suid. v. *προὔκειτο* et *τέως.*

39. *ὑπὲρ Δεξιοῦ ἀποστασίου.* Harp. v. *Στρομβιχίδης.* *Bekk. anecd. gr. p. 129, 15. 18.

40. *κατὰ Δεξίππου.* *Harp. v. *σύνδικοι* (*εἰ γνήσιος*), ubi quod erat *Λυκοῦργος* primus in *Λυσίας* mutavit Sauppius p. 183.

41. *κατὰ Δημοσθένους ἐπιτροπῆς.* Harp. v. *ἀδοκίμαστος, αἰδέσασθαι,* **ἐλεοκόπων, ἐπισίτια,* **καρποῦ δίκη, μεῖον* (*εἰ γνήσιος*).

42. *περὶ δημοσίων ἀδικημάτων* (XVII). *ἀδικημάτων,* quod est in libris, in *χρημάτων* cum Marklando et Tayloro mutavit Bekkerus. Sed videtur altius subesse vitium. *πρὸς τὸ δημόσιον περὶ τῶν Ἐράτωνος χρημάτων* coniecit Hoelscherus p. 88. Habita est ol. XCV, 3. 398.

43. *δήμου καταλύσεως ἀπολογία* (XXV). Scriptam esse ol. XCVI, 1. 396 censet Franzius, certe ante ol. XCVI, 2 Hoelscherus, ol. XCIV, 3. 402 Falkius atque Rauchensteinius.

44. *κατὰ Διογείτονος* (XXXII). Cuius orationis quae supersunt servavit Dion. Halic. Lys. c. 23 sqq. Habita est ol. XCIV, 4. 401.

45. *περὶ τοῦ Διογένους κλήρου.* Harp. v. *δέκα* et **Μόλπις.* *Priscian. XVIII, 25. p. 210. 230. ed. Kr.

46. *πρὸς Διογένην περὶ χωρίου.* *Bekk. anecd. gr. p. 120, 14. 145, 8. Harp. v. *ἐπιτιμητάς* et *Σθένελος.*

47. *πρὸς Διογένην ὑπὲρ μισθώσεως οἴκου.* Harp. v. *ἀποτιμηταί* (*εἰ γνήσιος*).

48. *κατὰ Διοδότου.* Harp. v. *αὔλια.*

49. *πρὸς Διοκλέα ὑπὲρ τοῦ κατὰ τῶν ῥητόρων νόμου.* Theo progymn. 2. Harp. v. *ἐάν τις γραψάμενος.*

50. *κατὰ Διοκλέους ὕβρεως.* *Bekk. anecd. gr. p. 173, 26. Quae oratio Isaeo probabiliter tribuitur a Meiero de lite att. p. 320 et Hoelschero p. 155.

51. *ὑπὲρ Διοφάντου περὶ χωρίου.* Poll. VII, 17.

52. *πρὸς Διοχάρη.* Harp. v. *μεταλλεῖς* (*εἰ γνήσιος*).

53. *πρὸς Δίωνα.* Harp. v. *φάσκωλον.*

54. *ἀπολογία δωροδοκίας* (XXI). Quod in libris additum est, *ἀπαράσημος*, grammaticis debetur. Habita videtur circa ol. XCIV, 3. 402.

55. *περὶ τῆς ἐγγυθήκης.* *Athen. V. p. 209 f. Harp. v. *ἐγγυθήκη.* Uterque non esse Lysiae, sed eius nomine inscriptam circumferri ait.

56. *περὶ τῆς εἰσφορᾶς.* Harp. v. *ἐπιγραφέας.*

57. *περὶ τῆς Ἐπιγένους διαθήκης.* *Suid. v. *ἀνάργυρος* et *Ἐπιγένης.*

58. *κατὰ Ἐπικράτους.* Bekk. anecd. gr. p. 103, 11, nisi *Αὐτοκράτους* auctor voluit.

59. *κατὰ Ἐπικράτους καὶ τῶν συμπρεσβευτῶν ἐπίλογος* (XXVII). Quod adiectum est in libris, *ὡς Θεόδωρος*, titulum indicat a rhetore quodam refectum. V. *συμπρεσβευτῶν* aut delendum aut in *συμποριστῶν* mutandum censet Falkius p. 306. Habitam idem vult post ol. XCVIII, 2. 387, iam ol. XCVII, 1. 392 Franzius.

60. *Ἐπιτάφιος τοῖς Κορινθίων βοηθοῖς* (II). Scripta est circa ol. XCVI, 4. 393. Certatim impugnatam a viris doctis, quos recenset Hoelscherus p. 48, defendi in quaestt. Demosth. II. p. 32 sqq. Novus dehinc patronus eius exstitit G. Gevers disp. de Lysia epitaphii auctore, Gotting. 1839.

61. *ὑπὲρ τοῦ Ἐρατοσθένους**.* Harp. v. *αὐθέντης.*

62. *ὑπὲρ τοῦ Ἐρατοσθένους φόνου ἀπολογία* (I). Habitam ol. XCV, 4. 397 existimat Franzius.

63. *κατὰ Ἐρατοσθένους τοῦ γενομένου τῶν τριάκοντα* (XII). Quae adiecta sunt in libris, *ὃν αὐτὸς εἶπε Λυσίας*, grammaticis debentur. Habuit Lysias ol. XCIV, 2. 403. Vid. praef. p. XIV.

64. *κατὰ Ἐργοκλέους ἐπίλογος* (XXVIII). Incidit in ol. XCVII, 3. 389.

65. *Ἐρωτικός.* Legitur in Platonis Phaedro p. 230—234. Vid. praefat. p. XI.

66. *πρὸς Ἐτεοκλέα περὶ χρημάτων.* Harp. v. *ἑβδομευομένου* (*εἰ γνήσιος*).

67. *περὶ τῆς Εὐάνδρου δοκιμασίας* (XXVI). Non ante ol. XCVIII, 2. 387 scriptam docet Sauppius epist. crit. p. 20. Ol. XCIX, 3. 382 ponit Falkius p. 297.

68. *περὶ τῶν ἰδίων εὐεργεσιῶν.* Harp. v. **Κεῖοι, μεταπύργιον, Φηγαιεῦσι.* Dictam esse in Archinum suspicatur Sauppius p. 187.

69. *πρὸς Εὐθίαν ὑπὲρ τῶν δημιοπράτων.* Poll. X, 96.

70. *κατὰ Εὐθυδίκου.* *Harp. v. *ἀμφιδέαι.*

71. *ὑπὲρ Εὐθύνου.* *Bekk. anecd. gr. p. 467, 32.

72. *κατ' Εὐκλέους χωρίου ἐξούλης.* Harp. v. *αὐτομαχεῖν.*

73. *ὑπὲρ Εὐκρίτου διαμαρτυρία.* Harp. v. *ἀδηφάγους τριήρεις* (*εἰ γνήσιος*). Hesych. v. *ἀδηφάγοι.*

74. *πρὸς Εὐπείθη.* Harp. v. *δερμηστής.*

75. *κατὰ Εὐφήμου.* Harp. v. *λαμπάς* et *πυελίδα.*

76. *περὶ τοῦ Ἡγησάνδρου κλήρου.* Harp. v. *κακώσεως.* *Priscian. XVIII, 23. p. 187. et 25. p. 221.

77. *κατὰ Θεομνήστου α'* (X). Suspecta Harpocrationi v. *ἀπίλλειν, ἀπόρρητα, πεφασμένης, ποδοκάκκη.* Habita est ol. XCIX, 1. 384.

78. *κατὰ Θεομνήστου β'* (XI). Excerptam esse ex praecedenti omnes consentiunt.

79. *πρὸς Θεοπείθη ἐπιτροπῆς ἐπίλογος.* Harp. v. *ἐπιδιατίθεσθαι.*

80. *κατὰ Θεοπόμπου αἰκίας.* *Athen. II. p. 67[f].

81. *περὶ τοῦ Θεοπόμπου κλήρου.* Harp. v. *ὀργέων.*

82. *κατὰ Θεοσδοτίδου.* Poll. VIII, 46.

83. *κατὰ Θρασυβούλου.* Harp. v. *Ἀναξίβιος, Δικαιόπολις, ἐπιθέτους ἑορτάς, Ἰσμηνίας, Πολύστρατος, Πύρρα, Σεύθης, Στρούθης* (*εἰ γνήσιος*). Suppositam Lysiae existimant Hoelscherus p. 166, Sievers hist. gr. p. 105, Sauppius p. 189.

84. *πρὸς Ἱπποθέρσην.* Harp. v. *ἀφανὴς οὐσία* et *Ἱερώνυμος.*

85. *πρὸς τοὺς Ἱπποκράτους παῖδας.* *Dion. Halic. Isae. c. 9.

86. *πρὸς Ἰσόδημον.* Harp. v. *αὐθέντης.*

87. *πρὸς Ἰσοκράτην αἰκίας.* *Phot. lex. p. 614, 10. Etym. M. p. 774, 13. Poll. VIII, 46 (*Ἱπποκράτην*).

88. *ὑπὲρ Ἰφικράτους προδοσίας ἀπολογία.* *Arist. rhet. II, 23. III, 11. *Schol. Hom. Il. XIII, 291. Acta res est contra Aristophontem ol. CVI, 3. 354. Quare alienam a Lysia hanc orationem iudicavit Dion. Halic. Lys. c. 12. Vid. praefat. p. VIII.

89. *ὑπὲρ Καλλαίσχρου.* *Poll. X, 105.

90. *κατὰ Καλλίου ἐνδείξεως.* Bekk. anecd. gr. p. 95, 25.

91. *κατὰ Καλλίου ὕβρεως.* *Poll. III, 76.

92. *ὑπὲρ Καλλίου ἱεροσυλίας ἀπολογία* (V). Ol. XCIV, 3. 402 habitam censet Franzius. Quae ex Lysiae or. *ὑπὲρ Καλλίου* affert Harp. v. *τίμημα*, ex eiusdem orationis parte deperdita deprompta putat Sauppius p. 192.

93. *πρὸς Καλλικλέα.* Suid. v. *ἀπόμισθος.*

94. *πρὸς Καλλιππίδην.* Harp. v. *λάρκος.*

95. *πρὸς Καλλιφάνη ξενίας.* Harp. v. *νοθεῖα* (*εἰ γνήσιος*).

96. *κατὰ Καλλιφῶντος.* Ex commentario in Hermogenem, qui est in cod. Vatic. saec. XII, laudat A. Maius scriptt. vett. nov. coll. II. p. 584.

97. 98. *πρὸς Κινησίαν ά. β'.* Harp. v. *Κινησίας.* Harum ex alterutra *ὑπὲρ Φανίου παρανόμων* inscripta locum de Cinesia profert *Athen. XII. p. 551 d. Quod apud Harp. v. *βεβαιώσεως* legitur, *Λυσίας ἐν δυσὶ λόγοις,* ad easdem refert Maussacus.

99. *πρὸς Κλεινίαν διαμαρτυρία.* Harp. v. *χίλιοι διακόσιοι.* *Suid. v. *ὑπὸ μάλης.* Bekk. anecd. gr. p. 84, 7.

100. *πρὸς Κλεόστρατον.* *Priscian. XVIII, 25. p. 235.

101. *πρὸς Κλέωνα περὶ τοῦ χρυσοῦ τρίποδος.* *Athen. VI. p. 231 b (*εἰ γνήσιος*). Poll. VII, 103. 104. 170. X, 174.

102. *πρὸς Κριτόδημον.* Harp. v. *ἐπίπεμπτον.*

103. *ὑπὲρ Κτησιάρχου.* Harp. v. *ἐπεσκήψατο.*

104. *κατὰ Κτησιφῶντος.* *Suid. v. *ἀπείπατο.*

105. *περὶ τοῦ κυνὸς ἀπολογία.* *Harp. v. *Καρκίνος* (*εἰ γνήσιος*). Auct. art. orat. polit. ed. Séguier in *Notices et Extraits des mss. de la bibl. du roi* t. XIV, 2. p. 206.

106. *πρὸς Λαΐδα.* *Athen. XIII. p. 586 e. 592 e (*εἰ γνήσιος*).

107. *πρὸς Λακράτην.* *Harp. v. *ὀβολοστατεῖ.*

108. *πρὸς Λεπτίνην.* Harp. v. *Ἀρδηττός.*

109. *κατὰ Λυσιθέου.* Harp. v. **γωνιασμός*, *οἷος* (*Phot. lex. p. 323, 5), *πλινθεῖον*, *στύραξ*, *Φάληρον* (*εἰ γνήσιος*). Bekk. anecd. gr. p. 95, 1.

110. *περὶ ἡμικληρίου τῶν Μακαρτάτου χρημάτων.* Harp. v. *Προσπάλτιοι* et *σιπύα.*

111. *ἐν βουλῇ Μαντιθέῳ δοκιμαζομένῳ ἀπολογία* (XVI). Habita est ol. XCVII. intra a. 392—389.

112. *κατὰ Μαντίου.* Harp. v. *Νότιον.*

113. *πρὸς Μέδοντα ψευδομαρτυριῶν.* Athen. XIII. p. 586 f. Harp. v. *Ἀντίκυρα* et *ἀπήχεια.*

114. *πρὸς Μενέστρατον.* Harp. v. *προθεσμίας νόμος* (*εἰ γνήσιος.*)

115. *κατὰ Μικίνου φόνου.* Harp. v. *ἐπιβλῆτας* (*εἰ γνήσιος*). *Athen. VIII. p. 365 b. *Priscian. XVIII, 24. p. 194. Sopater ad Hermog. t. IV. p. 405. *Anon. ad Hermog. t. VII. p. 286 ed. Walz. Arg. or. Antiph. 2.

116. *πρὸς τὴν Μιξιδήμου γραφήν.* Harp. v. *διῆρξα*, *ἐπιθέτους ἑορτάς*, *Λέχαιον*, **Μουσαῖος*, *πρόπεμπτα*, *προχειροτονία* (*εἰ γνήσιος*).

117. *πρὸς Μνησίμαχον.* *Harp. v. *Καρκίνος.*

118. *κατὰ Μνησιπτολέμου.* Phot. bibl. cod. 262. p. 489 b. et 265. p. 491 b.

119. *κατὰ Μόσχου.* Harp. v. *δήμαρχος.*

120. *πρὸς Ναυσίαν περὶ τοῦ τύπου.* *Poll. VII, 120. *Suid. v. *λιθουργική.*

121. *ὑπὲρ Νησοκλέους.* Harp. v. *ἐπιδιατίθεσθαι.*

122. *πρὸς Νίκαρχον τὸν αὐλητήν.* Harp. v. *ἀκμάζεις* et *Ἀντιγενίδας* (*εἰ γνήσιος*).

123. *περὶ δημεύσεως τῶν τοῦ Νικίου ἀδελφοῦ ἐπίλογος* (XVIII). Taylorus auctore Galeno (XVIII. 2. p. 657 ed. Kuehn.) *κατὰ τοῦ Πολιούχου* inscripsit, *adv. Poliarchum* ex §. 13 Bremius: at illic iam *Πολίοχος* restitutum est. Habita est ol. XCV, 4. 397 vel anno sequenti.

124. *πρὸς Νικίαν περὶ παρακαταθήκης.* *Clem. Alex. strom. VI. p. 626.

125. *ὑπὲρ Νικίου.* Non esse a Lysia scriptam asseverat *Dion. Halic. Lys. c. 14. Sed vid. praefat. p. XI.

126. *κατὰ Νικίδου ἀργίας.* Diog. Laert. I, 55. Harp. v. *διαγράψασθαι, δωροξενία, εὔθυνοι, Θέτταλος, Ἰτεαῖος, Κηττοί, ὀβολοστατεῖ, Ποταμός, πτώματα* (*εἰ γνήσιος*). Fuit haec oratio olim in codice Palatino (X), quum adhuc integer esset. Vid. Sauppii epist. crit. p. 8. sq.

127. *πρὸς Νικόδημον καὶ Κριτόβουλον.* Harp. v. *ξυστίς.*

128. *ὑπὲρ Νικομάχης.* Marcellin. in Hermog. t. IV. p. 325 ed. Walz.

129. *κατὰ Νικομάχου γραμματέως εὐθυνῶν κατηγορία* (XXX). Habita est ol. XCV, 2. 399. Neque alia videtur esse quam laudat Harp. v. *ἐπιβολή* (cf. §. 3.) oratio *κατὰ Νικομαχίδου* (*εἰ γνήσιος*).

130. *πρὸς Ξενοφῶντα.* *Phot. lex. p. 546, 20. *Ξενοκράτην* Etym. M. p. 733, 23.

131. *Ὀλυμπιακός* (XXXIII). Cuius quae supersunt debentur Dionysio Halic. Lys. c. 30. Habita est ol. XCVIII, 1. 388. Adde Harp. s. v. *Ἰόνιος.*

132. *περὶ τῆς Ὀνομακλέους θυγατρός.* Harp. v. *πεντακοσιομέδιμνον* et *Ὑβάδαι.*

133. *πρὸς τὴν φάσιν τοῦ ὀρφανικοῦ οἴκου.* Harp. et Suid. v. *φάσις.* Lycurgo tribuit Etym. M. p. 789, 1.

134. *κατὰ Παγκλέωνος ὅτι οὐκ ἦν Πλαταιεύς* (XXIII). Habitam esse ol. XCV, 4. 397 censet Franzius.

135. *κατὰ Πανταλέοντος.* Poll. IV, 23. Schol. Luc. conviv. 40. Bekk. anecd. gr. p. 100, 16.

136. *περὶ τοῦ μὴ καταλῦσαι τὴν πάτριον πολίτειαν*

Ἀθήνησι (XXXIV). Quae restant servavit Dion. Halic. Lys. c. 33. Scripta est ol. XCIV, 2. 403.

137. περὶ τοῦ Πολυαίνου κλήρου. Elicuit hunc titulum ex *Rutil. Lup. d. fig. 2, 8 Meierus de lite att. p. 457.

138. ὑπὲρ Πολυστράτου δήμου καταλύσεως ἀπολογία (XX). Scriptam esse ol. XCII, 3. 410 statuit Kruegerus ad Clinton. fast. hell. II. p. 85. Verum Lysiae non esse quum temporum rationes, tum ipsius forma clamat atque habitus. Cf. Hoelscher p. 97, Falk. p. 243.

139. κατὰ Ποσειδίππου. Harp. v. ἀπολαχεῖν.

140. πρὸς Πυθόδημον ἀποστασίου. Poll. VII, 17. Harp. v. τῆτες (εἰ γνήσιος).

141. ὑπὲρ Σατύρου ἐπιτροπῆς πρὸς Χαρίδημον. Hanc a nonnullis Lysiae, a Callimacho Dinarcho, a plurimis Demostheni tributam esse ait Photius bibl. cod. 265. p. 491 b. Cf. Sauppii epist. crit. p. 49.

142. Ἀρεοπαγιτικὸς περὶ τοῦ σηκοῦ ἀπολογία (VII). Scripta est ol. XCVI, 4. 393. Cum aliis Lysiae suppositam esse credidit Paulus Germenus ap. Phot. bibl. cod. 262. p. 489 a.

143. ἀπολογία πρὸς Σίμωνα (III). Habita est non ante ol. XCVI, 4. 393.

144. κατὰ τῶν σιτοπωλῶν (XXII). Scriptam ol. XCV, 4. 397 ponit Franzius, circ. ol. XCVII, 3. 390 Hoelscherus, ol. XCVIII, 1. 388 Kruegerus.

145. πρὸς Σοφοκλέα. Bekk. anecd. gr. p. 109, 3.

146. ὑπὲρ τοῦ στρατιώτου (IX). Quo tempore habita sit non liquet. Genuinam esse dubitat Harp. v. δικαίωσις.

147. κατὰ Στρατοκλέους ἐξούλης. Harp. v. ἐξούλης.

148. κατηγορία πρὸς τοὺς συνουσιαστὰς κακολογιῶν (VIII). Ol. XCII, 3. 410 scriptam censet Franzius. Epistola Reiskio, exercitatio ante anarchiam confecta Spengelio artt. script. p. 125 visa est. Propter evitatum hiatum Lysiae abiudicat Benselerus de hiatu p. 183 sq.

149. Σωκράτους ἀπολογία. Cic. d. or. I. 54, 231. Quinctil. II. 15, 30. XI. 1, 11. Valer. Max. V. 4, 2. Diog. Laert. II, 40. Vit. dec. orat. p. 836 b. Stob. floril. VII, 56.

150. ὑπὲρ Σωκράτους πρὸς Πολυκράτην. Schol. Aristid. Panath. p. 320 et pro quattuorv. p. 480 ed. Dind. Schol. Plat. apol. Socr. p. 18 b. Bekk. anecd. gr. p. 115, 8. Declamatio fuit scripta non ante ol. XCVII, 1. 392, siquidem in sua Polycrates declamatione, ad quam Lysias respondit, murorum a Conone restitutorum mentionem fecit teste Favorino ap. Diog. Laert. II, 39.

151. πρὸς Σώστρατον ὕβρεως. Harp. v. ἰσοτελής (εἰ γνήσιος).

152. *κατὰ Τελαμῶνος.* Harp. v. *Εὐνεῖδαι* et *κάθετος* (*εἰ γνήσιος*).

153. *κατὰ Τιμοθέου προδοσίας.* Vit. dec. orat. p. 836[d]. Declamationem fuisse Lysiae suppositam existimat Sauppius p. 205. Cf. praefat. p. VIII.

154. *πρὸς Τίμωνα.* *Suid. v. *ἐσχηματισμένος.*

155. *πρὸς Τιμωνίδην.* *Suid. v. *διάθεσις.* Ulpian ad Dem. 2. p. 14. ed. Par.

156. *κατὰ Τίσιδος.* *Dion. Halic. de admir. vi dic. Dem. c. 11.

157. *πρὸς Τληπόλεμον.* Eruit hunc titulum ex *Suid. v. *ἐπὶ καλάμῃ ἀροῦν* (libri *τακπόλεμον,* quod in *Πολέμωνα* mutaverat Taylorus) Sauppius p. 202.

158. *περὶ τραύματος ἐκ προνοίας* (IV). In libris *περὶ οὗ καὶ πρὸς ὃν* [*ἄδηλον*] a grammaticis adiectum legitur. Quo tempore scripta sit obscurum est. Ol. XCVI, 4. 393 statuit Franzius.

159. *ὑπὲρ Φερενίκου περὶ τοῦ Ἀνδροκλείδου κλήρου.* *Dion. Halic. Isae. c. 6. *Suid. v. *οὐσία φανερά.*

160. *κατὰ Φιλίππου ἐπιτροπῆς.* Harp. v. *Ἀρκτοῦρος, ζειρά, ὁδός, πεδιακά* (*εἰ γνήσιος*). Poll. X, 23. *Zonar. v. *ἀποχρῆν.*

161. *κατὰ Φιλοκράτους ἐπίλογος* (XXIX). Habita est ol. XCVII, 4. 389.

162. *πρὸς Φιλοκράτην συμβολαίου ἀπολογία.* Harp. v. *Βησαιῆς* et *Εὐωνυμεῖς.* Bekk. anecd. gr. p. 115, 27.

163. *κατὰ Φίλωνος δοκιμασίας* (XXXI). Ol. XCIV, 4. 401 scriptam censet Kruegerus ad Clinton. fast. hell. II. p. 97, ol. XCVI, 1. 396 Franzius.

164. *πρὸς Φίλωνα ὑπὲρ Θεοκλείδου φόνου.* *Poll. IX, 39.

165. *κατὰ Φιλωνίδου βιαίων.* Athen. XIII. p. 586[f]. *592[c] (*εἰ γνήσιος*). Harp. v. *ἡλιαία, κακώσεως, Ναΐς* (*εἰ γνήσιος*).

166. *ὑπὲρ τῆς Φρυνίχου θυγατρός.* Harp. v. *ἀρκτεῦσαι* et *δεκατεύειν* (*εἰ γνήσιος*).

167. *πρὸς Χαιρέστρατον.* Harp. v. *ἐπακτὸς ὅρκος.*

168. *πρὸς Χυτρῖνον.* *Poll. X, 116.

INDEX NOMINUM ET RERUM.

EX OFFICINA BERNHARDI TAUCHNITII.